

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra Západoevropských studií

Štěpánka Stejskalová

**Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných
aspektů Evropské integrace**

Diplomová práce

Praha 2009

Autor práce: **Štěpánka Stejskalová**

Vedoucí práce: **Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M., Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2009**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

Stejskalová, Štěpánka. *Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných aspektů Evropské integrace*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra Západoevropských studií, 2009. s. Vedoucí diplomové práce Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M., Ph.D.

Anotace

Diplomová práce „Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných aspektů Evropské integrace“ pojednává o postojích Velké Británie a Irska k politikám Evropské unie. Na základě dostupné literatury (s použitím deskriptivně analytické metody) práce ukazuje, jak se v jednotlivých politikách a přístupech rozcházejí nebo naopak jsou ve shodě tyto dva státy, které vycházejí z naprosto odlišné minulosti, jenž má zásadní vliv na současný přístup těchto členů k Evropské unii. Historií vztahu Velké Británie a Evropské unie se vždy vinul určitý fakt, kterým se Británie odlišovala od svých partnerů v Evropské unii. Odlišuje se tedy i od sousedního Irska. Rozebírá se především finanční rámec Evropské unie, její regionální a zahraniční politika. Práce je rozdělena do pěti kapitol – kromě již zmíněné regionální, ekonomické a zahraniční politiky se práce zabývá přístupem Irska a Velké Británie k evropským referendům, důraz je kladen především na referendum ke Smlouvě z Nice a současnou debatu o zamítnuté Lisabonské smlouvě. Konečně jsou rozebrána dvě poslední předsednictví Irska a Velké Británie v Radě EU v letech 2004 a 2005. Účelem práce je porovnat přístup dvou teritoriálně blízkých a kulturně podobných členů EU a ukázat, že ani tato blízkost nemusí znamenat shodný pohled na dění v Evropské unii

Annotation

The diploma thesis „Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných aspektů Evropské integrace“ deals with attitudes of Great Britain and Ireland to the politics of the European Union. Based on the available literature (using the descriptive and analytical method), the thesis proves how divergent or vice versa accordance are particular policies and approaches of these two states, whose past is completely different and has fundamental influence on contemporary access of these members to the European Union. In the history of Great Britain's and the European Union's relation it is always possible to find a certain fact that distinguished Britain from other partners in the European Union. It is then also different from the neighbouring Ireland. The diploma thesis analyses first of all the financial framework of the European Union, its regional and foreign policy. It is divided into five chapters – besides already mentioned regional, economic and foreign policy, the diploma thesis deals with the access of Ireland and Great Britain to European referendums, accentuated is first of all the referendum on the Treaty of Nice and the contemporary debate on the rejected Treaty of Lisbon. Finally are analysed last two presidencies of Ireland and Great Britain in years 2004 and 2005. The purpose of the diploma thesis is to compare the access of two territorial close and culturally similar members of the EU and to show that neither such affinity doesn't have to mean the same sight on events in the EU.

Klíčová slova

Evropská unie, Irsko, Velká Británie, regionální politika EU, ekonomická politika EU, zahraniční politika EU, referenda, předsednictví v Radě EU.

Keywords

European Union, Ireland, Great Britain, Regional policy of the EU, Economical policy of the EU, Foreign policy of the EU, Referendums, Presidency in the Council of the EU.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 9. května 2009

Štěpánka Stejskalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčíkovi LL.M., Ph.D., z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy za vedení mé práce, přínosné podněty a rady. Dále bych chtěla poděkovat také své rodině za podporu během celého studia.

OBSAH

1	ÚVOD	4
2	REGIONÁLNÍ POLITIKA EU	12
2.1	Irsko	15
2.1.1	Reforma regionální a strukturální politiky ES	18
2.1.2	Kohezní fond	20
2.1.3	Veřejná správa	21
2.1.4	Aspekty úspěšné strukturální a regionální politiky	21
2.1.5	Veřejná politika	22
2.2	Velká Británie	23
2.2.1	Období 1974-1986	24
2.2.2	Britský rabat	25
2.2.3	Období 1987-1999	25
2.2.4	Období (2000-2006)	26
2.2.5	Období 2007-2013	26
2.2.6	Budoucnost Regionální politiky EU a Velké Británie	28
2.2.7	Výsledky aplikace regionální politiky EU na regionální rozvoj Velké Británie	29
3	EKONOMICKÁ POLITIKA EU	33
3.1	Vnitřní trh	33
3.2	Euro	37
3.3	Britský rabat	39
3.4	Irský ekonomický zázrak	40
3.5	Daně	42
3.5.1	Harmonizace podnikových daní v EU	43
3.5.2	Režim zdanění v domovském státě pro malé a střední podniky	44
3.5.3	Daňová koordinace	45
3.5.4	Vývoj harmonizačního procesu	46
3.5.5	Harmonizace nepřímých daní	47
3.5.6	Harmonizační proces daně z přidané hodnoty	47
3.5.7	Harmonizace přímého zdanění	49
3.5.8	Legislativa v oblasti přímých daní	50
3.5.9	Daňová soustava Irska v roce 2008	52
3.5.10	Nejvýhodnější daňový systém v Evropě	53
3.5.11	Daňová soustava Velké Británie v roce 2008	56
4	ZAHRANIČNÍ POLITIKA EU	60
4.1	Neutrální Irsko - rozpolcená a unikátní bezpečnostní politika	60
4.2	Irská zahraniční politika 1945-1973	64
4.3	70. léta	65
4.4	Od izolace k vzájemné závislosti	68
4.5	Irsko v OSN	69
4.6	Nové horizonty – Irsko a Evropská politická spolupráce	70
4.7	Po roce 1989 – nové volby irské bezpečnosti	73
4.8	SZBP	74
4.9	Amsterodamská smlouva	75
4.10	Vstříc společné evropské obraně. Pokračující irské bezpečnostní dilema	78
4.11	Od SZBP k EBOP	80
4.12	Lisabonská smlouva	82
4.13	Irská zahraniční politika v budoucnosti	83

4.14	Velká Británie	83
4.15	NATO	87
5	EVROPSKÁ REFERENDA	91
5.1	Irské referendum o Smlouvě z Nice	94
5.2	Reakce členských a kandidátských států	98
5.3	Vzájemné vztahy s EU a postoj veřejnosti ke Společenství	99
5.4	Lisabonská smlouva.....	104
5.5	Konec ekonomického boomu	105
5.6	Velká Británie	107
6	PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE	113
6.1	Irské předsednictví v Radě Evropské unie (1.1.2004 - 30.6.2004).....	113
6.1.1	Italské předsednictví – kolaps IGC	114
6.1.2	Program irského předsednictví	117
6.2	Britské předsednictví v Radě Evropské unie (1.7.2005 - 31.12.2005)	120
6.2.1	Rozpočtový rámec	121
6.2.2	Priority	123
7	ZÁVĚR	127
8	SUMMARY	131
9	POUŽITÁ LITERATURA	132
10	SEZNAM PŘÍLOH.....	145
11	PŘÍLOHY	146

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Téma: Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných aspektů Evropské integrace

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M., Ph.D.

Námět:

V Evropské unii spolu vzájemně kooperují státy Evropy, které jsou geograficky, kulturně, historicky, ekonomicky i politicky navzájem někdy velmi odlišné, některé mají podobné kořeny a vývoj. Je zajímavé sledovat, jak se státy vzájemně ovlivňují a jak hledají a snaží se přizpůsobit svůj vývoj členství v Evropské unii. Ve své diplomové práci se zaměřím na postoje Irska a Velké Británie ve vnitřních strukturách Evropské unie. Budu analyzovat přístupy obou zemí od jejich vstupu do Evropských společenství v roce 1973 dodnes. Budu zkoumat, zda se jejich vyjednávací struktury liší, zda jsou shodné s politikou Evropy či naopak. Pokusím se porovnat různé aspekty integračního procesu těchto dvou zemí.

Práce bude založena na deskriptivně analytické metodě, jejíž použití umožní podrobný rozbor politik, přístupů a postojů Irska a Velké Británie k aspektům Evropské integrace. Čtenář tak získá ucelený pohled na vývoj některých integračních aspektů EU, které bude moci sledovat na přístupech dvou odlišných zemí.

Struktura práce:

Práce bude rozdělena do pěti částí. V první kapitole se budeme věnovat vývoji evropské regionální politiky od vstupu obou zemí do ES. Dále bude prostor věnován ekonomickému vývoji a analýze společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Poté se zaměříme na popis přístupu především Irska ke změnám v zakládajících smlouvách, tedy k referendům, které právě v Irsku nevycházejí příliš kladně pro Evropskou integraci.

V závěrečné kapitole se na rozboru předsednictví obou států pokusíme zhodnotit celkový přístup těchto států k aktuálním problémům v Evropské unii. V celé práci budou centrem naší pozornosti zájmy obou států v Evropské unii a jejich postoje k hlavním problémům.

Pracovní osnova:

1. Úvod

2. Regionální politika EU

- analýza vývoje regionální politiky od vstupu Irska a Británie do ES, demonstrován její vliv na přístup těchto států k EU.

3. Ekonomická politika EU

- rozbor ekonomického vývoje Irska a Velké Británie v kontextu s Evropou. Důraz je kladen na harmonizační snahy v oblasti nepřímých daní.

4. Zahraniční politika EU

- irská neutralita a britská transatlantická provázanost a jejich napojení na integrační snahy v oblasti Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

5. Evropská referenda

- irské zamítající referendum ke Smlouvě z Nice a jeho kladné pokračování. Britská referenda (setrvání v Unii, Euro). Referendum k Lisabonské smlouvě.

6. Předsednictví v Radě EU

- poslední předsednictví Irska v roce 2004 a Velké Británie v roce 2005, zhodnocení jejich priorit a závěrů.

7. Závěr

Předběžný seznam literatury:

FIALA Petr, PITROVÁ Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.

LAFFAN, Brigid. *The Finances of the European Union*. London: Macmillan Press Ltd, 1997.

LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 180- 182.

NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008.

ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2004.

Periodika: *Mezinárodní politika, The Irish Times*

Internetové portály:

<http://europa.eu.int>

www.euractiv.com

www.europeum.org

www.euroskop.cz

www.evropska-unie.cz

www.cer.org.uk

www.examiner.ie

Schválil: Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M., Ph.D.

únor 2006

1 ÚVOD

Téma diplomové práce jsem si vybrala na základě svého dlouholetého zájmu o problematiku postavení Velké Británie v současném globalizovaném světě v komparaci s její bývalou kolonií, geograficky a historicky blízkým Irskem. Obě země zaujímají k evropské integraci svým způsobem odmítavý postoj, zároveň jsou jí nakloněny. Zaujalo mne sledovat politický vývoj těchto zemí především s důrazem na současné dění v Evropské unii.

Přínos práce

Předložená práce by měla přinést analýzu různých postojů k otázce odlišnosti dvou států Evropské unie k vybraným částem Evropské integrace. Měla by porovnat postoje britských a irských politiků, politických stran a veřejnosti k projednávaným politikám EU od vstupu obou států do Společenství v roce 1973.

Celá práce by měla pojednávat o politickém vývoji vybraných aspektů Evropské integrace a jeho vlivu na politickou, ekonomickou ad. situaci v Irsku a Velké Británii. Ráda bych porovnávala různé aspekty integračního procesu těchto dvou zemí. V této práci bych se chtěla zabývat postoji Irska a Velké Británie ve vnitřních strukturách Evropské unie. Zda se jejich vyjednávací struktury liší, zda jsou shodné s politikou Evropy či naopak.

Ve své diplomové práci bych se chtěla zabývat postoji Velké Británie k Evropské integraci od jejího vstupu do Evropských společenství v roce 1973 dodnes. Stejně tak bych chtěla sledovat vývoj postojů Irské republiky od jejího začlenění do Evropských struktur ve stejném roce.

Práce poskytne čtenáři podrobnou analýzu přístupů jednotlivých aktérů Irské republiky a Spojeného království k určitým problematikám evropské integrace.

Velká Británie je tradiční konstituční monarchií, patří k největším státům Evropské unie. Do evropského integračního procesu se zapojila v roce 1973 a nemalou měrou se podílí na rozhodování o zásadních otázkách průběhu evropské integrace dodnes. Nadále však zastává spíše vlažný přístup k evropskému integračnímu procesu.

Naproti tomu Irská republika, i přes dlouhotrvající historické i politické kontakty s Vekou Británií, má zcela jiný přístup k Evropské unii. Irsko je v porovnání s Velkou Británií malým státem. Do Evropských struktur se začlenilo ve stejném roce jako Velká Británie.

Historií vztahu Velké Británie a Evropské unie se vždy vinul určitý fakt, kterým se Británie odlišovala od svých kontinentálních partnerů. Velká Británie disponuje ve sjednocené Evropě svým „výjimečným postavením“, které je dáno upřednostňováním

liberalismu, volného obchodu a nacionalistické vize Evropy. Mezi evropskými politiky panuje netradiční pohled na Británii uvnitř EU. Spojené království je považováno za zemi, která chce z každé situace získat co nejvíce pro sebe.

Hypotézy, které se předložená práce snaží potvrdit

V této práci se budu zabývat porovnáváním různých aspektů integračního procesu těchto dvou zemí. Zaměřila bych se především na finanční perspektivy těchto států, jejich začlenění do Vnitřního trhu Evropské unie. Dále bych chtěla zjistit, zda se rozešly v zahraniční politice a jaká je jejich regionální politika.

Pokud zbude prostor pro sledování určitých vzájemných vztahů ať už historických či současných, které budou mít souvislost s integračním procesem, ráda bych se zabývala i vzájemnými vztahy těchto dvou zemí.

V práci se tedy zaměřím na přístup Velké Británie a Irska k vybraným evropským tématům. Budu analyzovat postoje obou států a pokusím se odpovědět na to, zda se v jednotlivých politikách rozešli, či zda mají podobné vize.

Domnívám se, že v ekonomické oblasti se tyto státy zásadně rozcházejí. Velká Británie je známá svým skeptickým postojem zejména v oblasti měnové a sociální integrace. Rovněž nikdy nepřistoupila k Schengenským úmluvám.

Otázka Společné zemědělské politiky a s ní spojená sleva na platbách do rozpočtu EU je dalším nepříznivým momentem v přibližování se Velké Británie k sladění politik EU.

Ráda bych se zaměřila na daňovou harmonizaci, která dle mého názoru probíhá ve Velké Británii zatím úspěšně.

Irové považují za výhodu členství v EU především zapojení se do Vnitřního trhu EU. Dnes Irsko patří k největším vývozcům na světě. Ovšem pokud se týká harmonizace daňového sektoru, nezastává zde Irsko kladný postoj. Jeho ekonomický úspěch je způsoben právě dobře nastavenou daňovou politikou, jíž se vláda nehodlá vzdát.

Irsko dokázalo velmi dobře využít příležitosti čerpat ze strukturálních fondů, které kromě podpory regionů umožnily i připravení půdy pro příchod zahraničních investorů.

Velká Británie vykazovala v době svého vstupu do Evropských společenství nezanedbatelné regionální disparity. Její regionální politika byla zaměřena především na restrukturalizaci starých průmyslových oblastí. Velká Británie je považována za tradiční zemi regionální politiky. Je charakteristická velmi úspěšným pragmatickým přístupem, projevujícím se ve velmi vysoké výtěžnosti britských subjektů při jejich čerpání z fondů EU.

Ke Společné zahraniční a bezpečnostní politice mají oba státy zcela odlišné postoje. Velká Británie je podporovatelem rozšiřování Evropské unie, které přispěje ke zvýšení její bezpečnosti, prosperity a efektivnosti. Během jejího předsednictví v roce 2005 byla zahájena přístupová jednání s Tureckem a Chorvatskem a Makedonie získala status kandidátské země. V roce 1998 Tony Blair inicioval zahájení bližší spolupráce v oblasti obrany, podepsal deklaraci ze Saint-Malo vyzývající k vytvoření společné evropské obrany. Velká Británie přispívá do rozpočtu SZBP 17 %.

V Irsku hraje zásadní roli princip neutrality. Ten brání zemi podílet se na jakékoliv obranné iniciativě. Irská armáda se v zahraničí podílí pouze na mírových misích OSN.

Tato práce má za cíl zjistit, s použitím dostupné literatury, jak rozdílné jsou postoje Irské republiky a Velké Británie ve vyjednáváních, která se týkají výše zmíněných problematik.

Výzkumné metody

V předložené práci bylo použito několik metod výzkumu. Jedná se především o komparaci. Porovnávány jsou různé aspekty integrace dvou států Evropské unie, které měly nebo mají vliv na současné dění v Unii i v obou státech. Dále při práci použijeme deskriptivně analytickou metodu. Budeme vycházet z dostupných primárních a sekundárních pramenů, které nám umožní důkladný pohled zúčastněných stran na danou problematiku. V jednotlivých částech práce budou použity různé pohledy na danou problematiku, aby byl získán ucelený a pokud možno objektivní obraz celé situace. V první kapitole hodnotím dopad strukturální politiky EU na Irsko a Velkou Británii. Zde byl při analýze důsledků strukturální politiky pro tyto státy použit chronologický přístup kvůli ukázce jasného vývoje v tomto směru. Deskriptivní metodu použijeme i ve třetí kapitole, která rozebírá z velké části vývoj irské neutrální politiky. V dalších kapitolách se zaměříme na rozbor problematických oblastí evropské integrace, upřednostníme tedy analytický přístup. Na jeho základě zhodnotíme dosažené pokroky a další výzvy, které Unii do budoucna čekají.

Místy je v práci odkazováno na mezivládní teorii evropské integrace. Tento teoretický přístup byl vybrán proto, že integraci tak, jak ji popisuje intergovernmentalismus, upřednostňuje Velká Británie, zejména v určitých politikách. Většinou se jedná o politiky, ve kterých si Británie uchovává své výjimky. Mezivládní přístup však přináší i některé problémy, zejména neefektivitu díky systému jednomyslného rozhodování, kde každý aktér disponuje právem veta.

Struktura práce

Práce je rozdělena do pěti částí. První kapitola týkající se regionální politiky EU nejprve definuje vývoj regionální politiky. Irsko bylo v době vstupu do Evropských společenství velmi chudým státem a patřilo mezi nejméně rozvinuté členské státy. Právě regionální politika patřila k těm faktorům, které Irsku pomohly dostat se na pozici jednoho z ekonomicky nejvyspělejších států EU. Měla zásadní vliv na ekonomický rozmach Irska. První část kapitoly popisuje, jakým způsobem se Irsku podařilo (skrže Operační programy strukturálních fondů, Kohezní fond, přímé zahraniční investice ad.) zlepšit dlouhodobý růst ekonomiky, jehož výsledky byly na konci 90. let 20. století jedinečné. Druhá část kapitoly o regionální politice EU se věnuje přístupu Velké Británie, která se výrazně přičinila o rozvoj evropské regionální politiky. Hlavním důvodem byl vysoký podíl Británie na rozpočtu EU a potřeba jeho kompenzace. V další části kapitoly popisuje je popisován Britský rabat, jehož zavedení Británii pomohlo v době, kdy patřila k nejhudším zemím EU. Kapitola se dále věnuje ekonomickému vývoji Velké Británie v jednotlivých rozpočtových obdobích. V závěru se zaměřím na ekonomický vývoj v jednotlivých regionech Velké Británie především s ohledem na snížení nezaměstnanosti a růst HDP.

Druhá kapitola je věnována vývoji ekonomické politiky Velké Británie a Irska. Velká Británie patří k vůdčím světovým ekonomikám, a proto jsou zde nastíněny důvody její stále vysoké úrovně ve srovnání s ostatními státy EU. Následuje rozbor odmítavého postoje Britů ke společné měně. Zmíněn je i britský rabat, který neodmyslitelně patří ke specifickým britské ekonomiky. Provázanost irské ekonomiky s čerpáním ze strukturálních fondů EU je zřejmá. Cílem je ukázat, že vstup Irska do Evropských společenství přinesl zemi nebývalý rozvoj. Upozorňuje se na to, že tento rozvoj se začíná projevovat až v pozdějších letech členství Irska v ES. Jádrem kapitoly je analýza daňové politiky EU a její probíhající snaha o harmonizaci nepřímých daní (DPH, spotřební daň). Zmiňována je potřeba harmonizace zdanění podnikových daní (zejména u malých a středních podniků), jelikož ty zvláště přispívají k sjednocení Vnitřního trhu EU. Stručně je popsán vývoj procesu harmonizačních snah a jednotlivé směrnice. Neomezují se pouze na rozbor harmonizačních snah nepřímého zdanění, ale upozorňují, že byla zjištěna potřeba i zdanění přímého (daň z příjmů). Irsko i Velká Británie zaujímají k daňové harmonizaci negativní postoj, neboť oba státy ekonomicky prosperují a harmonizace daní podle nich omezuje hospodářský růst. Na konci kapitoly jsou popsány daňové soustavy obou států v současnosti.

Nejobsáhlejší kapitolou této práce je třetí kapitola týkající se zahraniční politiky Irska a Velké Británie v EU. Zaměřuje se především na problematiku irské neutrality, která je

důležitým principem v pojetí irské zahraničně-bezpečnostní politiky v Evropské unii. Chronologicky analyzuje vývoj irské neutrality od vzniku samostatného Irského státu až do současnosti. Mezi hlavní témata související s vývojem irské zahraniční a bezpečnostní politiky patří vztah k OSN, k NATO a především ke SZBP zavedené přijetím Maastrichtské smlouvy v roce 1993. Od té se odvíjí současný irský i britský přístup k aktuální Evropské bezpečnostní a obranné politice EU. Poté je proveden rozbor britského přístupu ke SZBP. Ukazují, že Velká Británie musí řešit dvojnásobný problém se svým postojem k USA a EU.

Následující kapitola zkoumá odmítnutí Smlouvy z Nice irským voličstvem v červnu 2001. Detailně analyzuje důvody zamítnutí Smlouvy v referendu. Zvláštní důraz je kladen na rozbor názorů odborníků na danou problematiku. Procentuelně jsou vyjádřeny počty hlasujících, kteří se ke Smlouvě z různých úhlů pohledu vyjadřovali. Komparace s předchozími referendy ukazuje jak, a na základě čeho se vyvíjel záporný pohled obyvatel Irska na evropskou integraci. Hodnotím další snažení irské vlády, která si byla patrná závažné situace pro Irsko, které nechtělo vybočit u evropských struktur. Opět procentuelně vyjadřují názor irských občanů po důslednější vládní kampani k druhému referendu ke Smlouvě z Nice v roce 2002, jenž nakonec skončila s kladným výsledkem. Jelikož bylo irské zamítnutí pozměňovací smlouvy z Nice něčím naprosto výjimečným, britský přístup ke Smlouvě z Nice zmiňuji jen okrajově. Následuje analýza dalšího irského odmítnutí pozměňovací smlouvy – z Lisabonu. Tu teprve konečný verdikt rozhodnutí v referendu čeká. Na konci kapitoly je popsán postoj Velké Británie k Lisabonské smlouvě a k referendům obecně.

V poslední kapitole hodnotím výsledky posledních předsednictví Irska (2004) a Británie (2005) v Radě EU. Analyzuji předsednické priority obou zemí a následně se snažím zhodnotit úspěšnost zemí v jejich prosazování. Vidíme, že Irsko jako malá země mělo snazší a proto úspěšnější pozici. Nemuselo řešit zátěžová témata jako evropský rozpočet, nebo reformu SZP. Ty měla na starosti Velká Británie, která se i přes značné výsledky nesetkala s kladným hodnocením svého předsednictví.

Hlavním přínosem práce je podrobná analýza politik a postojů irské a britské politické elity i dalších společenských subjektů těchto dvou států, která dává výhledy budoucích strategií a úvah dvou států Evropské unie, které svými politikami působí na chod Unie. Čtenář tak získá ucelený pohled na vývoj některých integračních aspektů EU, které bude moci sledovat na přístupech dvou odlišných zemí, které musí fungovat uvnitř jednoho Společenství.

Vzhledem k tomu, že tato práce zahrnuje řadu příloh, které jsou nezbytné pro dokreslení předložené problematiky, je práce poněkud rozsáhlejší.

Terminologie

V práci používám termíny „Velká Británie“, „Británie“ či „Spojené království“. Všechna tato pojmenování považuji za rovnocenné. Rovněž často uvádím místo celých termínů zkratky (např. ES, EU atd.). Ty považuji také za shodné s jejich původní verzí.

HODNOCENÍ LITERATURY A DOSTUPNÝCH PRAMENŮ

Tématem mé diplomové práce je porovnání různých aspektů integračního procesu v Irsku a ve Velké Británii. K irské problematice existují především publikace vydávané ředitelkou výzkumu Dublinského evropského institutu na University College Dublin a Jean Monnet Professor of European Integration Katedry politologie tamtéž, Brigid Laffan. Je rovněž členkou rady Institutu evropských vztahů (IEA) v Dublinu a poradkyní Výboru zahraničních věcí irského parlamentu (Oireachtas) pro rozšíření EU. Ve svém výzkumu se zaměřuje především na otázky tvorby evropské ústavy, systému vlády a financí Evropské unie a irského členství v unii. Profesorka Brigid Laffan publikuje čteně o dynamice Evropské integrace a o vztazích mezi Irskem a Evropskou unií.

Těžiště odborné literatury k tématu mé diplomové práce se nacházelo v publikacích a článcích této autorky. Jedná se především o knihu *Europe's Experimental Union: Rethinking integration*, která analyzuje vztah mezi územím, identitou a fungováním Evropské unie. Proces integrace dělí na čtyři oblasti fungování mezi: státy a trhy, EU a státními zřízeními, různorodost úrovní vytváření politiky a svět EU v širším globálním prostředí. *The Finances of the European Union* se zabývá problematikou financování EU, zkoumá, jak je používán rozpočet EU, aby zvýšil mezinárodní soudržnost Unie a vzrůst vnějších závazků. Objasňuje, že toto není předností národních vlád, ale regionálních orgánů, veřejných agentur, universit a zájmových skupin, které všechny soutěží o rozpočtové finance z Bruselu. Značná pozornost je věnována méně známým aspektům financování EU, jako jsou práce Evropské investiční banky, Dvora auditorů a Evropského investičního fondu. Velmi podstatná kniha této autorky *Ireland and the European Union* přinesla ucelený pohled na fungování Irska v současné EU.

Za stěžejní považuji články Brigid Laffan vycházející v odborných časopisech *Political Issues in Ireland Today*, *Irish Political Studies*, *Journal of Common Market Studies*, *The European Journal of Public Policy*, *West European Politics*. Články jako *The European Union and Ireland* nebo *The EU in the Domestic: Interreg III and the Good Friday Institutions* popisují situaci Irska, které je považováno za jeden z nejvíce globalizovaných států EU. *Irish Studies in International Affairs* je rovněž zásadní pro zkoumání problematiky Irska v mezinárodních vztazích.

Dalšími autory diskutujícími a reflektujícími vztah Irska a EU, jejichž práce byly velmi přínosné pro mou diplomovou práci, jsou Maura Adshead s publikací *Globalisation: Ireland in global context* nebo s článkem *Europeanisation and changing patterns of governance in Ireland*. Jiným autorem, ze kterého jsem rovněž vycházela při psaní diplomové práce je John O'Brennan s analýzou *EU Enlargement as a Factor in Ireland's Nice Treaty Referendum*.

Cenným zdrojem informací byla také kniha autorů Johna Coakleyho a Michaela Gallaghery *Politics in the Republic of Ireland*.

Publikace a články profesora Patricka Keatinga *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy, Ireland and European Security: Continuity and Change, A Singular Stance. Irish Neutrality in the 1980s, Ireland and EC Membership Evaluated* nebo *The Europeanisation of Irish Foreign Policy* byly velkým přínosem pro psaní mé diplomové práce.

Poslední autor, kterého bych ráda zmínila při výčtu literatury k mé práci, byl Ben Tonra, Jean Monnet Professor of European Foreign, Security and Defence Policy and Director of the Graduate School at the UCD College of Human Sciences, s knihou *The Europeanisation of National Foreign Policy*.

Vzhledem k tomu, že se má práce zaměřuje především na pozice Irské republiky a postoje Velké Británie jsou zmiňovány spíše pro porovnání určitých okolností, není literatura zabývající se britskými záležitostmi zastoupená tolik jako v případě Irska.

Co se týče literatury pojednávající o Velké Británii uvnitř Evropské unie a jejím vztahu k evropským politikám, je namísto zmínit knihu Tonyho Blaira *New Britain: My Vision of a Young Country*. Je v podstatě volebním manifestem Labour Party, popisujícím podrobně Blairův přístup k jednotlivým domácím politikám. V rámci jedné kapitoly se zmiňuje o svém postoji k Evropské integraci a o tom, jak by chtěl učinit z Británie zemi, která bude stát v centru Evropy a konstruktivně povede její jednání.

Díla, která analyzovala britský vztah k Evropské unii a jejím politikám jsou knihy amerických profesorů Michaela Franklina a Marca Wilkeho *Britain in the European Community* nebo *Britain's Future in Europe*. A dále kniha Anthonyho Forstera, profesora na Univerity of Nottingham, *Eurocepticism in Contemporary British Politics: Opposition to Europe in the British Conservative and Labour Parties since 1945*.

Nejčastěji používanými portály byly www.europa.eu. Jako hlavní stránky EU nabízejí informace o institucích, politikách, programech a aktualitách EU. K dispozici je i množství dokumentů. www.euroskop.cz jsou stránky MZV. Dokumenty, odkazy a aktuality jsou

předkládány v českém jazyce, zvláštní pozornost je věnována problematice České republiky a EU. Další domácí stránkou je www.euractiv.cz. Nabízí články a analýzy o různých oblastech evropské politiky. Dále www.eur-lex.europa.eu poskytuje informace o národních legislativách zemí EU. Zajímavým zdrojem informací byly i webové stránky různých skupin a center, které se zabývají evropskou integrací. Za velmi přínosný považují český think-tank www.europeum.org. www.ceps.be „bruselský“ think-tank slouží jako vůdčí fórum pro diskusi o záležitostech EU. www.cer.org.uk je britský server, jejichž posláním je provádět kvalitní, nezávislý výzkum, na jehož základě poskytnou inovační praktická doporučení. Všechny považují za velice cenný zdroj informací. Důležitým zdrojem byly i stránky institucí EU a stránky obou předsednictví. Aktuální informace přinášely také různé portály českých i zahraničních deníků a periodik (www.irishtimes.com, www.bbc.co.uk, www.hn.ihned.cz, www.independent.ie, www.timesonline.co.uk, www.examiner.ie) ad.

Z české literatury bych ráda zmínila publikaci Doc. Ivo Šlosarčíka *Politický systém Irska*. Ve stejné edici (EPS) vyšla i práce Prof. Lenky Rovné *Kdo vládne Británii?* Obě knihy se zabývají politickým systémem dané země a zvláště se věnují zapojení země do struktur EU.

Dále je to velmi obsáhlá a podrobná publikace univerzitních profesorů Fialy a Pitrové *Evropská unie*, která přináší velice podrobný obraz fungování sjednocené Evropy. I jejich publikace *Evropská referenda* patří mezi podrobně zpracované problematiky. Česká autorka, která se věnuje otázkám daňové harmonizace v EU Danuše Nerudová a její kniha *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie* přinesla spoustu podstatných informací potřebných pro mou práci.

Cenným zdrojem informací byly články v různých periodikách, především v *Mezinárodní politice*, *Global Politics* – časopis pro politiku a mezinárodní vztahy ad.

Co se týče grafů a tabulek, byly použity údaje zveřejněné Českým statistickým úřadem a Eurostatem - Evropským statistickým úřadem.

Zmíněné publikace byly nejspolehlivějšími k tématu mé diplomové práce. Všechny ostatní prameny a literatura, které zde neuvádím a které jsem při psaní své práce používala, jsou uvedeny v závěrečném seznamu pramenů a literatury.

2 REGIONÁLNÍ POLITIKA EU

Strukturální politika EU, nazývaná také politika soudržnosti či méně přesně regionální politika, je vedle zemědělské agendy nejdůležitější položkou rozpočtu Evropské unie. Ač je Evropa jako celek bohatým a mocným hráčem světové ekonomiky, existují v jejím rámci velké rozdíly mezi regiony, od ekonomického motoru Velkého Londýna až po nejchudší regiony v zemích EU-10¹. Přesouváním zdrojů směrem k nejchudším oblastem chce Unie dostát závazku finanční solidarity, ale především tyto regiony finančně integrovat, restrukturalizovat je a tím jim pomoci k větší výkonnosti a lepším výsledkům. Regionální politika má také za cíl předejít „dezertifikaci“ – vylidnění těchto regionů.

Od založení Evropských společenství nebyla problematika regionů tematizována, přednost se dávala makroekonomickým politikám a tvorbě vnitřního trhu. Teprve se vstupem Irska, které výrazně zaostávalo za dosavadními členy a Velké Británie, která vykazovala nezanedbatelné regionální disparity, se zrodila regionální politika v pravém slova smyslu. V roce 1974 byl založen Evropský regionální a rozvojový fond, úhelný kámen strukturální politiky, a až do r. 1986 byla regionální politika zaměřena především na restrukturalizaci starých průmyslových oblastí Velké Británie a podporu Irska a později i Řecka.

S přijetím Jednotného evropského aktu se otevřela nová dimenze evropské regionální politiky, protože v dokumentu byl zformulován cíl „*zavedení politiky směřující k posilování hospodářské a sociální soudržnosti, která by přispívala ke snižování rozdílů v hospodářské vyspělosti různých regionů prostřednictvím strukturálních fondů*“² a tím byla jasně formulována priorita soudržnosti v rámci ES. Nová regionální politika také reagovala na vstup Španělska a Portugalska do ES a zhoršení situace starších průmyslových regionů v kontextu nové mezinárodní konkurence. Novinkou bylo zavedení pěti základních principů do politiky nyní nazývané strukturální, která komplexněji pokrývá celou oblast hospodářské a sociální soudržnosti, a zaměřila se především na podporu nejméně rozvinutých oblastí.

Pomocí regionální politiky se EU snaží snížit rozdíly v životní úrovni mezi regiony, bojovat s nezaměstnaností a přispět k rozvoji zaostávajících regionů. Za období vzniku regionální politiky jsou považována 70. léta 20. století. V tomto období byly stanoveny výchozí cíle regionální politiky a byl založen Evropský fond regionálního rozvoje.

¹ Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta, Kypr

² MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Regionální a strukturální politika Evropské unie*. [online] 2002 [2009-04-08]. Str. 4. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/politiky-eu/regionalni-a-strukturalni-politika/1000521/4283/>

Regionální politika EU je koncipována jako tzv. koordinovaná politika. To znamená, že realizace samotné regionální politiky spočívá na členských státech, zatímco na koordinaci a harmonizaci dbají orgány Evropské unie. Nejdůležitějším cílem regionální politiky je podpora rozvoje jednotlivých regionů a boj s vysokou nezaměstnaností.

Hlavním nástrojem regionální politiky se staly strukturální fondy Evropské unie. Vedle strukturálních fondů existuje fond soudružnosti neboli (kohezní fond), jenž poskytuje prostředky hospodářsky slabším zemím EU.³

Regionální politika je po společné zemědělské politice druhou nevýznamnější politikou EU. Tyto dvě politiky představují společně naprosto dominantní část výdajů rozpočtu EU (přibližně 85 %). Regionální politika EU klade na státy, které z ní chtějí čerpat podpůrné prostředky, značné nároky a poskytování podpory v rámci této politiky tedy není v žádném případě „automatické“. Politika hospodářské a sociální soudržnosti je poměrně flexibilní, neboť např. ve srovnání se společnou zemědělskou politikou obsahuje daleko větší prostor pro vyjednávání a individuální přístup k řešení konkrétních problémů.

Význam regionální politiky v rámci politik EU je velmi vysoký a je postupně dále posilován. Existence regionální politiky na nadnárodní úrovni je celosvětovým unikátem.

Všechny státy EU postupně přistoupily k realizaci vlastní (tedy „národní“) regionální politiky, kterou se snaží zejména snížit rozdíly v životní úrovni mezi regiony a bojovat s vysokou dlouhodobou nezaměstnaností, a to především podporou ekonomických a sociálních struktur v zaostávajících oblastech nebo v regionech s nevyhovující strukturou průmyslu.

Jedním z důvodů pro existenci společné regionální politiky je požadavek některých členských států na kompenzaci regionálních dopadů ostatních „neregionálních“ politik EU, zejména společné zemědělské politiky, která je obecně výhodná pro státy s velmi rozvinutým zemědělstvím. Typickým příkladem státu majícího zájem na kompenzaci formou silné regionální politiky Unie je Velká Británie. Ta je znevýhodněna jednak velkým objemem obchodu ze států bývalého Britského společenství národů (cla na zboží dovážené ze států mimo EU jsou příjmem Unie), jednak malým rozsahem vlastního zemědělství, takže ze společné zemědělské politiky získává méně jiné srovnatelné státy.⁴

Zřejmě nejvýznamnější skupinu důvodů pro existenci společné regionální politiky představuje snaha o vytvoření ekonomické a monetární unie, jejímž nejvýznamnějším symbolem je zavedení jednotné měny - Euro. Vzhledem k tomu, že výhody společné měny

³ WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. Str. 16.

⁴ BLAŽEK, Jiří. *Politika hospodářské a sociální soudržnosti - regionální politika EU*. Praha: Univerzita Karlova, 2006, str. 4.

budou z regionálního hlediska rozmístěny nerovnoměrně, bude regionální politika představovat určitou formu kompenzace méně vyspělým regionům. Význam regionální politiky proto bude v souvislosti s vytvářením EMU pravděpodobně i nadále posilován.

Společná regionální politika, resp. politika ekonomické a sociální koheze, má i nezanedbatelný význam při posilování společné identity a je projevem určité solidarity na úrovni EU.

Mezníkem pro vývoj regionální politiky se stal vstup Velké Británie a dvou menších zemí – Irsko a Dánsko do Evropských společenství v roce 1973. Velká Británie požadovala kompenzaci vysokých příspěvků do rozpočtu ES a nízkých příjmů ze společné zemědělské politiky formou pomoci Společenství restrukturalizovat staré průmyslové oblasti Velké Británie. V roce 1974 byl proto zřízen fond ERDF, kdy disponoval 4,8 % z rozpočtu ES. Prostředky z fondu byly výrazně zaměřeny na restrukturalizaci starých průmyslových regionů. Z fondu se hradilo až 50 % nákladů na podpůrné programy připravené vládami příslušných států. Na konci období již podíl fondu ERDF na rozpočtu ES dosáhl 9 %. V 80. letech 20. století začalo ES vyvíjet vlastní regionální politiku zaměřenou mj. na podporu přeshraniční spolupráce mezi regiony.⁵

Mezi regiony EU existují výrazné rozdíly jak podle tvorby HDP na 1 obyvatele i na jednoho pracovníka, tak i podle míry nezaměstnanosti i dalších ukazatelů. Vývojové trendy regionálních rozdílů nejsou přitom jednoznačné, v některých obdobích (zpravidla období ekonomické prosperity) se rozdíly mezi regiony zmenšují, jindy naopak zvětšují (období recesí).

Rozsah území považovaného členským státem za problémové může být teoreticky větší než podle kritérií EU, ve většině států je však rozloha území podporovaného vlastní regionální politikou příslušného členského státu menší. Jedná se především o státy, které jsou z hlediska EU celé považovány za problémové, ale vlastní regionální politiku tyto státy zaměřují jen na část svého území (např. Irsko). Velmi výrazný rozdíl mezi rozlohou území podporovaného vlastní regionální politikou a území podporovaného ze zdrojů EU je, z již výše zmíněné kompenzace dopadů „neregionálních“ politik, typický také pro Velkou Británii. Regiony podporované ze strany EU, musí být podpořeny také z prostředků příslušného státu, i když je daný stát v rámci své regionální politiky za problémové nepovažuje.⁶

⁵ Ibid. Str. 9.

⁶ WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008, str. 25.

2.1 Irsko

Irsko od svého vstupu do Evropského společenství dokázalo plně využít možností, které mu členství poskytuje. To se ukázalo především u příkladného přilákání přímých zahraničních investic a plného využití podpory EU v rámci jejích strukturálních fondů. Irsko je považováno za jednu z nejrychleji se rozvíjejících západoevropských zemí a začal se pro něj používat název „keltský tygr“.

Nebylo tomu však zdaleka vždy tak. V 60. letech 20. století se irská ekonomika, založená na zemědělství a zcela závislá na vývozu do Británie, pomalu vzpamatovávala z ekonomického omylu silného protekcionismu aplikovaného v zemi od 30. let 20. století. Irsko zcela opominulo poválečný ekonomický boom, který nastal téměř v celé západní Evropě. Životní úroveň stagnovala na nízké úrovni a migrace ze státu byla vysoká. Právě v 60. letech 20. století klesl počet obyvatel na 2,8 milionů, nejnižší úroveň za posledních dvě stě let.⁷

60. léta 20. století přinesla Irsku zásadní obrat. Daňová sazba na zisky firem byla v roce 1957 snížena na nulu. V zápětí země zahájila volný obchod s Británií a později vstupem do EHS v roce 1973 také s většinou západoevropských států. Kombinace nulové daňové sazby, nízké mzdy a stejný jazyk představovali silné lákadlo především pro americké investory. Navíc bylo v těchto letech všem Irům umožněno bezplatné středoškolské vzdělání a po roce 1973 začali irští farmáři těžit ze štedrých evropských dotací.

Tento velmi slibný start byl ovšem v 70. letech 20. století přerušen dvěma ropnými šoky a ještě výrazněji pak špatnou politikou jako reakcí na ně. Vládní snaha o udržení životního standardu za každou cenu přinesla monetární i fiskální expanzi. Nevyhnutelným následkem pak byla vysoká inflace, nezaměstnanost, pomalý ekonomický růst a mimo jiné také voličská nestabilita. Emigrace, především vzdělaných lidí, dosáhla nových rekordů.⁸

Vstupem do Evropských společenství v roce 1973 se Irsko zařadilo mezi nejméně rozvinuté členské státy. Hrubý domácí produkt na obyvatele činil ve vstupním roce 58% hrubého domácího produktu na obyvatele ES. V irském zemědělství byla zaměstnána čtvrtina pracovních sil. Vstupem do Společenství byly odstraněny zejména viditelné překážky zahraničního obchodu, což přineslo značné zvýšení konkurenčních tlaků na irskou ekonomiku. Postiženy byly zejména tradiční obory průmyslu jako textil, obuvnictví a oděvní průmysl. Průmysl byl podroben značné restrukturalizaci, která si vyžádala rostoucí nezaměstnanost. Její míra byla v roce 1981 na 10,8 %. Irsko se od počátku stalo čistým příjemcem z rozpočtu Společenství, přičemž čisté příjmy dosahovaly v průběhu 80. let 20.

⁷ HONOHAN, Patrick. *The luck of the Irish*. The Economist 2004, č. 10.

⁸ NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL. *Regional Policy in Ireland: A Review*. Nesc Report No. 4, 1975

století 4 – 6 % jeho HDP. Reálná konvergence⁹ irské ekonomiky se však nedostavovala. Přesto jen o několik málo let později přišel Irský zázrak.¹⁰

Od konce 80. let 20. století vývoj irské ekonomiky překonává dynamiku rozvoje hospodářství v ostatních členských zemích Unie. Došlo k výraznému zvýšení hospodářské úrovně, v roce 1988 hrubý domácí produkt na obyvatele činil 64% průměru ES a v roce 1998 již 99 %. Míra nezaměstnanosti klesla z 15,6 % v roce 1993 na 4,9 % v lednu 2000. V roce 1981 činil deficit běžného účtu platební bilance 15 % HNP a od roku 1991 je běžný účet přebytkový. Celkové vládní zadlužení činilo v roce 1987 125 % HDP a v roce 1997 již pouze 66 % HDP.

Mezi faktory, které zásadně ovlivnily obrat ve vývoji Irska a jeho ekonomickém rozvoji, patří:

1) Rozpočtová a měnová konsolidace

Vláda Charlese Haugheye, klíčově podpořená opozicí Fine Gael, začala omezovat výdaje, daně a půjčky. Klesající úrokové sazby stejně jako devalvace měny v roce 1993 pomohly stimulovat ekonomiku. Zavedení eura v roce 1999 umožnilo Irsku těžit z možná až přehnaně nízkých úrokových sazeb. Snižování daní bylo též stěžejní součástí nového „sociálního partnerství“. Na rozdíl od Thatcherovské vlády v Británii irská vláda obnovila v roce 1987 dialog s odbory a ty pak přijali snížení mezd v kompenzaci za větší politický vliv a snížení daní.

2) Dotace z EU

Finanční prostředky z EU plynule v zásadě již od roku 1973, teda ihned po vstupu Irska do Společenství. Nicméně nejvýrazněji přispěli tyto dotace po přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Někteří irští odborníci zastávají názor, že tato podpora sice Irsku pomohla nicméně, že se jednalo o pomoc zanedbatelnou, neboť nedosahovala ve své výši ani 5 % irského HDP. Studie na toto téma dokládají, že tyto dotace přispěly k růstu ekonomiky v 90. letech 20. století půl procentem ročně. Průměrný roční růst znamenal 6,9 %.¹¹

Dotace sehrály významnou roli i nepřímo. Díky dlouhodobému programovému plánu, který musel být vypracován několik let před zavedením Vnitřního trhu, pomohly ochránit potřebné projekty na zdokonalení infrastruktury, kterým jinak hrozila výrazná omezení ve financování. Díky tomu mohlo Irsko plně využít možnosti, které mu přineslo zavedení

⁹ Snižování rozdílů v ekonomické vyspělosti zemí EU - měřeno v HDP na obyvatele jako % průměru EU.

¹⁰ O'CONNOR, Flannery. *Tiger, Tiger, bruning bright. The Economist* 2004, č. 10.

¹¹ STRNADOVÁ, Tereza. *Úloha Irska v rámci strukturální a regionální a regionální politiky EU*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005, str. 20.

Vnitřního trhu. Irsko jako nízkonákladový vývozece tak získalo přístup na nové trhy. Integraci do EU provázelo i snížení hospodářské závislosti na Velké Británii.¹²

3) Příliv FDI – přímých zahraničních investic

Podle některých odborníků hlavní důvod současného úspěchu Irska. Dle názoru komisaře EU G. Sabathila by ovšem bez souhlasu a tiché podpory EU nikdy nebyl uskutečnitelný.

Opatření státu v oblasti průmyslové politiky spočívajících v přilákání zahraničních investorů do moderních odvětví průmyslu. Irsko nabízí značné investiční pobídky pro zahraniční podnikatele. Hlavním lákadlem pro zahraniční investory je 10 % daň z příjmů právnických osob podnikajících ve zpracovatelském průmyslu a v oblasti mezinárodních služeb. V největší míře jsou v Irsku zastoupeny americké firmy, které poté při vývozu své produkce profitují z principů jednotného Vnitřního trhu fungujícího v rámci Unie.

4) Vzdělání

Jedním z nejvýznamnějších irských aktiv byla na trhu práce dostatečná nabídka kvalifikovaných pracovníků, včetně vědců, technických specialistů a absolventů obchodních škol. Kvalifikovaná pracovní síla usnadnila rozhodování zahraničních investorů. Irsko disponuje mladou a kvalifikovanou pracovní silou. V současné době je přes 40 % Irů mladších 25 let a přibližně polovina středoškoláků pokračuje ve studiu na univerzitách.

5) Nízké osobní daně

Od počátku 90. let 20. století zaznamenalo Irsko výrazné snižování daní, čímž podpořilo růst domácího podnikání. Zakladatel strany Progresivních demokratů, O'Malley říká, že „*právě snížení daně z příjmu bylo klíčem k irskému zázraku*“.¹³

6) Demografie

Po druhé světové válce nastal v celé Evropě nárůst populace. V Irsku navíc trval tento boom oproti zbytku Evropy výrazně déle. Navíc došlo v 50. a 60. letech 20. století k masovému odchodu Irů ze země, takže v době, kdy zbytek Evropy stárl, Irsko zaznamenalo jev zcela opačný. Irská populace v posledních sedmnácti letech vzrostla, čemuž dopomohl také konec odlivu obyvatel.

¹² KAPOŠVÁRYOVÁ Denisa, KREUZBERGOVÁ Eva. *Regionální politika EU*. [online] 2000 [cit. 2009-03-12]. Str. 8. <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=8>

¹³ O'MALLEY, Desmond. *Transforming Ireland. National Development Plan*. [online] 2006 [cit. 2009-04-11]. http://www.ndp.ie/docs/NDP_Homepage/1131.htm

7) Strukturální fondy a Kohezní fond

Strukturální fondy EU stejně jako Kohezní fond EU jsou jedním z významných faktorů přispívajících k současnému ekonomickému růstu Irska. Celkové investice během programovacího období v letech 1989 až 1999 dosáhly přibližně 30 miliard Eur, z čehož 11 miliard Eur pochází právě ze zdrojů strukturálních fondů a Kohezního fondu. Tato finanční podpora umožnila Irsku postup a realizaci plánovaných akcí jako např. zlepšení silniční sítě, vzdělávacího systému, výrobního sektoru apod.¹⁴

2.1.1 Reforma regionální a strukturální politiky ES

Vstupem Řecka (1981), Španělska a Portugalska (1986) do ES došlo k prohloubení rozdílů ve struktuře a vyspělosti jednotlivých regionů Společenství. V roce 1988 byla provedena rozsáhlá reforma strukturální a regionální politiky, jejímž účelem bylo navýšení objemu finančních prostředků pro strukturální a regionální politiku Unie a zvýšení její efektivity a průhlednosti. Na základě reformy každý členský stát koncipuje svoji „Strukturu podpory Společenství“ (Community Support Framework), ve které si vytyčí prioritní oblasti a hlavní cíle využití finančních prostředků Společenství v daném rozpočtovém období. Základem „Struktury podpory Společenství“ Irska je devět individuálních Operačních programů zahrnujících zemědělství včetně rozvoje venkova a lesnictví, rybolov, průmysl, turistiku, dopravu, hospodářskou infrastrukturu, životní prostředí, lidské zdroje a v neposlední řadě rozvoj měst a obcí.¹⁵

Pro rozpočtové období 1989 - 1993 bylo v Irsku rozhodnuto, že největší část prostředků ze strukturálních fondů bude věnována na rozvoj lidských zdrojů (35 %) a dopravy (19 %). Irsko dosáhlo zvýšení HDP na obyvatele ze 64 % v roce 1988 na 78 % průměru ES v roce 1993 (došlo k reálné konvergenci irské ekonomiky). Celková zaměstnanost byla v roce 1993 o 66 % vyšší než v roce 1988.

Ekonomika se na začátku 90. let 20. století začala dynamicky rozvíjet a začal se snižovat rozdíl v hospodářské vyspělosti mezi Irskem a vyspělými členy Společenství. Irsko bylo však neustále sužováno vysokou nezaměstnaností, přesahující v roce 1993 15 %. Závažným problémem byla dlouhodobá nezaměstnanost, v roce 1993 přibližně 60 % nezaměstnaných hledalo práci déle než jeden rok. Irsko se tedy dále zaměřilo na rozvoj lidského potenciálu a to jak při rozdělování finančních prostředků z fondů Unie, tak při sestavování priorit své hospodářské politiky. V říjnu 1993 předložilo Irsko Evropské komisi

¹⁴ STRNADOVÁ, Tereza. *Úloha Irska v rámci strukturální a regionální a regionální politiky EU*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005, str. 27.

¹⁵ Pítrová 2003: 443

svou Strukturu podpory Společenství, která byla schválena v červnu 1994. V programu bylo stanoveno, že Irsko během šestiletého rozpočtového období obdrží od EU 5,62 miliard ECU, což představuje přibližně 3,6 % celkových výdajů ES na strukturální a regionální politiku. Celé území bylo zahrnuto pod cíl č. 1 strukturální politiky EU, kam se řadí regiony s nízkým HDP na obyvatele. V přepočtu na jednoho obyvatele obdrželo Irsko během tohoto rozpočtového období nejvíce finančních prostředků z členských států. Irsko si v rámci Struktury podpory Společenství dalo obecný cíl zlepšit dlouhodobý růst ekonomiky, což by vedlo ke zvýšení dlouhodobých nabídek pracovních míst, a tím k opětovnému zapojení dlouhodobě nezaměstnaných do trhu práce. K dosažení stanovených cílů definovalo čtyři prioritní oblasti, které zahrnují jednotlivé Operační programy.¹⁶

Produktivní sektor obdržel 44 % z celkových finančních prostředků ze strukturálních fondů Unie. Zahrnuje Operační programy průmyslového rozvoje, zemědělství, rozvoje venkova a lesnictví, turistiky a v neposlední řadě rybolovu. Pro oblast lidských zdrojů bylo určeno 31% finančních prostředků. Oblast hospodářské infrastruktury získala 20% finančních prostředků a patří sem Operační programy dopravy, hospodářské infrastruktury a životního prostředí. Oblast rozvoje měst a venkova obdržela 5 % z celkových finančních prostředků ze strukturálních fondů Unie v období 1994 - 1999.

Výsledky hospodářského rozvoje Irska byly na konci 90. let 20. století byly jedinečné. V průběhu rozpočtového období ve všech ohledech překonalo stanovené makroekonomické cíle. Průměrný růst HDP ve sledovaném období dosáhl 8 %, byl tedy dvojnásobně vyšší než čtyřprocentní cíl. Investice rostly ročně o 14 %, přičemž cíl činil 4 %. Do dubna 1999 vzrostla každoročně čistá zaměstnanost o 74 tisíc, cíl byl stanoven na 15 tisíc ročně. Vysoký čistý růst zaměstnanosti se odrazil v poklesu míry nezaměstnanosti, která se v období 1994 - 1999 snížila o 10 %. Došlo ke značnému zpružnění trhu práce, počet dlouhodobě nezaměstnaných klesl v prvním čtvrtletí 1999 na 44 tisíc, v dubnu 1994 činil 128 tisíc.

Faktory, které přispívaly k irskému regionálnímu rozvoji, byly značná různorodost programů, které zahrnují oblasti zemědělství, rozvoje infrastruktury, školení pro dlouhodobě nezaměstnané, podpory podnikání atd. Tzv. "Spillover" efekt znamenal, že financování určitých projektů v jednom regionu mohlo taktéž podpořit rozvoj sousedních regionů. Tento efekt byl především patrný u dopravy a investic do vzdělání.¹⁷

¹⁶ EUROPEAN UNION, Regional Policy. *National Strategic Reference Frameworks .Cohesion Policy 2007-13*. [online] 2008 [cit. 2009-02-02]. Str. 28. http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf

¹⁷ ČÁSTEK, Michal. *Irsko - chloubu Evropské unie. Zkušenosti Irska s regionální a strukturální politikou EU*. [online] 2000 [cit. 2008-10-03]. <http://www.europeum.org/dispatch.php?aid=233>

2.1.2 Kohezní fond

Maastrichtskou smlouvou o Evropské unii byl založen Kohezní fond, jehož hlavním cílem je přispět ke snížení ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy. Finanční prostředky z tohoto fondu jsou adresovány zemím, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. Prostřednictvím Kohezního fondu se spolufinancují rozsáhlejší projekty nad-regionálního charakteru, jejichž náklady přesahují 10 miliónu eur. Kohezní fond není zařazen pod Strukturu podpory Společenství. Z Kohezního fondu Irsko pro období 1994 - 1999 získalo téměř 1,5 miliard ECU. V oblasti dopravní infrastruktury byl nejvíce financován rozvoj silničních komunikací a železniční přepravy. V letech 2000 - 2003 obdrželo 586 milionů Eur. V dalších letech rozpočtového období již nemělo nárok čerpat prostředky z tohoto fondu vzhledem k dosažené úrovni HDP na obyvatele. Z Kohezního fondu budou nadále financovány projekty v oblastech ochrany životního prostředí, výstavby a oprav státních silnic a veřejné dopravy.

Od svého vstupu do EU v roce 1973 až do konce roku 2003 přijalo Irsko ze zmiňovaných fondů celkovou finanční podporu přesahující 17 miliard Eur. V rámci programovacího období 2000 – 2006 čerpalo Irsko ze strukturálních fondů 3,35 miliard Eur. Největší část získalo z Evropského fondu pro regionální rozvoj a z Evropského sociálního fondu. V rozpočtovém období 2000 – 2006 bylo Irsko stále čistým příjemcem z fondů Unie. Od roku 2007 by se Irsko mělo stát čistým přispěvatelem do rozpočtu EU. Z hlediska sektorů budou ze strukturálních fondů čerpat nejvíce prostředků oblasti zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů, hospodářské a sociální infrastruktury a rozvoje měst a venkova. Irsko i v dalším období bude nadále sledovat svou prioritu rozvoje lidských zdrojů. Novou oblastí, která bude finančně podpořena ze strukturálních fondů Unie, je mírový program (Severní Irsko). Strukturální fondy tímto získaly nový rozměr své působnosti.

Politika EU není založena na masivních finančních transferech uskutečňovaných na základě centrálně přijatých rozhodnutí. Vychází z principu partnerství, podle něhož je do procesu přípravy programových dokumentů, výběru projektů a jejich realizace vedle Komise a národních vlád zapojována celá řada dalších subjektů s celostátní i lokální působností. Těmito subjekty jsou místní orgány státní správy a samosprávy, profesní sdružení a organizace reprezentující zájmy sociálních partnerů. Účelem poskytovaných prostředků přitom nejsou centrální a konečná řešení, ale spíše snaha podpořit iniciativu místních orgánů a soukromého sektoru.¹⁸

¹⁸ HRÍCH, Jan. *Podpora rozvoje venkova v Irsku a strukturální politika EU*. Mezinárodní politika, 1999, č. 10, str. 11-14.

2.1.3 Veřejná správa

Od roku 1994 probíhá v Irsku reforma veřejné správy. Modernizační reforma usiluje o přiblížení fungování státní správy k fungování soukromého sektoru. Pokládá důraz na výkon veřejné správy jako služby zákazníkovi, na efektivitu a šetrnost při nakládání s veřejnými financemi, racionální zacházení s lidskými zdroji, integritu veřejné správy a její odpovědnost vůči zákazníkovi.

Zákon o veřejné správě přijatý v roce 1997 navíc uložil institucím státní správy vypracovat „Statement of Strategy“, zabývající se zlepšováním systému poskytování služeb a služeb samotných.

Irská strategická reforma je zajímavým příkladem komplexní modernizace veřejné správy. Reforma je prostředkem hledání úlohy, formy a rozsahu státní a veřejné správy v moderní otevřené společnosti. Reforma zároveň reaguje na členství Irska v EU a převádí do irského systému některé evropské standardy. Průběhu reformy prospěla velmi dobrá ekonomická situace Irska v poslední dekádě. Ta usnadnila dosažení konsensu a partnerství při provádění reformy mezi politiky, státní správou a odbory.¹⁹

2.1.4 Aspekty úspěšné strukturální a regionální politiky

Irsko je na základě své hospodářské dynamiky považováno za jeden z nejúspěšnějších států evropského integračního procesu. Jak již bylo zmíněno, k základům jeho úspěchu patří účinné využití příjmů ze strukturálních fondů EU ve stanovených prioritních sektorech. Prioritní oblasti odrážely především neutěšený stav v infrastruktuře, nízkou konkurenceschopnost produktivního sektoru a vysokou míru nezaměstnanosti. Při určování priorit se vychází z návrhů regionálních úřadů na úrovni NUTS III²⁰, z návrhů sociálních partnerů, ministerstev vlády a nově zřízených regionálních úřadů na úrovni NUTS II²¹. Důležitým aspektem při určování priorit je rovnováha partnerství, která představuje existenci volného a rovnocenného přístupu zainteresovaných institucí k plánování a dohlížení nad realizací stanoveného programu.

¹⁹ O’Riain, Sean. *The Flexible Developmental State: globalization, Information Technology, and the “Celtic Tiger”*, Politics and Society, 28/2, 2000, str. 157-193.

²⁰ Irsko je pro potřeby regionální politiky EU na úrovni NUTS III rozděleno do osmi regionů: Dublin, South-West, Border, West, Mid-West, South-East, Mid-East a Midlands.

²¹ Pro potřeby dělení na NUTS II je Irsko rozděleno na dva regiony - Border, Midland a West (region BMW), Jižní a východní region.

Názorným příkladem provázanosti hospodářské politiky a využití příjmů ze strukturálních fondů je politika vzdělání a rozvoje lidských zdrojů. V roce 1995 bylo vynaloženo na vzdělání 5,9 % HNP. Vzdělání na základních a středních školách je bezplatné, od školního roku 1996 - 97 bylo zavedeno bezplatné vzdělání i na univerzitách. Na univerzitách se klade stále větší důraz na studium nových technologií a aplikovaných věd. Vysoká úroveň investic do vzdělání v Irsku je pro zahraniční investory dostatečnou zárukou, že pro realizaci svých projektů získají vysoce kvalifikované pracovní síly. Ve výroční zprávě Agentury pro průmyslový rozvoj Irska se v tomto smyslu také vyjádřil její předseda Denis Hanrahan: „*Irsko má klíčový demografický kapitál spočívající v mladé vzdělané generaci, která bude představovat komparativní výhodu Irska v Evropě v dalším století.*“²²

2.1.5 Veřejná politika

Vliv Evropské unie je cítit skrze výdajové politiky Unie, její zemědělské a regionální fondy, skrz požadavky na jednotnou měnu a evropská nařízení.

Irští zemědělci, kteří byli přitahováni vyhlídkami na zlepšení zemědělských příjmů, silně podporovali členství Irska v Evropských společenstvích v roce 1972. Od té doby Asociace irských zemědělců jednala jako mocný agitátor při podpoře Společné zemědělské politiky. Východní rozšíření v květnu 2004 vedlo ke zrušení vazby Evropské unie na platby zemědělcům ze zemědělské výroby, ale nevedlo ke snížení velikosti zemědělského rozpočtu v Unii. Finanční toky ze Společné zemědělské politiky znamenaly, že podpora zemědělských příjmů v Irsku byla placena z Evropského rozpočtu a evropští spotřebitelé tak platili vyšší ceny za své jídlo.

Strukturální fondy představují velmi důležité finanční přenosy z rozpočtu Evropské unie do Irska. Tyto podpory byly spouštěny v letech 1988 až 2006. Byly dobré pro veřejnou infrastrukturu. Irsko je všeobecně pokládáno za stát, který užívá dobře strukturálních fondů.

Irské HDP překonalo na osobu příjmy v jiných členských státech. Po roce 2006 byly přenosy z Evropské unie směřovány do nových členských států. Irsko se stalo čistým přispěvatelem do rozpočtu Evropské unie.

Projekt jednotné měny je další oblastí, která měla významný dopad na irskou veřejnou politiku. Následně po ratifikaci Maastrichtské smlouvy bylo cílem irské politiky připojit se k jednotné měně v první vlně a vyhovět kritériím pro členství v EMU.

²² SMITH, Nicola J. *Mapping processes of policy change in contemporary European political economies*, British Journal of Politics and International Relations, 8/3, 2006, str. 519-538.

S přestupem na Euro jsou tlaky v Evropské unii na sladění ekonomických politik. Očekávají se rostoucí omezení v irské vládě.

Rezort předsedy vlády, ministerstvo zahraničí a ministerstvo financí jsou hlavními v koordinačním systému irské politiky v Evropském systému.

Irský způsob pro řízení sladění s politikou EU je charakterizovaný přizpůsobivými výbory a vládními skupinami. Byl daleko méně institucionalizován a zformován než systémy v jiných členských státech. Porážka prvního referenda o Smlouvě z Nice vedla ke zvýšení horizontálních procesů pro řízení Evropských záležitostí.

Ke konci 80. let 20. století požádal předseda vlády Evropskou unii, aby podnikla rozsáhlé zhodnocení irského členství ve Společenství a posunulo se pryč od přístupu v minulosti. Systém koordinace byl zvýšen a přednost dávaná rovněž evropským záležitostem. Tento vývoj přinesl irský parlamentní postup do stejné linie s dalšími parlamenty v Evropě. Členství v Evropské unii má významný dopad na politický a kulturní život v Irsku.²³

2.2 Velká Británie

Velká Británie se pyšní dlouhou a bohatou historií. Z místa první světové hospodářské a průmyslové velmoci v 19. století se Velká Británie válečnými ztrátami v první i druhé světové válce, rozpadem koloniální říše a vzrůstající světovou konkurencí, posunula v mezinárodním měřítku o několik příček dolů. Na začátku 21. století patří opět Velká Británie k nejvyspělejším státům světa. Je členem G8, OSN, OECD a NATO. Byla také jedním ze zakládajících členů EFTA a dnes, po velmi obtížných začátcích, je významným členem EU.

Velká Británie zpočátku odmítala vstup do ES. Obávala se hlavně ztráty své suverenity ve Společenství a také existovaly pevné vazby mezi Velkou Británií a USA. V průběhu času si ale Velká Británie uvědomila, že pro USA má význam jako „evropský spojenec“ a izolovanost by jí byla na škodu.

Velká Británie se po vstupu do ES výrazně přičinila k prosazení a zvýšení zájmu o regionální politiku. Právě Spojené království je známé jako země s výraznými regionálními rozdíly. Založení Evropského fondu regionálního rozvoje bylo výsledkem nátlaku Velké Británie, která tak chtěla kompenzovat ztráty způsobené společnou zemědělskou politikou.²⁴

²³ KIRBY, Peadar. *Globalization, the Celtic Tiger and Social Outcomes: Is Ireland a Model or a Mirage*. Globalizations 1 (2), 2004, str. 205-222.

²⁴ KYNČLOVÁ, Petra. *Regionální politika Velké Británie*. Pardubice: Ústav veřejné správy a práva, 2007, str. 15.

2.2.1 Období 1974-1986

V tomto období došlo k rozšíření ES o Irsko a státy jižní Evropy, to znamená o státy s méně rozvinutou ekonomikou. V této době do ES vstoupila také Velká Británie. Zasluhou Velké Británie došlo k výraznému prosazení regionální politiky. Velká Británie vstupem do ES přišla o značné příjmy z cel a regionální politika ji měla kompenzovat tyto ztráty.

Zavedení společné regionální politiky EU se váže zejména na založení Evropského fondu regionálního rozvoje v roce 1975, který se stal nosným nástrojem spravování a financování regionální politiky.

Regionální politika se opírá o definici uvedenou v článku 130A „Jednotného evropského aktu“ z roku 1986: „*Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k podpoře celkového harmonického vývoje a k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na snižování nerovnoměrností mezi různými regiony a soustřeďuje se na zaostalé regiony, jimž se dostává nejmenší podpory*“.²⁵

Mezi britskými občany má evropská integrace vedle Dánů nejméně zastánců, což se projevuje i nízkou účastí ve volbách do Evropského parlamentu. Britským problémem v ES byla především vysoká částka, kterou musela Británie přispívat do rozpočtu Společenství. Vysoký podíl Británie na rozpočtu byl určen v době, kdy zaujímal třetí nejhorší místo mezi členskými státy z hlediska hrubého národního produktu. Po řadě jednání ale nebyla přijata změna rozpočtových pravidel a britský ministerský předseda vyhlásil referendum o setrvání ve Společenství. V něm Britové 5. června 1975 vyjádřili většinou (67,2 %) hlasů zájem na pokračování členství v ES. Výše příspěvku Velké Británie nicméně nebyla dořešena a tato otázka se stala znovu předmětem sporu za britské ministerské předsedkyně Margaret Thatcherové. Společenství jednorázově kompenzovalo vzniklou nerovnováhu mezi hospodářskou situací Británie a jejím podílem na rozpočtu Společenství prostřednictvím ERDF²⁶ a ESF²⁷, ale toto řešení nebylo pro Velkou Británii dostatečné.

Okamžité řešení požadovala po svém nástupu do funkce v roce 1979 ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová. Definitivně odmítla další odčerpávání britských financí. Už v průběhu roku 1980 premiérka opakovaně odmítla návrhy snižující britský příspěvek do rozpočtu z původní 1 miliardy liber na 650 miliónů liber. Výsledkem postoje Margaret Thatcherové bylo zařazení projednávání rozpočtových pravidel mezi hlavní body programu na summitu ve Fontainebleau 25. - 26. června 1984. Výsledkem summitu byla dohoda, která

²⁵ WOKOUN, René. *Regionální a strukturální politika Evropské unie: obecná východiska, implementace a monitorování*. Praha: Oeconomica, 2004, str. 78.

²⁶ Evropský fond pro regionální rozvoj.

²⁷ Evropský sociální fond.

zajišťovala návrat 66 % britského příspěvku zpět Británii výměnou za podporu Margaret Thatcherové při hlasování o zvýšení příjmové části rozpočtu z 1 % na 1,4 % DPH vybíraného v jednotlivých členských státech.²⁸

2.2.2 Britský rabat

Velká Británie získala rabat v roce 1984, protože pravidla určující odvody do společného rozpočtu a příjmy z něj pro ni vycházela velmi nepříznivě. Bylo to způsobeno tím, že Británie má relativně malý sektor zemědělství, a tak získává jen malou část ze subvencí, které EU poskytuje. V roce 1984 byla Velká Británie v tehdejší desetičlenné unii třetí nejchudší zemí, ale měla se zároveň stát zemí s nejvyššími příspěvky. Díky rabatu získává zpět dvě třetiny svého čistého příspěvku, což činí dnes asi 140 miliard korun. Všechny ostatní země přispívají přiměřeně k velikosti národní ekonomiky – přesto Rakousko, Německo, Nizozemsko a Švédsko jsou osvobozeny od platby čtvrtiny příspěvku.

Nyní, když je Velká Británie jednou z nejbohatších zemí 27členné Unie, převládá názor, že by měl být systém britského rabatu zrušen. Stala by se tak největším přispěvatelem.

Představitelé Velké Británie se ale rabatu vzdát nechtějí a požadují, aby byly výrazně omezeny peníze poskytované z unijních fondů na zemědělskou politiku a regionální pomoc. Po mnoha jednáních Británie nakonec souhlasila s tím, že během sedmi let sníží svůj rabat o zhruba deset miliard dolarů, aby tak pomohla rozvoji deseti nových států EU, především z východní a střední Evropy.²⁹

2.2.3 Období 1987-1999

V roce 1989 byla uskutečněna reforma regionální politiky. Reforma byla reakcí na vstup Španělska a Portugalska, což byly země s méně výkonnou ekonomikou zaměřené na zemědělskou produkci. Bylo rozhodnuto o integraci regionální politiky s částí sociální a částí zemědělské politiky do tzv. strukturální politiky.

Výsledkem reformy byl prvek střednědobého plánování regionálních programů a zavedení principů regionální politiky. Poprvé se objevil koncepční prvek víceletých rozvojových programů. K druhé reformě strukturálních fondů dochází v roce 1993 po podepsání Maastrichtské smlouvy a to zejména ustavením Kohezního fondu (fondu

²⁸ FIALA Petr, PITROVÁ Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, str. 743.

²⁹ BBC. *Na co jdou peníze v EU*. [online] 2003 [cit. 2009-04-25]. http://www.bbc.co.uk/czech/specials/173_euro_cash/page5.shtml

soudružnosti). Kohezní fond je nástroj, který má pomáhat slabším zemím splnit Maastrichtská kritéria. Také byl založen Výbor regionů, který se stal novým poradním orgánem EU.

V roce 1997 představovala regionální politika více než 35 % výdajů celkového rozpočtu EU. Dlouhodobě je druhou největší položkou po podpoře zemědělské politiky EU. Celkový rozpočet pro regionální politiku EU v období let 1994 až 1999 činil 157 miliard ECU.

Tzv. Keltská periferie (Celtic Fringle) - Skotsko, Wales, Irsko se považovala za ekonomicky slabý region. V 90. letech 20. století získala větší samostatnost v rámci devoluce.³⁰

2.2.4 Období (2000-2006)

Období let 2000 až 2006 je charakteristické především snahou po větší efektivnosti využívání finančních prostředků. V rámci této snahy po maximální efektivnosti vynakládaných prostředků bylo přijato i snížení počtu cílů realizovaných v rámci regionální politiky EU. Na madridském zasedání Evropské rady v roce 1997 byla Evropská komise vyzvána, aby vypracovala materiál o rozšiřování EU. Tím vznikl dokument Agenda 2000.

Hlavními prioritami tohoto období jsou: větší koncentrace finančních prostředků, snížení počtu cílů, vyšší efektivita využívání pomoci, zjednodušení celého procesu. V období 2000 – 2006 dostala Velká Británie v rámci Cíle 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů – 3,9 miliard liber.³¹

2.2.5 Období 2007-2013

Hlavní zájem politiky soudružnosti v letech 2007-2013 je větší růst a více pracovních míst pro všechny regiony Evropské unie. Na regionální politiku je pro období 2007-2013 vyčleněno 347 miliard Eur, což je 35,7 % evropského rozpočtu. V tomto období se kohezní politika bude soustředit především na podporu růstu regionálních programů a na stimulování tvorby pracovních míst. Očekává se, že nové nástroje soudružnosti podpoří dodatečný růst ve výši 10 % v zaostávajících regionech, jehož výsledkem bude vznik více než 2,5 miliónu nových pracovních míst. 80 % všech vyčleněných prostředků bude putovat na cíl Konvergence. Kolem 16 % finančních prostředků ze strukturálních fondů bude koncentrováno na cíl „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“, to znamená na

³⁰ ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Slon, 2004, str. 58.

³¹ KAPOŠVÁRYOVÁ Denisa, KREUZBERGOVÁ Eva. *Regionální politika EU*. [online] 2000 [cit. 2009-03-12]. Str. 5. <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=8>

podporu inovací, udržitelného rozvoje a lepší dostupnost. Zbývající 2 % jsou určena na příhraniční, mezinárodní a meziregionální spolupráci.

V období 2007-2013 budou Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudružnosti zaměřeny na tři cíle: Konvergence, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce.

Kohezní fond nepatří mezi strukturální fondy. Vznikl v roce 1994 po podepsání Maastrichtské smlouvy. Byl ustaven k posílení hospodářské a sociální soudržnosti s cílem pomoci nejméně vyspělým členským státům při vstupu do Hospodářské a měnové unie. Pomoc je poskytována na národní úrovni vybraným zemím, jejichž hrubý národní produkt (HNP) na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. Fond soudružnosti poskytuje finanční prostředky na velké investiční projekty v oblastech životního prostředí a dopravy. Míra pomoci poskytovaná Fondem soudružnosti činí asi 80 - 85 % celkových uznatelných nákladů projektu.³²

Evropský statistický úřad zavedl v roce 1988 klasifikaci územních jednotek NUTS – La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (tzv. nomenklatura územních statistických jednotek). Tato klasifikace je určena pro sběr regionálních statistik členských států EU, pro sociálně-ekonomickou analýzu regionů a určování dopadů regionální politiky v rámci EU.

Podle NUTS I. se Spojené království dělí na 12 regionů: 1.North East, 2.North West, 3.Yorkshire and The Humber, 4.East Midlands, 5.West Midlands, 6.East of England, 7.Londýn, 8.South East, 9.South West, 10.Wales, 11.Skotsko, 12.Severní Irsko. Podle NUTS II. se Spojené království dělí na 37 hrabství. Londýn je vedoucím regionem, co se týká regionálního HDP na osobu – 278 % průměru. To je zároveň nejvyšší HDP na jednoho obyvatele v celé EU.³³

Ačkoliv je Spojené království Velké Británie a Severního Irsku celkově bohatou zemí, nepodílí se na tomto blahobytu všechny regiony stejnou měrou. I když si regionální rozvoj velkou měrou Britové financují sami, některé regiony Spojeného království dále přijímají významné finanční prostředky z Evropské unie. Například Iniciativa URBAN II celkově stála v období 2000-2006 271,921 milionů EUR, z toho příspěvek EU činil 124,300 milionů EUR.

³² *Kohezní fond* [online]. [cit. 2007-03-15]. <http://www.euroskop.cz/40542/110839/clanek/regionalni-a-strukturalni-politika-evropske-unie/kohezni-fond-fond-soudrznosti-/>

³³ SKOKAN, Karel. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2003, str. 114.

Spojené království přijme přibližně 2,7 miliardy EUR pro financování cíle Konvergence, to znamená pro nejchudší regiony. Pod cíl Konvergence³⁴ patří region Highlands and Islands ve Skotsku, který má HDP menší než 75 % průměru EU15 a větší než 75 % průměru EU25 (tzv. phasing – out regiony). Do oblasti phasing – in spadají regiony Merseyside a South Yorkshire. To jsou regiony, který v letech 2000-2006 patřily pod cíl 1, ale teď již nespádají pod cíl Konvergence. Pod cíl Konkurenceschopnost a zaměstnanost pak spadají všechny ostatní regiony. Pro financování tohoto cíle Velká Británie přijme přibližně 7,1 miliard EUR. V období 2007-2013 bude ve Velké Británii 2,75 miliónů obyvatel (4,6 % všech obyvatel) žít v regionech patřících pod cíl Konvergence. V období 2000-2006 žilo pro srovnání v regionech patřících pod Cíl 1 5,02 miliónů obyvatel (8,4 % populace). Strukturální fondy poskytnou Spojenému království na tři nové cíle 10,6 miliard EUR pro období 2007-2013. Ve srovnání s předchozím obdobím je to asi o 5 miliard EUR méně.³⁵

Národní strategický rámec představuje základní programový dokument Velké Británie pro využívání fondů Evropské unie v období 2007-2013. Tento dokument vychází z povinností členského státu definovaných v návrzích nařízení ke strukturálním fondům a Fondu soudružnosti. NSRF se zabývá cíly Konvergence, Konkurenceschopnost a zaměstnanost a programy strukturálních fondů. V tomto dokumentu je také uvedeno rozdělení finančních prostředků ze strukturálních fondů jednotlivým regionům ve Velké Británii pro následující sedmileté období.

Národní strategický referenční rámec ustanovil tři obecné priority pro budoucí čerpání ze strukturálních fondů: Podnikání a inovace, Znalosti a zaměstnanost a Environmentální a společenská udržitelnost. Britská vláda rozděluje finance pro cíl Konkurenceschopnost v rámci ERDF na základě kritérií, kterými jsou populace a úroveň inovací a podnikání. Co se týče ESF, britská vláda užívá následující kritéria: počet nezaměstnaných, počet lidí v produktivním věku bez žádné kvalifikace a počet lidí v produktivním věku s nízkou kvalifikací.³⁶

2.2.6 Budoucnost Regionální politiky EU a Velké Británie

Role Velké Británie v evropské integraci je i nadále kontroverzní. V mnoha aspektech integrace je Británie ostražitá a také neochotná k hlubší integraci. Sice podporuje zvýšení

³⁴ Cíl Konvergence je zaměřen na podporu růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech.

³⁵ BEGG Iain, HEINEMANN Friedrich. *New Budget, Old Dilemmas*. [online] 2006 [cit. 2008-11-09]. http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_new_budget_22Feb06.pdf

³⁶ UNITED KINGDOM NATIONAL STRATEGIC REFERENCE FRAMEWORK. *EU Structural Funds Programmes: 2007-2013*. [online] 2006 [cit. 2009-04-10]. Str. 14. <http://www.berr.gov.uk/files/file34769.doc>

významu role EU v rámci světové ekonomiky a aktivnější zapojení její ekonomiky do světového obchodu, ale na straně druhé je i nadále výrazným odpůrcem vyšší politické integrace. Britská suverenita je hodnotou, o niž nelze smlouvat, ani jakkoliv jednat.

Regionální politika je důležitou součástí EU a její význam přetrvává i v následujícím období 2007-2013. A to hlavně díky přistoupení nových zemí do EU v roce 2004 a 2007. Na její financování byla vyčleněna třetina rozpočtu EU. V budoucnosti se bude financování EU zaměřovat právě na nově přistupující země a proto bude do rozvinutějších regionů Velké Británie proudit méně finančních prostředků než dříve.

2.2.7 Výsledky aplikace regionální politiky EU na regionální rozvoj Velké Británie

Velkého pokroku v regionální politice Velké Británie bylo dosaženo zejména v oblasti snížení nezaměstnanosti, která byla výsledkem úpadku tradičního průmyslu v 90. letech 20. století. Od roku 1990 do roku 1994 zaniklo ve Velké Británii 900 000 míst. Spojené království nastartovalo cestu restrukturalizace. Dnes je již z hlediska tvorby hrubého domácího produktu dominantní sektor služeb.

Největší pokles nezaměstnanosti v regionech Velké Británie proběhl v letech 1994-1999, kdy se na některých místech nezaměstnanost snížila až o polovinu. Například v East of England klesla nezaměstnanost z 8,4 % v roce 1994 na 4 % v roce 1999 (Obrázek 7) a v regionu South East poklesla nezaměstnanost ze 7,7 % v roce 1994 na 3,8 % v roce 1999. Významný pokles nezaměstnanosti zaznamenalo v období 1994-1999 i hlavní město Londýn, kde se snížila z 13,5 % v roce 1994 na 7,9 % v roce 1999. Snížení míry nezaměstnanosti bylo dosaženo také díky projektům zaměřených na tvorbu pracovních míst, na podporu podnikání a na pomoc při získávání nové kvalifikace. Co se týče období 2000-2006, nezaměstnanost v některých regionech dále klesala, například v regionu North East činila v roce 1998 7,8 % a do roku 2006 se nezaměstnanost snížila na 6,1 %. Ve Skotsku činila nezaměstnanost v roce 1997 8,7 % a v roce 2006 se i díky finanční pomoci ze strukturálních fondů snížila na 5,1 %.

Pomocí cíle 3 (Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání) v období 2000-2006 se podařilo v regionech Velké Británie vytvořit nová pracovní místa a snížit počet lidí bez kvalifikace. V South Yorkshire vzniklo v období 2000-2004 53 000 nových pracovních míst a podařilo se zde snížit počet nekvalifikovaných lidí v produktivním věku z 22 % v roce 2000 na 16,7 % v roce 2005.

Co se týče jednotlivých regionů Velké Británie, největšího růstu v období 2000-2006 dosáhly oblasti Merseyside v regionu North West a South Yorkshire v regionu Yorkshire and

The Humber. Oba regiony patřily v letech 2000-2006 pod cíl 1 – Pomoc regionům zaostávajícím ve vývoji. Během této doby zde došlo ke vzniku mnoha nových pracovních míst a k výraznému růstu zaměstnanosti a v následujícím období 2007-2013 již nebyla tato území zahrnuta do prvního cíle Konvergence. V Merseyside bylo v roce 1991 16,1 % nezaměstnaných mužů a 7,1 % nezaměstnaných žen, dnes činí míra nezaměstnanosti v Merseyside 4,1 %. Před začátkem období 2000-2006 bylo HDP v Merseyside 72,5 % průměru EU, v roce 2005 již HDP činilo 83,44 % průměru HDP. V South Yorkshire rostlo od roku 2000 HDP mnohem rychleji než v ostatních regionech Velké Británie. V roce 2000 nebylo HDP ani 75 % průměru EU, do roku 2004 se HDP vyšplhalo na 94,9 % průměru EU.

V Severním Irsku probíhal v letech 1994-1994 speciální program PEACE I a v letech 2000-2004 program PEACE II. Zpětné hodnocení programu PEACE I a průběžné hodnocení programu PEACE II bylo provedeno společně v roce 2003. Hodnocení programu PEACE I dospělo k závěru, že program úspěšně podpořil usmíření a rovněž přinesl jasné zlepšení v oblasti pracovních příležitostí, odborné přípravy a rozvoje podnikání. Průběžné hodnocení programu PEACE II uvádí, že se program při výběru projektů více zaměřil na kritéria míru a usmíření, a dále uvádí, že velká část projektů přesahovala hranice komunit.

Průběžné hodnocení jasně stanovilo potřebu dalších činností pro budování míru a doporučilo, aby byla zaměřena větší pozornost na činnosti, které přímo podporují usmíření. Bylo tedy rozhodnuto o prodloužení programu až do roku 2006.³⁷

Závěr

Irsko se během svého členství v Evropské unii přeměnilo ze státu s uzavřenou ekonomikou a vysokým podílem zemědělství na otevřenou a dynamicky se rozvíjející ekonomiku s exportním typem růstu. Dosáhlo v průběhu poslední dekády výrazné hospodářské výkonnosti a řadí se mezi nejúspěšnější členské státy EU v procesu evropské integrace. Značně se snížila jeho závislost na Velké Británii zejména v oblasti zahraničně-obchodní. Při vstupu do ES v roce 1973 mířilo 66 % irského exportu do Spojeného království a pouze 12 % do zbývajících zemí současné EU. V roce 1998 Spojené království odebralo již jen 23 % irského vývozu a 47 % ostatní státy Unie. Irsko se v plnění Maastrichtských kritérií³⁸ zařadilo mezi nejúspěšnější státy a od roku 1999 se podílí na projektu Evropské

³⁷ Úřední věstník Evropské unie. C 157/147. [online] 2005 [cit. 2007-04-17].

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_157/c_15720050628cs01470148.pdf

³⁸ Kritéria pro přijetí eura. Každý stát, který usiluje o zavedení eura, musí splnit především soubor ekonomických ukazatelů neboli takzvaná konvergenční kritéria, stanovená v Maastrichtu v roce 1992 ve Smlouvě o založení Evropského společenství. Tzv. Maastrichtská kritéria zahrnují cenovou stabilitu, deficit

měnové unie. Účast v EMU představuje další krok v oslabování hospodářské závislosti na Velké Británii. Irsko je prokazatelným příkladem státu, ve kterém se naplňují cíle strukturální a regionální politiky ustavené v rámci Jednotného evropského aktu, kde se uvádí: „Společenství usiluje zejména o snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje různých regionů a o zmírňování zaostalosti regionů, které jsou v nejméně výhodné situaci včetně venkovských oblastí.“ Přestože je nutno na zmíněné faktory pohlížet komplexněji, strukturální a regionální politika Evropského společenství ovlivnila koncipování hospodářské politiky Irska a je považována za stěžejní prvek rozvoje ekonomiky. Od roku 2007, s příchodem nového rozpočtového rámce EU, se však situace Irska mění, neboť se stává čistým přispěvatelem do evropského rozpočtu. Do této doby bylo Irsko čistým příjemcem a zcela jistě to mělo na stav jeho ekonomiky kladný vliv. Nyní se ukáže, zda je „drahá“ regionální politika 27 členné EU pro Irsko únosná a jaký vztah k ní Irsko zaujme.

Spojené království si dobře uvědomuje nutnost regionální politiky a její možnosti. Velká Británie se již delší čas v mezinárodním měřítku těší jednomu z nejvyšších hospodářských růstů zejména ve srovnání s ostatními ekonomikami zemí EU. Nicméně jsou ve Velké Británii stále oblasti, které svou ekonomikou zaostávají za ostatními regiony.

Regionální politika Velké Británie zaznamenala podstatný úspěch v období 2000-2006 v oblasti zaměstnanosti. Díky projektům financovaným ze strukturálních fondů se podařilo vytvořit v regionech Velké Británie mnoho nových pracovních míst a tím snížit nezaměstnanost. Snížil se také počet oblastí patřících pod cíl 1 Konvergence. V období 2000-2006 žilo v regionech patřících pod Cíl 1 5,02 miliónů obyvatel (8,4 % populace). V období 2007-2013 bude ve Velké Británii žít v regionech patřících pod cíl Konvergence 2,75 miliónů obyvatel (4,6 % všech obyvatel).

Úspěšně probíhají i projekty Interreg III. Tyto projekty přeshraniční spolupráce jsou pro Velkou Británii důležité zvláště proto, že je ostrovním státem izolovaným od zbytku Evropy. Tato Iniciativa pomáhá Velké Británii upevňovat dobré vztahy zvláště s okolními státy západní Evropy.

Pro Velkou Británii je stále důležitá finanční pomoc EU, především kvůli podpoře zaměstnanosti a odborných znalostí, i v následujícím rozpočtovém období. Velká Británie bude i v letech 2007-2013 přijímat finanční prostředky z Evropské Unie na Cíl 1. Nicméně přistoupení deseti nových členských států v roce 2004 a dále Bulharska a Rumunska v roce 2007 do EU znamená pro Velkou Británii postupné snižování dotací EU. Zatímco pro období

veřejného rozpočtu, stabilitu devizového kurzu, konvergenci dlouhodobých úrokových sazeb a shodné statuty centrálních bank.

2000-2006 dostala Velká Británie dotaci 16,596 miliard EUR, pro následující období byla tato částka snížena na 10,6 miliard EUR. Velká Británie je jednou z nejbohatších zemí EU. Neustále zápasí o svůj rabat, který by měl být dle názoru jiných členských zemí zrušen. Stala by se tak ovšem největším přispěvatelem do evropského rozpočtu. Představitelé Velké Británie se ale rabatu nechtějí vzdát. Po mnoha jednáních Británie nakonec souhlasila s tím, že během sedmi let sníží svůj rabat, aby tak pomohla rozvoji nových států EU, především z východní a střední Evropy.

3 EKONOMICKÁ POLITIKA EU

3.1 Vnitřní trh

Lisabonská strategie přijatá na summitu Evropské Rady v březnu 2000 s desetiletým časovým horizontem do roku 2010 reagovala na vážné nedostatky v ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti zemí Evropské unie.

Ve druhé polovině devadesátých let minulého století se snížil hospodářský růst a produktivita ekonomik členských států Evropské unie, a státní deficity začaly rychle narůstat. Zejména vzhledem ke svému největšímu rivalovi – USA – začala EU postupně ztrácet, ale podobné to bylo i vůči Číně a Indii, novým asijským konkurentům.

Hlavním důvodem zaostávání EU za USA byly nerealizované ekonomické reformy, reformy sociálních systémů, nízké investice do výzkumu a do vývoje nových technologií a také problémy v oblasti lidského kapitálu, jako nepříznivý demografický vývoj a nízká zaměstnanost³⁹. Evropská unie zjistila, že taková situace není do budoucna udržitelná a rozhodla se pro její radikální nápravu. K tomu měla sloužit Lisabonská strategie.

Nejvyšší představitelé Evropské unie se shodli na tom, že je třeba radikální transformace evropské ekonomiky. Byla shrnuta do těchto směrů: nastolit informační společnost založenou na nových technologiích, vytvořit jednotný evropský výzkumný prostor, odstranit překážky pro podnikání-zejména při zakládání nového podniku, dokončit vnitřní trh, modernizovat evropský sociální model a zajistit udržitelný rozvoj. Tím měla být dosažena ekonomická výkonnost a konkurenceschopnost, která by umožnila udržet dosažené evropské sociální a ekologické standardy. Evropská unie tím chtěla odstranit své zaostávání, především vůči USA, a stát se jedním z respektovaných aktérů globálního světa.⁴⁰

Británie prosazuje reformu (expanze a prohloubení) společného trhu, která by učinila EU konkurenceschopnější ve světě (zvláště vůči asijským ekonomikám) a díky které by mohla lépe čelit výzvám globalizace. Řešením má být další odstranění překážek vzájemného obchodu, liberalizace v dalších oblastech, podpora přeshraničních sloučení podniků. Nacionalistická ochránářská politika stojí podle Británie v cestě pro globální konkurenceschopnost EU. Podle Británie Evropa potřebuje velké evropské firmy, více investic do výzkumu, vývoje, vzdělání. Silně podporuje Lisabonskou strategii.

³⁹ PEŠEK, Oldřich. *Lisabonská strategie a její význam pro hospodářskou politiku Evropské unie*, Mezinárodní politika, ročník XXIX, č. 8, 2005, str. 4-6.

⁴⁰ URBAN, Luděk. *Lisabonská strategie: jak si stojí v poločase*. Mezinárodní politik, ročník XXIX, 2005, č. 1, str. 19-20.

Velká Británie je čtvrtou největší ekonomikou na světě. Této pozice dosáhla i navzdory nedostatku nejvíce potřebných surovin v průmyslu. Země musí také dovážet 40 % potravinových zásob. O titul nejsilnější světové hospodářské a průmyslové velmoci přišlo Spojené království rozpadem koloniální říše.

Britská ekonomika je založena zejména na soukromém podnikání, které zabezpečuje přibližně 4/5 celkové produkce a pracovních míst. Sektor služeb se podílí na HDP asi 2/3.

Velká Británie má velmi silné ekonomické vazby s USA. Spojené království je největším zahraničním investorem v USA, a naopak USA jsou největším zahraničním investorem ve Velké Británii. Téměř 45 % zahraničních investic Velké Británie putuje do USA. Velká Británie patří nyní k nejmodernějším vyspělým státům světa se silnou ekonomikou, špičkovou vědecko-technickou základnou.⁴¹

Velká Británie vstoupila do Evropské unie v roce 1973. K procesu integrace se v počátcích vzniku Společenství stavěla spíše skepticky. Stejný postoj nyní zaujímá v případě vstupu do Eurozóny. Velká Británie si vyjednala takzvaný „opt-out“ při přijímání Eura. To znamená, že není zavázána přijmout jednotnou evropskou měnu tak jako ostatní členské státy. Británie rovněž nikdy nepřistoupila k Shengenským úmluvám. Británie v systému institucí EU nezaujímá stejný postoj jako s ní srovnatelné země (např. Německo, Francie). Řada specifických úprav i velmi důležitých dokumentů EU je rovněž vyvolána zvláštní poptávkou ze strany Británie.

V případě Velké Británie se jedná o ekonomiku ve srovnání s rozšířenou EU výrazně bohatou, jejíž HDP na obyvatele se v roce 2003 pohyboval na úrovni 118,6 % průměru EU (a přibližně 110 % průměru eurozóny), jedná se současně i o ekonomiku dynamicky se vyvíjející a rostoucí. A to i přesto, že počínaje druhým pololetím roku 2004 můžeme pozorovat viditelný proces jejího zpomalování.⁴²

Velká Británie patří již více než dvě století k vůdčím světovým ekonomikám, relativně pružně reflektujícím projevy hospodářského pokroku. Pro britskou ekonomiku byl dlouhá léta typický zpracovatelský průmysl, bez ohledu na to, že země nedisponuje dostatkem surovinových zásob potřebných pro průmyslové zpracování. Velká Británie je současně po dlouhou dobu charakteristická i relativně malým rozsahem jinak velmi intenzivního a produktivního zemědělství. Přibližně 40 % své spotřeby potravin tak musí být saturováno dovozem. Britský hospodářský rozvoj je založen zejména na vývozu zboží zpracovatelského

⁴¹ ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2004, str. 54.

⁴² FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain in the European Community*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1990. Str. 28.

průmyslu, v posledních letech pak i služeb, a na dovozu surovin a potravin. Zpracovatelský průmysl prošel výraznými strukturálními změnami a modernizací.

Rozhodující pro hospodářskou restrukturalizaci britské ekonomiky, díky níž jsou nyní vykazovány příznivější výsledky v porovnání se srovnatelnými zeměmi kontinentální Evropy, bylo období 70. a 80. let 20. století, během něhož zaniklo přibližně 3,5 milionu pracovních míst v neperspektivních odvětvích. Na počátku 90. let 20. století bylo vytvořeno přes 3,5 milionu nových pracovních míst ve službách a dalších perspektivních oborech.

Od konce 90. let 20. století tak pojišťovací, bankovní, podnikatelské služby a další obory terciární sféry vytvářely více než dvě třetiny britského HDP a zaměstnávaly téměř 70 % pracovní síly. Britská ekonomická síla je především koncentrována do silných městských aglomerací. Nejsilnější a nejbohatší z nich Londýn je současně i nejbohatším regionem v celé Evropské unii. Podle metodologie EU v rámci sledování regionů NUTS II, činí londýnský HDP na obyvatele téměř 320 % průměru Unie. I ostatní britské regiony, které byly schopny provést odvážné restrukturalizační kroky, se dostaly na úroveň výrazně nad průměr Evropské unie.⁴³

Specifikem Velké Británie (společně s Irskem) v porovnání se zeměmi kontinentální Evropy je struktura a teritoriální orientace otevřenosti ekonomiky. Až do počátku 70. let 20. století byly nejvýznamnějším britským obchodním partnerem Spojené státy. Od poloviny 70. 20. století let se orientace britského zahraničního obchodu zaměřuje více na země Evropského společenství. Po posledním velkém rozšíření Evropské unie v roce 2004 činí podíl EU na britském zahraničním obchodu jen něco málo přes 50 %. Nejvýznamnějším obchodním partnerem je v současnosti Německo, následované Francií a Nizozemskem. Relativně vysoký podíl stále zaujímají země Commonwealthu.

Změny v britské ekonomice provedené od 80. let 20. století se vyznačují i významnou vlnou privatizace. Privatizace odstartovala proces výrazné liberalizace a deregulace do té doby značně svázaných trhů energetických, telekomunikačních ad.

V neposlední řadě těží Británie stále z pozice Londýna coby suveréna mezi evropskými mezinárodními finančními centry. Jeho pozice v tomto ohledu je neotřesitelná a zesilovaná navíc i tím, že právě Londýn je v mnohém zdrojem řady finančních a technologických inovací, posouvajících celý sektor dále dopředu. Postavení Londýna coby

⁴³ FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain's Future in Europe*. London: The Royal Institute of International Affairs, Pinter Publishers Chatham House, 1990. Str. 44.

nejbohatšího britského regionu i nejbohatšího regionu v rámci celé Evropské unie je odrazem pozice britské metropole v sektoru finančního zprostředkování.⁴⁴

Růst britské ekonomiky dosáhl v roce 2004 meziročně 3 %. Také tempo je v porovnání s průměrem EU výrazně rychlejší, o srovnání se zeměmi eurozóny nemluvě. V roce 2004 rostla ekonomika Evropské unie jako celku o 2,1 %, eurozóny pak jen o pouhých 1,8 % meziročně. V 1. čtvrtletí 2008 zaznamenala britská ekonomika růst 0,4 %, což je nejnižší tempo za poslední 3 roky. Meziročně se ekonomický růst zvýšil o 2,5 %. K hlavním příčinám nižšího růstu patří dopady pokračující úvěrové krize a pokles těžby ropy.

Vzhledem k rychlejšímu tempu britského hospodářského růstu je dalším pozitivním rysem britského ekonomického vývoje i nízká míra inflace. Za poslední rok byla britská inflace v meziročním vyjádření nižší než 2 %. V roce 2005 činila její hodnota 1,9 %. Průměr Evropské unie i eurozóny dosáhl ve stejném období hodnoty 2,1 %. Britská míra inflace je pak nejen podprůměrně nízká, ale i prosta četných nenadálých výkyvů.

Na druhé straně je pro Velkou Británii charakteristická relativně vysoká úroková sazba. Ani tato okolnost není překážkou vyššího hospodářského růstu v Británii v porovnání s Evropskou unií. Britská ekonomika má i další příznivou charakteristiku. Je nejen bohatá, rostoucí a nízkoinflační, ale je i ekonomikou s výrazně nižší mírou nezaměstnanosti, než činí průměr Evropské unie. Britská míra nezaměstnanosti v roce 2005 hovoří o 4,5 %. Průměr EU i eurozóny ve stejném období byl téměř dvojnásobný (8,9 %).⁴⁵

V současnosti míra nezaměstnanosti v Británii stoupla na 6,3 %, před rokem dosahovala ve stejném období 5,3 %. Britská ekonomika nečekaně ostře zpomalila kvůli útlumu průmyslu a služeb. Vláda Gordona Browna oznámila 20. ledna 2009 druhý masivní záchranný balíček na ozdravení ekonomiky za 147 miliard dolarů v úsilí uvolnit finanční systém a nastartovat půjčování. MMF letos odhaduje, že britskou ekonomiku čeká pokles o 2,8%.⁴⁶

Velká Británie současně patří mezi ty ekonomiky Evropské unie, jejichž veřejný dluh v poměru k HDP je relativně nízký (v roce 2004 41,6 %, průměr EU činil ve stejném období 63,8 %, průměr zemí eurozóny dokonce 71,7 %), ale jejichž běžný rozpočtový schodek velmi těsně zápolí s nepřekročením hranice 3 % HDP.

⁴⁴ BONNER, Bill. *Britain's Financial Sector Winding Down*. [online] 2009 [cit2009-03-11]. <http://www.dailyreckoning.com.au/britains-financial-sector-winding-down/2009/04/30/>

⁴⁵ ZAHRADNÍK, P. *Aktuální vývoj britské ekonomiky*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 12-14.

⁴⁶ IQ-TRADE. *Velká Británie oznámila druhý záchranný plán*. [online] 2009 [cit. 2009-01-22]. <http://www.investujeme.cz/investicni-zpravy/velka-britanie-oznamila-druhy-zachranny-plan/>

Britský přístup k procesu evropské integrace je velmi specifický. To platí i v ekonomických záležitostech. Specifická pozice Británie je charakteristická velmi úspěšným pragmatickým přístupem, projevujícím se například ve velmi vysoké výtěžnosti britských subjektů při jejich čerpání z fondů Evropské unie. Známa je zejména britská zdrženlivost v oblasti měnové integrace.⁴⁷

3.2 Euro

V červenci 2003 už podruhé řekl britský ministr financí Gordon Brown jasně „ne“ přistoupení Velké Británie k eurozóně. Naproti tomu stál tehdejší premiér Tony Blair, který byl pokládán za velkého fanouška přistoupení. Brown sice stejně jako Blair horuje pro účast Velké Británie v eurozóně, jen se tak má stát v „pravou chvíli“.

Britské váhání má mnohem hlubší kořeny, než byl střet Blaira s Brownem. Kontinentální ekonomická spolupráce Velké Británii nikdy příliš neseseděla, neboť ji od Francie a Německa odděluje nejen kanál La Manche, ale i rozdílný ekonomický cyklus a struktura obchodní výměny. Na ostrovech se však ve skepticismu k evropské ekonomické spolupráci prostrídaly obě hlavní strany. Poválečná ekonomická stagnace ostrovů nakonec donutila překvapivě konzervativce (dnešní vůdčí euroskeptiky) podat přihlášku do Evropského hospodářského společenství (EEC). Jenže rok poté, co konzervativce Edward Heath konečně po několika francouzských obstrukcích přivedl ostrovy do EEC, vyhráli volby labouristé (dnešní vlažní podporovatelé evropské spolupráce), kteří ve jménu státního socialismu bojovali proti členství a chtěli kvůli tomu referendum. Nakonec Britové skutečně 5. června 1975 hlasovali a zemi nechali tam, kde už dva roky byla.⁴⁸

Cesta konzervativců k euroskepticismu vedla dvěma směry. Politický euroskepticismus k federativní Evropě symbolizuje slavný projev Margaret Thatcherové v Bruggách. Ekonomický euroskepticismus dostal svůj neslavný symbol o čtyři roky později 16. září 1992. Po útoku spekulantů, hlavně George Sorose, musela konzervativní vláda Johna Majora vystoupit z Mechanismu směnných kurzů (ERM). Ztráta více než tří miliard liber zasela nedůvěru ke společné měně nejen mezi konzervativci, ale i mezi traticími daňovými poplatníky. Pokud dnes euroskeptici argumentují proti systému jedné základní úrokové sazby a jedné měny, je to většinou kvůli drahé reminiscenci, když Velká Británie zkusila negativa hesla „one-size-fits-all“ v letech 1990 až 1992.

⁴⁷ ZAHRADNÍK, P. *Aktuální vývoj britské ekonomiky*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 12-14.

⁴⁸ KLIMEŠ, David. *Euro: mýdlová opera britské politiky*. Mezinárodní politika, ročník XXXI, 2007, č. 3, str. 11-12.

Německá Bundesbanka zvyšovala úrokové sazby jako reakci na hrozbu inflace při spojování Německa, a Anglická centrální banka jen bezmocně hleděla na libru, která byla pevně navázána na německou marku. Většinou se však argumentuje růstem HDP, který mezi lety 1996 a 2005 činil 2,7 % v porovnání s jen dvěma procenty v eurozóně a nijak oslnivým růstem 1,3 % v největší evropské ekonomice – Německu.⁴⁹

S nástupem labouristů v roce 1997 se zdálo, že nekonečné britské melodrama získá rozuzlení. Nakonec se tak nestalo. Blair už přiznal, že neprosazení přistoupení k euru hned po nástupu do funkce premiéra považuje za svou největší prohru. I dnes je sice euro ve hře, nikdo ale nepředpokládá, že by většina Britů řekla ano. Z nejrůznějších důvodů jsou proti nejen konzervativci, ale i krajně levicoví labouristé. V takové situaci zvolil nejlepší taktiku bývalý ministr financí Velké Británie Gordon Brown. Britskou ekonomiku podpořil tím, že hned po volbách dal Anglické centrální bance volnou ruku v měnové politice, a tak se už vláda nemůže míchat do úrokových sazeb. Její dlouhodobou nezávislost pak ale zaručil až tím, že do Westminsteru přinesl v říjnu 1997 zprávu „*Členství Velké Británie ve společné měně: zhodnocení pěti ekonomických testů*“.⁵⁰

Z Brownových pěti testů Velká Británie splnila jen jeden a dosud tak tato zpráva v případě EMU polemizuje s dokončením citátu Otce Evropy Jeana Moneta: „*Uděláme Evropu bez vás – ale nakonec stejně budete muset přijít a vstoupit mezi nás.*“ Ani revize testů z roku 2003 ničemu takovému nenasvědčuje. Tato zpráva může být považována za jeden z nejdůležitějších ekonomických oficiálních dokumentů druhé poloviny 20. století.

Nejdůležitější otázkou je konvergence britské ekonomiky s hospodářským cyklem eurozóny. Eurooptimisté říkají, že tomu už tak je, europesimisté upozorňují na silnou svázanost britské ekonomiky s hospodářským cyklem USA, pro což svědčí i růst britského HDP, který je vyšší než unijní, ale nižší než americký. Britové se už jednou spálili v letech 1990-92 a připojit se k Euru tak podle opatrného Browna ještě stále nemohou.

Druhým testem je flexibilita. Třetí otázka zní: „Přispěl by vstup do EMU k lepším podmínkám pro firmy v dlouhodobém rozhodování investovat ve Velké Británii?“ Za touto otázkou číhá spíše politika než ekonomika, protože v ekonomické teorii nikdo zatím nedefinoval pojem „lepší podmínky“. Prakticky jde o to, zda přímé zahraniční investice budou přicházet na ostrovy stejně rychle v eurech, jako je tomu v librách.

⁴⁹ Ibid. Str. 12-13.

⁵⁰ BROWN, Gordon. *UK Membership of the Single Currency: an Assessment of the Five Economic Tests*. [online] 1997[cit. 2008-06/02]. <http://www.hm-treasury.gov.uk/d/single.pdf>

Ve čtvrté otázce se Brown ptá, zda přežije londýnské City. Bude mít někdo o britské finanční služby vůbec zájem, nebo se vše přesune do Frankfurtu? Toto je podle Browna jediný test, kterým Velká Británie prošla, a Frankfurtu se britští bankéři bát nemusejí.

Pátý test se ptá, zda euro podpoří růst HDP a zaměstnanost. Tato otázka je trochu nadbytečná, protože souvisí těsně s tou první.

V závěru přehodnocení testů z roku 2003 Brown apeluje na fiskální stabilitu a potřebné reformy trhu Velké Británie. Velká Británie však navzdory těmto testům zažívá dlouhodobý ekonomický růst.

Do ekonomické podstaty eurozóny se začínají promítat čím dál více regionální rozpory, a tím i politika, která tlačí na fiskální transfery. Kombinace problémů eura (Evropská centrální banka má problémy s Itálií a Francií) i neuspokojivých dat Gordona Browna tak spíše Brity utvrzují v euroskeptické kritice snu o jednotné úrokové míře a směnném kurzu.⁵¹

3.3 Britský rabat

Velká Británie přispívá velkými částkami do společného rozpočtu v oblasti zemědělství, ale zpět se jí dostává jen málo prostředků, jelikož nemá velké zemědělství. Margaret Thatcherová zahájila v roce 1984 změnu v Evropském rozpočtu „Britským rabatem“. Velká Británie získala rabat v roce 1984, protože pravidla určující odvody do společného rozpočtu a příjmy z něj pro ni vycházela velmi nepříznivě. Bylo to způsobeno tím, že Británie má relativně malý sektor zemědělství, a tak získává jen malou část ze subvencí, které EU poskytuje. V roce 1984 byla Velká Británie v tehdejší desetičlenné unii třetí nejchudší zemí, ale měla se zároveň stát zemí s nejvyššími příspěvky. Díky rabatu získává zpět dvě třetiny svého čistého příspěvku. Všechny ostatní země přispívají přiměřeně k velikosti národní ekonomiky – přesto Rakousko, Německo, Nizozemsko a Švédsko jsou osvobozeny od platby čtvrtiny příspěvku.

Blízká spojitost mezi Společnou zemědělskou politikou a Britským rabatem pomáhá vysvětlit proč právě Velká Británie je největším kritikem Společné zemědělské politiky. Francie je naopak největším odpůrcem Britského rabatu. Blair požadoval reformu Společné zemědělské politiky. Blair v ekonomické politice přejal myšlenky neoliberalismu v řízení

⁵¹ BROWN, Gordon. *UK Membership of the nĕa: Assessment of the Five Economic tests*. [online] 2003[cit. 2008-06-03]. http://www.hm-treasury.gov.uk/euro_assess03_repindex.htm

hospodářství, flexibilní pracovní trh, kombinaci privátního a veřejného vlastnictví některých oblastí, nepřímé daně, vyčkávací přístup k euru ad.⁵²

Nyní, když je Velká Británie jednou z nejbohatších zemí 27členné Unie, převládá názor, že by měl být systém britského rabatu zrušen. Stala by se tak největším přispěvatelem. Představitelé Velké Británie se ale rabatu nechtějí vzdát a požadují, aby byly výrazně omezeny peníze poskytované z unijních fondů na zemědělskou politiku a regionální pomoc.

3.4 Irský ekonomický zázrak

V době, kdy vstupovalo Irsko do tehdejšího EHS (1.1.1973) byla úroveň jeho HDP na obyvatele pod 60 % průměru Společenství, jeho průmyslová základna byla zastaralá a ne příliš sofistikovaná. Přestože měl irský vstup do ES velkou podporu, krátce po něm následovalo mnoho problémů a nepopulárních opatření. Řada tradičních odvětví začala upadat a zanikat, naopak bylo třeba rychle identifikovat ta, která obstála v konkurenčním prostředí. Za výhodu členství v EU považují Irové především zapojení se do vnitřního trhu EU, což znamenalo kromě jiného i konec s omezeními přístupu na britský trh. Dnes Irsko vyváží téměř 85% své výroby a patří tak k největším vývozcům na světě. Irsko dokázalo vzorově využít příležitosti čerpat ze strukturálních fondů, které mimo podpory regionů umožnily připravit půdu pro příchod zahraničních investorů. Často zmiňované jsou i investice do vzdělání a infrastruktury. Po mnoha letech, kdy Irsko trpělo problémem emigrace, je dnes zemí, do které přicházejí lidé z nejrůznějších koutů světa za prací i novým domovem.⁵³

V roce 1973, kdy Irsko vstupovalo do Evropských Společenství, bylo nejchudší zemí v Evropě. Svým vstupem do Společenství zahájilo celou řadu pozitivních změn. Vstup do EHS zajistil finanční podporu irskému zemědělství a zároveň s ním se rozvíjel i průmysl. Irsko se stalo střediskem nových průmyslových odvětví, jakými jsou elektronika, elektrotechnika nebo chemická výroba. Irský trh se tím stal méně závislým na britském.

Přesto ani s členstvím ve Společenství se Irsko nestalo imunním vůči negativnímu vývoji některých ekonomických ukazatelů. Koncem 70. let 20. století se dostala země do hluboké recese a růst státního dluhu vyvolával politickou nestabilitu. Dalším problémem byla rostoucí nezaměstnanost, která v polovině 90. let 20. století dosáhla 16 %. Dnes je to jen čtvrtina, a v některých oblastech je lidí dokonce nedostatek. Zaměstnáno je i mnohem více žen, které dříve zůstávaly v domácnosti. Zájem je především o technicky vzdělané lidi. Vláda

⁵² KAISER, Daniel. *Británie a Francie se přou o rabat*. [online] 2005 [cit. 2008-11-02]. http://www.bbc.co.uk/czech/britain/story/2005/06/050610_uk_blair_chirac.shtml

⁵³ LAFFAN, Brigid. *The EU in the Domestic: Interreg III and the Good Friday Institutions*. Irish Political Studies, 2002, č. 17, str. 74-96.

chce přilákat kvalifikované pracovníky ze zahraničí, a proto uvolnila imigrační politiku. Státní rozpočet se těší rekordním příjmům, jež se snaží investovat z nezanedbatelné části do vzdělání.⁵⁴

Nebývale vysokou míru růstu irské ekonomiky v posledních dvaceti letech je možno přisoudit vlivu mnoha faktorů včetně existence prozíravé monetární a fiskální politiky, sociálních dohod ohledně omezeného růstu mezd, dotací ze strukturálních fondů, vzrůstajícího počtu kvalifikovaných pracovních sil, rozsáhlého exportu moderních technologií a silného růstu domácí poptávky a v neposlední řadě také přímých zahraničních investic.

Dlouhá léta lákalo Irsko investory svými nízkými daňovými sazbami i kvalifikovanou pracovní silou. Stalo se proto sídlem řady nadnárodních společností, především amerických výrobců softwaru a mikroprocesorů. S necelými čtyřmi miliony obyvatel se dnes Irsko podílí na třetině všech amerických investic v Evropě do oblasti elektroniky. Americké investice stimulovaly i domácí růst a dnes v zemi roste nová generace irských moderních firem.

V souvislosti se zahraničním obchodem je stále nejvýznamnějším obchodním partnerem Velká Británie. Vývozní atributy Irska představují kancelářské stroje a zařízení, elektrické stroje a přístroje, léky, farmaceutika a organické chemikálie. Přibližně 9 % vývozu zajišťuje potravinářská a zemědělská produkce. Zejména ječmen, pšenice, cukrová řepa, brambory a houby. Sektor zemědělství se podílí přibližně 7 % na HDP a zaměstnává 10,3 % obyvatel.⁵⁵

V Irsku pracuje půl milionu Poláků. Bohatost země většinou závisí na množství nerostných surovin, které daná země má. Irsko se žádným takovým bohatstvím netěší, má pouze půdu určenou převážně k pastvě. Zvolilo ovšem zcela jinou strategii. Osvícená vláda začala zavádět moudrou hospodářskou politiku tím, že začali investovat do vzdělání a výzkumu (potažmo konkurenceschopnosti). To vše činila za pomoci EU. Výzkum je možné si také objednat. Tím přilákalo zahraniční investory. Další výhodou Irska bylo, že jako chudá agrární země získala velké množství příspěvků z fondů EU.

Pokud sledujeme vývoj HDP v Irsku od jeho vstupu do Evropské unie, mohli bychom konstatovat hospodářskou stagnaci (resp. recesi) v letech 1983 až 1987, a naopak konjunkturu a následnou expanzi v letech 1995 až 2000.

Vzhledem k rozkolísanosti tohoto ukazatele bychom těžko hledali souvislost mezi vývojem HDP a členstvím v Evropské unii v krátkém časovém horizontu. Dlouhodobě šlo ale do poloviny 90. let 20. století o stagnaci vystřídanou výraznou ekonomickou expanzí.

⁵⁴ LAFFAN, Brigid. *The Finances of the European Union*. London: Macmillan Press Ltd, 1997, str. 62-66.

⁵⁵ LAFFAN Brigid, SMITH Michael, O'Donnell Rory. *Europe's Experimental Union: Rethinking integration*. London: Routledge, 2000, str. 167- 180.

Vývoj indexu spotřebitelských cen od roku 1970 zřetelně demonstruje možné důsledky vstupu do Unie, mezi které patří alespoň dočasný růst inflace. I když v konkrétním případě Irska bychom mohli také hovořit o nástupu recese, která se začíná projevovat již v roce 1972, tedy ještě před vstupem do Společenství. Razantní vývoj míry inflace se „uklidnil“ počínaje rokem 1984. Jde pravděpodobně o vedlejší účinek vstupu a poměrně dlouhou aklimatizaci Irska.⁵⁶

„Keltský tygr“ byl nyní vážně zasažen probíhající hospodářskou a finanční krizí. Krize postihla hlavně veřejné finance. Je třeba zavést nouzové nástroje v oblasti daní, především rozšířit daňovou základnu. Někteří ekonomové naznačují, že Irsko doplatilo tak tvrdě na finanční krizi také díky euru. Úroková míra byla totiž v eurozóně dlouhodobě nízká a umožňovala nadměrnou expanzi irského hospodářství, kterému by svědčila spíš restriktivnější monetární politika.⁵⁷

3.5 Daně

Současná daňová politika EU je zaměřena na harmonizaci sazeb nepřímých daní (DPH a spotřební daně), které mohou přímo ovlivňovat trh. V oblasti přímých daní je i přes snahy o harmonizaci patrná výrazná daňová konkurence mezi jednotlivými zeměmi. Fungování jednotného trhu v Evropské unii je tak narušováno řadou problémů souvisejících zejména s podnikatelskými aktivitami uskutečňovanými přes hranice jednotlivých členských států. Důvodem je i značná rozdílnost daňových systémů uplatňovaných v jednotlivých členských státech a s nimi spojená rozdílnost efektivního daňového zatížení podnikatelských subjektů v jednotlivých členských státech. Tyto faktory se pak zprostředkovaně promítají do procesu řízení podniků.

Rozšiřování Evropské unie a proces globalizace podstatně ovlivňuje také daňové systémy a fiskální politiku jednotlivých zemí. Fungování Evropské unie je spojeno s jednotným vnitřním trhem, který je definován jako prostor bez vnitřních hranic, ve kterém jsou zajištěny čtyři svobody, tj. volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.⁵⁸ Členské státy EU mají v zásadě samostatné daňové systémy a uplatňují samostatné daňové politiky. K prezentovaným úkolům daňové politiky Evropské unie patří podpora harmonického vývoje ekonomických aktivit, plynulý a vyrovnaný vývoj, vzrůstající stabilita, růst životní úrovně a

⁵⁶ VÁHALOVÁ, Kateřina. *Budeme následovat příkladu Irska?* Mezinárodní politika, ročník XXVIII, 2004, č. 11, str. 30-31.

⁵⁷ EURACTIV. *Irsko představilo rozpočtový výhled, Komise tleská.* [online] 2009 [cit. 2009-02-18].

<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/irsko-predstavilo-rozpocetovy-vyhled-komise-tleska-005859>

⁵⁸ ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii.* Praha: Linde, 2007, str. 21.

těsná spolupráce mezi členskými zeměmi. Úlohou ani snahou Evropské unie není unifikovat národní systémy daní a příspěvků, ale zajistit jejich vzájemnou srovnatelnost v souladu s přijatými smlouvami zavedenými v Evropské unii.⁵⁹ Smlouva o Evropském společenství obsahuje mimo jiné požadavek tzv. daňové neutrality⁶⁰, vyjádřený v článku 90 a následujících.

Přesto v Evropské unii permanentně dochází k názorovým střetům, zda je výhodnější zachování daňové konkurence (tj. situace, kdy existují odlišné daňové systémy a odlišné sazby, jejichž prostřednictvím se státy snaží přilákat do své země daňové základy), či se snažit o daňovou harmonizaci, tedy o proces sblížování daňových soustav států na základě společných pravidel.

3.5.1 Harmonizace podnikových daní v EU

S ohledem na výše zmíněný požadavek neutrality se v Evropské unii již několik let vedou debaty o možné harmonizaci také v oblasti zdanění zisků podniků.⁶¹ Přesto daň ze zisků podniků vzhledem k mobilitě svého základu zůstává i nadále předmětem ostré daňové konkurence mezi jednotlivými státy Evropské unie. Pro zahraniční investory je kvalita a konkrétní podoba daňového prostředí jedním z důležitých faktorů ovlivňující volbu místa podnikání, neboť daňové prostředí ovlivňuje nejen mzdové náklady korporace, ale má vliv také na výši a rozdělování disponibilního zisku, výběr optimální finanční a majetkové struktury či další investování. Až v říjnu 2001 ovšem Evropská komise prezentovala svůj plán pod obecným názvem Zdanění firem. Tento plán detailněji představila v listopadu 2003 a poté předložila materiál na neformálním setkání Ecofinu v září 2004. Od roku 2001 navrhovala Evropská komise tzv. dvourychlostní strategii, která je vnitřně strukturálně i časově členěna na: Režim zdanění v domovském státě pro malé a střední podniky, Jednotný konsolidovaný základ daně, Jednotný povinný harmonizovaný základ daně.⁶²

⁵⁹ Daňová politika patří mezi politiky se sdílenými kompetencemi. Členské země mohou vydávat vlastní legislativu jen tehdy, pokud zde již neexistuje společná evropská úprava. Daňová praxe je víceméně sumou fakticky nezávislých daňových politik jednotlivých členských zemí EU.

⁶⁰ Daňová neutralita je chápána tak, že rozhodování firem o umístění investic by nemělo být ovlivňováno daňovým systémem členského státu. Někdy bývá neutralita chápána také ve vztahu k druhu investice – tzn., že by neměla být zvýhodňována určitá odvětví, formy podnikání či zdroje financování investice. Mezinárodní daňová neutralita navíc předpokládá neutralitu k mezinárodním investicím.

⁶¹ Zdanění zisků podniků nebo také podnikových zisků, patří k nejmladším typům zdanění v daňových systémech. V odborné terminologii se lze setkat s pojmem daň ze zisků korporací, důchodová daň korporací, korporátní daň apod. Tato daň je známá pod pojmem daň z příjmů právnických osob.

⁶² COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *COM(2001)582 final*. [online] 2001 [cit. 2009-01-22]. Str. 6-9. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0582:FIN:EN:PDF>

3.5.2 Režim zdanění v domovském státě pro malé a střední podniky

Ekonomický výzkum ukazuje, že náklady na dodržování daňových zákonů jiného členského státu jsou pro malé a střední podniky výrazně a nepoměrně vyšší než pro velké společnosti. Proto malé a střední podniky váhají se zakládáním provozoven v zahraničí, i když by to jinak bylo ekonomicky rozumné. Doporučení Komise navrhne malým podnikům zúčastněných členských států, aby svůj zdanitelný příjem (daňový základ) vypočítaly podle předpisů své domovské země (kde se nachází sídlo mateřské společnosti). Zdanitelný příjem se potom rozdělí mezi všechny členské státy, kde společnost podniká, v poměru podle jejího obrátu v jednotlivých zemích. Tento podíl bude zdaněn v souladu s daňovou sazbou pro právnické osoby v dané zemi. Iniciativa je omezena v čase (2007 – 2011) a v rozsahu zahrnujícím pouze daň z příjmu právnických osob.⁶³

Poslední etapou dle dříve zmíněného návrhu Evropské komise je zavedení jednotného harmonizovaného základu daně, který bude aplikován na veškeré podnikání, ne pouze právnické osoby a ne pouze na společnosti s tzv. přeshraniční působností.⁶⁴

Je patrné, že myšlenka harmonizace daně z příjmu podniků na straně jedné vychází z aktuální potřeby učinit daňový systém v EU spravedlivý a transparentní. Jakákoli harmonizační úprava této problematiky se vždy přeneseně promítne do systému řízení podniků. Podnikatelské subjekty chtějí aktivně využívat možnost daňové optimalizace, volit výhodný právní systém pro konkrétní předmět podnikání a stejně tak zemi s výhodným daňovým systémem. Z výše uvedeného vyplývá, že v budoucnu základy existujících daní v národních státech pravděpodobně vymizí, což povede ke vzniku jednotného systému daňových pravidel. Evropská korporátní daň bude administrována nově vzniklou evropskou autoritou, sazby budou fixovány na úrovni Evropské unie a daňové výnosy budou financovat rozpočet Evropské unie. Tato varianta, podporována evropskými federalisty, našla oporu v průlomových člancích návrhu tzv. Evropské ústavy o jednotné hospodářské politice. Jakkoli bude tento systém v konečné podobě upraven, měl by být jednoduchý, flexibilní, efektivní a zejména konkurenceschopný pro evropské podnikatelské subjekty.⁶⁵

Daňová harmonizace je nástrojem práva ES, který nemá za cíl sjednotit daňové soustavy napříč členskými státy, nýbrž zajistit jejich fungování a vývoj tak, aby neodporovaly zásadám jednotného vnitřního trhu. Daňová harmonizace je nezbytná, pokud jde o nepřímé

⁶³ BLECHOVÁ, Beata. *Teoretické a praktické aspekty daňové konkurence a daňové harmonizace v oblasti korporátní daně z příjmů v Evropské unii*. Karviná: SU OPF, 2008.

⁶⁴ RADECKÝ, Alexandr. *V ČR už je založeno přes 60 „evropských společností“*. [online] 2008 [cit. 2009-03-14]. http://www.businessworld.cz/bw.nsf/id/V_CR_je_uz_zalozeno_pres_60_evropskych_spolecnosti

⁶⁵ SZAROWSKÁ, Irena. *Harmonizace korporátních daní v Evropské unii a její vliv na řízení podniků*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2008, str. 45-48.

daně, neboť ty rozhodným způsobem ovlivňují volný pohyb zboží a služeb. Evropský soudní dvůr rozšířil svým judikátem aplikaci čl. 90 Smlouvy ES i na zdanění domácího zboží při vývozu. Pokud jsou výrobky z jednoho členského státu vyvezeny na území jiného členského státu, nesmí být podle čl. 91 Smlouvy ES refundace vnitřních daní vyšší než ty vnitřní daně, jimž byly výrobky přímo či nepřímo podrobeny.

Do harmonizačního procesu nejsou naproti tomu zařazeny daně přímé, čili daně důchodového typu, které platí plátce do státního rozpočtu buď přímo anebo prostřednictvím jiných institucí. Argument soudržnosti daňové soustavy jako kategorický požadavek je tak aplikovatelný na přímé daně, čemuž nasvědčuje jednak výše popsána judikatura Evropského soudního dvora a jednak skutečnost, že rozpočtová politika je v kompetenci členských států a je v rámci EU pouze koordinována. Z hlediska přímých (čili důchodových) daní je přitom lhostejné, zda jsou jejich plátcem fyzické či právnické osoby.

Daňová harmonizace je určována na základě míry zdanění, tzn. harmonizace výše, resp. rozpětí daňových sazeb, a dále na základě způsobu zdanění spočívajícím v určení forem a druhů daní. Převažujícím nástrojem daňové harmonizace v současné EU je rozhodně harmonizace míry zdanění.⁶⁶

3.5.3 Daňová koordinace

Daňovou harmonizaci můžeme chápat jako prostředek k dosažení jednotného trhu. Může být dále rozdělena na pozitivní a negativní. Pozitivní harmonizaci představuje proces přibližování národních daňových systémů států Evropských společenství prostřednictvím implementace směrnic, nařízení a jiných legislativních nástrojů, které užívá Evropská komise k prosazování harmonizace. Výsledkem pozitivní harmonizace je, že ve všech členských státech platí stejná pravidla. Jedná se tedy o nejlepší způsob dosažení fungujícího jednotného trhu. V současnosti je však pro Evropskou komisi obtížné postupovat cestou pozitivní harmonizace, neboť tato vyžaduje jednomyslnost, tj. souhlas všech členských zemí.

Negativní harmonizace je výsledkem činnosti Evropského soudního dvora, kdy jsou v národních daňových systémech činěna opatření na základě daňové judikatury ESD, nikoliv na základě přijatých směrnic či nařízení. Negativní harmonizaci nelze považovat za harmonizaci v pravém slova smyslu, neboť nevytváří stejná pravidla pro všechny státy. V judikatuře ESD není také stanoveno, jakým způsobem má být daňové ustanovení změněno, proto výsledkem negativní harmonizace nikdy nemůže být stav, kdy budou ve všech členských zemích platit

⁶⁶ NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008, str. 20-28.

stejná pravidla. Negativní harmonizace tedy nemůže sloužit jako prostředek k dosažení harmonizace, jelikož nestanovuje shodné postupy pro její dosažení.⁶⁷

3.5.4 Vývoj harmonizačního procesu

V Evropských společenstvích se o potřebě daňové harmonizace mluví již od počátku integračních snah. Z právního hlediska je daňová harmonizace zakotvena již ve Smlouvě o Evropských společenstvích z roku 1957. V primárním právu ES upravuje daňovou harmonizaci zejm. čl. 93 Smlouvy ES. Rozhodujícím nástrojem jsou však normy sekundárního práva ES, čili směrnice. Ty se v právotvorném vývoji ES/EU uplatnily zejména v oblasti nepřímých daní jmenovitě u daně z přidané hodnoty. Později se o daňové harmonizaci začalo uvažovat pouze ve spojitosti s hladkým fungováním jednotného vnitřního trhu. Harmonizace daně z přidané hodnoty a spotřebních daní (nepřímé zdanění) má největší vliv na jednotný trh.

Přesto nadále dochází k názorovým střetům, zda je výhodnější zachovat daňovou konkurenci (odlišné daňové systémy a sazby, které přilákají do země daňové základy), nebo se snažit o daňovou harmonizaci.⁶⁸

S postupným vývojem a prohlubováním ekonomické integrace Evropských společenství stále více rostla potřeba daňové harmonizace nebo alespoň koordinace. Spolu s prohlubováním integrace ovšem také rostla obtížnost implementace daňových harmonizačních opatření. V současnosti má daňová harmonizace a koordinace v Evropských společenstvích za úkol umožnit mezi členskými státy především volný pohyb osob, kapitálu, zboží a služeb. Daňová politika sleduje zejména: stabilitu daňové kapacity členských zemí, bezproblémové fungování jednotného trhu a podporu růstu zaměstnanosti. Pro řešení těchto aktuálních problémů vznikl v roce 1996 nový, tzv. globální přístup k daňovým otázkám. Byla vytvořena tzv. High Level Group on Taxation, jejímž úkolem je řešit aktuální problémy, které v současnosti reprezentuje především škodlivá daňová soutěž. V roce 1997 přijala Evropská rada tzv. daňový balíček, který představuje soubor opatření pro boj se škodlivou daňovou konkurencí, a opatření, která by měla podporovat v rámci Evropských společenství daňovou koordinaci.

⁶⁷ KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. Praha: ASPI, 2006, str. 44-47.

⁶⁸ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *COM(2001)582 final*. [online] 2001 [cit. 2009-01-22]. Str. 6-9. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0582:FIN:EN:PDF>

Snaha o harmonizaci daňových soustav úzce souvisí s myšlenkou jednotného vnitřního trhu, neboť jeho vytvoření spočívá zejména v odstranění bariér obchodu, které představují především rozdílné systémy nepřímého zdanění a rozdílné daňové sazby.⁶⁹

3.5.5 Harmonizace nepřímých daní

Systém daně z přidané hodnoty zvolený pro harmonizaci nepřímého zdanění umožňuje dva principy zdaňování. Prvním z nich je princip země určení-zboží a služby jsou zdaňovány v zemi spotřeby. Tento systém vyžaduje ekonomickou spolupráci, neboť bez ní by mohlo docházet k deformacím hospodářské soutěže. Jednak z důvodu dvojího zdanění (v situaci, kdy zboží dovážené ze země, která používá princip země původu, v zemi dovozu by bylo zboží zdaněno podruhé na základě principu určení) a jednak u důvodu ovlivňování konkurenceschopnosti. Z tohoto důvodu většina zemí na základě Všeobecné dohody o clech a obchodu, která aplikuje princip země určení, osvobozuje export od daně, a naopak zdaňuje dovoz, aby zabránila dvojímu zdanění.

Druhým principem je princip země původu, na jehož základě jsou produkty a služby zdaněny v zemi původu. Tento princip ovšem předpokládá jednotné daňové sazby, neboť jejich rozdíly mohou deformovat hospodářskou soutěž.⁷⁰

Stejně tak systém spotřebních daní, který je uplatňován v Evropských společenstvích, umožňuje zdaňování buď na principu země původu, nebo na principu země určení, stejně jako v případě systému daně z přidané hodnoty.⁷¹

3.5.6 Harmonizační proces daně z přidané hodnoty

V první fázi harmonizace v Evropských společenstvích se jednalo především o zavedení jednotného systému nepřímého zdanění. Pokud by k harmonizaci tohoto systému nedošlo, nebyl by možný vznik společného trhu, neboť na základě rozdílných systémů nepřímého zdanění by na vnitřních trzích jednotlivých zemí docházelo k deformacím hospodářské soutěže. V roce 1967 byla přijata tzv. první směrnice, která zavazovala členské země nahradit do 1. 1. 1970 jejich stávající systémy daní z obrátu jednotným systémem DPH na principu všeobecné daně ze spotřeby, která je uvalována na veškeré zboží a služby, je

⁶⁹ EUROPEAN COMMUNITIES. *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1970-95*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997, str. 18-22.

⁷⁰ NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace nepřímého zdanění*. Daně a právo v praxi, Praha: ASPI, ročník 10, č. 7, str. 30-34.

⁷¹ Mezi nepřímé daně řadíme daň z přidané hodnoty a spotřební daně. Tyto daně mají největší podíl na plnění státního rozpočtu.

stanovena procentem z prodejní ceny. Implementace systému DPH tedy zaručovala neutralitu. Sazby daně, stejně tak jako výjimky ze zdanění, byly plně ponechány v kompetenci jednotlivých členských států.

Druhá směrnice přesně definovala předmět daně. Předmětem daně je prodej zboží a poskytování služeb na území členské země uskutečněné plátcem daně za úplatu a dovoz zboží. Směrnice ovšem výrazně omezuje možnost aplikace nulové sazby daně. Současně dále stanovuje, že dovážené zboží by mělo být zdaňováno stejnou sazbou daně jako zboží domácí. Členské země se obávaly zejména skutečnosti, že by zavedení nového systému nepřímého zdanění mohlo způsobit tlak na příjmové stránky rozpočtů členských zemí. Výše uvedené bylo důvodem přijetí tzv. třetí směrnice, která prodlužovala dobu povinnosti implementace DPH pro Belgie.

Irsko přešlo na systém daně z přidané hodnoty v roce 1972, ještě před vstupem do Evropských společenství. Velká Británie v roce 1973.⁷²

Snad nejdůležitější směrnicí v oblasti harmonizace nepřímých daní je tzv. šestá směrnice⁷³, která je v podstatě považována za základní směrnici, neboť stanovuje pravidla pro určování základu daně, teritoriální dosah, okruhy subjektů, sazby daně ad. Cílem této směrnice bylo harmonizovat rozdílné národní systémy v souladu s předpoklady obsaženými v první a druhé směrnici, a to zejména zdaňování dovozu a vracení daně při vývozu.

V roce 2006 Evropská komise rozhodla, že bude šestá směrnice přepracována a nahrazena novou směrnicí, do které budou zapracována i ustanovení první směrnice č. 67/227/EEC. S účinností od 1. 1. 2007 vstoupila v platnost směrnice č. 2006/112/EC ze dne 28. 11. 2006 o společném systému DPH. Tato směrnice nepřináší žádné věcné změny.

V únoru 2008 byly přijaty další dvě významné směrnice, které doplňují směrnici 2006/112/EC. S účinností od 1. 1. 2010 byla směrnicí č. 2008/8/EC zavedena nová pravidla pro určování místa poskytování služeb. Na základě těchto pravidel se bude poskytování služeb mezi obchodníky zdaňovat tam, kde se nachází zákazník (namísto zdaňování ve státě, kde se nachází poskytovatel služby). V případě poskytování služeb konečným spotřebitelům bude i nadále považováno za místo poskytnutí služby místo, kde se nachází poskytovatel. Pravidla zavádějí výjimky u speciálních služeb, jako jsou hostinské a restaurační služby, pronájem dopravních prostředků, kulturní, sportovní, vědecké a vzdělávací služby,

⁷² ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské Unii*. Praha: Linde, 2007. str. 41.

⁷³ č. 77/388/EEC

telekomunikace, vysílání a elektronické služby, jež jsou poskytovány konečným spotřebitelům.⁷⁴

3.5.7 Harmonizace přímého zdanění

Strukturální harmonizace přímých daní se zpočátku jevila jednodušší než u daní nepřímých, jelikož ve všech členských zemích byly odděleně uplatňovány daň z osobních příjmů a daň z příjmů korporací. Bylo však zjištěno, že ačkoliv jsou národní systémy přímého zdanění ve struktuře velmi podobné, uvnitř skrývají velké odlišnosti (např. ve formách zdanění, v metodách konstrukce daňových základů, v nezdanitelných částkách ad.).

V Irsku i ve Velké Británii se začala věnovat pozornost takovému druhu přímých daní, u nichž je harmonizace nezbytnou podmínkou pro hladké fungování jednotného trhu. Právě daň z příjmů korporací je typem daně, který velmi významně ovlivňuje podnikání na jednotném trhu, neboť kapitál je vysoce mobilním faktorem, který se může operativně přesouvat do zemí s výhodnějšími daňovými podmínkami. Rozdílnost ve zdanění korporací způsobuje ekonomické deformace. Ovlivňuje podniky při rozhodování o umístování a financování investic. Pro harmonizaci daně z příjmů korporací byla zvolena stejná strategie jako v případě harmonizace daní nepřímých. Nejprve měla proběhnout strukturální harmonizace a poté harmonizace sazeb.⁷⁵

Vývoj v oblasti harmonizace daně z příjmů ukázal, že snahy o harmonizaci jsou oběma zeměmi chápány spíše jako pokusy o omezení fiskální suverenity, což je důvodem, proč na tomto poli nebylo dosaženo výraznějšího úspěchu. Důvodem neúspěchu je mimo jiné i skutečnost, že harmonizační opatření Evropské komise musí být prosazeno ve formě směrnice, aby bylo závazné pro všechny členské státy. Přijetí směrnice vyžaduje jednomyslnost všech členských států.

Hlavním dlouhodobým cílem je implementace společného konsolidovaného základu daně korporací. Jeho zavedením se efektivní sazba daně stane transparentnější. Kromě výhod tento systém přináší i nevýhody. V podstatě lze říci, že určitým způsobem diskriminuje malé společnosti, které nemají celoevropské aktivity. Projekt tzv. zdaňování v domácí zemi je považován za cílené opatření, které by v relativně krátké době mohlo pomoci odstranit

⁷⁴ NERUDOVA, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008, str. 36-41.

⁷⁵ NERUDOVA, Danuše. *Harmonizace přímého zdanění*. Daně a právo v praxi, Praha: ASPI, ročník 10, č. 6, str. 38-43.

překážky, se kterými se setkávají malé a střední podniky, jelikož právě ony jsou klíčovými faktory ekonomického růstu a vytváření pracovních míst v Irsku a Velké Británii.⁷⁶

Zavedení povinného harmonizovaného základu daně by pro všechny společnosti odstranilo problém, který s sebou nese systém jednotného konsolidovaného základu daně, tj. existenci dvou systémů zdaňování.

Kromě rozdílů v systémech přímého zdaňování existuje v současné době v Irsku i ve Velké Británii ještě další problém, a to odlišné účetní systémy a z nich vyplývající odlišné pojetí hospodářského výsledku. V této souvislosti nastal problém nejen v případě harmonizace strukturální, ale především v případě harmonizace sazeb. Sazba daně z příjmů korporací v Irsku v roce 2008 byla 12,5 %, ve Velké Británii 30 %.

Evropská komise nyní v oblasti přímých daní usiluje pouze o sjednocení daňových základů. Cílem v této oblasti je tedy pouze strukturální harmonizace.

V Evropských společenstvích se v procesu harmonizace přímých daní pokročilo jen málo. Důvodem je existence potřeby jednomyslnosti při schvalování směrnic. V oblasti přímých daní nabývá stále více na významu negativní harmonizace, tzn. Harmonizace daňových systémů prostřednictvím rozsudků Evropského soudního dvora.⁷⁷

3.5.8 Legislativa v oblasti přímých daní

Základní směrnicí v oblasti přímého zdaňování je směrnice č. 77/799/EEC o vzájemné pomoci mezi příslušnými úřady členských států v oblasti přímých a nepřímých daní. Upravuje výměnu informací, součinnost při zajišťování a vyšetřování z důvodu kontroly aktivit nadnárodních korporací. Platnost této směrnice byla v roce 1997 rozšířena i na nepřímé daně, zejména DPH.

V souvislosti s přechodem na jednotný trh byly v roce 1990 přijaty dvě směrnice týkající se přímého zdanění korporativního. Jsou to Směrnice o fúzích novelizovaná v roce 2005 a Směrnice o mateřských a dceřiných společnostech, rozšířená v roce 2003 o svou působnost.

Evropská komise uvádí, že k dosažení hladce fungujícího trhu je nutno odstranit přeshraniční daňové problémy, se kterými se setkávají subjekty působící na jednotném vnitřním trhu. V současné době neexistuje v EU žádný jednotný model, podle kterého by členské státy měly postupovat při uzavírání bilaterálních smluv o zamezení dvojího zdanění.

⁷⁶ EUROPEAN UNION. *Co-ordinating Member States' direct tax systems*. [online] 2006 [cit. 2009-03-26]. <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l31058.htm>

⁷⁷ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Taxation in the European Union – Report on the Tax Systems*. COM(96) 546 final.

Následkem této skutečnosti mohou být některá ustanovení smluv v rozporu Smlouvy o Evropských společenstvích, a to zejména v oblasti zákazu diskriminace nerezidentů ve srovnání s rezidenty. Tyto konflikty jsou pak řešeny ESD.⁷⁸

Důvodem pro negativní postoj k daňové harmonizaci je celkové zlepšení hospodářského prostředí Irska a Velké Británie, ke kterému vede konkurence a to nejen mezi podniky uvnitř států, ale především konkurence mezi vládami a státy. Tuto konkurenci mohou státům zajistit rozdílné fiskální modely neboli daňová konkurence.

Nynější regulace zavádí prostředí uniformity a brání vzniku obchodních a tržních vztahů. Požadovaná daňová harmonizace levicovými politiky v Evropském parlamentu by setřela veškerou konkurenci a rozdílnost. Daňová harmonizace je škodlivá pro hospodářský růst a podporuje růst daňového zatížení. Daňová harmonizace by byla daňovým kartelem naměřeným proti zájmům daňových poplatníků. Ke zlepšení hospodářství Irska a Velké Británie vede právě proto daňová konkurence, která je součástí soutěže rozdílných fiskálních modelů a vede v důsledku toho ke zlepšení jejich hospodářství. Právě rozdíly v nastavení daňových systémů dávají voličům jasnou zprávu o stavu země, neboť jasně ukazují na úroveň ekonomických výkonů zemí. Mobilita kapitálu umožňuje poplatníkům jednoduše přesouvat kapitál do zemí s nižšími daňovými sazbami. Z tohoto důvodu je daňová soutěž velmi významným faktorem přispívajícím k liberalizaci světové ekonomiky, neboť vytváří tlak na snižování daní a vládních výdajů. Negativní stránky harmonizace lze shrnout následovně: harmonizace vede k vyšším daňovým sazbám, způsobuje pomalejší růst ekonomiky, může výrazně ohrozit příjmové stránky rozpočtů zemí, představuje ztrátu fiskální autonomie.⁷⁹

Existují ovšem také důvody hovořící pro daňovou harmonizaci. Pro její pozitivní stránky hovoří argumenty: konkurencí se zvyšuje daňové zatížení nemobilních faktorů, a to především práce, a naopak se snižuje daňové zatížení vysoce mobilních faktorů, zejména kapitálu. Dále vede konkurence k nevhodné struktuře vládních výdajů, neboť vláda poskytuje nejrůznější pobídky, subvence a podpory, aby přilákala kapitál.

Ačkoliv v oblasti přímého zdaňování lze hovořit v Irsku a Británii o daňové konkurenci, ve vývoji systémů důchodových daní bylo možno nalézt určité společné rysy, a to zejména v 80. a 90. letech minulého století. V těchto letech došlo ke změnám ve struktuře zdaňování, které byly způsobeny vývojem informačních technologií, změnami ve firemních strategiích a zejména vývojem nadnárodních společností a liberalizací kapitálových trhů.

⁷⁸ NERUDOVA, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008, str. 86- 92.

⁷⁹ MZV. *Daňový systém*. [online] 2008 [cit. 2009-03-11]. <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-financni-a-danovy-sektor/5/1000687/>

Globalizace trhů vede k postupnému přesouvání daňového břemene z mobilních faktorů, jako je například kapitál, na faktory nemobilní, především práci.⁸⁰

3.5.9 Daňová soustava Irska v roce 2008

Irská vláda nabízí výborné podmínky pro zahraniční investory pro vstup zahraničního kapitálu. Velkou výhodou Irska je jeho neutralita a poloha v bezpečné oblasti. Navíc má Irsko stabilní demokratický režim, všechny politické strany napříč politickým spektrem výrazně podporují zahraniční investice. V Evropské unii nenajdeme liberálnější ekonomiku, než je ta irská. Současně investorům Irsko nabízí kvalifikovanou pracovní sílu a rozvinutý sektor služeb. V posledních letech došlo k modernizaci infrastruktury. Zahraniční investoři získávají řadu daňových úlev a grantů. V Irsku je rovněž nejnižší sazba daně z příjmů právnických osob z členských zemí Evropské unie (12,5 %). Hodně zahraničních firem působících v Irsku se orientuje na vývoz, a proto je aktivní saldo obchodní bilance v Irsku od roku 2000 vyšší než 30 mld. euro. Největšími vývozními partnery jsou USA (21 %), Velká Británie (18 %), Belgie (13 %), Německo (8 %), Francie (6 %) a Nizozemí (5 %). Největšími dovozci do Irska jsou Velká Británie (35 %), USA (16 %), Německo (8 %) a Nizozemí (4 %).⁸¹

Fyzická osoba v Irsku podléhá nejen dani z příjmů fyzických osob, ale také dani z kapitálových zisků. Rezidenti podléhají neomezené daňové povinnosti, nerezidenti pouze omezené daňové povinnosti. Za rezidenta je považována osoba, která na území Irska má buď trvalé bydliště, nebo se zde zdržuje déle jak 183 dní v roce. Příjem poplatníka je vyjmut ze zdanění v případě, že nepřesahuje 5 210 EUR. Irsko aplikuje tzv. standardní sazbu daně ve výši 20 % a zvýšenou sazbu daně ve výši 42 %.

Dani z kapitálových zisků podléhají poplatníci rezidenti ze zisku plynoucího z vlastněných aktiv v Irsku a v zahraničí. Nerezidenti podléhají dani pouze ze zisku plynoucího z aktiv nacházejících se v Irsku. Standardní sazba daně činí 20 %.

Příspěvky na sociální zabezpečení jsou povinni platit zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné do 65 let věku. Příspěvky na zdravotní pojištění jsou povinny platit všechny osoby s příjmem vyšším jak 18 512 EUR. Oba výše uvedené příspěvky nejsou odčitatelné od základu daně. Příspěvky na sociální pojištění odváděné zaměstnavatelem za zaměstnance jsou položkou, kterou lze odečíst pro účely daně z příjmů korporací.

⁸⁰ SMITH, Nicola J. *Mapping processes of policy change in contemporary European political economies*, British Journal of Politics and International Relations, 8/3, 2006, str. 519-528.

⁸¹ THE WORLD BANK. *Paying Taxes 2008 – The Global Picture*. [online] 2008 [cit. 2009-03-06]. Str.17. http://www.doingbusiness.org/documents/Paying_Taxes_2008.pdf

Poplatníci daně z příjmů právnických osob jsou společnosti, stavební spořitelny, pojišťovny, stálé provozovny nerezidentních společností ad. V roce 1999 Irsko zrušilo imputační⁸² systém zdaňování a od tohoto roku aplikuje klasický systém zdaňování. Vyplacené dividendy nejsou podrobeny srážkové dani, ale společnost, která vyplácí dividendy, má povinnost odvést tzv. dopředu zaplacenou daň z příjmů, kterou si následně započte na celkovou daňovou povinnost. Rezydentní společnosti podléhají neomezené daňové povinnosti, nerezidentní společnosti pouze omezené daňové povinnosti. Sazby daně z příjmů právnických osob jsou tyto: 12,5 % zisky z obchodních činností, 25 % zisky z neobchodních činností, zisky z těžby ropy, atd., 20 % fondy životního pojištění, 40 % zisky z kapitálu v off-shore centrech, 10 % výrobní společnosti – sazba se vztahuje pouze na zisky z výrobní činnosti, výjimka platí do konce roku 2010.⁸³

Co se týká DPH, uplatňuje Irsko standardní sazbu ve výši 21 % a dvě snížené sazby daně. Snížené sazby ve výši 13,5 % podléhají zejména stravovací služby, služby spojené s nemovitostmi, hotelové a ubytovací služby atd. Snížená sazba daně ve výši 4,8 % se vztahuje především na hospodářská zvířata. Nulové sazby daně podléhají určité druhy tiskovin, lékařské výrobky aj. Registrační povinnost k DPH nemají plátcí, jejichž obrat nepřesahuje za rok 51 000 EUR u dodání zboží a 25 500 EUR u poskytování služeb. Malé a střední podniky si mohou zvolit tzv. zjednodušený systém DPH.⁸⁴

3.5.10 Nejvýhodnější daňový systém v Evropě

Mezinárodní studie Světové banky, IFC a PricewaterhouseCoopers se zaměřením na daňové systémy jednoznačně potvrdila, že přehledný a jednoduchý daňový systém je pro stát výhodný. V první desítce všech zemí světa s nejvýhodnějším daňovým systémem se umístilo z Evropy pouze Irsko (na 6. místě).

Irsko prosazuje jednoduchý daňový systém s výhodnými kritérii jako je celkový počet plateb, čas na splnění daňových povinností či celkové daňové zatížení. Pouze v počtu plateb je před Irskem Norsko, jinak v obou dalších kritériích je Irsko suverénně na prvním místě v Evropské unii. Daňový systém Irska je považován za velmi jednoduchý a průhledný. Výběr daní a poplatků je v kompetenci úřadu Office of the Revenue Commissioners. Přímé daně jsou zde vůbec nejnižší v Evropské unii. Vláda se snaží plnit státní kasu především nepřímými daněmi a různými poplatky. Irsko je díky své nízké dani ze zisku 12,5 % lákadlem

⁸² Daňový zápočet dividend

⁸³ NERUDOVA, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008, str. 169-172.

⁸⁴ IDA IRELAND. *Ireland, knowledge is in our nature*. Annual report 2006. [online] 2006 [2009-01-12]. Str. 7-10. <http://www.ida.ie/news-media/publications/annual-reports/pdfs/IDA-Annual-Report-2006.pdf>

pro všechny zahraniční investory. Během předsednictví Irsko v EU v první polovině roku 2004, Rada EU dosáhla i přes problémy „politické dohody“ o směrnici na softwarové patenty. Irsko je daňový ráj pro evropské dceřinné společnosti velkých amerických společností jako Microsoft. Tyto americké společnosti zde platí jen velmi nízké daně (asi 10 %), proto zřídily dceřinné společnosti pro Evropu právě v Irsku. Irská ekonomika je těžce závislá na těchto společnostech a to je doloženo faktem, že Microsoft byl sponzorem irského předsednictví.⁸⁵

Daň z příjmů fyzických osob má dvě základní sazby (20 % a 42 %). Vyšší sazba daně se uplatňuje pouze u ročního příjmu nad 29 400 EUR. Pro Irsko je typický malý počet odčitatelných položek a výjimek. Daňové přiznání je jednoduché a administrativně málo náročné. Základní odpočitatelná položka činí na poplatníka 1520 EUR za rok. Další významnou odpočitatelnou položkou je nájemné (230 EUR pro svobodného jednotlivce) či školné (opět 230 EUR). V zemi je vybírána pouze centrální daň z příjmů fyzických osob. Sociální pojištění kryje současně náklady na případnou lékařskou péči a jeho výše je jedna z nejnižších v Evropě: zaměstnanec ze své hrubé mzdy odvede na sociálním pojištění 4% a zaměstnavatel potom 8 %. Strop pro výpočet sociálního pojištění potom je hrubá mzda vyšší než 44 180 EUR za rok.⁸⁶ V Irsku se nástroje v oblasti sociální politiky zaměřují spíše na daňové úlevy a sociální služby než na sociální výdaje. Irsko bylo velmi úspěšné ve snižování dlouhodobé nezaměstnanosti. Přitom kombinovalo vzdělávací programy pro nezaměstnané s následnou podporou začlenění do trhu práce. Nezaměstnaní, kteří vstoupili na trh práce, podléhali nízkému zdanění pro většinu svého příjmu a také sociální dávky jim byly omezovány postupně.⁸⁷

Standardní sazba daně z příjmů právnických osob činí 12,5 % a je druhá nejnižší v EU (po Kypru). Dalším motivačním prvkem pro zahraniční investory je zvýšená sazba odpisů - až do výše 100 % v prvním roce pro firmy působící ve vybraných oblastech. Daň z přidané hodnoty má dvě sazby, základní sazba činí 21 % a snížená činí 12,6 %. Spotřební daně jsou stanoveny na několik položek, především alkoholické nápoje, tabákové výrobky, pohonné hmoty a motorová vozidla. Daň ze zisku z prodeje majetku činí 20 % (v některých případech může činit 0 %), daň z převodu nemovitosti činí 9 %, dědická daň činí 20 %. Výkonnost malého Irsko je ve všech ekonomických ukazatelích nadprůměrná. Země se může pochlubit třetím nejvyšším hrubým domácím produktem na hlavu (po Lucembursku a Dánsku), nízkou

⁸⁵ ENTERPRISE IRELAND. *Stop software patents*. [online] 2005 [cit. 2009-02-15].

<http://www.nosoftwarepatents.com/cz/m/politics/members.html>

⁸⁶ GOLA, Petr. *Irsko-nejvýhodnější daňový systém v Evropě*. [online] 2007 [cit. 2009-04-11].

<http://www.finexpert.cz/default.aspx?server=1&article=20716>

⁸⁷ Neformální zasedání ministrů hospodářství a financí (ECOFIN) ve dnech 4.-5. dubna 2008 v Brdu ve Slovinsku.

nezaměstnaností a inflací a vzdělaným obyvatelstvem. Státní rozpočet končí přebytkem, výše vývozu na osobu řadí Irsko na druhou příčku v EU (po Lucembursku). Hodně zahraničních firem působících v Irsku se orientuje na vývoz, a proto je aktivní saldo obchodní bilance v Irsku od roku 2000 vyšší než 30 mld. Eur. Všeobecně můžeme říci, že příjmy státního rozpočtu v Irsku jsou nižší díky nízkým daním a povinným státním odvodům. Na druhou stranu ovšem nejsou občané v těchto zemích v případě nezaměstnanosti, nemoci, důchodu tak dobře finančně zabezpečeni jako v jiných evropských zemích.⁸⁸

Začít podnikat je v Irsku poměrně jednoduché a rychlé. Celá transakce trvá v průměru 24 dní a náklady na ni patří k nejnižším v Evropě (okolo 300 Eur). Podnikatelé či obchodní společnost se musí registrovat pouze u Daňových komisařů a Ministerstva sociálních věcí. Zde jsou jim poskytnuty všechny informace nutné k zahájení činnosti. V Irsku neexistuje struktura regulatorních institucí pro řemeslné aktivity a odborné profese. Jediným rizikem investování zahraničních firem v Irsku jsou rostoucí mzdové náklady a ceny nemovitostí. Domácí vláda se snaží zajistit podnikatelům co nejvýhodnější podmínky pro jejich rozvoj. Proto poskytuje různé příspěvky, např. příspěvky na pořízení základních prostředků, prémie za významné zvýšení stálé zaměstnanosti, příspěvky na vyškolení pracovníků, příspěvky na vývoj nového produktu apod. Výše příspěvků může činit i více než 50 % celkových nákladů.⁸⁹

Francie během svého předsednictví Evropské unie v druhé polovině roku 2008 navrhla společnou korporátní daň pro všechny členské země. Francouzská ministryně financí Christine Lagarde vyhlásila, že je ta pravá doba sjednotit daňovou politiku. Daň, která by se vztahovala na nadnárodní společnosti a jejíž výnos by připadl dle unikátní formule právě těm zemím, ve kterých firma působí, se Irsku nelíbí. EU by ráda sjednotila pravidla pro výpočet korporátních daní. Motivem je zjednodušení orientace nadnárodních firem mezi daňovými režimy. Zisk společnosti působící ve více než jedné evropské zemi by se danil podle jednotné euroformule. Zisk by pak byl realokován právě do těch zemí, ve kterých firma operuje. Evropská komise si od francouzské patronace nad návrhem slibuje silnou lobbistickou podporu ve vyjednávání při národních implementacích případného rozhodnutí.⁹⁰

Irsko je jedinou zemí, ve které o Lisabonské smlouvě rozhodlo v referendu, a právě Irové jednotnou evropskou daňovou politiku nevitají s nadšením, což také ovlivnilo jejich

⁸⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Tax policy in the European Union*. [online] 2000 [cit. 2009-04-17]. Str. 15. http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/17/txt_en.pdf

⁸⁹ GOLA, Petr. *Irsko-nejvýhodnější daňový systém v Evropě*. [online] 2007 [cit. 2009-04-11]. <http://www.finexpert.cz/default.aspx?server=1&article=20716>

⁹⁰ ŠENK, Michal. *Francie nabídne návrh eurodaně, Irsko se nepřidá*. [online] 2008 [2008-07-13]. <http://www.ct24.cz/ekonomika/11387-francie-nabidne-navrh-eurodane-irsko-se-neprida/>

hlasování ve věci Lisabonské smlouvy. Irský ekonomický úspěch je dle tamní vlády způsoben právě dobře nastavenou daňovou politikou a té se nehodlá vláda jen tak vzdát. Irský daňový režim je natolik vhodný pro zemi, že nechtějí harmonizaci daní sdílet. Pravidla EU pro DPH, které upravuje směrnice o DPH z roku 2006 uvádějí, že členské země musí na dodávky zboží a služeb uvalit sazbu DPH ve výši nejméně 15%. Na druhé straně dovolují zemím použití sníženou sazbu DPH (nikdy ne méně než 5 %) u širokého spektra oblastí, které jsou považovány za důležité. Jedná se např. o lékařské služby, stavebnictví, úklid či kadeřnické služby. Evropská komise předložila nový legislativní návrh o harmonizaci sazeb DPH v Evropské unii v létě 2008. Jejím úkolem je zavést do nesourodé a komplexní struktury DPH určitý řád a vytvořit dodatečnou jistotu pro podnikatele a spotřebitele.⁹¹

Zpočátku se zdálo, že návrh na změnu pravidel EU v oblasti daní, poprvé prosazován britským premiérem Gordonem Brownem a francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym v červenci 2007, bude odsouzen díky nedostatečné podpoře členských zemí k neúspěchu. Závěry jarního summitu Evropské rady, které byly zveřejněny 14. března 2009, ale vybízejí Evropskou komisi, aby „*prozkoumala oblasti, ve kterých ekonomické nástroje včetně výše DPH mohou přispět ke zvýšení použití energeticky výkonného zboží a energeticky úsporných materiálů*“, krok, kterého bylo dosaženo díky intenzivnímu lobbyingu Gordona Browna u dalších představitelů zemí EU. V současné době představují jakékoli změny ve výši DPH velice citlivou otázku v celé Unii. Mnoho zemí se totiž obává, že tento krok by je připravil o obrovské příjmy plynoucí právě z DPH. Podle britského premiéra Gordona Browna je „*snížení sazby DPH pro Evropu dobrá věc*“.⁹²

3.5.11 Daňová soustava Velké Británie v roce 2008

Velká Británie se může pochlubit dlouhodobě nízkou nezaměstnaností (pod 5 %), průhlednou a poměrně jednoduchou nutnou státní administrativou pro podnikatele či vysokou mírou ekonomické svobody. Rovněž celkové daňové zatížení je spolu s Irskem nejnižší ze západní Evropy. Cíl je jednoznačný, vytvořit podnikatelům takové podmínky, aby se mohli soustředit výhradně na svoji podnikatelskou činnost a neztráceli zbytečně mnoho času chozením po jednotlivých úřadech. Současně jsou v zemi na evropské poměry nízké sociální dávky a občané jsou odkázáni více na sebe a svou rodinu.

⁹¹ EURACTIV. *EU zvažuje snížení DPH na ekologické výrobky*. [online] 2008 [cit. 2008-09-10].

<http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/eu-zvazuje-snizeni-dph-na-ekologicke-vyroby>

⁹² REVENUE. *Tax Payment Difficulties*. [online] 2009 [cit. 2009-04-02].

<http://www.revenue.ie/en/business/running/tax-payment-difficulties.html>

Společný unijní trh, na který směřuje cca 40 % britského vývozu, už je dávno samozřejmostí. Problémem je bruselská byrokracie. Britský člen Evropské komise Peter Mendelson v roce 2004 odhadl, že zatímco společný trh zvětšuje britské HDP o dvě procenta, unijní byrokracie ho o 4 % sráží. Bývalého ministra financí Gorgona Browna Britové považují za strůjce ekonomického úspěchu země. USA jsou suverénně největším zahraničním investorem na britských ostrovech. A stejná skutečnost platí i opačně. 43% britských investic směřuje do USA, zatímco na kontinentální Evropu přesněji do zemí EU pouze 35%. Američané posílají dvě pětiny svých investic do Velké Británie, kde mimochodem vlastní 5600 firem.⁹³

Dani z příjmů fyzických a osob podléhají ve Velké Británii fyzické osoby a trusty⁹⁴. Rezidenti mají povinnost ve Velké Británii zdaňovat své celosvětové příjmy, nerezidenti zdaňují pouze příjmy se zdrojem na území Velké Británie. Za rezidenta se považuje poplatník, který má na území Velké Británie trvalé bydliště nebo se zde zdržuje 183 dní v roce.

Příjem ve formě domácích dividend se zdaňuje sníženou sazbou daně, neboť Velká Británie aplikuje imputační systém zdaňování korporátních zisků. Základní sazba daně ve výši 32,5 % se snižuje o 1/9 základu daně (tzv. daňový nebo amputační kredit). V případě, že celkový poplatníkův příjem nepřesáhne 31 400 GBP za rok, se dividendy zdaňují sazbou daně ve výši 10 %.

Celkový základ daně poplatníka zahrnuje součet příjmů poplatníka podle jednotlivých druhů po odpočtu souvisejících výdajů a speciálních odpočtů. Srážková daň z úroků činí 20 %, srážková daň z licenčních poplatků a patentů činí 22 %.

Daň z příjmů právnických osob se vztahuje na obchodní společnosti, družstva, vzájemné pojišťovny, stavební spořitelny, společnosti vlastněné státem, veřejné společnosti, královské společnosti a nerezidentní společnosti. Velká Británie od roku 1999 začala uplatňovat imputační systém zdaňování korporátních zisků. V rámci tohoto systému dochází k částečné eliminaci dvojího zdanění zisku společností.

Daň z přidané hodnoty se uplatňuje a vybírá v každém stádiu výroby a distribuce zboží a služeb. Plátcem výsledné daně je konečný spotřebitel. V Británii se uplatňují tři sazby daně. Velká Británie uplatňuje standardní sazbu daně z přidané hodnoty ve výši 17,5 % (většina zboží a služeb), sníženou sazbu ve výši 5 % (např. elektřina, plyn a ostatní paliva, stavební bytové rekonstrukce). Nulové sazby daně podléhají potraviny, noviny, časopisy, hromadná

⁹³ RAUS, Daniel. *Britsko-americká osa spolupráce*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 8-9.

⁹⁴ Formy podnikání, při níž prospěch z majetku, který vlastní jedna strana plyne druhé straně.

přeprava osob ad. Plátce daně (živnostník nebo firma) se musí zaregistrovat k DPH, pokud jeho roční obrat přesáhne 61 000 GBP.⁹⁵

Velká Británie je největší základnou pro zahraniční investiční společnosti pocházejících ze států mimo Evropské unie. Je největším trhem pro umíst'ování investičních zdrojů pro americké a japonské společnosti. Přes 50 % japonských a 40 % amerických investic do zemí Evropské unie je realizováno přes Velkou Británii. Proti přílivu zahraničního kapitálu nejsou v Británii žádné politické výhrady ani zde neexistují žádné výhrady ze strany podnikatelské veřejnosti vůči zahraničním společnostem. Podmínky vstupu zahraničního kapitálu jsou velmi otevřené a celá domácí ekonomika patří mezi nejvíce liberální v celé Evropské unii.⁹⁶

Shrnutí

Konkurenceschopnost je v EU již i bez daňové harmonizace škodlivě omezena unijní přeregulovaností. EU musí omezit regulace svých vlastních podniků a občanů, chce-li být konkurenceschopnou. Čím více ztrácí ekonomika svou konkurenceschopnost, tím více roste její potřeba ochranných nařízení neboli regulace. Nadměrná regulace vede řadu podniků k tomu, že opouštějí Unii a své aktivity přesouvají do svobodných částí světa. V důsledku toho klesá počet pracovních příležitostí, investic, roste nezaměstnanost a v důsledku toho všeho klesá životní úroveň. Jestliže chce EU čelit úspěšně světové konkurenci, musí opustit protekcionistická řešení a omezit regulaci svých vlastních podniků a občanů a o daňové harmonizaci nesmí vůbec uvažovat.

Konkurenceschopnost zemí dělá politická stabilita, nízké daně, dobrá infrastruktura. Tím, že sníží stát daně investujícím podnikům, musí je vytáhnout z daňových poplatníků obecně. Daňově zvýhodněné podniky navíc vytahují schopné zaměstnance z domácích firem do cizích, kde dostanou vyšší plat. V důsledku státem zvýhodněných cizích bohatých firem domácí firmy musejí pak zaměstnávat méně schopné cizince, kteří jsou ochotni pracovat za méně peněz. Nejlepší nástroj pro získání investic do země je snížení daní pro všechny.

Mezi hlavní brzdy ekonomického rozvoje Evropy tedy patří přílišná daňová zátěž, přeregulovanost evropské ekonomiky a přemrštěné ochrannářství. Toto jsou tvrzení některých odborníků a levicových politiků z Velké Británie, kteří se snaží společně vybudovat frakci „*Hnutí za evropskou reformu*“.

⁹⁵ KAISER, Daniel. *Volá Londýn*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 5.

⁹⁶ SELDON, Anthony. *The Blair Effect, The Blair Government, 1997-2001*, Little, Brown, London, 2001, s. 7.

Velká Británie pokládá za nejhorší regulační nápad politiků EU úvahy o daňové harmonizaci: „*Na jaké úrovni by se mohlo harmonizovat, když Irsko má daně 12, 5 %, Francie 21 % a Německo 44 %. Pro země s vysokými daněmi by to mělo sice kladný dopad, ale pro ty, kde by se daně zvýšily ne. Irsko, které bylo jedním z nejhudších států EU, za svůj ekonomický zázrak vděčí snížení daní. Normalizaci daní pokládám za jednu z největších hrozeb pro britskou ekonomiku. Pokud chceme zachovat větší prosperitu Velké Británie, musíme mít větší konkurenceschopnost a dávat více peněz do výzkumu jako USA.*“⁹⁷

Toto je argumentace, kterou používaly i irské nevládní organizace proti Lisabonské smlouvě. Povinná účast Irů v evropských ozbrojených silách a harmonizace daní byla témata, která nepřispěla ku prospěchu Lisabonské smlouvy.

Proč však má být nárok na určitou harmonizaci daní něčím negativním? Jak může fungovat měnová Unie, v níž se základní fiskální politiky budou diametrálně lišit? Je nelogické lákat investory na nízké daně a přitom přijímat subvence z EU, které do rozpočtu odvádějí státy s vyšším zdaněním. Snahy po harmonizaci evropských daní však byly zatím neúspěšné, neboť členské země nejeví příliš velkou ochotu delegovat své pravomoci na orgány EU.

Z výše zmíněných důvodů je jasné, že pro Irsko není zavedení harmonizované soustavy daní výhodné. Jelikož je rozvoj irské ekonomiky spjat především s investicemi ze zahraničí, pro které je Irsko díky své nízké dani ze zisku 12,5 % velmi vhodným místem. Stejně tak pro Velkou Británii, která má dobré investiční prostředí, jejíž liberální politika tomu nahrává a přispívá tak k prosperitě země, není harmonizační proces přínosným faktorem.

Irsko je dnes ekonomickou jedničkou a předčilo v HDP i Velkou Británii. Vyváží téměř 85 % své výroby, a patří tak k největším vývozcům na světě. Dokázalo vzorově využít příležitosti čerpat ze strukturálních fondů, které mimo podpory regionů umožnily připravit půdu pro příchod zahraničních investorů. Často zmiňované jsou i investice do infrastruktury.

Irsko je pravděpodobně jednou z neúspěšnějších zemí Evropské unie z hlediska ekonomické transformace, neboť dokázalo ze svého přistoupení do tehdejšího Evropského společenství vytěžit maximum, a to ve smyslu nejrychlejšího a také nejtěsnějšího přiblížení k ekonomické úrovni nejvyspělejších členských států.⁹⁸

⁹⁷ Mark Francois, stínový ministr pro Evropu Velké Británie

⁹⁸ Rok 2002 ukončila centrální vláda Irska s mírným přebytkem ve výši 95 mil. eur (oproti roku 2001, kdy schodek státního rozpočtu činil 650 mil. eur). Po započítání ostatních mimorozpočtových položek na základě pravidel Evropské unie vykazala irská vláda deficit ve výši 125-250 mil. eur. Tato částka představuje jednu až dvě desetiny HDP (limit EU jsou tři procenta).

4 ZAHRANIČNÍ POLITIKA EU

4.1 Neutrální Irsko - rozpolcená a unikátní bezpečnostní politika

Politická nezávislost Irska nepřinesla automaticky ekonomickou nezávislost a kulturní autonomii. Schopnost Irska jako malého ostrova vést nezávislou politiku byla po staletí podřízena velkému ostrovu, Velké Británii. Irové bojovali za svou nezávislost na britské nadvládě. Anglo-irské vztahy jsou orientovány na vývoj britského impéria v Commonwealthu. Malá pozornost byla věnována irské bezpečnostní politice. Již přes půl století se vytváří různé varianty irské neutrality. Vedle toho se zkoumá postup tří pevně zavedených evropských neutrálních států: Rakouska, Švédska a Švýcarska do té míry, jak má Irsko potřebu konfrontovat se s evropským modelem. Existuje rozdělení na veličiny, vůči nimž jsou Irové testováni, na dva soubory „politiku z neutrality a za neutralitu“.⁹⁹

Neutralita jako taková je platná pouze ve válečné době. První soubor „politika z neutrality“ se bude tedy omezovat na období Druhé světové války. Pro tu platí: práva a povinnosti vyžadované neutralitou, zvláště s ohledem na očekávanou pečlivost v definování a podporování těchto práv a povinností; uznání neutrálního statutu válčícími stranami; odmítnutí vnější pomoci, která by mohla kompromitovat neutrální status; a uchování svobody rozhodování a jednání.

Druhý soubor uznává cyklický poválečný zájem o nezařazení, ale významněji odráží nepřítomnost evropské války od roku 1945. Testem se staly požadavky nezbytné ke sledování „politiky za neutralitu“, zejména mírové politiky, která by nejpravděpodobněji umožnila státu pokračovat v zákonném statutu neutrality i v případě války. Druhý soubor obsahuje: povinnost píše při udržování nedotknutelnosti území a svrchovanosti; uznání a přijetí tohoto statutu ostatními státy; odmítnutí vnější pomoci v jakémkoliv budoucím konfliktu; míra, do které je svoboda udržována činností a rozhodnutím; postrádat izolacionismus v postojích a postupech, a přítomnost ochoty v obojím přispívat ke zlepšení světových problémů a k nezaujatému postoji s ohledem na velmocenské soupeření; a postoj k národní identitě, budování národa, jednoty, stability a sebeurčení.¹⁰⁰

V irské politice je možné najít pět různých fází vývoje v měnících se podmínkách vnějšího prostředí, ačkoli v prvním období od začátku minulého století do vypuknutí války v roce 1939, se nedá přesně použít ani první ani druhý soubor veličin. Důvody byly komplikace

⁹⁹ BLANCHARD, Jean. *Le Droit ecclésiastique contemporain d'Irlande*. Paris: Basil Chubb, 1958, str. 46.

¹⁰⁰ ROBERTS, Adam. *Nations in Arms: The Theory and Practice of Territorial Defence*. London: International Institute for Strategic Studies, 1976, str. 69.

vzniklé irským ústavním postavením, členstvím v Commonwealthu a problém s přistavou. Znázorňuje však základní rysy týkající se irské diskuse a postupu o bezpečnostní politice – usilování o neutralitu a přijetí současné reality. Předválečné prostředí napomáhá vysvětlit, proč pojmy neutralita a nezařazení působily u Irů tak silně.

Druhá světová válka poskytla dobrý test irské politiky neutrality a politika irské vlády během tohoto období je zkoumána ve světle prvního souboru veličin. Následně upravený a rozšířený druhý soubor byl aplikován na tři odlišné etapy irské poválečné politiky. V období mezi koncem války a vstupem do OSN v prosinci 1955, osvobození od Commonwealthu a válečného útlaku, bojovali Irové o založení platformy jejich politiky ve velmi indiferentním světě. Nejvýznamnějším rozhodnutím bylo v roce 1949 nepřináležet k Severoatlantické smlouvě. Toto rozhodnutí ve spojení s odkazem válečných let nastavilo rámec následující politiky.

Vstup do OSN přetvořil vnější prostředí pro irské politiky a rozsah a hloubku irské účasti ve světovém dění. Během pěti let přišla další výzva představovaná otázkou, zda by se mělo Irsko připojit k EHS. V období 1956-72 se museli Irové potýkat s nejednoznačností jejich zahraniční politiky. Část odrážela snahu o „neutralitu“ a „neseskupení“, další praktičnost a zaměření na podporu materiální prosperity. Irové stáli před rozhodnutím, zda by bylo „možné sjednotit naléhavost politického nacionalismu (kvůli nezávislému hospodářství) a požadavky obyvatelstva po moderním vysoce spotřebním životě. Eamon de Valera¹⁰¹ řekl: „*ne, a že by bylo lepší být nezávislý než majetný*“. Od té doby politici z jižního Irska automaticky souhlasili s tím, že dva cíle jsou rozhodně neslučitelné, ale tvrdili, že „*je lepší být v pohodlí než být nezávislý*“.¹⁰²

V pozdějším období po roce 1973 předchozí nejednoznačnost vyvolávala zmatky jak v samotném Irsku, tak i mezi ostatními státy. Množily se otázky, do jaké míry budou Irové solidární s partnery z Evropského společenství, nebo zda budou pokračovat v nezávislé zahraniční politice. Je irská neutralita absolutní nebo podmíněná? – podmíněná nadto nejen ve výhledu na relativní materiální blahobyt a členství ve Společenství, ale rovněž vzhledem k situaci v Ulstru a určitému uspořádání s Velkou Británií ohledně těchto otázek.

Byla vznesena otázka, zda je pojem neutralita vhodný používat pro Irsko, vzhledem k neúčasti ve Druhé světové válce a nenáležitosti k NATO. 2. května 1982 během Falklandské krize, vydala například irská vláda prohlášení odkazující na „tradiční roli irské neutrality“.¹⁰³

¹⁰¹ Irský předseda vlády; prezident.

¹⁰² AKENSON, Donald Harman. *The United States and Ireland*. Cambridge: Mass., 1973, str. 129.

¹⁰³ Toto prohlášení v: *Ireland Today* - Zpravodaj ministerstva zahraničních věcí – č. 988, květen 1982.

Tradice irské vojenské neutrality byla potvrzena „deklarací irské vlády“ v červnu 1987 při ratifikaci Jednotného evropského aktu.

Významní současní irští badatelé jako Keatinge nebo Fanning připouští, že Irsko nenaplnilo nároky na legální statut neutrality. Ovšem v širším smyslu pokračuje Irsko v tradiční politice neutrality od doby získání nezávislosti.¹⁰⁴

Takzvaná politika tradiční neutrality pohasíná při jejím zkoumání a jeví se jako ne tolik principiální neutralita jako spíše bezzásadová, neválečná. Je to rozhodnutí neúčastnit se války za žádnou cenu bez ohledu na udržování neutrálních práv nebo plnění neutrálních povinností. Takovýto pragmatický pohled zastával spolu s vládními představiteli Eamon de Valera, uváděný jako tvůrce neutrální tradice.

Irští politici používali neutralitu jako heslo, za které se mohou skrývat již od roku 1907, klasická neutralita dosáhla svého zenitu na Druhé Haagské konferenci.¹⁰⁵ Tyto změny vedly R. Ogleye k předpovědi, že v budoucnu bude „*neutralita ...něco jako špinavá neutralita*“.¹⁰⁶ To vyvolává otázky, že neutralita obecně a irská politika zejména mohou být „špinavé“, protože již dlouho nevyhovují požadavkům politiky „z neutrality“ ani „za neutralitu“, a zda irská pozice není spíše zvláštní.

Tyto otázky byly zvláště vhodné v 80. letech 20. století, kdy se stala irská neutralita důležitou součástí irské politiky. V létě 1982 například byla irská vláda požádána, aby určila svou pozici vůči Velké Británii, Evropskému společenství a Falklandskému konfliktu v souvislosti s jejich přáním zachovat vnímání irské politické pravověrnosti a zřejmé tradice neutrality. 80. léta 20. století byla také obdobím vleklých jednání s Velkou Británií, která vyvrcholila Anglo-irskou smlouvou¹⁰⁷ z 15. listopadu 1985¹⁰⁸

Zatímco se samotná smlouva nedotýkala otázky neutrality, při různých příležitostech se v debatách vyvstávaly dohady, zda by měla být dohoda o ukončení neutrality součástí smlouvy. Stejně namáhavá byla protahovaná vyjednávání o budoucnosti Evropského společenství, Evropské unie a Evropské politické spolupráce, a o jejich příslušném rozsahu jednání, která vedla k Jednotnému evropskému aktu v roce 1987.¹⁰⁹

¹⁰⁴ FANNING, Ronan. *Irish Neutrality: An Historical Review*. Irish Studies in International Affairs, ročník 3, č. 1, 1982, str. 27.

¹⁰⁵ Měla za cíl dohodu o odzbrojení. V důsledku rozporů mezi státy nebylo žádné dohody dosaženo.

¹⁰⁶ OGLEY, Roderick. *The Theory and Practice of Neutrality in the Twentieth Century*. London: Routledge, 1970, str. 205.

¹⁰⁷ Ohledně změny ve statutu Severního Irsku.

¹⁰⁸ KENNY Anthony, PATRICK John. *The Road to Hillsborough: The Shaping of the Anglo-Irish Agreement*. Oxford: Elsevier Science Ltd, 1986, str. 34.

¹⁰⁹ PRYCE, Roy. *The Dynamics of European Union*. London: Croom Helm, 1987, str. 59-69.

Přezkoušení irské politiky bylo také nutné, protože Irové při různých příležitostech tvrdili, že jejich pozice je důležitá jako příklad pro ostatní. Argumentovali tím, že neexistuje neslučitelnost mezi jejich zřejmou neutralitou a plným členstvím v Evropském společenství. To samozřejmě umísťuje Irsko do zcela jiného postavení než jiné neutrální a nezařazené státy v Evropě, které výslovně odmítly slučitelnost obou okolností. Irové naproti tomu pokračovali v podpoře názoru, že jejich vlastní pozice a zkušenost mohou sloužit jako vzor pro tyto skeptiky a dokazovali, že existuje rozdíl mezi NATO a Společenstvím, a že členství ve Společenství nemusí zahrnovat vojenský závazek.¹¹⁰

Irský případ je rovněž zajímavý tím, že irská politika dlouhou dobu nebyla nucená žádnou mezinárodní smlouvou nebo ústavním závazkem k neutralitě, ale byla spíše výsledkem „svobodné“ i když omezené volby. Vždy se ale nabízí otázka, jak „svobodné“ je ve skutečnosti jakékoliv rozhodnutí malého, slabého státu ve vzájemně provázaném světě, a zejména pro stát jako je Irsko s velice silnou obchodní závislostí na Velké Británii.¹¹¹ Irsko bylo ale „svobodné“ v tom smyslu, že po mnoho let nečelilo žádnému legálnímu omezení vzhledem ke své neutralitě. Na rozdíl od Švýcarska, které je vázáno Pařížskou smlouvou z roku 1815, kterou byla uznána a garantována švýcarská „věčná“ neutralita. Rakousko je vázáno na ústavu z roku 1955, která na základě vlastní vůle Rakouska nařídila jeho trvalou neutralitu. Finsko se samo zavázalo dvojznačnou povahou Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci se Sovětským svazem z roku 1948. V tomto smyslu byla irská pozice mnohem více podobná švédské, podobně nevázané ústavou nebo smlouvou. Irští státní činitelé a politici chtěli vymodelovat irskou politiku podle švédského vzoru, dokonce testovat irskou pozici proti švédskému měřítku. Rozhodujícím rozdílem nicméně bylo, že při pohledu na stejné evropské smlouvy, závazky a povinnosti v 60. a 70. letech 20. století, vlády Švédska a Irska došly k naprosto protikladným závěrům ohledně členství ve Společenství a ohledně neutrality.¹¹²

Omezený výběr Irska s ohledem na Společenství je typický pro dilemata, kterým čelilo od let 1921-2. Ačkoli si Irsko mohlo ponechat některé prvky volby, ekonomické faktory zvláště obchodní závislost na jiných zemích, zejména na Velké Británii vždy silně zasahovaly do irské politiky a do rozsahu, do kterého byly následující irské vlády schopné sledovat politiku neutrality.

¹¹⁰ Ibid. Str. 69-79.

¹¹¹ SINGER, Marshall R. *Weak States in a World of Powers: The Dynamics of International Relationships*. New York: Free Press, 1972, str. 179.

¹¹² CULLIS, Michael. *The Austrian Treaty Settlement*. *Review of International Studies*, 7/3, 1981, str. 22-26.

Socio-ekonomické a politické prostředí Irska, jak z hlediska domácího tak mezinárodního, vedlo při výkonu irské zahraniční a bezpečnostní politiky nezbytně k usilovné snaze o neutralitu. Bylo ale zastiňováno naléhavějšími a neodkladnými zájmy ekonomické povahy a sociálního blahobytu. Irové nemohou tvrdit jako Švédové, že jejich „*neutralita je určována základním zhodnocením, které se vztahuje pouze k bezpečnostní politice bez vztahu k ekonomickým zájmům*“.¹¹³

Kromě toho nemohou Irové řádně tvrdit, že jsou zcela neutrální, ani ve smyslu neutrality jako takové, ani ve smyslu úspěšného setkávání požadavků směřujících k neutralitě v případě války, to znamená „politiky za neutralitu“. Irové se natolik odchýlili od základní charakteristiky obou těchto konceptů, že dokonce i označení „špinavá“, „oprávněná“, a „omezená“ neutralita jsou nevhodná. Rovněž bývá diskutováno, že Irsku chybí nezbytné podstatné předpoklady, aby bylo ryze nezařazené. V současné době není přijatý žádný koncept, který by se hodil pro irský případ. Irsko se liší od Rakouska, Švédska a Švýcarska, a je v Evropském společenství jedinečné. Usilovalo o neutralitu, která by vyžadovala kompromisy pro členství ve Společenství. Irskou bezpečnostní politikou ve 20. století je proto nejlépe považovat za osobitou.¹¹⁴

4.2 Irská zahraniční politika 1945-1973

V poválečné době zůstalo Irsko na okraji Evropy v začleňování do evropských institucí. Nepřipojilo se k ESUO, k EHS nebo k EFTA. Odmítlo členství v Severoatlantické alianci i v OSN.

Irsko mělo dost omezené prostředky co do množství, jeho cíle v zahraniční politice byly proto také dost omezené. Uspořádání irského bezpečnostního složení bylo soustředěné téměř úplně na vnějšího hráče – Velkou Británii. Prioritní irský vztah s Velkou Británií zachoval svůj přední zájem po většinu období Studené války, ačkoli postupné rozšiřování obzorů a zájmů se viditelně ukázalo v pozdějším členství v OSN.

Až do pozdních 50. let 20. století Irsko neusilovalo o zapojení se do liberalizovaného evropského obchodu. Izolovanost Irska, která vedla k oddálení se evropskému vývoji, byla způsobena faktory jako protekcionismus, konzervativní politický systém, ideologie nacionalismu a rozporný postoj směrem k bezpečnosti.

¹¹³ Projev švédského ministra zahraničních věcí, 1. listopadu 1971, reprodukováný v *Documents on Swedish Foreign Policy* 1971, Royal Ministry for Foreign Affairs, č. 1, Stockholm, 1971, str. 81.

¹¹⁴ SALMON, Trevor C. *Unneutral Ireland: An Ambivalent and Unique Security Policy*. Oxford: Clarendon Press, 1989, str. 15-23.

Irský stát se vyvinul ze své válečné neutrality do světa s neznámými předsudky. Irsko nesdílelo ani trauma války, ani naléhavost obnovy. Dohromady s nuznými zdroji, které mělo k dispozici to znamenalo, že irská zahraniční politika v bezprostředním poválečném období byla omezená v úsilí i ve výkonnosti. Geografická poloha přispěla ke skutečnosti, že se irské bezpečnostní potřeby ve válečných letech 1939-45 střetly s neutralitou. Zatímco zbytek Evropy zápasil s důsledky rozdělení způsobenými Studenou válkou, hlavním ohniskem poválečné irské zahraniční politiky byl vztah s Velkou Británií a sjednocení se Severním Irskem.¹¹⁵

Ekonomická politika spočívající na vysokých celních sazbách, kvantitativních obchodních omezeních dovozních náhrad a nepřátelství vůči zahraničnímu kapitálu, způsobila ekonomickou stagnaci a emigraci. Od konce 50. let 20. století byla politika přeměřována směrem k internacionalizaci irského hospodářství. Růst byl postaven na přilákání zahraničního kapitálu a rozvoji vývozem vedeného hospodářství. Toto přeorientování bylo výsledkem možného přehodnocení irských hospodářských a politických vztahů.

Nástroje zahraniční politiky byly rovněž omezené. V armádních, hospodářských ani v politických termínech nevlastnilo Irsko prostředky, kterými by se mohlo vložit do okolního světa. Vojensky Irsko nevládlo žádnými spolehlivými prostředky, kterými by mohlo bojovat s vnějšími útoky. Omezené kapacity irské armády byly ostře zvýrazněny v roce 1969 při vypuknutí občanského konfliktu v Severním Irsku. Toto byl rovněž případ ekonomické sféry. Obchodní a další hospodářské sankce byly použity jako již v roce 1937 v Anglo-irské hospodářské „válce“.¹¹⁶

4.3 70. léta

*„Přijetí Irska do Evropského společenství bylo pravděpodobně nejdůležitějším a dalekosáhlým krokem pro vývoj naší zahraniční politiky od doby získání nezávislosti.“*¹¹⁷

Je třeba podotknout, že Irští politici a diplomaté neviděli žádný velký dopad EHS na irskou zahraniční politiku v době přijetí.¹¹⁸ To nebylo vůbec překvapující. Na konci 60. let 20. století pravomoc Společenství v oblasti zahraniční politiky, tj. „ve vysoké politice“

¹¹⁵ TONRA, Ben. *The Europeanisation of National Foreign Policy. Dutch, Danish and Irish Foreign Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate, 2001, str. 127-139.

¹¹⁶ V roce 1932 vyhrála volby Fianna Fáil a de Valéra sestavil svou první vládu. Brzy odmítla zaplatit Británii pozemkovou rentu, Británie přijala odvetná opatření a tak začala „hospodářská válka“, která trvala šest let. Irsko nakonec zaplatilo. V té době se IRA věnovala vyzbrojování a výcviku.

¹¹⁷ MACKERNAN, Pádraic. *Ireland and European Political Co-operation*. Irish Studies in International Affairs, 1984, č. 1, str. 177.

¹¹⁸ KEATINGE, Patrick. *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy*. Dublin: Institute of Public Administration, 1978, str. 84-89.

diplomacie, obrany a bezpečnosti, téměř neexistovala. EHS ovšem mělo jasnou snahu vyprofilovat se jako politický aktér, a na začátku 70. let 20. století se vytvořil a začal být používán mechanismus ke spolupráci v oblasti zahraniční politiky na evropské úrovni, tzv. Evropská politická spolupráce (EPS). EPS sestával z množství mechanismů, pomocí nichž bylo možno lépe koordinovat národní zahraniční politiky členských států. V samotném průběhu ovšem EPS nezasahovala legálně do daných závazků a zahraniční politika byla definována omezeným způsobem.¹¹⁹

V průběhu dalších 30ti let se EPS vyvinula do společného evropského rámce zahraniční, bezpečnostní a obranné politické spolupráce a integrace, počínaje Maastrichtskou smlouvou - Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). Jak se EPS vyvíjela směrem k ambiciózní SZBP, irská tradiční pozice zahraniční a bezpečnostní politiky (tj. vojenské neutrality) se dostala pod zvýšený dohled. Od té doby se sladují soupeřící a rozporné zájmy nastupujících irských vlád a voličů, kteří museli čelit potřebám přizpůsobení se nové zahraniční politice. Výzva, která čekala na irské politické činitele začátkem 90. let 20. století byla, jak urovnat požadavky po hlubší evropské bezpečnostní a obranné identitě v období následujícím po Studené válce s přáním zabezpečit status Irska jako vojensky neutrálního nebo nezařazeného. V tomto smyslu byla velká část irské účasti v mechanismech zahraniční a bezpečnostní politiky EU politikou zajištění vyvážení, které zavazovalo irské politiky k tomu, aby stáhli dohromady tyto dvě soupeřící „dynamiky“. Účast na mechanismech zahraniční a bezpečnostní politiky EU měla značný vliv na kontext, obsah a vedení irských vnějších vztahů se širším světem. Od roku 1973 jde do značné míry o poevropštění, neboť irská zahraniční a bezpečnostní politika je nyní vedena pomocí zahraničních, bezpečnostních a obranných institucionálních a politických struktur EU.¹²⁰

Až do roku 1973 byla irská zahraniční politika úzce definována a ovládána dvěma vnějšími faktory. Bilaterálními vztahy se Spojeným královstvím v souvislosti s upevňováním nezávislosti a členstvím v OSN. Od přijetí do ES se rozpětí a úsilí irské zahraniční politiky značně rozšířily. Irská zahraniční politika je nyní také řízena novým multilaterálním a mnohočlenným kontextem a přijímání struktur a procesů do irské zahraniční politiky v tomto novém uspořádání pokračuje. Doma už není jediným obstaravatelem irské zahraniční politiky ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo obrany je rostoucí měrou zainteresováno stejně tak jako parlament a evropské parlamentní výbory.

¹¹⁹ KEATINGE, Patrick. *The Europeanisation of Irish Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984, str. 45.

¹²⁰ KEATINGE, Patrick. *Ireland and European Security: Continuity and Change*. Irish Studies in International Affairs, 1998, č. 9, str. 31-37.

Někteří političtí aktivisté protestovali, že systém EU omezil irské politické možnosti a že hlavní nezávislý hlas zahraniční politiky, který mohl kladně přispět k mezinárodnímu systému, je ztracen. Irské postavení vojensky neutrálního státu se bere jako prubířský kámen globální a pokrokové irské zahraniční politiky v této souvislosti a snahy EU dobýt si společnou evropskou obrannou politiku jsou brány jako ničící irskou politiku vojenské neutrality. V kontrastu k tomu sami představitelé irské zahraniční politiky usoudili, že irská zahraniční politika posílila svým zapojením do systému EU. Členství poskytovalo novou platformu pro irskou zahraniční politiku, takovou kde malý stát na okraji Evropy je často schopen dokazovat svou důležitost na světových otázkách. Z tohoto pohledu jsou evropské dimenze nahlíženy jako takové, které proniknou každou sférou irské zahraniční politiky, představující „hlavní rámec uvnitř kterého sledujeme naše cíle zahraniční politiky“.¹²¹

Prvenství EU v irské zahraniční politice, jak tomu bylo v dřívějších letech, prochází mírnou změnou. Urovnává se rozpor mezi požadavkem hrát konstruktivní roli ve vývoji evropské společné zahraniční a bezpečnostní politiky a tradiční vazbou k vojenské neutralitě. Tím, že EU následuje závazek „helsinské“ Evropské rady z roku 1999¹²², a tím že následuje ústavní reformy obsažené ve smlouvě z Nice¹²³, se ustálily struktury a postupy zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky EU. Doma irští ministři zahraničí a obrany dosáhli rezoluce o neutrální pozici Irska uvnitř této nové bezpečnostní a obranné „architektury“. V první řadě připojením k plánu NATO „Partnerství pro mír“ koncem roku 1999, ve druhé řadě závazáním se irských vojsk ke Skandinávské bojové skupině evropských jednotek rychlé reakce v roce 2007. Prostor Irska pro manévrování a účast v takových mnohostranných bezpečnostních strukturách je ohraničen tím, co se označuje mechanismem „trojitého zámku“. Účast v jakékoliv evropské bojové skupině na mezinárodní misi vyžaduje rozhodnutí kabinetu, schválení Dáilu¹²⁴ a mandát OSN ve formě rezoluce Rady pro bezpečnost. Tak je možné argumentovat, že irská zahraniční a bezpečnostní politika v rámci EU dosáhla nové rovnováhy. Navíc, když by Irsko pokračovalo v ekonomickém úspěchu „keltského tygra“ a v kontextu nově nalezené prosperity a národní důvěry, by se ohnisko aktérů domácí zahraniční politiky přesunulo z Evropy směrem k novým národním prioritám zahraniční politiky, jako jsou irské vztahy s Jihovýchodní Asií (v kontextu ekonomických vztahů) a s rozvojovým světem. I když EU zůstává klíčovým rámcem pro irskou zahraniční politiku, existuje mínění,

¹²¹ TONRA, Ben. *The Europeanisation of National Foreign Policy. Dutch, Danish and Irish Foreign Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate, 2001, str. 224.

¹²² Zřídit šedesátitísícovou odolnou jednotku rychlé reakce, schopnou rozvinout šik během 60ti dnů.

¹²³ Zejména ustanovení politického a bezpečnostního výboru a vojenského výboru.

¹²⁴ Dolní komora irského parlamentu

že absolutní prioritou Evropy v zahraniční politice Irska vybledla, neboť irští političtí činitelé vytvářejí v zahraniční politice nové zájmy.¹²⁵

4.4 Od izolace k vzájemné závislosti

„Poevropštěný“ obraz irské zahraniční politiky zobrazený výše je v ostrém kontrastu k okamžitým následkům státní nezávislosti ve 20. letech 20. století, když ne vždy byla uznána důležitost vnějších vztahů Irska. V raných letech nezávislosti ustoupilo Irsko do izolacionismu a zdálo se, že diplomaté jsou spokojeni s omezeným obsahem irské zahraniční politiky. Do roku 1973, kdy stát přistoupil k EHS, bylo hlavním těžištěm snah irské zahraniční politiky upevnění státní nezávislosti na Velké Británii a vytvoření mezinárodního postavení Irska nejdříve ve Společnosti národů a následně v OSN.

Rozhodnutí zůstat neutrální během Druhé světové války může být viděno jako součást procesu potvrzujícího irskou nezávislost na Velké Británii a jako procvičení suverenity. Od posledních dnů První světové války byla prosazována irská neutralita v kontextu irského boje za nezávislost. Vyhlášení války Německu Velkou Británií v září 1939 poskytovalo příležitost pro to, aby se neutralita posunula z postavení politické „hodnoty“ ke konkrétní státní politice. Jako politika byla neutralita státu založena na legálním statutu ukládajícím specifická pravidla chování. I tak irská vláda předkládala určité množství strategických úvah, pokud šlo o Velkou Británii během války, zahrnujících výměnu informací a zpravodajské činnosti.¹²⁶

Od této doby se neutralita stala nejen popisem vnější bezpečnostní politiky státu, ale součástí vnitřní rozpravy o národní identitě, když se její popularita mezi lidmi pevně zakořenila.¹²⁷ Politika neutrality zatím nekodifikovaná v Ústavě ani žádném domácím zákonu, se stala prubířským kamenem bezpečnostní politiky Irska. Získala téměř mytické postavení jako politická „hodnota“.¹²⁸

Členství v mezinárodních organizacích, jako Společnost národů a OSN, sloužilo k rozšíření obzorů irských politiků činných v zahraniční politice a ukázalo připojení Irska jako malého státu ve světovém systému k principu prosazování mezinárodního pořádku skrz prostředky mezinárodních organizací a mezinárodního práva.

¹²⁵ KEATINGE, Patrick. *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy*. Dublin: Institute of Public Administration, 1978, str. 2-10.

¹²⁶ O'HALPIN, Eunan. *Irish Parliamentary Culture and the EU: Formalities to be Observed*. London: Frank Cass, 1996, str. 58-61.

¹²⁷ KEATINGE, Patrick. *Ireland and European Security: Continuity and Change*. Irish Studies in International Affairs, 1998, č. 9, str. 33.

¹²⁸ DEVINE, Karen. *The Myth of the "Myth of Irish Neutrality": Deconstructing Concepts of Irish Neutrality Using International Relations Theories*. Irish Studies in International Affairs, 2006, č. 17, str. 115-127.

Irská Ústava z roku 1937 potvrzuje věrnost Irska principu mírového uspořádání mezinárodních sporů mezinárodní arbitráží nebo soudním rozhodnutím a prohlašuje, že „*Irsko přijímá všeobecně uznávané principy mezinárodního práva jako svá pravidla chování ve vztazích s ostatními státy*“.¹²⁹ Toto prosazování důležitosti mezinárodní spolupráce je společným charakteristickým rysem sdíleným malými státy, které se opírají o taková mezinárodní fóra, jenž jim zabezpečí, že jejich hlasy budou vyslyšeny většími a mocnějšími státy.

4.5 Irsko v OSN

Do doby než bylo Irsko přijato do EHS, bylo nejdůležitějším mezinárodním a multilaterálním fórem pomocí kterého byly vyjadřovány priority a postupy irské zahraniční politiky, OSN. Období mezi lety 1957-1961 představuje tzv. „zlatý věk“ irské diplomacie, neboť OSN se stalo fórem pro předvedení irské zahraniční politiky, která obhajovala odzbrojení, podporovala postup k uzavření Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a podílela se na mírových misích OSN. Ve Valném shromáždění rovněž hlasovala pro dekolonizační hnutí a proti apartheidu v Jižní Africe.

Výroční projev ministra zahraničí Franka Aikena ve Valném shromáždění OSN byl brán velice vážně jako klíčové prohlášení priorit irské zahraniční politiky. Poprvé se účastnila irská vojska v rámci OSN mírových misí v Kongu – 1960 (dnešní Zair), na Kypru - 1964 a v Libanonu – 1978-2001. Byla brána jako velmi úspěšná při výkonu svých povinností. Účast Irska při udržování míru v rámci OSN se stala zdrojem národní hrdosti a částí irské národní identifikace.¹³⁰

Dosazení ministra zahraničí Franka Aikena do OSN znamenalo, že když padlo rozhodnutí o podání žádosti o vstup do EHS začátkem 60. let. 20. století, předseda vlády Sean Lemass se stal *de facto* irským „ministrem pro Evropu“. V tomto smyslu se termín „zahraniční politika“ téměř výhradně týkal irské účasti v OSN. Členství v EHS nebylo prezentováno jako diplomatický svazek s Evropou, ale jako komplexní technické nastavení a jako takové bylo řízeno Lemassem a ministry financí, průmyslu a obchodu, mezi jinými. Aiken neprojevoval velký zájem o „Evropu“ a argumentoval tím, že členství v EHS bylo ústavní záležitostí, a proto není primárně jeho úkolem. Ve skutečnosti podle bývalého diplomata Noela Dorra „*by bylo možná dobré říci, že Aiken velice pochyboval o rozhodnutí*

¹²⁹ Ibid. Str. 128-139.

¹³⁰ DORR, Noel. *Ireland at the UN: 40 Years On*. Irish Studies in International Affairs, 1996, č. 7, str. 41-62.

zažádat o členství v EHS, a nepřál si být s ním spojován“.¹³¹ Opomíjení způsobené ministerstvem zahraničí, které panovalo na irské straně od podání žádosti o vstup do EHS, skončilo s odchodem Aikena do důchodu.

Alespoň v období Studené války sloužila neutralita k oddělení Irska od Velké Británie (to pomáhalo k vymezení Irska jako nezávislého státu) a v OSN přispěla k obrazu Irska jako pokrokového a anti-koloniálního státu. Přesto v době prvního pokusu Irska stát se členem EHS, byl předseda vlády Sean Lemass opatrný veřejně vyjádřit, že irská neutralita by neměla být překážkou k dosažení členství v EHS. Neutralita v tomto smyslu byla omezená, ale nakonec přístupná vyjednávání a sestávala v praktických podmínkách z toho, že do ní nebudou zasahovat členové vojenských aliancí. V roce 1962 zastával premiér více účelový a flexibilní postoj. Tvrdil, že Irsko nebylo neutrální ve svém ideovém vyznění, a nepatřilo k NATO kvůli složitým sporům s jedním ze svých sousedů. V rozhovoru pro *New York Times* z 18. července 1962 šel Lemass dále ve svém prohlášení: „uznáváme, že vojenský závazek bude nevyhnutelným důsledkem našeho spojení se Společným trhem a nakonec bychom měli být připraveni vzdát se i technických opatření neutrality. Jsme připraveni vstoupit do této integrované Evropy bez jakýchkoli výhrad tak daleko, jak to půjde v oblasti zahraniční politiky a obrany“.¹³²

Podobně po roce 1969 opakoval tento názor nový ministr pro vnější záležitosti Patrick Hillery: „ačkoli zůstalo Irsko neutrální během Druhé světové války, nikdy jsme nepřijali trvalou politiku neutrality v doktrinářském nebo ideologickém smyslu“.¹³³

Hillery i Lynch byli opatrní v tom, aby vyloučili členství v NATO a zdůrazňovali, že v Římské smlouvě neexistují žádné obranné závazky.

4.6 Nové horizonty – Irsko a Evropská politická spolupráce

Po přistoupení se Irsko stalo součástí vznikajícího evropského systému pro koordinaci zahraniční politiky – Evropské politické spolupráce. Nový postup EPS, který započal v roce 1970 byl v podstatě závazkem členských států, že by Společenství mělo usilovat o koordinaci zahraničních politik členských států tak daleko jak to bude možné. EPS vyvstala ze znovu zahájené evropské integrace na Haagském summitu v roce 1969, ihned po odchodu francouzského prezidenta Charlese de Gaulla z jeho úřadu a z evropské scény. Jako

¹³¹ Ibid. Str. 50.

¹³² KEATINGE, Patrick. *A Singular Stance. Irish Neutrality in the 1980s*. Dublin: Institute of Public Administration, 1984, str. 26.

¹³³ KEATINGE, Patrick. *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy*. Dublin: Institute of Public Administration, 1978, str. 94.

mezivládní proces, zcela mimo Římskou smlouvu, sestávala EPS ze čtvrtletních schůzek ministrů zahraničí a byla řízena diplomaty ze všech členských států EHS. Komise byla zcela vyloučena z tohoto procesu, obzvláště v počátečních letech. Rozhodnutí o každé záležitosti, o které se diskutovalo, měla být jednomyslná a dokud nesouhlasili všechny členské státy, nebylo možné vytvořit společnou pozici.

Coreu (komunikační síť) byl řízen holandským ministerstvem zahraničí a zajišťoval přímé spojení mezi členy a EPS ve třetích zemích. Evropské Rady v roce 1974, sloužila k posílení mezivládní podoby EPS, jak ji nabízeli hlavy států a vláda a šestiměsíční předsednictví Evropské rady mělo hrát překlenovací roli při koordinaci EPS.¹³⁴

Poprvé poskytovala EPS společný rámec pro multilaterální diplomacii na evropské úrovni. Jakmile jí byla dána institucionální podoba, ihned se objevila kritika její slabé, reaktivní a deklarativní podoby v kontextu s mezinárodními krizemi jako byly Arabsko-izraelská válka v říjnu 1973, islámská revoluce v Iránu a sovětská invaze do Afghánistánu v roce 1979. Neschopnost Evropského Společenství vedla k jeho posílení, což bylo vyjádřeno v "Londýnské zprávě" v roce 1981. Byl vytvořen malý sekretariát EPS pro pomoc předsednictví a EK byla přibrána do procesu s právem na přednostní konzultace. Zležitosti bezpečnosti a obrany byly zcela vyloučeny z procesu, ministerstva obrany zůstala mimo EPS.¹³⁵

Prvenství NATO jako příslušného orgánu pro evropskou spolupráci v této sféře pokračovalo, neboť devět evropských ministerstev obrany a ozbrojených sil (s výjimkou Španělska, Francie a Irska) spolupracovalo uvnitř integrovaného vojenského velení NATO.

Během tohoto období, které trvalo až do kodifikace Jednotného evropského aktu v roce 1987, nebyla EPS brána v tomto smyslu jako hrozba pro irskou neutralitu, kvůli její pevné mezivládní podobě, jejímu pochopení a povolení odlišných národních pozic a jasnému vyloučení bezpečnostních a obranných otázek. Takto byly vlády schopné přivítat další vývoj v systému evropské zahraniční politiky, aniž by braly zřetel na pozici vojenské neutrality Irska.

Předsednictví Irska v roce 1975 poprvé ukázalo, že se malá a okrajová země uchopila kormidla EPS. Jako oficiální prostředník v Evropsko-arabském dialogu, se irští ministři a úředníci nacházeli na straně Evropského společenství v otázkách, ve kterých Irsko dříve nemělo jasnou politiku. Pro EPS v 70. letech 20. století se stala oblast Středního východu klíčovou pro irskou zahraniční politiku. Z části to bylo motivováno irskou potřebou dodávek ropy z tohoto regionu, a rovněž jako důsledek historicky zakořeněné sympatie k postavení

¹³⁴ LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 180- 182.

¹³⁵ Ibid. Str. 183.

Palestinců jako vyhnaných lidí.¹³⁶ Účast na mírových operacích OSN v jižním Libanonu, stejně tak jako aktivistické stanovisko přijaté ve Valném shromáždění OSN během druhého irského předsednictví v Evropské radě v roce 1979, pomohlo k vytvoření „Benátské deklarace“ v roce 1980, ve které Evropská rada uznala „*právo na existenci a bezpečnost všech států v této oblasti, včetně Izraele, a spravedlnost pro všechny národy, což zahrnuje uznání legitimních práv Palestinců*“.¹³⁷

Od roku 1973 se Evropská rada stala hlavním prostředníkem, skrze kterého Irsko koordinovalo své politiky směrem k rozvojovému světu. Předtím byly irské příspěvky rozvojovému světu brány spíše v lidské než ve finanční oblasti. Na rozdíl od nízkého oficiálního příspěví na pomoc - 0,1% HNP v roce 1971 se odhaduje, že okolo 6000 Irů pracovalo ve více než 60 rozvojových zemích.¹³⁸ V roce 1969 připustil irský ministr zahraničí Patrick Hillery deficit vládní politiky v tomto ohledu a slíbil revizi. Oficiální „Bilaterální program pomoci“ byl vytvořen v roce 1973 a Evropská rada se stala hlavním vnějším prostředníkem, jehož pomocí byla vládní finanční pomoc soustředována. Vzrostla o 0,05% HNP za rok. I když v porovnání s ostatními státy byly příspěvky Irska malé, v průměru 40% z celkového irského rozpočtu bylo soustředováno na zámořskou rozvojovou pomoc skrz Evropskou radu.¹³⁹

Jako ministr zahraničí a předseda Rady ministrů za prvního předsednictví Irska v Evropské radě, hrál Garret Fitzgerald klíčovou úlohu v zajištění dohody při „konvenci z Lomé“ v roce 1975, což byla první mezinárodní dohoda týkající se obchodu a pomoci v rámci EU mezi africkými, karibskými a tichomořskými zeměmi (ACP) a EU. Irští ministři pokračovali v podpoře týkající se rozvojových zemí v následujících kolech vyjednávání z Lomé a snažili se dovézt jednání k úspěšným závěrům.

Neutralita v rámci EPS se ukázala jako neproblematická do doby, než se EPS účastnila vojenských záležitostí. Spornou otázkou, kvůli které byla irská neutralita viděna jako potenciálně problematická, byla Falklandská krize v roce 1982, v počáteční fázi vývoje zahraniční a bezpečnostní politiky EU. V začátcích krize se Irsko připojilo k ekonomickým sankcím proti Argentině, jak bylo odsouhlaseno v EPS a implementováno podle nařízení článku 113 Smlouvy o EHS.

¹³⁶ KEATINGE, Patrick. *Ireland and EC Membership Evaluated*. London: Pinter, 1991, str. 155.

¹³⁷ BENÁTSKÁ DEKLARACE. *European Community Venice declaration on the Middle East*. Z 13. června 1980. Dostupná např. Medzini, Meron (ed.): *Israel Foreign Relations 1947-74*. Ročník 2. Jerusalem 1980, dokument č. 100.

¹³⁸ KEATINGE, Patrick. *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy*. Dublin: Institute of Public Administration, 1978, str. 183.

¹³⁹ HOLMES Michael, REES Nicholas, et al., *The Poor Relation. Irish Foreign Policy and the Third World*. Dublin: Gill & Macmillan, 1993, str. 124.

Účast na sankcích tohoto druhu nebyla doposud pocítována jako porušení irské neutrality, na rozdíl od jiných evropských neutrálních států. Přesto v předvečer britské kampaně prohlásila irská vláda (pod vedením předsedy vlády Charlese Haugheye), že v souvislosti s ozbrojeným konfliktem by byla podpora pro sankce neslučitelná s vojenskou neutralitou a Irsko se následně rozhodlo ustoupit od společné akce.¹⁴⁰ Odstoupení od podpory znamenalo zejména poškození irských vztahů s Velkou Británií. Stranou tohoto zhoršení vztahů, se neutralita jevila jako nepoškozená tímto prvním skutečným testem v kontextu EU. Srovnání irské neutrality jako politiky s rámcem zahraniční politiky Evropského společenství bylo v této době neproblematické, ovšem jakýkoli posun směrem k politické unii v rámci Evropského společenství byl vzdálený do daleké budoucnosti.¹⁴¹

Účast v EPS měla rovněž dopad na řízení irské zahraniční politiky, neboť podpořila ministerstvo zahraničních věcí uvnitř domácího systému. Postavení ministerstva jako strážce mezi evropským a národním přímo přispělo k jeho rozvoji a reorganizaci v prvních letech členství. Jako nový domácí správce EPS bylo ministerstvo konfrontováno s novými otázkami zahraniční politiky a geografickými oblastmi a bylo povinno vytvořit nové politiky, aby oslovilo tyto záležitosti. Správcovství a účast na předsednictví Evropské rady upevnilo tuto důležitou koordinační úlohu, když se irští představitelé *de facto* stali koordinátory EPS. Pokud bereme v úvahu velikost Irska, byla schopnost irských tvůrců zahraniční politiky prosazovat jejich vliv ve Společenství a v EPS omezena a spočívala hlavně na vybroušených diplomatických schopnostech.¹⁴²

4.7 Po roce 1989 – nové volby irské bezpečnosti

Zhroucení komunismu ve střední a východní Evropě v roce 1989 a následný rozpad sovětského režimu znamenající konec Studené války a zhroucení bývalé Jugoslávie nakonec vedlo k přetvoření kontextu, v němž doposud operovala irská zahraniční politika. Dopad těchto událostí přinutil evropskou zahraniční a bezpečnostní politiku, aby byla součástí mezivládní konference v roce 1990 (zdánlivě svolané kvůli hospodářské a měnové unii). Naproti geopolitickému horizontu měnícího se světového pořádku se objevila nová konceptualizace pojetí bezpečnosti. Bezpečnost již dlouho nebyla primárně viděna ve vojenských termínech jako obrana teritoriálních hranic, ale stala se větším a širším

¹⁴⁰ KEATINGE, Patrick. *Ireland and EC Membership Evaluated*. London: Pinter, 1991, str. 162.

¹⁴¹ KEATINGE, Patrick. *A Singular Stance. Irish Neutrality in the 1980s*. Dublin: Institute of Public Administration, 1984, str. 85.

¹⁴² HOLMES Michael, REES Nicholas, et al., *The Poor Relation. Irish Foreign Policy and the Third World*. Dublin: Gill & Macmillan, 1993, str. 122.

konceptem, který kladl důraz na vojenské aspekty vedení krizí. Omlazení dosud skomírající Západoevropské unie a posun NATO do vedení krizí a mírových aktivit, odráželo tuto změnu. Výběr evropské bezpečnosti ovládl v této době kontext a obsah irské zahraniční politiky a byl vážnou výzvou pro irskou upřednostňovanou národní bezpečnostní a obrannou politiku. Dále pak zvyšující se domácí opozici ke členství kvůli zahraniční politice nutila následující vlády dělat takové politické volby, kterým by jinak nemohly čelit.¹⁴³

4.8 SZBP

Konečný souhrn podmínek, který vyšel ze „Smlouvy o EU“ jako Společná zahraniční a bezpečnostní politika představoval kompromis mezi stoupenci Severoatlantického paktu (ve Velké Británii, Nizozemsku a Portugalsku), kteří se bránili jakémukoliv podstatnějšímu oslabení evropského rámce NATO pro obranné a bezpečnostní záležitosti a mezi Europeanisty (ve Francii, Belgii a Itálii), kteří si přáli konkrétnější pravomoci přes znovu zapojení Západoevropské unie.

Jako druhý pilíř nové EU nahradila SZBP EPS a obsahovala pět hlavních úkolů:

- 1) zabezpečit společné hodnoty a základní zájmy Unie,
- 2) posílit bezpečnost Unie,
- 3) zachovat mír a posílit mezinárodní bezpečnost,
- 4) podporovat mezinárodní spolupráci,
- 5) rozvoj demokracie a vlády práva, zahrnující lidská práva.¹⁴⁴

SZBP je striktně mezivládní, její cíle sledují systematickou spolupráci mezi členskými státy pomocí společných postupů a postojů. Podle Smlouvy o EU musí SZBP „*zahrnovat všechny otázky týkající se bezpečnosti Unie, včetně možného zformování společné obranné politiky, která by mohla vést ke společné obraně*“.¹⁴⁵ Tato smlouva se vztahovala k Západoevropské unii jako nedílná součást vývoje EU a požadovala na Západoevropské unii, aby vypracovala a realizovala rozhodnutí a postupy s obrannými aspekty v zastoupení EU. Současně přijala Rada Západoevropské unie v červnu 1992 „Petersberskou deklaraci“.¹⁴⁶ V

¹⁴³ TONRA, Ben. *The Europeanisation of National Foreign Policy. Dutch, Danish and Irish Foreign Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate, 2001, str. 227.

¹⁴⁴ LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 185.

¹⁴⁵ BUSINESSINFO. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*. [online] 2003 [cit. 2008-05-06]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/s/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni/1000711/5400/>

¹⁴⁶ Zahrnovala shrnutí takzvaných Petersberských úkolů – humanitární a záchranné úkoly, mírové úkoly a úkoly bojových sil ve vedení krizí, včetně mírotvorných. Vydání tzv. Petersberské deklarace Západoevropskou Unií (ZEU) v červnu 1992 bylo zásadním krokem pro emancipační snahy Evropy na poli bezpečnostní a obranné

době podepsání Smlouvy o EU nebylo Irsko sdruženo se Západoevropskou unií jakýmkoliv způsobem.

Následující vládu nezajímalo, zda má Irsko místo ve SZBP EU. Bývalý předseda vlády Albert Reynolds uznal, že „účinná společná politika Dvanáctky je lepší platformou, ze které je možné oslovit mezinárodní otázky, než rozdělené pole politik odrážejících rozdílné analýzy nebo konfliktní členění zájmů“.¹⁴⁷ Přesto, vedle požadavku být součástí nové evropské bezpečnostní architektury, musely doma vlády zápasit se stále větší hlasitou opozicí velkého počtu menších politických stran (například Strany zelených a Sinn Féin) a zájmových skupin jako Aliance míru a neutrality (PANA) a Akce pro Irsko (Afri), které vyjadřovaly vážné výhrady k iniciativám zahraniční a bezpečnostní politiky EU a k jejich důsledkům pro irskou politiku vojenské neutrality. Pro tyto skupiny pouhé uvažování o účasti Irska v nové evropské bezpečnostní architektuře (zejména s ohledem na spojení s NATO) podkopávalo irskou zásadní a nezávislou zahraniční politiku a pěstovaný vztah Irska s OSN. Během diskuse k referendu o Maastrichtské smlouvě byla otázka týkající se irské účasti v tomto novém rámci zahraniční politiky poněkud zastíněná domácím soustředěním se na úspěch ve shromažďování zcela nového financování regionálního vývoje, a tak nesouhlasné hlasy nebyly vždy vyslyšeny. Když byla projednávána zahraniční a bezpečnostní politika, bylo to v kontextu s návrhy určitých bojovníků proti Smlouvě, že by branná povinnost do evropské armády mohla následovat po schválení Smlouvy.¹⁴⁸ Irské rozhodnutí přijmout status pozorovatele v Západoevropské unii v listopadu 1992, které následovalo po úspěchu domácí ratifikace, rovněž nepodnítilo významně pozornost veřejnosti.

4.9 Amsterodamská smlouva

Vše se nicméně změnilo po podepsání Amsterodamské smlouvy v roce 1997 s jejím posunem k začlenění Západoevropské unie do institucionální struktury EU, jejím přijetím Petersberských úkolů a uznáním, že k tomu aby mohla EU provádět mise k Petersberským úkolům, by měl být užíván společný majetek a schopnosti NATO.

Kořeny Amsterodamské smlouvy spočívají v revizní klauzuli vložené do Maastrichtské smlouvy, ve které se členské státy zavázali k návratu k otázkám bezpečnosti a

politiky. Předpokládala využívání vojenských jednotek ZEU pro humanitární a záchranné operace, mírové operace a operace na zvládnutí krizí a vynucení míru (tzv. Petersberské úkoly).

¹⁴⁷ MACGINTY, R. *Almost Like Talking Dirty: Irish Security Policy in Post-Cold War Europe*. Irish Studies in International Affairs, 1995, č. 6, str. 136.

¹⁴⁸ GORMLEY, John. *EU Declarations do not Guarantee Ireland's Neutrality*. The Irish Times, 25. května 1998.

obraně politiky v roce 1996. Amsterodamská vyjednávání byla prováděna v kontextu lekcí získaných z Jugoslávského konfliktu, klíčového učebního procesu pro evropské vlády.

Západoevropské země se snažili přimět USA k vedení krizí v Evropě, zatímco americká administrativa naopak ukazovala svou touhu, aby západoevropské státy přebraly více zodpovědnosti za krize tohoto druhu. Slabost Západoevropské unie v prováděcích strukturách a logistice, které měli umožnit EU provádět úkoly při řízení krizí a spoléhání Evropy na struktury NATO, byli obecně známé. Oznámení Francouzů v prosinci 1995 o jejich formálním návratu do části integrovaných struktur NATO, posílilo toto obecné vnímání.¹⁴⁹

Aby se usnadnila koordinace společných postojů EU a aby dostala EU „tvář“ zahraniční politiky, zavedla Amsterodamská smlouva funkci Vysokého představitele pro SZBP (který by byl zároveň i generálním tajemníkem Rady). Vysoký představitel (pan nebo paní SZBP) by pomáhal Radě EU v záležitostech SZBP přispíváním do formulací, příprav a implementací rozhodnutí. Hlavním pravidlem pro rozhodovací proces měla zůstat jednomyslnost, ale Smlouva zavedla mechanismus tzv. váženého hlasování, kterým by zdržení se rozhodnutí členským státem neblokovalo přijetí rozhodnutí jinými členskými státy. Smlouva rovněž připouštěla vytvoření politiky plánování a jednotky včasného varování, pod vedením Vysokého představitele v Radě EU, které by napomáhaly při vytváření moderních výzkumů a dat, týkajících se zahraniční politiky. Rozdělení členských států nad statutem Západoevropské unie (opakující dřívější štěpení kvůli záležitostem obrany) vedlo k následujícímu kompromisu: Evropská rada by mohla „využít“ činnosti Západoevropské unie, s možností sloučení EU a Západoevropské unie v případě, že by tak rozhodla Evropská rada.¹⁵⁰ Postavení takových států jako Irsko bylo výlučně respektované s podmínkou, že „politika Unie...by neměla ovlivnit specifický charakter bezpečnostních a obranných politik určitých členských států“.¹⁵¹ Petersberské úkoly byly rovněž včleněny do Smlouvy s odpovědností opět danou Západoevropské unii, aby vypracovala a implementovala rozhodnutí a činnosti Unie s obrannými hledisky.

S Amsterodamskou smlouvou se trnitá otázka irské účasti na evropském mírovém působení nemohla již déle „zametát pod koberec“. Tradičně se mírové mise omezovaly podle irského práva na povinnosti policejního charakteru, ale „Zákon o obraně“ z roku 1993 vyloučil toto omezení, aby usnadnil irský příspěvek na působení OSN v Somálsku

¹⁴⁹ KEATINGE, Patrick. *Ireland and European Security: Continuity and Change*. Irish Studies in International Affairs, 1998, č. 9, str. 34-36.

¹⁵⁰ LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 186- 187.

¹⁵¹ ADSHEAD, Maura. *Globalisation: Ireland in global context*. London: Routledge, 2003, str. 201-204.

(UNOSOM). Umožnil také účast irských vojsk na operacích pod mandátem OSN, ale vedených NATO v Bosně (SFOR) a Kosovu.¹⁵² S novým začátkem činnosti byla irská vojska (specifičtěji vojenská policejní posádka) napoprvé umístěna pod velení NATO.¹⁵³ To bylo jednoznačné uznání nového postupu OSN podřizovat své mírové činnosti regionálním organizacím, jako bylo NATO. V tomto novém společenství pro mírový program, zavedlo NATO plánovací a hodnotící postup, skrze nějž mohly být plánovány Petersberské úkoly EU a Západoevropské unie.

Program Partnerství pro mír (PřP) byl zahájen na Bruselském summitu v lednu 1994. Je to dobrovolný plán praktické bilaterální spolupráce mezi jednotlivými partnerskými zeměmi a NATO, přizpůsobený zvláštním potřebám a společně realizovaný na úrovni a v tempu vybraném každým účastníkem. Operativně je vymezený do tří odsouhlasených oblastí pro výkon misí: operace na podporu míru, humanitární pomoc, a vyhledávání a záchrana.

Možnost účasti Irska, bez ohledu na její omezení, v programu NATO Partnerství pro mír spustila prudký odpor domácích skupin, které na základě takového vývoje také vedly aktivní tažení proti Amsterodamské smlouvě. Politické strany jako Strana zelených a Sinn Féin a organizace občanské společnosti jako PANA a Afri varovaly před „vyzbrojováním EU“. Členové parlamentu za Stranu zelených Patricia McKenna, Trevor Sargent a John Gormley argumentovali v době konání referenda roku 1998, že Amsterodamská smlouva by mohla vtáhnout Irsko do militarizované Evropy, což by přimělo irskou neutralitu a jeho nejaderné postavení dělat ústupky.¹⁵⁴ Odpůrci zahraničně-politických opatření Amsterodamské smlouvy zdůrazňovali prvotní důležitost OSN jako hlavního garanta světového míru. Tato politická opozice do jisté míry odrážela obezřetné veřejné mínění o společné evropské obraně. Tradičně vysoká podpora irských voličů pro evropskou integraci byla zmírněna pochybnostmi o plánu rozvíjejících se obranných schopností EU.¹⁵⁵ Například v průzkumu Eurobarometru na začátku roku 1993 k otázce, zda „by měly členské státy Evropského společenství pracovat na společné obranné politice“, byla irská podpora s 55,2% daleko za průměrem Evropského společenství, který byl 76,6%.¹⁵⁶

¹⁵² TONRA, Ben. *Irish foreign policy*. V Crotty, W. and Schmitt, D.E. eds., *Ireland on the World Stage*. Harlow: Longman, 2002, str. 27.

¹⁵³ DOHERTY, Roisin. *Partnership for Peace: The Sine Qua Non for Irish Participation in Regional Peacekeeping*. *International Peacekeeping*, ročník 2, č. 7, 2000, str. 70.

¹⁵⁴ ADSHEAD, Maura. *Globalisation: Ireland in global context*. London: Routledge, 2003, str. 209-215.

¹⁵⁵ REES, Nicholas. „Europe and Ireland’s Changing Security Policy” v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005, str. 61.

¹⁵⁶ MACGINTY, R. *Almost Like Talking Dirty: Irish Security Policy in Post-Cold War Europe*. *Irish Studies in International Affairs*, 1995, č. 6, str. 140.

Z politizování diskuse o bezpečnosti v Irsku vzešly dva důsledky. V první řadě, od doby jednání o Amsterodamské smlouvě měly irské vlády tendenci zbavit se opatrného postoje vůči vývoji SZBP, jejím rozhodovacím postupům a jejímu pohybu směrem k rozvoji jakékoliv významné obranné schopnosti na úrovni EU. Na domácí půdě bylo toto zpolitizování rovněž doprovázeno začínajícím demokratizačním procesem irské zahraniční politiky¹⁵⁷, když se otevřela debata o irské zahraniční politice při omezeném počtu diplomatických zástupců a vybraném počtu politiků v polovině 90. let 20. století. Vydání vůbec první Bílé knihy o zahraniční politice v roce 1996, které podněcoval tehdejší labouristický ministr pro zahraniční záležitosti, Dick Spring, bylo nejzřetelnějším projevem této demokratizace. Bílá kniha byla navržena po dlouhém procesu veřejných konzultací a rovněž byly zřízeny nové parlamentní výbory, které se zaměřovaly na zahraniční a evropské záležitosti. I když Bílá kniha z roku 1996 mapovala cíle a přání irské zahraniční politiky, nepřinesla žádné pevné rozhodnutí o irské účasti v nové evropské bezpečnostní architektuře, která doprovázela Amsterodamskou smlouvu. Vláda zvolila vymezení irské účasti v Západoevropské unii (vyloučila přispívání do organizací pro řízení krizí), ale nevyločila možnost přispívání některými způsoby k prosazení postupů v podmínkách nařízení OSN dokonce tam, kde samo OSN nemělo operační rámec. Bílá kniha také otevřela diskusi o účasti v procesu NATO Partnerství pro mír (PřP).¹⁵⁸ Tato diskuse vyvolávala znepokojení až do konce roku 1999 i potom.¹⁵⁹

4.10 Vstříc společné evropské obraně. Pokračující irské bezpečnostní dilema

Dopad konfliktu v Kosovu na konci 20. století byl klíčovým prvkem v posunech členských států EU k podnícení Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Touha po zavedení sil rychlé reakce, které by evropští spojenci byli schopní zmobilizovat v případě nouze, vzešla z evropské závislosti, opět na americké dopravě, spojení a dalších záležitostech během konfliktu v Kosovu, který se vyvinul ke konci roku 1998. Spoléhání Evropy na schopnosti USA a NATO znamenalo, že princip evropského pilíře v Atlantickém společenství a potřeba autonomní evropské obranné kapacity byla nyní přijímána mnohem více než dříve.

¹⁵⁷ KEATINGE, Patrick. *Ireland and European Security: Continuity and Change*. Irish Studies in International Affairs, 1998, č. 9, str. 31-37.

¹⁵⁸ EUROPEAN PARLIAMENT. *White Paper on Foreign Policy: "External challenges and opportunities"*. [online] 1996 [cit. 2008-07-11]. http://www.europarl.europa.eu/igc1996/pos-ir_en.htm

¹⁵⁹ Důležitým momentem bylo přijetí dohody v otázce vývoje vztahů NATO-ZEU v kontextu ESDI na zasedání ministrů v Berlíně v srpnu 1996. Bylo rozhodnuto, že ZEU bude moci využívat prostředků NATO pro potřeby vlastních operací.

Zvláště silně podporovala evropskou obranou integraci Velká Británie. Na francouzsko-britském summitu v Saint Malo v prosinci 1998 požadovali britský předseda vlády Tony Blair a francouzský prezident Jacques Chirac autonomní evropské obranné schopnosti, podporované spolehlivými vojenskými silami v systému EU a zahrnující setkávání ministrů obrany. V kontextu takových událostí a s dalším poevropštěním NATO se irská neúčast v Partnerství pro mír stávala stále více problematická. Z vojenského hlediska bylo spojení s Partnerstvím pro mír viděno jako prospěšné pro irské ozbrojené síly, jelikož by jim dávalo možnost hrát úlohu v rozvoji a výcviku nových mírových metod a postupů v Evropě.¹⁶⁰

Následovala dlouhotrvající domácí debata a posléze se Irsko připojilo k Partnerství pro mír v prosinci 1999. Zpočátku byla opoziční Fianna Fail velice proti jakékoliv účasti v programu Partnerství pro mír. Její vůdce Bertie Ahern dával najevo obavy ze společné evropské obrany a z členství v Partnerství pro mír, které by vedlo k členství v NATO a k erozi irské neutrality: „*Je to tenký konec klínu, který bude ospravedlňován ze všech možných praktických důvodů a zvýší naši údajnou autoritu, i když ve skutečnosti nebudeme mít žádný vliv na názor aliance jako mladší nebo druhořadí společníci...Budeme mít britská vojska zpět v Curragh, Francouze v Bantry Bay, Němce na Banna Strand, Španěly v Kinsale a Američany v Lough Foyle?...Náš pohled je, že jakákoliv rozhodnutí zahrnující bližší spojení s NATO nebo Západoevropskou unií by představovala značnou změnu v obranné politice a měla by dlouhodobé, ne-li okamžité následky pro naši politiku neutrality. Jakékoliv podobné návrhy musí být předloženy lidem v referendu, než se udělá rozhodnutí*“.¹⁶¹

Při projednávání ve vládě se nicméně Ahern a nový ministr zahraničí David Andrews postupně posouvali ke kladnějšímu názoru na Partnerství pro mír. Uvědomovali si, že obavy ze zrušení irské neutrality byly bezdůvodné, zejména s ohledem na skutečnost, že jiné neutrální členské státy se již k Partnerství pro mír připojily. Navzdory opozici z „mírových“ skupin, Strany zelených, Sinn Féin a PANA, se stoupající počty mezi politickou elitou opatrně přikláněly k účasti v tomto procesu. V prosinci 1999 se vláda složená z Fianna Fáil a Pokrokových demokratů vzdala plánu na referendum o účasti v Partnerství pro mír a Irsko se konečně připojilo k programu.¹⁶²

¹⁶⁰ ISHIZUKA, Katsumi. *Ireland and the Partnership for Peace*. Irish Studies in International Affairs, 1999, č. 10, str. 194.

¹⁶¹ AHERN, Bertie. *Dáil Éireann - Volume 463 - 28 March, 1996, White Paper on Foreign Policy: Statements*. [online] 28. března 1996 [cit. 2008-09-11]. Str. 1316-23. <http://historical-debates.oireachtas.ie/D/0463/D.0463.199603280006.html>

¹⁶² LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 190.

4.11 Od SZBP k EBOP

Rok po vyhlášení deklarace ze Saint Malo, přijala Evropská rada na jejím summitu v Helsinkách podrobné návrhy zaměřené na rozvíjení schopností vojenského a nevojenského krizového vedení EU, jako součást posílení společné Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP). Tyto návrhy tvořily součást hlavního cíle EU, který bylo potřeba zrealizovat do roku 2003. Cílem bylo zvýšit počet vojenských kapacit v podobě sil rychlé reakce na 60 000 jednotek, které by mohly být rozmístěny během 60 dnů. Evropská rada také rozhodla o zřízení nutných politických a vojenských orgánů k ovládnutí EBOP.¹⁶³

Prozatímní verze těchto orgánů začaly fungovat začátkem roku 2000 a později byly legálně začleněny do Smlouvy z Nice. Návrh na zřízení vojenského výboru EU byl nakonec Irskem přijat, navzdory původnímu vážnému odporu. EU se také poprvé posunula směrem k operacím krizového vedení a operacím zajišťujícím mír. Irská vojska byla zahrnuta do těchto iniciativ hned od začátku tím, že se účastnila první mise EBOP EU. Byla to policejní mise EU EUFOR, která převzala stabilizační moc po OSN v Bosně a Hercegovině v roce 2004.¹⁶⁴ Ve světle tohoto vývoje se jevílo ministerstvo obrany a irské ozbrojené síly s mnohem silnějším evropským zaměřením a hlavní obranný a vojenský personál se plně zapojil do rozsahu nových institucionálních struktur umístěných v Bruselu.

Požadavek části irské elity účastnit se v nové evropské bezpečnostní dynamice se neodrážel ve veřejném mínění a domácí opozice se opět dostala do popředí během první kampaně k referendu o Smlouvě z Nice a jejím následkům, když reformy ustanovující EBOP jako instituci pozvedly domácí obavy ze společné evropské armády a zhoubného útoku na irskou neutralitu. Aby bylo zabezpečeno přijetí Smlouvy z Nice ve druhém referendu a aby byly zmírněny tyto obavy, považovala vláda za nezbytné mít některé typy politických deklarací ochraňujících irskou vojenskou neutralitu. Předseda vlády Bertie Ahern vyjednával na summitu sevillské Evropské rady v červnu 2002 o deklaraci. Deklarace představovala dodatečné uznání irské neutrality a upevnila koncept „trojitého zámku“, pro nějž je nutností souhlas Dáilu a vlády po boku bezpečnostní rady OSN a jejího schválení irské účasti v evropských zámořských operacích.¹⁶⁵

Začátkem roku 2004 bylo jasné, že pokrok v zavádění „sil rychlé reakce“ je velmi pomalý. V prosinci 2004 následovala opět francouzsko-britská iniciativa, na jejímž základě

¹⁶³ Politický a bezpečnostní výbor (známý také pod svým francouzským akronymem COPS), který vykonává politickou kontrolu a strategické řízení nad operacemi krizového vedení EU; vojenský výbor EU (EUMC); a evropský vojenský personál (EUMS).

¹⁶⁴ THE DEFENCE FORCES. *Overseas Operations - SFOR & EUFOR, Stabilisation Force & EUFOR – European Union Force*. [online] 2009 [cit. 2009-03-11]. <http://www.military.ie/overseas/ops/index.htm#europe>

¹⁶⁵ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Seville European Council*. [online] 2002 [cit. 2008-05-09]. Str. 29. http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72638.pdf

Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy přijala nový „Headline Goal pro rok 2010“, který znovu opakoval cíle původní deklarace z roku 1999. V „Headline Goal 2010“ si EU nastavila plán být schopná „*reagovat rychlou a rozhodnou akcí za použití zcela soudržného přístupu k celkovému spektru operací krizového vedení zastřešovaných Maastrichtskou smlouvou*“. Klíčovým prvkem „Headline Goal“ je schopnost rozmístit ozbrojené síly při vysoké pohotovosti, tzv. „battlegroups“.

Tento vývoj měl vážné důsledky pro irské obranné síly. Na začátku roku 2005 ministr obrany Willie O’Dea nejprve vyloučil brzké irské zapojení a argumentoval tím, že rychlé rozmístění irských vojenských sil v zámoří během 10 dnů by bylo nemožné v kontextu principu „trojího zámku“. Navíc, Irsko by pravděpodobně nebylo schopno zformovat samostatnou „battlegroup“. Pokud by se irská vojska zapojila, potřebovala by se spojit s dalšími státy.

Nicméně, zákon o obraně z roku 1954 nepovoloval výcvik irských jednotek v zámoří.¹⁶⁶ Jelikož se ministr řídil kladnými hlasy zbytku vlády, nechal zřídit meziresortní skupinu, která se zabývala záležitostmi oznámenými v listopadu 2005. Po skončení rokování skupiny se delegace složená ze zástupců ministerstva obrany, zahraničních věcí a z obranných sil, setkala v březnu 2006 se švédskými zástupci, aby projednali eventuální účast obranných sil ve skandinávské „battlegroup“. Ta byla podněcovaná Švédskem a připojilo se k ní Finsko, Estonsko a Norsko. Meziresortní skupina doporučila některé změny ke stávající legislativě ve světle potřeby zvýšené součinnosti mezi irskými obrannými silami a těmito skandinávskými silami, stejně jako možnost zámořského výcviku s těmito partnerskými silami. Zatímco by „trojitý zámek“ nadále trval, doplňující obranný zákon z roku 2006 by povolil irským vojskům zapojit se do zámořského výcviku a do účasti v samostatných „battlegroup“ misích, které by byly rozhodnuty mechanismem „trojitého zámku“, na bázi případ od případu: „*Neexistuje žádný konflikt mezi irskou účastí v regionálním uspořádání včetně EU „battlegroups“ a naší tradiční politikou podpory OSN. Účast v jakékoliv operaci EU zůstává národním svrchovaným rozhodnutím a naše politika „trojitého zámku“ nebude ustupovat účasti v „battlegroups“.*“¹⁶⁷

Tento závazek se snažil zmírnit obavy těch, kteří měli pocit, že je irská neutralita ohrožena. V létě 2007 navrhla irská vláda, že poskytne až stočlenný kontingent z obranných sil pro skandinávskou „battlegroup“ zahrnující odborníky na použití min a určení ochrany.

¹⁶⁶ REES, Nicholas. *Ireland's Foreign Relations in 2005*. Irish Studies in International Affairs, 2006, č. 17, str. 159.

¹⁶⁷ O’DEA, Willie. *Speech by the ministr for Defence, Mr. Willie O’Dea, T.D., at the IEA Conference on EU Battlegroups*. [online] 2006 [cit. 2008-08-10]. http://www.iiea.com/images/managed/events_attachments/IEA-ODea-LimerickBGsSpeech28-4.pdf

Tento přínos byl, v souvislosti s celkovou horní hranicí 850 lidí v obsluhující posádce v zámoří, která byla kdykoliv k použití, stanovený v Bílé knize pojednávající o obraně z roku 2000.¹⁶⁸

4.12 Lisabonská smlouva

Obsah Ústavní smlouvy z roku 2004 a Lisabonské smlouvy znázorňuje, jak vznikající evropská bezpečnostní architektura také dosáhla rovnováhy. Lisabonská smlouva z roku 2007 opakuje závazek Ústavní smlouvy poskytnout Unii bojovou schopnost, která by čerpala civilní a vojenské výhody členských států, a připouští vytvoření nového Vysokého představitele, který by byl zároveň členem Rady EU a Evropské komise. Záruka vzájemné solidarity Ústavní smlouvy byla rovněž opakována v Lisabonské smlouvě, ale s námitkou že by „neměla poškodit specifický charakter bezpečnostních a obranných politik některých členských států“.¹⁶⁹ Během počátečních vyjednávání o Ústavní smlouvě, byla pozice Irska k zahraničním a bezpečnostním záležitostem blízka pozici Rakouska, Švédska a Finska, a to se pravděpodobně nezmění. Podle Reese, všechny státy podporovaly vytvoření ministra zahraničí EU, udržování jednomyslnosti jako způsobu rozhodování a rozšíření iniciativ vyplývajících z Petersberských úkolů. Byly však více opatrné ohledně rozšíření obranné spolupráce (s výjimkou Švédska). Všechny byly podobně proti vzájemnému obrannému ručení.¹⁷⁰

Zatímco zřízení Evropské obranné agentury mohlo znepokojit ochránce neutrality, její existence nebyla závislá na ratifikaci Lisabonské smlouvy, jak to bylo již ustanoveno „Společnou Akcí“ Rady EU v červenci 2004, s Irskem jako jedním z jejích 26 účastníků (pouze Dánsko není zahrnuto). Agentuře jsou připisovány čtyři funkce: 1) rozvíjení obranných schopností EU; 2) podpora obranného výzkumu a technologií; 3) podpora spolupráce ve vyzbrojování; a 4) vytvoření konkurenceschopného evropského obranného trhu s výzbrojí. Rozhodnutí s ohledem na agenturu jsou vykonávána na striktně jednomyslném základě.¹⁷¹

¹⁶⁸ DEPARTMENT OF DEFENCE. *White Paper on Defence*. [online] 2000 [cit. 2008-06-08]. Str. 72-76. <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Ireland-2000.pdf>

¹⁶⁹ LAFFAN, Brigid. *Ireland and the EU Post-Lisbon*. [online] 2008 [cit. 2009-01-08]. Str. 2-5. http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/B_Laffan_-_Traite_Lisbonne.pdf

¹⁷⁰ REES, Nicholas. “Europe and Ireland’s Changing Security Policy” v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005, str. 61.

¹⁷¹ LAFFAN Brigid, O’MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 195.

4.13 Irská zahraniční politika v budoucnosti

Je bez pochyb, že SZBP EU (dohromady s novou EBOP) tvoří klenoucí se rámec irské zahraniční politiky. Vývoj obsahu zahraniční a bezpečnostní politiky EU významně rozšířil kontext a obsah irské zahraniční politiky. Vedení irské zahraniční politiky bylo podobně poevropštěno. Skutečně, slovy jednoho irského diplomata „*kdekoliv je jakákoliv nová iniciativa ve tvoření zahraniční politiky, první výraz je „evropský“*“.¹⁷² A naopak, formování evropských bezpečnostních struktur (jak se ukázalo v poslední době v nezdařené Ústavní smlouvě z roku 2004 a následné Lisabonské smlouvě) bylo doprovázeno domácím rozhodnutím k otázce irské účasti v operacích krizové správy vedených EU. Irská vláda je nyní zavázána k aktivnímu zapojení do vývoje úlohy EU v zamezení konfliktů, ale irský příspěvek k evropsky vedeným vojenským operacím zůstane pravděpodobně omezený na lidské a rozpočtové výdaje. V relativních termínech patří irské výdaje na obranu s 0,7% z HDP mezi nejnižší v Evropě. Jsou nižší než v některých jiných neutrálních nebo vojensky nezařazených státech jako je Švédsko a Finsko a pravděpodobně se do budoucna nezvýší.¹⁷³ Pozitivnější postoj politické elity k účasti při podporování evropských operací krizového vedení je ovšem zmírněný pokračujícím spojením s principem vojenské neutrality mezi veřejností a omezený mechanismem „trojitého zámku“.¹⁷⁴ Irský přístup k bezpečnostnímu a obrannému vývoji na úrovni EU bude pokračovat opatrně.

Aktivní účast Irska ve SZBP byla doprovázena obnoveným národním zájmem o rozvíjení spolupráce a o irské zámořské hospodářské zájmy jako obnovená strategie vlády v Asii. Bílá kniha z roku 2007 o irské pomoci ohlásila významný růst irské zámořské rozvojové pomoci a rozšíření irské činnosti v nejméně rozvinutých zemích nezávislých na EU.¹⁷⁵

4.14 Velká Británie

Velká Británie musí vyvíjet značné úsilí, aby se, vzhledem k neúčasti v Eurozóně a vyhraněnému postoji k některým aspektům evropské integrace, mohla stát vlivnou vedoucí zemí Unie. Je nepochybné, že období vlády Tonyho Blaira přineslo v oblasti hledání evropského konsensu i britských aspirací v Unii bezprecedentní zlepšení. Británie upustila od

¹⁷² TONRA, Ben. *The Europeanisation of National Foreign Policy. Dutch, Danish and Irish Foreign Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate, 2001, str. 43.

¹⁷³ DEPARTMENT OF DEFENCE. *White Paper on Defence*. [online] 2000 [cit. 2008-06-08]. Str. 68-76. <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Ireland-2000.pdf>

¹⁷⁴ REES, Nicholas. "Europe and Ireland's Changing Security Policy" v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005, str. 67.

¹⁷⁵ DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS. *Irish Aid*. [online] 2006 [cit. 2009-02-04]. <http://www.foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=25159>

své charakteristické taktiky vyčkávat na konkrétní návrhy dalšího směřování evropské integrace a svou aktivní účastí se sama začala na tomto procesu podílet. Zdá se, že Tony Blair jako první poválečný premiér Spojeného království chápal, že pokrok integračního procesu v určitých oblastech (spolupráce v oblasti boje proti nelegální imigraci, policejní spolupráce, posílení SZBP) nejde proti britským národním zájmům, a začal prosazovat jejich další komunitarizaci.¹⁷⁶

Spojené království vidí sebe jako vedoucí hráče v evropských a globálních zahraničních, bezpečnostních a obranných otázkách. Relativní pokles britské moci od roku 1945 nutil Velkou Británii fungovat v mnohostranných fórech. Z tohoto důvodu Británie vnímala své zapojení do SZBP / EBOP jako prostředek k prosazování svých zájmů v zahraniční politice. Rozpor však nastal když se Velká Británie snažila zachovat své nezávislé schopnosti v zahraničních a obranných záležitostech. Britové nechtějí přijmout jakákoli omezení v rámci SZBP / EBOP. Tato „europeizace“ britské zahraniční politiky a rozhodování nezměnilo její základy. Zvláště se Británie obávala, aby nebyl ohrožen „zvláštní vztah“ s USA. Velká Británie preferuje transatlantické vazby. Přetrvává silný předpoklad, že USA, které nejsou v EU, jsou pro Británii preferovaný partner. Je to tak, zejména v takových oblastech, jako je obrana. Na povrch se tak dostává diplomatické dilema výběru mezi USA a EU. NATO bylo považováno za jediného spolehlivého a efektivního poskytovatele zabezpečení Evropy.¹⁷⁷

Spojené království vyjadřuje obavy, že posun směrem k obranným kapacitám EU může vést k podkopávání NATO. Ve srovnání s evropskou integrací obecně, UK neprojevila odměřený postoj vůči EPC / SZBP / EBOP a byla do těchto organizací zapojena od začátku. Navíc, Spojené království bylo velmi aktivní v oblasti evropské bezpečnostní a obrany již od roku 1945. Problémy ovšem vznikly, když spolupráce začala stávat formální a strukturovaná v rámci EU. Velká Británie schvaluje mezivládní přístup. Velká Británie stála u zrodu Severoatlantické aliance v dubnu 1949. Jako „první spojenec USA“ podporovala Velká Británie plně zakotvení zahraniční politiky do euroatlantických struktur. Při vzniku Evropských společenství stála Británie stranou.¹⁷⁸

Velká Británie je bývalou velmocí a tak by jistě ráda zastupovala ve světovém dění důležitou roli sama. Proto když se před přijetím Maastrichtské smlouvy jednalo o druhém

¹⁷⁶ BLAIR, Tony. *New Britain: My Vision of a Young Country*. London: Fourth Estate Limited, 1996, str. 223-230.

¹⁷⁷ FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain's Future in Europe*. London: Royal Institute of International Affairs : Pinter Publishers, 1990, str. 72-81.

¹⁷⁸ FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain in the European Community*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1990, str. 90-94.

pilíři EU - Společné zahraniční a bezpečnostní politice, byla spolu s Francií pro zachování suverenity v této oblasti a minimální začlenění do Evropské unie. V roce 1998 však právě Tony Blair inicioval zahájení bližší spolupráce v oblasti obrany a spolu s Jacquesem Chiracem pak podepsali deklaraci ze Saint-Malo vyzývající k vytvoření společné evropské obrany včetně odpovídajícího operačního a vojenského zázemí. Důvodem k tomu byla mj. zkušenost s neschopností řešit kosovský konflikt, neboť Unie k prosazení svého stanoviska nedisponovala žádnými nástroji. Velká Británie přispívá do rozpočtu SZBP 17 %.¹⁷⁹

Na anglo-francouzské schůzce v St. Malo (1998) Tony Blair jako labouristický stoupenec evropské integrační politiky souhlasil, aby si Evropská unie začala budovat vlastní vojenské struktury nezávislé na NATO. V návrhu Evropské ústavy pak ale britská delegace příslušný paragraf účinně nepodpořila. Nový věk charakterizuje globalizace, společnost vědění, informační technologie a vzrůstající nedostatek bezpečí.

Zatímco v hospodářských otázkách jsou „národní zájmy“ vnímány jako přežitek a postupně podřizovány rozhodování na úrovni Unie, jsou mezinárodní vztahy stále ještě téměř nedotknutelnou doménou národních vlád a parlamentů. Pokud by politická entita Evropské unie měla do budoucna zůstat pouze sumou národních států, lze s určitostí tvrdit, že její zahraniční politika nikdy nezíská bezpečnostní dimenzi nahlížení.¹⁸⁰

V oblasti zahraniční politiky a obrany počítal návrh Konventu se vznikem postu ministra zahraničí EU, který sloučí funkce Vysokého představitele pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy. Ministr zahraničí EU měl zajistit koherentní vnější reprezentaci Unie převzetím rolí, které v zahraničních otázkách mají Vysoký představitel, země vykonávající půlroční předsednictví Radě a Evropská komise. Problematické je, že tento ministr by byl zároveň členem Rady a místopředsedou Komise. Spojené království se takovému napojení na Komisi (kvůli obavám z komunitarizace v této citlivé oblasti) bránilo. Faktem zůstává, že v rámci stávajícího institucionálního uspořádání má pouze Komise dostatečné finanční a administrativní zázemí a efektivní management oblasti vnějších vztahů.¹⁸¹ V otázkách rozhodování ve věcech SZBP Británie nadále trvá na zachování mezivládního přístupu. Proto přivítala, že rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou by bylo nadále možné pouze po jednomyslném souhlasu Rady.

Oblast obrany je do značné míry poznamenána rozdělením Unie v irácké krizi. Konvergence stanovisek jak dnešní, tak budoucí rozšířené Evropy, se zdá v nedohlednu.

¹⁷⁹ EUROSOP. *Spojené království v Evropské unii*. [online] 2008 [cit. 2009-02-03]. <http://www.euroskop.cz/395/545/clanek/spojene-kralovstvi-v-evropske-unii/>

¹⁸⁰ KAISER, Daniel. *Volá Londýn*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 5.

¹⁸¹ Podle údajů Financial Times poskytuje EU 70% světové humanitární pomoci a vysílá desetkrát víc mírotvorných sborů než USA.

Británie nadále trvá na závěrech z francouzsko-britského summitu v Le Tourquet (únor 2003), kdy obě země deklarovaly svou neochotu zrušit zásady jednomyslnosti ve věcech obrany.¹⁸² Británie naopak přivítala Konventem navrhovanou novinku - vznik Agentury pro zbrojení a strategický výzkum, jejímž účelem má být zlepšení vojenské kapacity EU. Klín vražený mezi jednotu "staré" (Francie, Německo) a "nové" Evropy (Británie, Itálie, Španělsko a řada menších států EU, včetně většiny nových států) mohou do budoucna představovat závěry bruselského summitu Belgie, Nizozemí, Lucemburska a Německa o vytvoření Evropské obranné unie. O zásadním vlivu takové unie lze sice bez účasti Velké Británie, jediné evropské země s reálnou vojenskou vahou, s úspěchem pochybovat, o jednotné SZBP by se pak ale dalo hovořit jen stěží.¹⁸³

Navzdory značné angažovanosti současné britské vlády v debatě o otázkách budoucnosti EU se tato oblast netěší velkému zájmu britské veřejnosti.

NATO bylo po dlouhou dobu považováno za jediného vážného poskytovatele obrany v Západní Evropě. Ale deklarace ze Saint-Malo naznačila něco jako rozvodí v této problematice. Pro Spojené království získala evropská obrana určitou přidanou hodnotu, ale v rámci EBOP, jejímž cílem je posílení kapacit krizového řízení, se měla s NATO doplňovat, ne jej nahradit. Spojené království zastává názor, že obranné struktury EU a NATO jako organizace kolektivní obrany pro členské státy, je nutno vzájemně doplňovat a posilovat. Britská vláda podporovala deklaraci ze Saint-Malo pokud byl proces pragmatický, založený na schopnostech a spojení s NATO.

Za Velkou Británií zajistí nové činnosti Petersberské úkoly, tj. zachovat stávající flexibilitu zahrnující činnosti jako humanitární a záchranné úkoly bojových jednotek v krizových situacích. Členské státy EU musí vynaložit více prostředků na obranu, nebo alespoň vynakládat své obranné rozpočty efektivněji, tak, aby EU měla schopnosti, které potřebuje na provoz Petersbergských úkolů. EU by měla vytvořit účinné politiky k boji proti hrozbám, jako je terorismus a šíření zbraní hromadného ničení, na které se nevztahují současné Petersberské úkoly. Petersburské úkoly plně zohledňují cíle EBOP, tj. vzájemnou podporu při vypořádávání se s následky krizí, zejména po teroristických útocích. Zajišťují podporu obrany britské společnosti. Velká Británie je na rozcestí mezi sdílením technologií s partnery v Evropě a USA.¹⁸⁴

¹⁸² BBC. *UK and France boost defence ties*. [online] 2003 [2008-05-06].

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2726111.stm>

¹⁸³ KARPÍŠKOVÁ, Iva. *Velká Británie a debata o budoucnosti EU*. [online] 2003 [cit. 2008-06-15].

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=632

¹⁸⁴ PAYNE, Kenneth. *The European Security and Defence Policy and the future of NATO*. [online] 2003 [cit. 2009-01-23]. <http://www.nato.int/acad/fellow/01-03/payne.pdf>

4.15 NATO

I přes jistou politickou a hospodářskou závislost na Velké Británii (Svobodný irský stát měl od roku 1921 statut dominia) se Spojencům nepodařilo přimět Iry k vojenské spolupráci, za což byli kritizováni už v prvním poválečném projevu W.Churchilla. Po válce Irové podmnili svůj podpis pod Washingtonskou smlouvu, která zakládala NATO, odchodem britských jednotek ze Severního Irska. To zůstalo autonomní součástí Velké Británie i po té, co vznikl Svobodný Irský stát.

Různé pohledy členských států na světovou bezpečnost se nejvíce projevíly v roce 2003 a týkaly se zahájení vojenského útoku na Irák. Většina států podpořila USA, menší, ale vlivná část členských států EU (Francie, Německo, Belgie, Lucembursko) se postavila proti nim. Navrhly vytvořit autonomní plánovací kapacity EU. Zde nastává jistý střet s transatlantickou vazbou a NATO.¹⁸⁵ Britská vize obsahuje podřízenost EBOP alianci, zatímco opozice přichází s představou „nezávislé vojenské síly EU“. Stále však přetrvává primát NATO při zajišťování evropské bezpečnosti a rozvoj autonomie EBOP. Britský postoj je takový, že Evropa by měla být schopná řešit své problémy sama. To bylo důvodem pro vznik EBOP. Proto k autonomní evropské vojenské akci dojde jen tehdy, když se neangažuje NATO. Problémem Evropy je nedostatečný potenciál obranných zdrojů. V helsinském usnesení z roku 1999 bylo rozhodnuto o vytvoření evropských „sil rychlé reakce“. Neutrální členské státy oponovali povinným závazkům a byli ochotni pouze k dobrovolnému přispívání do budoucích evropských jednotek.¹⁸⁶ Jedinou evropskou institucí, která se kromě NATO pohybuje v oblasti vzájemných vojenských závazků, je Západoevropská unie. Neutrální státy byly spolu s jinými státy, včetně Velké Británie, proti začlenění kolektivní obrany. Přijatelnější a méně sporná se ukázala klauzule obsahující závazek společného boje proti terorismu. Nesmí ovšem dojít k duplikaci struktury, tedy vytváření nových kapacit, které již v NATO nebo členských zemích jsou k dispozici. Britové připustili vznik plánovací buňky EU v rámci SHAPE.¹⁸⁷

Všechny dokumenty z oblasti EBOP obsahují již od deklarace ze Saint Malo stejnou frázi o potřebě „schopnosti autonomní akce“. Pro Velkou Británii a některé další členské státy je základním požadavkem, opět již od Saint Malo, zabránit „nepotřebným duplikacím“. Evropské primární právo jasně říká, že SZBP musí respektovat závazky členských států, které jsou členy aliance. Všichni se shodují na tom, že „*transatlantické partnerství zůstává*

¹⁸⁵ WEISS, Tomáš. *Autonomie evropské bezpečnosti a obranné politiky na NATO*. UK: Pražské sociálně vědní studie, 2006, str. 5.

¹⁸⁶ *Ibid.* str. 9.

¹⁸⁷ Vrchní velitelství aliančních sil v Evropě.

podstatnou strategickou prioritou Evropy“ a atlantická aliance „zůstává základ kolektivní bezpečnosti svých členů vůči výzvám 21. století“.¹⁸⁸ NATO zůstává nezpochybnitelným garantem v partikulární otázce teritoriální obrany v Evropě. Rozpory ohledně války v Iráku posunuly a urychlily jednání ohledně EBOP. Menší státy jako např. Irsko zůstávají rozpolcené co se týká budoucnosti SZBP na bázi analýzy ekonomické efektivity a mají obavy ze ztráty zahraničně politické neutrality.

Chování EU jako mezinárodního aktéra je podmíněno transatlantickými vztahy. Členské státy mohou být více či méně vázány na Spojené státy, což částečně ovlivňuje jejich chování. Irácká krize v podstatě ukázala, že Velká Británie a Francie nevidí žádné výhody ve sdílení svých diplomacií. Zatímco Velká Británie měla za cíl za každou cenu pokračovat ve speciálním vztahu se Spojenými státy, Francie a Německo usilovaly o opětovné potvrzení jejich politické velikosti v rámci Unie prezentováním sebe samých jako oprávněných mluvčích obyvatel Evropy.

Spojené státy si nikdy nepřály vznik autonomního politického aktéra, který by představoval jejich vážného soupeře. Nedostatek evropské jednoty pokud jde o transatlantické vztahy je výsledkem selhání členských států EU v uvědomění si, že Spojené státy potřebují v mnoha aspektech Evropu, stejně tak jako Evropa potřebuje Spojené státy.

Bez odpovědnosti na straně členských států redefinovat své strategické priority a své zájmy v evropských podmínkách „zůstane rétorická deklaráce společné zahraniční a obranné politiky pouhou iluzí“.¹⁸⁹ Stále existuje poptávka po mezinárodní roli Evropské Unie, zejména po její podpoře inovačních řešení konfliktů v takových regionech jako je oblast Středního východu. K tomu je ovšem zapotřebí, aby si členské státy uvědomily, že Evropská Unie by Spojeným státům měla nabídnout jinou možnost. To pro mnoho zemí znamená přeměnu jejich národních bezpečnostních strategií a požadavků. Stejně tak by se mělo něco udělat s propastí mezi kapacitami a očekáváním, která je stále dosti hluboká. Nicméně, tak dlouho jak členské státy budou trávit více času pokoušením se o slepení transatlantických vztahů místo pracováním na společných postojích EU, bude efektivní SZBP spíše nemožná.¹⁹⁰

¹⁸⁸ URBAN, Jan. USA, *Evropa: svazek bez lásky, ale nezrušitelný*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 3, str. 4-7.

¹⁸⁹ WINN, Neil. *Towards a Common European Security and Defence Policy? The Debate on NATO, the European Army and Transatlantic Security*. Geopolitics, ročník 8, 2003, č. 2, str. 47-68.

¹⁹⁰ JARINOVÁ, Alžběta. *Krize v Iráku – proč není EU schopna jednotně jednat?* [online] 2004 [cit. 2008-04-25]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/krize-v-iraku-eu.html>

Závěr

Irská neutralita je klíčovým principem zahraniční politiky Irska od konce 30. let 20. století. Není zakotvena v ústavě (chybí výslovná opora), je spíše politickým rozhodnutím. Do dnešní doby brání Irsku podílet se na jakékoliv obranné iniciativě či vojenské alianci. Z tohoto důvodu je Irsko silně nedůvěřivé vůči všem pokusům členských států EU využít Unii jako nástroj pro společné vojenské aktivity. Irská armáda se v zahraničí podílí hlavně na mírových misích OSN. První pozorovatelská mise v Libanonu (UNOGIL) se konala roku 1958.

Za hlavního garanta své bezpečnosti považuje Irsko Organizaci spojených národů. Tam je i aktivním významným podílem na misích mírových jednotek OSN (peace-keeping). Účast v ozbrojených konfliktech je ovšem podmíněna tzv. triple lock mechanismem, který vyžaduje souhlas vlády, poslanecké sněmovny a RB OSN. Irsko vstoupilo do OSN 14. 12. 1955. Mírových operací se účastní od roku 1958, zvláště na Blízkém východě. V rámci operací OSN proběhlo více než 50 000 individuálních misí. Irské nejvýznamější a zároveň nejdelší působení v mírových silách OSN bylo v rámci UNIFIL¹⁹¹ sil v Libanonu (1978-2001).¹⁹²

Aktivní účast v SZBP EU může skutečně omezit irskou autonomii v zahraniční politice, ale to by se stalo výměnou za zvýšení prestiže a váhy pro malý, periferní stát na okraji Evropy. Příběh irské zahraniční politiky není jednoduše příběhem, který by neustále vycházel vstříc evropským vývojovým trendům. Irská zahraniční politika se ale začala pomalu posouvat za svůj dlouhodobý evropský zájem, jelikož se objevily nové priority a cíle. Závažnost otázky Severního Irska jako těžiště pro irské politiky zabývající se otázkami zahraničí je stále přítomná, i přes odklad Severoirského shromáždění v říjnu 2002, které zcela posilovalo důležitost implementace Velkopáteční dohody. A naopak, cenná odborná znalost získaná irskými odborníky na zahraniční politiku při pomáhání dovézt mírový proces v Severním Irsku k úspěšnému závěru, povzbuzovala iniciativy, jako byla nová „Jednotka pro řešení konfliktů“ ministerstva zahraničních věcí. Pokračující spojení Irska s dynamickou úlohou v reformním procesu OSN se odrazilo v rozhodnutí bývalého generálního tajemníka Kofi Annana z dubna 2005, jmenovat ministra zahraničních věcí Dermota Aherna zvláštním vyslancem pro Evropu, při strukturální reformě OSN.¹⁹³

¹⁹¹ United Nations Interim Force in Lebanon

¹⁹² ISHIZUKA, Katsumi. *Ireland and international peacekeeping operations 1960-2000: a study of irish motivation..* London : Portland, 2004, str. 99-112.

¹⁹³ LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union.* New York: Palgrave Macmillan, 2008, str. 196.

Velká Británie má rovněž složitou mezinárodní situaci. V otázkách SZBP trvá na zachování mezivládního principu. Její mezinárodně-politické chování je podmíněno transatlantickými vztahy. Primát NATO při zajišťování evropské bezpečnosti přetrvává, ale do popředí se dostává rozvoj autonomie Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Britský postoj k současnému vývoji ve Společné zahraniční a bezpečnostní politice je takový, že by Evropa měla být schopná řešit své problémy sama. Byly vytvořeny „síly rychlé reakce“. Vzhledem k okolnostem, ke kterým je třeba zaujmout aktivní postoj, jako je mezinárodní terorismus, musí Británie vyřešit své dilema. Tím je rozštěpení britských zájmů mezi transatlantickou strategickou prioritou Evropy a rozvoj EBOP.

Díky úzkému spojení s Velkou Británií Irsko neaplikuje schengenské *acquis*. Brání se také prohloubení ve třetím pilíři v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech. Odmítnutím Smlouvy z Nice Irsko ohrozilo nejen hladkost průběhu východního rozšíření Unie, ale i dosavadní prohlubování integrace a jednoznačně potvrdilo velkou diverzitu názorů uvnitř Unie. Přijetím Maastrichtské smlouvy v roce 1993 byl zaveden do politiky EU tzv. II. pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Tradice neutrality stavěla Irsko do pozice outsidera v procesu spolupráce ve druhém pilíři a omezovala jeho zapojení do obranných kapacit Unie. Externími i interními vlivy došlo k posunu konceptu neutrality. Nové hrozby (terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, HIV/AIDS apod.) způsobily, že neutrální státy hrají v mezinárodních vztazích mnohem aktivnější roli než dříve.

5 EVROPSKÁ REFERENDA

„V prosinci 2001 se na summitu v Nice dohodli šéfové vlád a hlavy států Evropské unie na znění nové smlouvy. Nadšení však bylo vystřídáno chladnou sprchou v podobě irského referenda, ve kterém Irové smlouvu z Nice dost překvapivě odmítli. Pro politiky to byla "rána pod pás", která navíc vyvolala spoustu pochybností v kandidátských zemích, jejichž přijetí do Unie dávala nicejská smlouva institucionální základ.“¹⁹⁴

11. prosince 2000 šéfové vlád a hlavy států na summitu Evropské unie oznámili, že se zrodila Smlouva z Nice. Další revize směru evropské integrace. Změny zřizovacích smluv mají zásadní význam, proto je musí ratifikovat národní parlamenty členských států podle vlastních ústavních norem, které v některých případech předepisují schválení v referendu.

Záměrem Smlouvy z Nice, která byla podepsána hlavami států nebo vlád 26. února 2001, bylo připravit cestu pro největší rozšíření v historii EU. Přípravné práce pro tuto Smlouvu byly vykonány na Mezivládní konferenci¹⁹⁵, zahájené 14. února 2000. Mezivládní konference se zaměřila na úpravu několika hlavních oblastí, které byly nezbytné pro úspěšné rozšíření. Úkolem bylo nalézt řešení pro zdokonalení institucionálního rámce, který byl vytvořen pro původních šest zakladatelských členských států a již by nedostačoval pro množství států po “východním” rozšíření. Bylo nezbytné udělat změny mezi těmito jinými státy při nové velikosti a složení Komise, při zatížení nótami v Radě, rozšířit hlasování kvalifikovanou většinou a samozřejmě zvýšit vzájemnou spolupráci mezi členskými státy. Bez těchto úprav hrozilo Evropské unii, že by případně mohla být neschopná působit po rozšíření.¹⁹⁶

Nadcházející mezivládní konference se měla zabývat tématy jako velikost a složení komise, vážení hlasů v Radě EU, rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou a dalšími otázkami týkajícími se fungování evropských institucí. Mezivládní konference byla ukončena podle plánu na zasedání Evropské rady v prosinci 2000 schválením Smlouvy z Nice a podepsána 26. února 2001. Bylo zde rozhodnuto nejen o počtu zástupců a hlasů dosavadních členských států v jednotlivých institucích, ale mandáty byly přiděleny i kandidátským zemím.

¹⁹⁴ KRÁL, David. *Chtějí nás Irové v Evropě? - Polemika nad Smlouvou z Nice a výsledky irského referenda.* [online] 2001 [cit. 2008-05-22]. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=429

¹⁹⁵ Mezivládní konferencí EU nazýváme jednání vlád členských států EU uskutečňující se mimo rámec procedur a institucí Evropských společenství. Ke svolání mezivládní konference dochází v momentě, kdy je potřeba provést revizi zakládajících smluv. Každá změna ve smlouvě musí být schválena jednomyslně.

¹⁹⁶ EUROPA. *Treaty of Nice: A Comprehensive Guide – Introduction.* [online] 2007 [cit. 2007-04-10]. http://europa.eu/scadplus/nice_treaty/introduction_en.htm

Aby Smlouva z Nice vstoupila v platnost, bylo nutné, aby byla ratifikována všemi členskými státy v souladu s jejich ústavními požadavky. V některých zemích schválí smlouvu parlament, jinde je nutné referendum. Smlouva měla být všemi státy ratifikována do konce roku 2002. Co se týká složení EK měla být podle Smlouvy z Nice každá členská země zastoupena vždy jedním komisařem. Dosud měly velké země včetně Velké Británie komisaře dva. Počet komisařů by neměl překročit 27. V případě, že EU bude mít více jak 27 členských států, bude se Komise skládat z menšího počtu komisařů, kteří budou vybíráni na základě rotačního systému. Tento systém bude založen na rovnosti a bude vytvořen Radou, která bude v tomto případě jednat jednomyslně. Předseda Komise bude od roku 2005 jmenován na základě hlasování kvalifikovanou většinou a získá větší pravomoci.¹⁹⁷

V rozšířené Unii budou mít členské státy od 3 do 29 hlasů v Radě s celkovým počtem hlasů 345 (Velká Británie 29, Irsko 7). Kvalifikovaná většina byla stanovena na 258 hlasů. Kvalifikovanou většinou nebude možné přijmout legislativní návrh v případě, že se proti němu postaví polovina členských států. Členský stát může také žádat, aby se ověřilo, zda kvalifikovaná většina představuje nejméně 62 % obyvatel. Smlouva se tak snaží zajistit, aby nebylo přijato rozhodnutí, které bylo sice schváleno kvalifikovanou většinou hlasů v Radě, ale staví se proti němu polovina či více členských států nebo většina obyvatel.

Ve Smlouvě z Nice bylo rozhodnuto o rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou na další oblasti. Jednomyslné hlasování dává každému státu právo veta, kterým může hlasování o dané věci zablokovat. S rostoucím počtem členských států se tato pravděpodobnost zvyšuje. Aby tak nedocházelo k úplnému zablokování rozhodovacího procesu, používá se při hlasování kvalifikovaná většina. Tuto metodu však nelze použít na všechna rozhodnutí, neboť existují oblasti, které mají zásadní význam pro všechny státy, a zde je důležité dosáhnout jednomyslné dohody všech členů. V Nice bylo rozhodnuto, že kvalifikovanou většinou bude Rada rozhodovat mimo jiné v oblasti obchodní politiky, regionální pomoci, rozpočtu EU či při jmenování předsedy Evropské komise a v dalších záležitostech.¹⁹⁸

Po rozšíření EU má Evropský parlament 732 členů (Velká Británie 72, Irsko 12). Smlouva z Nice měla připravit evropské instituce na fungování ve více než dvaceti členech.

Jak bylo výše zmíněno, Smlouva z Nice byla podepsána v únoru 2001, ale podle správného postupu měla vstoupit v platnost až po ratifikaci každým členským státem

¹⁹⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Who's who in the European union – What difference will the Treaty of Nice make?* [online] 2001 [cit. 2007-04-10].

http://ec.europa.eu/comm/igc2000/dialogue/info/offdoc/guideditoyen_en.pdf

¹⁹⁸ OLIVER, P. *The Convention on the Future of Europe: the Issues and Prospects*. V ANDENAS, M. ; USHER, J., eds., *The Treaty of Nice and beyond – Enlargement and Constitutional Reform*. Portland: Hart Publishing, 2003, str. 4.

(parlamentem nebo referendem). Irsko bylo jediným členským státem, který k této otázce uspořádal referendum. Následující zamítnutí irskou veřejností způsobilo skutečný šok mezi členskými státy a rovněž mezi irskými politiky.

Výsledek irského referenda je třeba posuzovat nejen z hlediska irské politiky a dopadu na domácí scénu, ale i v kontextu celé EU. Irské hlasování poukázalo na řadu otázek, o kterých mnoho aktérů evropské scény vědělo, ale nikdo nenašel odvahu je vyslovit nahlas.

V Irsku proběhlo páté referendum od roku 1972, kdy se obyvatelé ostrovní země vyslovili pro svůj vstup do Unie. Všechna dosavadní hlasování vyzněla proevropsky. Pravdou je, že hlasy “pro” měly referendum od referenda klesající tendenci. Ovšem hlasování 7. června 2001 zřejmě trochu zaskočilo i Iry samotné, irskou vládu (která si byla kladným výsledkem dost jistá) nevyjímaje. Nejenže se proti Smlouvě z Nice vyslovilo 53,87 % hlasujících (ve srovnání se 46,13 % ve prospěch), ale hlasování se zúčastnilo extrémně málo oprávněných voličů – pouhých 34,8 %.¹⁹⁹

Irská referenda jsou ovlivněna judikaturou Nejvyššího soudu. Vláda nemůže jakkoli podporovat kampaň ve prospěch kladné odpovědi ze státních prostředků. Irské politické strany se většinou profilují naprosto proevropsky, s výjimkou Zelených a Sinn Féin. Jsou ale poměrně zdrženlivé ohledně peněz na pozitivní kampaň. Irská politická reprezentace až příliš spoléhala na tradiční irskou euroloajalitu, která se v minulosti mnohokrát potvrdila.

Nejvýznamnějším irským politickým stranám Fianna Fáil a Fine Gael se tradičně, až do doby referenda o Smlouvě z Nice v roce 2001, dařilo ukazovat veřejnosti evropskou integraci jako velmi prospěšnou irským národním zájmům. U většiny referend týkajících se evropské integrace jsme mohli vidět vysokou míru ztotožnění se voličů s postojem politických stran. Od prvního odmítnutí Smlouvy z Nice se situace poněkud změnila. I když si proevropské strany udržely svou pozici, změnil se postoj voličů k některým evropským otázkám vyjádřený v referendu.²⁰⁰

Irsko bylo tedy jedinou zemí z patnácti členských států Evropské unie, které schvalovalo smlouvu z Nice v referendu. Podle rozhodnutí irského Nejvyššího soudu z roku 1986 musí být každý dodatek ke smlouvám týkajících se Evropských společenství (Evropské unie) schválen v referendu. Referendum se etablovalo jako důležitá součást vztahu Irsko k ES/EU. V tomto případě bychom mohli mluvit o tom, že institut referenda hrál roli jednoho z

¹⁹⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 54*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12].

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_en.pdf

²⁰⁰ FIALA Petr, PITROVÁ Markéta (eds.). *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, str. 43.

nástrojů k omezování tzv. demokratického deficitu. Referendum v Irsku tak poměrně účinně umožnilo účast veřejnosti na rozhodování o dalším prohlubování evropské integrace.

Před referendem v červnu 2001 se obecně, i když s jistými obavami, očekávalo schválení smlouvy z Nice. Tento názor podporovalo i množství průzkumů, které většinou předpovídaly, že smlouva z Nice bude bez problémů schválena. Proto záporný výsledek referenda ze 7. června zapůsobil jako šok, a to především pro vrcholné vládní představitele v Dublinu.²⁰¹

5.1 Irské referendum o Smlouvě z Nice

Před irským referendem v červnu 2001, bylo Irsko považováno za významného stoupence integrace v Evropské unii. Podle Michaela Holmese, zabíralo od 90. let 20. století permanentně vrchní pozice v průzkumech veřejného mínění, které se zaměřovaly na pro-evropské citění.²⁰² Nadto, jak dodává Lauren M. McLaren, bylo Irsko jediným státem, který byl během tohoto období „nadšený“ pro Evropskou unii. Není divu, obzvláště patřičně k rozpočtovým výdajům z EU, že se Irsko stalo ekonomickým zázrakem mezi členskými státy.²⁰³ Proto tedy výsledek referenda způsobil opravdový zmatek. Michael Holmes poznamenává že: „*Když Irsko hlasovalo NE ke Smlouvě z Nice v červnu 2001, reakce v mnoha částech byla jako kdyby se náhle dobrý žák začal špatně chovat*“.²⁰⁴

Možných důvodů pro irské odmítnutí smlouvy je hned několik: závažným problémem byla především nízká volební účast. Irská vláda se referendem a podporou hlasování pro podepsání smlouvy příliš nezabývala, kampaň byla krátká a nepřiliš výrazná. Oproti tomu kampaň odpůrců byla velice silná a intenzivní, snažila se voliče přesvědčit především o tom, že přijetí smlouvy z Nice by narušilo irskou neutralitu.

Podle průzkumu Eurobarometru, který byl vedený během dubna a května 2001 (tj. okolo 2 měsíců před referendem), bylo Irsko jedinou zemí, kde více jak polovina obyvatelstva (58 %) věřila, že členství v EU jim poskytuje významné výhody a okolo 66 % obyvatelstva

²⁰¹ MULLER, David. *Irsko a smlouva z Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-11-02]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/irsko-nice.html>

²⁰² HOLMES, Michael. “Irish Approaches to European Integration” v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005, str. 1.

²⁰³ McLAREN, Lauren M. “Public Opinion and the EU” in CINI, Michelle, eds., *European Union Politics*, 2nd ed., New York: Oxford University Press, 2007, str. 378-9.

²⁰⁴ HOLMES, Michael. “Irish Approaches to European Integration” v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005, str. 1.

mělo o Unii pozitivní představu.²⁰⁵ Navíc 59 % obyvatelstva bylo v té době pro rozšíření, proti bylo pouze 18 %. V porovnání s podzimem 2000, kdy 52 % veřejnosti bylo pro rozšíření a 20 % proti, výsledky ukázaly pozitivní vývoj v této záležitosti.²⁰⁶

Nicméně je zde také další pohled na irský přístup k Evropské unii a rozšíření. Navzdory skutečnosti, že Irsko tradičně patří k hlavním podporovatelům integrace, průzkum Eurobarometru uvádí, že pouze 12 % Irů se cítilo dobře informovaných o budoucím rozšiřování. Horší výsledek měla už jen Itálie a Spojené království s 11 %. A pravdou je, že pouze 14 % irské veřejnosti věnovalo více pozornosti zprávám z Evropské unie a 17 % (průměr v EU 26 %) mělo zájem na účasti na rozhovorech o Evropě.²⁰⁷

Tyto výsledky signalizovaly, že příčiny zamítnutí mohly být spojované mezi jinými s nedostatečným povědomím a všeobecným nedostatkem zájmu o Evropské záležitosti. V tomto ohledu je důležité zdůraznit, že účast v irském referendu, které se konalo 7. června 2001, byla extrémně nízká. Předpokládalo se, že tato skutečnost hrála klíčovou roli v porážce podporovatelů Smlouvy z Nice, kteří získali 46,13 % hlasů.

Hlasování se konalo po velmi krátké vládní kampani a za značného nezájmu voličů, když hlasovat přišlo pouhých 35,4 % z 2,9 miliónu registrovaných irských voličů. Proti přijetí smlouvy hlasovalo zhruba 54 % voličů, pro 46 %, takže při nízké neúčasti činil rozdíl mezi výsledky obou stran pouhých 70 tisíc hlasů.

Nicméně zatímco 53,87 % irských voličů hlasovalo proti Smlouvě, Richard Sinnott poznamenává, že „ne” v hlasování v evropských referendech jako poměr celého voličstva bylo vyšší v těch předchozích. V roce 1998 to bylo 21 %, zatímco během referenda o Nice se snížil tento podíl na 18,5 %. Důvodem zamítnutí tak nebyl náhlý obrat irského obyvatelstva k anti-integračnímu postoji. Podle Richarda Sinnotta, 53 % hlasujících „Ano” pro Amsterodamskou smlouvu se zdrželo hlasování v referendu o Nice, zatímco ti kdo hlasovali „Ne” pro Amsterdam se zdrželi pouze 36 %. V tomto ohledu dodává: „*Ona 17 procentní rozdílná položka účasti byla zdaleka největší faktor v porážce návrhu podepsat Smlouvu z Nice*”.²⁰⁸

Vaughne Miller rovněž poukazuje na to, že období kdy byla zahájena pro- a proti-Nice kampaň bylo charakterizováno „*značnou voličskou apatií a nedostatkem veřejného povědomí*”

²⁰⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 55*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. Str. 30, 63. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf

²⁰⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 54*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. Str. 82. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_en.pdf

²⁰⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 55*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. Str. 67, 77. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf

²⁰⁸ SINNOTT, Richard. *Attitudes and the Behaviour of the Irish Electorate in the Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2001 [cit. 2007-04-14]. Str. 2-3. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl108_en.pdf

nebo porozumění Smlouvě”.²⁰⁹ Kampaň měla podstatný vliv na konečný výsledek ve výdajích zastánců Smlouvy z Nice. Richard Sinnott prokazuje že: „*Být schopný udržovat své hlasy do takové míry tváří v tvář ohromné celkové zdrženlivosti v referendu v roce 2001 byl velmi významný úspěch v táboře hlasujících „ne”, úspěch, který byl v ostrém rozporu s katastrofálním poklesem hlasů „ano”*. Důvodem proč byla pro-Nice kampaň tak neúspěšná byla mezi jinými skutečnost, že „*postrádala vizi a přesvědčení*”.²¹⁰ Na rozdíl od toho kampaň „Ne” byla skutečně úspěšná. Brigid Laffan poznamenává, že cílem této záporné kampaně bylo zvýšit nejistotu a strach mezi Iry z možných dopadů Smlouvy na jejich životy. Používala se hesla jako „*Ztratíte moc, peníze a vliv*”.²¹¹

John O'Brennan nabízí jiný pohled na tuto otázku. Navzdory skutečnosti, že po zamítnutí Smlouvy oba bloky zdůrazňovaly, že Irsko není proti dalšímu rozšíření připojení, že obavy spojené s tímto rozšířením také hrály důležitou roli. Znepokojení z vlivu rozšíření na Společnou zemědělskou politiku EU, ekonomické otázky, imigraci nebo vztahy mezi malými a velkými státy bylo zjevné.²¹²

Nejefektivnější kampaň rozjeli odpůrci Smlouvy z Nice. Absurdní na celé věci je, že se nejednalo o nějakou koordinovanou akci, ale o jednotlivé skupiny, které se staví proti různým aspektům Evropské unie. Procházejí celým politickým spektrem, od pravicových konzervativních katolíků a strany Sinn Féin až po levicové anarchisty, pacifisty, zelené a zastánce práv rozvojových zemí.

Hlavními otázkami proti Smlouvě byly v tradičně neutrálním Irsku hrozba evropského „superstátu”, militarizace, NATO. Pozitivní kampaň neexistovala.

Kampaň před referendem se odehrávala ve znamení boje mezi irským politickým establishmentem (tvořeným tradičními politickými stranami a proevropskými skupinami-vládní strany Fianna Fáil a Progressive Democrats, podporované opozičními Fine Gael a Labour Party). Skupiny podporující přijetí Smlouvy z Nice vycházely především z nutnosti její ratifikace jako základu pro další rozšíření. Odpůrci Smlouvy z Nice, velmi heterogenní tábor, se skládali z tradičních levicových a radikálních politických stran (Sinn Féin, Green Party, Socialist Party) a různých antievropských platforem. Vyjadřovali především své obavy o tradiční irské zájmy a neutralitu. Klíčovým heslem kampaně proti Nice bylo: „*No to NATO*,

²⁰⁹ MILLER, Vaughne. *The Irish Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2001 [cit. 2007-04-15]. Str. 12. <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-057.pdf>

²¹⁰ LAFFAN, Brigid. *The Nice Treaty: the Irish Vote*. [online] 2001 [cit. 2007-04-14]. Str. 3.

²¹¹ Ibid.

²¹² O'BRENNAN, John. *EU Enlargement as a Factor in Ireland's Nice Treaty Referendum*. [online] 2002 [cit. 2007-04-14]. Str. 1-3. http://www.sam.gov.tr/perceptions/Volume7/September-November2002/Perception_JohnBrennan.pdf

no to Nice.“ Opozice také zdůrazňovala své obavy ze zmenšení irského vlivu při větším počtu členských států EU.²¹³

Irové se vyslovili pro přesun tak zásadních kompetencí, jako je hospodářská a měnová politika, na evropské struktury. Hospodářský růst devadesátých let z Irska učinil jednu z nejdynamičtějších ekonomik v Evropě. Kvůli tomu, že Irsko odevzdalo velkou část své suverenity v oblasti hospodářské politiky Unii, se muselo smířit s tím, že nebude moct v ekonomické oblasti dělat to, co pro něj bude nejvýhodnější. Na to zřejmě Irové nebyli připraveni. Jako příklad můžeme uvést spor mezi Komisí a ECOFINem a irským ministrem financí ohledně velkých rozpočtových přebytků, které byly vytvořeny díky irskému hospodářskému zázraku a ohromnému ekonomickému vzestupu. Irsku sice signalizovaly nadále stoupající výkon ekonomiky, v kontextu Eurozóny by ovšem mohly vyvolat obavy z rostoucí inflace a podnítit obavy o stabilitu eura. Proto Brusel zvýšil tlak na fiskální politiku irské vlády.

V oblasti bezpečnosti bylo hlavním kamenem úrazu rozhodnutí o vytvoření jednotek rychlé reakce (Rapid Reaction Force, RRF) v rámci EU. Ty mnoho Irů vnímá jako prodlouženou ruku NATO. Nepomohlo ani ujištění, že tyto jednotky budou nasazovány pouze se souhlasem irské vlády a pod mandátem OSN. Jak uvádí profesorka Laffan z Dublinu, důležité jsou i další tři momenty. Jednak zeměpisná poloha Irska dovoluje, aby Irové zůstávali poněkud vlažní v otázkách vlastní bezpečnosti, protože pro ně neexistuje žádná bezprostřední vojenská hrozba. Dalším faktorem je obecně vyšší důvěra v OSN než v organizace regionální obrany jako NATO. Za třetí v zemi působí poměrně velké množství aktivistů bojujících za práva rozvojových zemí, kteří mají k jakýmkoli evropským vojenským projektům a priori negativní přístup.²¹⁴

Nice pro irské občany znamenalo značné snížení možnosti irských občanů podílet se na rozhodování o věcech, které se jich bezprostředně dotknou (převahu velkých států při hlasování v Radě nebo vytváření vícerychlostní Evropy prostřednictvím jednoduššího mechanismu pro užší spolupráci).

Bez schválení všemi členskými státy nemůže smlouva vstoupit v platnost. O to překvapivější byla reakce ostatních zemí a orgánů Evropské unie, především Komise. Jako by se vlastně nic nestalo, v ratifikacích se pokračovalo. Bylo ustaveno tzv. Fórum pro Evropu, které se sešlo poprvé koncem října 2001 a zabývalo se třemi okruhy problémů: Smlouvou z

²¹³ GILLAND, Karin. *Ireland's (First) Referendum on the Treaty of Nice*. Journal of Common Market Studies, ročník 40, 2002, str. 527-535.

²¹⁴ KRÁL, David. *Chtějí nás Irové v Evropě?-Polemika nad Smlouvou z Nice avýsledky irského referenda*. [online] 2001 [cit. 2007-05-16]. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=429

Nice jako takovou, důvody negativního výsledku referenda a obecnějšími otázkami budoucího fungování Unie.

I přes odmítnutí Smlouvy z Nice se většina evropských politiků shodla, že irské „ne“ by nemělo ohrozit rozšíření, jak prohlásil komisař pro rozšíření G. Verheugen v reakci na výsledek referenda. Předseda Evropské komise R. Prodi vyjádřil nad výsledkem referenda hluboké zklamání.²¹⁵

5.2 Reakce členských a kandidátských států

Zamítnutí Smlouvy z Nice irskými voliči bylo opravdu nepříjemné překvapení jak pro členské a kandidátské státy, tak také pro irskou vládu. Evropský dopisovatel pro Irish Times, Denis Staunton, v tomto ohledu poznamenává: „*Včerejší referendum o Smlouvě z Nice bylo přivítáno šokem v Bruselu a se zděšením v hlavních městech kandidátských zemí usilujících o členství v EU*“.²¹⁶ Hlavní političtí činitelé EU vyjádřili hluboké zklamání nad zamítnutím Smlouvy. Předseda Komise Romano Prodi společně se švédským ministerským předsedou Göranem Perssonem (švédské předsednictví v EU) vydali prohlášení, ve kterém říkali: „*Jsmo velice zklamáni z výsledku referenda v Irsku. Přesto plně respektujeme výsledek tohoto demokratického procesu*“.²¹⁷ Ve stejné době zdůrazňovali: „*Věříme, že vláda vyvine veškeré úsilí, aby zabezpečila ratifikaci v dohodnutém časovém rámci*“.²¹⁸ Günter Verheugen, komisař EU pro rozšíření řekl, že proces rozšíření by měl pokračovat navzdory výsledku referenda. Tvrdil: „*Je jasné, že takové referendum v jedné zemi nemůže, za žádných okolností, blokovat největší a velmi důležitý projekt pro politickou a ekonomickou budoucnost sjednocené Evropy*“.²¹⁹

Negativní výsledek referenda byl všeobecně považován za politické selhání irské vlády. Je zřejmé, že irský předseda vlády Bertie Ahern byl opravdu v obtížném postavení. Na jedné straně musel ujišťovat irskou veřejnost, že plně respektuje demokratický výsledek referenda, na druhé straně musel ujišťovat Brusel a kandidátské státy, že Irsko nechtělo blokovat budoucí rozšíření. Ve svém prohlášení, vydaném v Irish Times, řekl: „*Vláda zůstává pevně zavázána dosažení rozšíření podle plánu. To je hlavní prioritou pro Evropskou unii a je*

²¹⁵ CNN. *Europe hails Irish vote*. [online] 2002 [cit. 2007-05-17].

<http://archives.cnn.com/2002/WORLD/europe/10/20/ireland.eu.reax/>

²¹⁶ STAUNTON, Denis. *Referendum result sends shock waves through Brussels*. The Irish Times [online] 9 June 2001, [cit. 2007-04-15]. University of Limerick:

<http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0609/archive.01060900047.html>

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ HANNON, K. *Brave faces in face of Nice Treaty defeat*. Irish Examiner [online] 18 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irissexaminer/2001/06/18/story5866.asp>

²¹⁹ Ibid.

podporovaná stranami na obou stranách kampaně”.²²⁰ Byl částečně úspěšný ve svém úsilí. Například předsedové vlád Litvy a Estonska důvěřovali jeho ujištění, že zamítnutí neznamena „NE” rozšíření. Nicméně předseda vlády České republiky, Miloš Zeman, byl mnohem více pesimistický. Řekl: „*Cením si prohlášení předsedy vlády ale, více než jeho prohlášení je výsledek referenda. Jsem povinen ho respektovat, a proto říkám, že jsem velice smutný*”.²²¹

Irská vláda musela čelit nejen kritice z členských a kandidátských zemí, ale také kritice z řad irské opozice. Jeden z hlavních „ne” vůdců v kampani, Anthony Coughlan, argumentoval, že: „*Smlouva z Nice je mrtvá. Nemůže být ratifikována bez Irska, a rozhodnutí irského lidu musí být respektováno. Zejména musí být toto rozhodnutí respektováno irskou vládou, která by měla informovat své partnery v EU, že Smlouva nemůže být ratifikována Irskem*“.²²² Stejný názor měl rovněž Justin Barrett, mluvčí „Ne” za kampaň k Nice, který řekl: „*Řekl bych, že tato Smlouva je mrtvá. Je pryč. Dnes skončila*”.²²³

5.3 Vzájemné vztahy s EU a postoj veřejnosti ke Společenství

Je zřejmé, že neočekávaný výsledek referenda skončil nespokojeností mezi partnery v Evropské unii a způsobil problémy ve vzájemných vztazích. Pravdou je, že brzy po zamítnutí byly vztahy opravdu napjaté. Atmosféra na schůzích mezi irským ministrem zahraničních věcí a jeho protějšky z kandidátských zemí byla popisovaná jako „*zdvořilá – ale mrazivá*”. Nicméně, snaha vlády stabilizovat situaci na vnější úrovni byla evidentní. Irští představitelé opakovaně ujišťovali, že výsledek referenda neznamena neochotu Irska pokračovat v rozšiřovacím procesu. V prohlášení irské vlády bylo řečeno: „*...Smlouva byla ztracena kvůli širším zájmům, které souvisejí se suverenitou, militarizací a jinými záležitostmi, které šli mnohem dále za Smlouvu z Nice*”.²²⁴

Vláda rovněž rozhodla založit Fórum pro Evropu, které zahájilo činnost v říjnu 2001, jehož cílem bylo podporovat „*národní diskusi o Evropské unii, o její budoucnosti a o roli*

²²⁰ AHERN, Bertie. *Statement from Taoiseach*, The Irish Times [online] 9 June 2001 [cit. 2007-04-15].

University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0609/archive.01060900041.html>

²²¹ HANNON K., CAHILL A., O'NELIL L. *Voters turn back treaty*. Irish Examiner [online] 9 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irishexaminer/2001/06/09/story5265.asp>

²²² COUGHLAN, Antony. *Why verdict of the Irish people must be respected*. The Irish Times [online] 11 June 2001 [cit. 2007-04-15]. University of Limerick:

<http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0611/archive.01061100019.html>

²²³ HANNON, K. *Brave faces in face of Nice Treaty defeat*. Irish Examiner [online] 18 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irishexaminer/2001/06/18/story5866.asp>

²²⁴ THE IRISH TIMES. *Nice Treaty cannot be undone*. [online] 12 June 2001 [cit. 2007-04-15]. University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/breaking/2001/0612/breaking81.htm>

Irska v ní".²²⁵ Nadto, krátce po tomto zamítnutí vláda přijala rozhodnutí o uspořádání druhého referenda. V této souvislosti, Igor Bavcar²²⁶ řekl irskému zpravodaji: „*Mluvil jsem s panem Cowenem*²²⁷ *a panem Ahernem a je zřejmé, že zamýšlíte mít brzy další referendum. Jsem si jistý, že situace po dalším referendu bude naprosto jiná*".²²⁸ Na druhou stranu, tento přístup měl pozitivní dopad na vzájemné vztahy s EU, nicméně způsobil částečné obtíže na domácí scéně. Jak poznamenává Brigid Laffan: „...*rozhodnutí dalších států ratifikovat Smlouvu bylo interpretováno jako tlak na Irsko vykonat další referendum, které mělo zabezpečit 'správný' výsledek!*“ a dodává: „*Jednoduše, voliči neměli žádné právo říci 'ne'*“.²²⁹

Nicméně vlády členských států Evropské unie rozhodně nebyly ochotny vzdát se Smlouvy z Nice, jež byla vytvořena a dohodnuta s takovými obtížemi. Navrhovaly tzv. „dánské řešení“, tedy vypsání dalšího referenda, na což irská vláda přistoupila.²³⁰

Situace nebyla pravděpodobně tak vážná, jak následně ukázal výsledek výše zmíněného druhého referenda, které se konalo 19. října 2002 a skončilo vítězstvím tábora „ano“, a rovněž jak ukazuje následný přístup irské veřejnosti k Evropské unii.

Nyní ještě zmíním výsledky průzkumu Eurobarometru, který se konal na podzim 2001 (to jest po referendu), a zkoušel srovnat některé výsledky s průzkumem, který byl vedený na jaře 2001. Když se podíváme na přístup k otázce rozšíření na podzim, 60 % irské veřejnosti bylo pro rozšíření a 17 % proti. Ve srovnání s výsledkem z jara (59 % a 18 %), můžeme vidět spíše zlepšení po této stránce než jeho zhoršení.²³¹ Irové byli rovněž nejspokojenější ze všech států EU s demokracií v EU (65 %) a navíc, 81 % jich podporovala, podle podzimního průzkumu, členství Irska v EU ve srovnání se 72 % na jaře.²³² 90 % Iřů také věřilo, že členství v EU jim přinese výhody, což je o 7 % více než v předchozím průzkumu.²³³

²²⁵ THE NATIONAL FORUM ON EUROPE. *Where we come from and what we do*. [online] 2007 [cit. 2007-04-16]. <http://www.forumoneurope.ie/index.asp?locID=77&docID=-1>

²²⁶ Slovinský ministr pro evropské záležitosti

²²⁷ Irský ministr zahraničních věcí (2000-04)

²²⁸ HANNON K., CAHILL A., O'NEIL L. *Voters turn back treaty*. Irish Examiner [online] 9 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irishexaminer/2001/06/09/story5265.asp>

²²⁹ LAFFAN, Brigid. *The Nice Treaty: the Irish Vote*. [online] 2001 [cit. 2007-04-14]. Str. 8-9. http://europa.eu.int/constitution/futurum/documents/other/oth060701_en.pdf

²³⁰ Pojem „dánské řešení“ označuje situaci, kdy poměrně krátce neúspěšném referendu k Maastrichtské smlouvě bylo vypsáno další ke stejné věci. V případě Irska na rozdíl od Dánska nedošlo ke změně smluv a Irové nezískali období dánských opt-outs.

²³¹ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 56*. [online] 2002 [cit. 2007-04-16]. Str. 78. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb56/eb56_en.pdf

²³² Ibid. Str. 17, 20

²³³ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 55*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. Str. 14. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf

Irská vláda si na setkání ministrů zahraničních věcí pospíšila s ujištěním, že uspořádá další referendum do konce roku 2002, tedy do doby, kdy musí být smlouva z Nice ratifikována všemi členskými státy Evropské unie. Měla obtížnou pozici především při vysvětlování toho, jak mohla referendum prohrát, když ji podporovaly i hlavní opoziční strany Fine Gael a Labouristická strana, stejně tak jako nejdůležitější podnikatelské svazy, odbory, církve a všechna hlavní média. Strana odpůrců byla složena z mnoha nezávislých politiků, menších farmářských skupin, strany Sinn Fein a různých zájmových skupin. Jejich argumenty jen dokazovaly heterogenost opozičního hnutí, neboť se pohybovaly od obav o narušení irské neutrality k možnosti snížení dotací z Evropské unie a další ztrátu suverenity ve prospěch Evropské unie.²³⁴

Irská vláda se rozhodla, že vypsání dalšího referenda odloží až po irských parlamentních volbách, konaných na jaře roku 2002. Když 17. května 2002 dali irští voliči v parlamentních volbách důvěru opět stranám vládní koalice, vedené stranou Fianna Fáil a premiérem se stal opět Bertie Ahern, rozhodla staronová vláda o vypsání dalšího referenda na říjen 2002.

Mezi prvním a druhým referendem o Smlouvě z Nice přijala vláda několik opatření, které měly zajistit úspěch v referendu. Založila Fórum pro Evropu, vytvořila pevnější parlamentní struktury pro sledování evropských záležitostí a přijala Sevillskou deklaraci neutrality. Fórum pro Evropu bylo vytvořeno jako platforma pro širší diskusi o tématech souvisejících s irským členstvím v EU (bylo složeno převážně z členů parlamentu, zájmových skupin a politických stran nezastoupených v parlamentu). Vytvoření nových struktur v parlamentu, zabývajících se sledováním evropských záležitostí, mělo výrazně zlepšit efektivitu parlamentu při monitorování evropských záležitostí. Konečně Deklarace neutrality, kterou Irsko vyhlásilo a ostatních 14 členských států EU ji akceptovalo na zasedání Evropské rady v Seville²³⁵, vytvářela tři základní podmínky pro irskou účast v ozbrojených akcích EU. Mandát OSN, souhlas vlády a souhlas Sněmovny reprezentantů. Deklarace měla za úkol uklidnit především ty, kteří se obávali ohrožení irské neutrality.²³⁶

Jedním z hlavních sporných bodů, které figurovaly v nové kampani, byla otázka účasti irských jednotek na mírotvorných misích EU a v jednotkách rychlého nasazení. Zde došlo k posunu na zasedání Evropské rady v Seville v červnu 2002. Státy Patnáctky přijaly deklaraci, která výslovně přiznává Irům právo se rozhodnout, zda se vojenských akcí pod hlavičkou EU

²³⁴ MULLER, David. *Irsko a smlouva z Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-11-03]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/irsko-nice.html>

²³⁵ Deklarace neměla žádnou právní závaznost a je nutné ji spíše považovat za politické gesto směrem k voličům.

²³⁶ GILLAND, Karin. *Referendum Briefing No 1 – Ireland's Second Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-10-15]. Str. 2. <http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/irelandno1.pdf>

zúčastní. Navíc se irská vláda premiéra Bertie Aherna zavázala, že se tato otázka stane předmětem dalšího referenda.²³⁷

Irská vláda již na konci léta zahájila velkou kampaň za schválení Smlouvy z Nice. Mezi již tradiční přívržence patřily nejvýznamnější politické strany, podnikatelské svazy, farmáři, církve a hlavní média. Z parlamentních stran zůstávaly jedinými odpůrci strany Sinn Féin a Green Party. Snažili se zabránit především ztrátě suverenity Irska, kterou by podle nich smlouva z Nice, která oslabuje role malých zemí, přinesla. Rozsáhlá kampaň se nesla především ve znamení otázky, nakolik je referendum zároveň rozhodováním o rozšíření Evropské unie. Zastánci přijetí Smlouvy z Nice prohlašovali, že Irové měli velkou možnost profitovat z přistoupení k ES/EU, která jim přinesla nebyvalou prosperitu a rozvoj, a nyní nemohou tuto možnost upřít jiným zemím. Většina Irů měla obavy z toho, že by mohli být označeni za odpůrce rozšiřování a zároveň by se mohli dostat v EU do izolace a to jak cestou ztráty diplomatického vlivu na rozhodování v orgánech Unie, tak i izolací hospodářskou, kdy se již nebudou evropští partneři chovat k Irsku s takovou důvěrou.

Kampaň odpůrců Smlouvy byla zaměřená především na oslabení vlivu Irska na dění v Unii, a to nejen ve prospěch velkých států, ale že dojde i k obecnému rozmělnění rozhodovacích procesů v důsledku rozšíření. Irsko ztratí automatický nárok na „svého“ komisaře a počet hlasů v Radě, stejně jako počet poslanců v Evropském parlamentu, mu nezaručí, aby mohlo efektivně prosazovat své zájmy. Irsko sice kvůli Nice ztratí automatický nárok na místo v kolegiu komisařů, stejně tak ovšem velké státy ztratí nárok na komisaře dva. Pokud jde o hlasy v Radě, bude mít Irsko stejnou váhu jako větší Finsko nebo Dánsko – 2 % hlasů - zatímco jeho obyvatelé představují méně než 1 % populace Unie. Do Evropského parlamentu by mohli Irové volit dvakrát víc poslanců na jednoho obyvatele než Německo, Itálie, Francie nebo Británie.

Irové byli zastrašováni představou spousty imigrantů z chudších východních zemí, které zaplaví ostrov a budou konkurovat svou levnou pracovní silou. Irsko je totiž jednou ze zemí, jejichž vláda nechce uplatňovat restriktce na pracovním trhu vůči občanům nových členských států.

Vláda se soustředila na dostatečnou informovanost občanů. V průzkumech pak více než dvě třetiny Irů před referendem uváděly, že o Smlouvě z Nice mají dostatečné množství informací, které jim usnadnily rozhodování.²³⁸ V posledním předvolebním průzkumu byla

²³⁷ KRÁL, David. *Smlouva z Nice podruhé – vydraženo...* [online] 2002 [cit. 2008-09-07].

<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=589>

²³⁸ MULLER, David. *Irsko a smlouva z Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-11-02].

<http://www.globalpolitics.cz/clanek/irsko-nice.html>

situace stále nejasná, když 32 % voličů uvádělo, že bude hlasovat pro, 32 % proti a zbývající voliči nebyli rozhodnuti.²³⁹

V referendu, které se konalo 19. října 2002, byl výsledek značně odlišný od referenda z června 2001. Voliči se rozhodli podpořit přijetí Smlouvy z Nice. Klíčovou roli ve srovnání s rokem 2001 hrála mnohem vyšší účast voličů. Referenda se zúčastnilo necelých 50 % voličů, z nichž 63 % hlasovalo pro a 37 % proti. To znamenalo až nečekaně výraznou porážku odpůrců přijetí Smlouvy.²⁴⁰ Pokud srovnáme referendum z června 2001 a října 2002, zdá se, že odpůrci Smlouvy vyčerpali plně svůj potenciál již při prvním referendu. Jejich základna byla menší, ale disciplinovanější, zatímco vládním stranám a přívržencům Smlouvy se podařilo zmobilizovat dostatečný počet voličů teprve pro druhé referendum. Irský politický establishment se tak poučil, že není možné předpokládat automaticky vítězství v referendu týkajícím se evropské integrace, ale pro zajištění vítězství je nutné se předem důkladně připravit.²⁴¹ Souhlas se schválením smlouvy z Nice byl podepsán prezidentem 7. listopadu 2002 a do ústavy zanesen jako dvacátý šestý dodatek. Irsko si v ústavě vyhradilo výjimky v oblasti společné obranné politiky.

První zemí, která navrhla diskutovat o evropské obranné politice, byla Velká Británie. Velká Británie je známa jako největší spojenec USA v Evropské unii a nikdy by proti zájmům USA v Evropské unii nešla. Šla by proti svým samotným zájmům, protože by fungování evropské obranné politiky, vytvoření evropské armády, vedlo k tomu, že by bylo postupně demontováno NATO.²⁴²

Na konci října 2002 se Irové v referendu rozhodli přijmout smlouvu z Nice. Toto rozhodnutí bylo veskrze pozitivní jak pro Evropskou unii, tak pro deset kandidátských zemí, jejichž přistoupení k Evropské unii bylo do značné míry závislé právě na smlouvě z Nice. Kladný výsledek referenda přivítalo množství evropských politiků. Německý kancléř Schröder označil přijetí Smlouvy z Nice za rozhodnutí, které uvolňuje cestu pro další rozšiřování Evropské unie. V podobném duchu se vyjádřil i francouzský prezident Chirac, který viděl výsledek referenda jako milník na cestě k rozšíření Evropské unie a k jednotnému evropskému kontinentu. Výsledek referenda ocenil i předseda Evropské komise R. Prodi a komisař pro rozšíření G. Verheugen.

²³⁹ GILLAND, Karin. *Europe and the irish General Election of May 2002*. [online] 2002 [cit. 2008-11-12]. Str. 4. <http://www.sussex.ac.uk/Units/SEI/oern/ElectionBriefings/Paper2Irish.pdf>

²⁴⁰ MULLER, David. *Irsko a smlouva z Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-11-02]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/irsko-nice.html>

²⁴¹ GILLAND, Karin. *Referendum Briefing No 1 – Irelands Second Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-10-15]. Str. 5. <http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/irelandno1.pdf>

²⁴² BUSINESSINFO. *Smlouva z Nice: nezdařený pokus o reformu evropských institucí*. [online] 2008 [cit. 2009-02-18]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/fakta-o-eu/sjednocovani-evropy-rozsireni/1001686/47446/#g1.8.2>

Smlouvu z Nice ratifikovaly všechny státy na základě svých vlastních ústavních pravidel. Smlouva vstoupila v platnost k 1. únoru 2003. Zároveň byly vypuštěny symboly ústavního charakteru (název „ústava“, vlajka a hymna, EU a její motto) na žádost Velké Británie, Polska a České republiky.²⁴³

Britská vláda dosáhla na summitu v Nice všech svých stanovených cílů. První a nejdůležitější se týkal zvýšení váhy svých hlasů v Radě ministrů, druhý, snížit svůj finanční příspěvek na úroveň Francie a Itálie poprvé za dobu svého členství. Za třetí, bylo zajištěno, že kolektivní obrana zůstává zatím v odpovědnosti NATO. Dále, v oblastech, které by již nadále nebyly v britské kompetenci, by ostatní členské státy, které měly zájem dohodnout se na hlasování kvalifikovanou většinou, a to zejména pokud jde o daně a sociální zabezpečení, bylo dohodnuto, že tyto záležitosti zůstanou prozatím předmětem jednomyslného rozhodování.²⁴⁴

5.4 Lisabonská smlouva

Podobný scénář se opakuje nyní, kdy Irové opět v referendu 12. června 2008 odmítli Lisabonskou smlouvu, která má reformovat Evropskou unii. Paradoxní je, že právě Irsko profitovalo z členství v EU více než jiné země. Až členství v ES přineslo Irsku skutečnou nezávislost na Velké Británii, proto jsou Irové velmi citliví na ovlivňování, které sami nechtějí. Zabývají se proto více otázkami vývoje Evropské unie jako je navrhovaná existence evropského prezidenta nebo ministra zahraničí, kteří nejsou nikým voleni. Irské vládní strany, s výjimkou nacionalistické Sinn Féin, přitom smlouvu zcela podporovaly. Kromě nesrozumitelnosti smlouvy byla opět argumentem obava ze ztráty neutrality v případě budování společné evropské armády.

I hospodářská situace Irska se zhoršuje. Podle Institutu pro ekonomický a sociální výzkum (ESRI) se zvýší nezaměstnanost až na 8 % a hospodářský růst poklesne na 1,6 %. Irským farmářům se nelíbí snahy eurokomisaře pro mezinárodní obchod Petera Mandelzona snížit dovozní cla na brazilské a argentinské hovězí maso o 70 %. Kromě subvencí EU však přispěl k jejich dnešnímu blahobytu právě volný přístup na evropský trh.

Irsko jako malý stát má obavu, že za údajným zlepšením fungování EU, které pro ně mimo jiné znamená ztrátu stálého irského komisaře, se skrývá zmenšení vlivu na rozhodování

²⁴³ ELLEMANN-JENSEN, Uffe. *Druhá a poslední šance pro Irsko*. [online] 2002 [cit. 2008-04-15].

<http://www.project-syndicate.org/commentary/ellemann7/Czech>

²⁴⁴ FORD, Glyn. *Nice Treaty upholds Britain's interests*. [online] 2001 [cit. 2009-01-27].

<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ea20010226a1.html>

v EU. Na rozdíl od velkých států jako je Velké Británie, jimž již jejich velikost zaručuje dostatečnou váhu.

Harmonizace daňových systémů, kterou prosazuje především Německo, byla dalším problémovým bodem. Ta má zamezit odlivu firem do daňových rájů. Právě jednotná daň 12,5 % a další výhody pro zahraniční investory, především z USA, však byla jednou z příčin irského hospodářského úspěchu. K hlasování se dostavilo 53,1 % voličů, z nichž 53,4 % (28,3 % veškerých oprávněných voličů) bylo proti přijetí Lisabonské smlouvy. Pro se vyslovilo 46,6 % hlasujících, tj. 24,7 % voličů.²⁴⁵

Irové namítají, že se ani po francouzském a nizozemském zamítnutí Ústavy bruselské struktury nezhroutily. Na základě smlouvy z Nice mohou fungovat dál.

V současné době existují tři varianty. Za prvé pokračovat na základě smlouvy z Nice a respektovat Evropu několika rychlostí. Za současné situace, kdy například Velká Británie a Irsko nejsou členy Schengenu a Švédsko, Dánsko a Velká Británie si ponechaly vlastní měny, by tedy každá členská země sama mohla rozhodnout, jak intenzivně se chce na integračních procesech EU podílet. Za druhé nabídnout Irům přepracovanou smlouvu. Již první ústava však byla výsledkem dlouho hledaných kompromisů. A Lisabonská smlouva byla kompromisem těchto kompromisů. Za třetí nechat o smlouvě stejně dříve po určité době znovu hlasovat - až s ní bude většina Irů souhlasit.

Německá kancléřka Angela Merkelová a francouzský prezident Nicolas Sarkozy, představitelé takzvaného francouzsko-německého motoru evropské integrace, vyzvali země, které dosud smlouvu neratifikovaly, aby v procesu pokračovaly. Snahou je, pokud všech 26 členských států EU smlouvu ratifikuje, zvýšit tlak na Irsko a vyvolat v něm pocit izolace. Irové už tuší, že jedním záporným hlasováním pro ně tato smlouva neskončila.²⁴⁶

5.5 Konec ekonomického boomu

Při vyjednávání Lisabonské smlouvy jsou pro irskou vládu důležité cíle: zachovat jednomyslnost v rozhodování o daňových otázkách, ochránit irskou neutralitu ve vojenských otázkách. Irsko si vymínilo i nadále uchovat výjimečné postavení v rámci soudní spolupráce v trestních věcech a policejní spolupráci a může se v budoucnu rozhodovat případ od případu, zda se zapojí nebo ne.

²⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION. *The EU in Ireland*. [online] 2008 [cit. 2009-03-04].

http://ec.europa.eu/ireland/lisbon_treaty/index_en.htm

²⁴⁶ EUROSOP. *Irsko a Lisabonská smlouva. Selský rozum řekl Ne*. [online] 2008 [cit. 2009-03-12].

<http://www.euroskop.cz/45/1232/clanek/irsko-a-lisabonska-smlouva-selsky-rozum-rekl-ne/>

Výzkum veřejného mínění ve dnech bezprostředně po referendu ukázal, že většina lidí, kteří se referenda nezúčastnili, to zdůvodnili nedostatečným porozuměním věci. Nižší byla účast mezi mladými lidmi, ti, kteří smlouvu odmítli. Zdůvodňovali to především nedostatkem informací. Odpůrci smlouvy se domnívají, že je nyní Irsko v silné pozici pro její znovuprojednání, aby si Irsko mohlo udržet neutralitu a vlastní daňový systém. Podporovatelé smlouvy se domnívají, že výsledek referenda pozici Irska v EU oslabí.

Podle odborníka na referenda Quintina Olivera je jednou z příčin neúspěchu kampaně PRO Lisabonskou smlouvu fakt, že „neprodala“ budoucnost podle smlouvy pozitivním, jednoduchým, logickým, lehce srozumitelným způsobem. Po zkušenosti s referendem o smlouvě z Nice se dalo očekávat, že bude silná kampaň PROTI, avšak vláda se na to nepřipravila. Měla začít s předstihem, vyjednat spolupráci s koalicí i opozičními stranami, které smlouvu podporovaly. To se však nestalo, protože referendu předcházela rezignace premiéra Bertieho Aherna a nový premiér Brian Cowen na to už neměl čas. Chybou podle Olivera byly i výroky premiéra Cowena a irského eurokomisaře Charlieho McCreevyho o tom, že smlouvu nečetli.²⁴⁷

Většina Irů očekává, že reformní smlouva Evropské unie bude v druhém referendu, které by se mělo uskutečnit do konce funkčního období stávající Barrosovy Komise, schválena. Ovšem s tím, jak se prohlubuje hospodářská krize, se Irové začínají obávat, že by druhým odmítnutím smlouvy v referendu, mohlo Irsko přijít o své postavení v rámci EU. Po vypuknutí druhé vlny finanční krize zažil někdejší „keltský tygr“ výrazný propad cen na trhu s nemovitostmi. Irská vláda pro letošní rok počítá s vůbec nejhlubší recesí, kterou kdy země zažila. Ekonomika má podle předpovědí zpomalit o 4%. Irsko bylo v loňském roce také první zemí eurozóny, která se ocitla v recesi.²⁴⁸

61% dotázaných irských občanů se domnívá, že pokud by Lisabonskou smlouvu Irsko neschválilo, může přijít o své postavení v Evropě. Zhruba tři čtvrtiny z tisícovky dotázaných občanů uvedlo, že vláda řídí ekonomiku špatně. Jen o něco méně než polovina dotázaných uvedla, že recese, do níž se země dostala v roce 2008, bude trvat déle než tři roky.

Lisabonskou smlouvu, která upravuje pravidla fungování rozšířené EU a kterou Irové loni odmítli v referendu, podporuje nyní stále větší počet irských voličů. Nyní by v referendu podpořilo Smlouvu 51 % Irů, zatímco koncem loňského roku to bylo 43 %. „Ne“ je odhodláno říci v druhém referendu 33 % respondentů, loni v listopadu to přitom bylo ještě 39

²⁴⁷ EUROSOP. *Lisabonská smlouva, Irsko a my*. [online] 2008 [cit. 2009-03-14].

<http://www.euroskop.cz/45/9860/clanek/lisabonska-smlouva-irsko-a-my/>

²⁴⁸ EURACTIV. *V Irsku stoupá podpora pro Lisabonskou smlouvu*. [online] 2009 [2009-03-15].

<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/v-irsku-stoupa-podpora-pro-lisabonskou-smlouvu-005566>

% . Odpůrci smlouvy by nyní nezvítězili ani v případě, že by se k nim nakonec přidalo všech 16 % dosud nerozhodnutých voličů.²⁴⁹ Aliance na podporu Lisabonu mezi irskými vládními a některými opozičními stranami má jasnou podporu voličů, přesto nedokázala prosadit "ano" v loňském červnovém referendu o reformní smlouvě, která má přizpůsobit fungování unie jejímu rozšíření z 15 na 27 členů. Irové požadují, aby každá členská země EU měla do budoucna svého komisaře. Podle dosavadní podoby lisabonské smlouvy se jejich počet měl ale snížit. Špičky Unie se na prosincovém summitu dohodly, že příští Komise by měla mít stejný počet členů jako nyní za podmínky, že Lisabon vstoupí v platnost. Summit se vedle příslibu zachovat Irsku jeho evropského komisaře vyslovil pro neutralitu Irska, jeho daňovou autonomii a pro nezpochybňování irského zákazu potratů. Platnost Lisabonské smlouvy je podmíněna souhlasem všech 27 členských zemí. V Irsku jako jediném státu EU se o ní bude rozhodovat v referendu.²⁵⁰

5.6 Velká Británie

19. června 2008 Sněmovna lordů (horní komora britského parlamentu) schválila nový unijní dokument. I přes irské zamítnutí Lisabonské smlouvy ji Britové schválili. Během jednání se ale začalo uvažovat i o odkladu závěrečného projednávání dokumentu. Návrh padl od lorda příslušícího k opozičním konzervativcům Richarda Shepharda, který reagoval na nedávné zamítavé referendum v Irsku. O zcela opačný výsledek, tedy rychlé ukončení ratifikace, usiloval britský premiér Gordon Brown. Lordy se snažil přesvědčit tvrzením, že irské referendum a ratifikace v Británii spolu nesouvisí. „Nedali najevo přání, že by měla být ratifikace v ostatních zemích odložena anebo že by měl být celý proces zastaven,“ uvedl labouristický britský premiér na adresu irských voličů, kteří hlasovali proti smlouvě.²⁵¹

Ve Velké Británii byl institut referenda jako politického nástroje v celonárodním měřítku použit jen jednou při hlasování o setrvání Velké Británie v ES v roce 1975. Tehdy byly politické strany hluboce rozděleny. Britské referendum má výhradně doporučující, konzultativní charakter pro konečné rozhodnutí parlamentu. Každé referendum vyžaduje k uspořádání přijetí speciálního zákona. Některá obecná pravidla a procedury týkající se referenda stanoví Zákon o politických stranách, volbách a referendech z roku 2000. Tento zákon vytvořil Volební komisi jako nezávislý orgán zabývající se kontrolou financování

²⁴⁹ Průzkum proběhl ve dnech 12. - 23. ledna 2009.

²⁵⁰ EUROPA. *Treaty of Lisbon: Taking Europe into the 21st century*. [online] 2009 [cit. 2009-04-12]. http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm

²⁵¹ EUROSOP. *V Irsku prý podporuje Lisabonskou smlouvu stále více voličů*. [online] 2009 [cit. 2009-03-18]. <http://www.euroskop.cz/195/10817/clanek/v-irsku-pry-podporuje-lisabonskou-smlouvu-stale-vice-volicu/>

referenda a potvrzováním jeho výsledku. Komise musí být také povinně konzultována při tvorbě otázky pro referendum.²⁵²

Téma Evropy a postupující evropské integrace je nadále jednou z hlavních otázek v britské politice. Výzkumy veřejného mínění po referendu z roku 1975 dávaly sice najevo trvalý odpor ke členství v ES a i političtí zastánci „proti“ výsledek sice přijali, ale stále podporovali vystoupení Velké Británie ze Společenství. V roce 1977 se v průzkumech veřejného mínění jen 35 % Britů domnívalo, že ES je „prospěšná věc“. Podle průzkumů se v 80. a 90. letech 20. století počet Britů, kteří podporovali evropskou integraci, pohyboval průměrně mezi 30 a 50 %. Na konci 90. let 20. století se tento poměr stále přibližně udržoval, když členství Velké Británie v Evropské unii podporovalo 37 % Britů, zatímco 22 % bylo proti.²⁵³

Hlavním politickým tématem od konce 90. let 20. století se ve Velké Británii stalo připojení se k euru. Již před volbami v roce 1997 se vedoucí představitelé hlavních politických stran shodli, že vypíší referendum o přistoupení Velké Británie k euru. V roce 1999 vyhlásil labouristický premiér Tony Blair přípravu na referendum o euru, jako termín pravděpodobného konání pak označil dobu po dalších parlamentních volbách. Britská vláda podporovala princip jednotné měny, ale před připojením bylo podle ní nutné se dostatečně ekonomicky připravit.

V roce 2001 labouristická vláda vedená Blairem stanovila pět ekonomických podmínek (konvergence, flexibilita, vnitřní investice, finanční služby, pracovní místa), které bylo nutné splnit, aby mohla vypsát referendum. Datum plánovaného konání referenda o euru Blair neustále odsouval. V létě 2003 rozhodl, že referendum by nemělo být vypsáno před všeobecnými volbami v roce 2005. V zásadních otázkách dospěl Blair nakonec zhruba tam, kde by asi dnes stály i konzervativní vlády. Jedinou relevantní „evropskou“ stranou jsou Liberální demokraté. Do vlády se však nikdy nedostanou. Konzervativci jsou jasně euro-skeptičtí, paradoxně víc než za časů Thatcherové. I labouristé mají své euro-skeptické křídlo. Většina strany ovšem stojí na blairovských, vágně proevropských pozicích.²⁵⁴

Dlouhodobé průzkumy veřejného mínění naznačují, že pozice vlády podporující euro není občanů příliš dobře přijímána. Přibližně 60 % voličů přijetí eura odmítá, zatímco 30 % je pro. Situaci labouristům komplikuje nejenom pevná opozice konzervativců proti euru, ale i někteří euroskeptičtí labourističtí poslanci.

²⁵² FIALA Petr, PITROVÁ Markéta (eds.). *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, str. 31.

²⁵³ GAY, Oonagh. *Referendums: Recent Developments*. [online] 1999 [cit. 2009-01-12]. Str. 14-15. <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp99/rp99-030.pdf>

²⁵⁴ KAISER, Daniel. *Volá Londýn*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7, str. 5.

I když stále není jasné, jak a kdy se bude referendum konat, informační kampaň běží intenzivně již několik let. Příznivce přijetí eura reprezentuje zastřešující organizace Board of Britain in Europe, která svou kampaň postavila na několika jednoduchých argumentech jako „*Ted' nebo nikdy pro britský business*“, „*Neúčast na euru nás stojí 3 500 pracovních míst měsíčně*“ nebo „*Vaše nákupy jsou levnější ve Francii a Německu*“.²⁵⁵ Jejím dlouhodobým cílem je podpora členství v Evropské unii, organizace je přitom podporována především částí podnikatelského sektoru a odbory. Hlavní organizací proti přijetí eura je Business for Sterling a New Europe. Vyznačuje se tím, že souhlasí s členstvím v Evropské unii a odmítá pouze přijetí eura.

Značnou nevýhodu představuje fakt, že Britové jsou v důsledku zastínění evropských témat domácími velmi málo informováni o Evropské unii. Podle průzkumu Observeru z roku 2001 24,9 % Britů neví nic o EU a dalších 16,7 % neví téměř nic.

Je pravděpodobné, že referendum o euru bude dříve nebo později vypsáno, na druhou stranu se vláda bude snažit použití tohoto nástroje omezit a vyhnout se standardizaci při řešení otázek evropské integrace. Referenda získala v zákoně z roku 2000 sice jisté minimální společné legislativní základy, ale jejich budoucnost v politickém systému Velké Británie není žádným způsobem zaručena. Je třeba zdůraznit, že i v případě zvýšené četnosti užívání referenda je velmi pravděpodobné, že si uchovají svůj výhradně konzultativní charakter a konečné rozhodnutí zůstane v moci parlamentu.²⁵⁶

Závěr

Navzdory skutečnosti, že krátce po zamítnutí Smlouvy z Nice byly vztahy s Evropskou unií spíše zmrazeny se domnívám, že dopad irského zamítnutí Smlouvy z Nice v referendu, které se konalo v červnu 2001, nebyl tak vážný. Pravdou je, že zamítnutí této Smlouvy bylo demokratickým právem Irů a kritika byla spíše zaměřená na kampaň irské vlády. Ale jak jsme mohli vidět, irská vláda vyvinula okamžitou snahu stabilizovat nastalou situaci, v říjnu 2001 založila Národní Fórum za Evropu, jehož cílem bylo podporovat diskusi o EU, a o rok později zorganizovala druhé referendum k této otázce, ve kterém byla Smlouva z Nice přijata. Z těchto důvodů se domnívám, že toto zamítnutí nepředstavovalo žádný vážný předěl ve vztazích Irska s EU.

²⁵⁵ BARRETT Elizabeth, TINDALE Stephen. *Britain in Europe*. London: Institute for Public Policy Research, 1997, str. 78-83.

²⁵⁶ BUSINESSINFO. *Británie v brzké době Euro nezavede*. [online] 2009 [cit. 2009-02-15]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/velka-britanie/britanie-v-brzke-dobe-euro-nezavede/1000687/51469/>

Průzkumy veřejného mínění ukazují, že Irové, na rozdíl od Britů nebo Francouzů, z přijetí nových zemí strach neměli. Dlouhodobá podpora rozšíření v Irsku se pohybuje kolem 60%, vysoko nad průměrem EU, zatímco explicitních odpůrců je pouze kolem 17%. Většina Irů si je velmi dobře vědoma, že se v roce 1973 při vstupu do Evropského hospodářského společenství nacházeli v podobné situaci, a cítí povinnost nebránit občanům kandidátských zemí využít možností Evropské unie pro vlastní rozvoj. Irská ekonomika již nyní trpí nedostatkem kvalifikované pracovní síly, především v oblasti moderních technologií. Otevřenost irské ekonomiky a její exportní orientace navíc naznačují, že Irsko může ze zvětšení evropského trhu výrazně získat.

Ve srovnání s ostatními členskými státy ES/EU patřilo Irsko k zemím, jejichž občané nejvíce podporovali své členství a Irsko bylo považováno za ukázkový příklad pozitivního přístupu k politické integraci. Podle průzkumů veřejného mínění v 90. letech 20. století se dlouhodobě přibližně 80 % Irů domnívalo, že členství v EU bylo a je pro zemi prospěšné.²⁵⁷ Pokud však sledujeme výsledky jednotlivých evropských referend, je zřejmé, že Irsko postupně přestávalo být evropským premiantem a nadšení veřejnosti, které s sebou přinesl vstup do ES v roce 1972, postupně přestávalo platit. Od prvního referenda stále rostla podpora mezi politickými stranami pro evropskou integraci a postupně došlo k vytvoření konsensu mezi nejvýznamnějšími politickými stranami. Nicméně podpora mezi veřejností již od roku 1972 pomalu klesala. Stále více Irů se stavělo proti EU a souběžně s tím klesal i zájem Irů o referendum a účast na něm. Klíčovou změnu v pohledu na Irsko jako na premianta integrace a současně rozbití politického konsensu přineslo první referendum o Smlouvě z Nice. Není jasné, nakolik byl výsledek prvního referenda o Nice důsledkem dlouhodobých trendů či jen extrémním důsledkem špatné kampaně.

V posledním desetiletí byla podobně jako poprvé v Irsku odmítnuta Smlouva o Evropské unii v Dánsku a ve Francii prošla jen těsnou většinou. Není se čemu divit, jen velmi těžce se hlasuje pro dokument, který obsahuje mnoho ustanovení, z nichž některá se budou voličům pravděpodobně líbit, a jiná ne. Přímá demokracie je vhodná v případech, kdy mají hlasující dát odpověď na jednoznačnou otázku. Tou ale hlasování o Smlouvě z Nice rozhodně nebylo. Smlouva z Nice byla od počátku prezentována jako dokument, připravující evropské instituce na fungování ve více než dvaceti členech. Na evropské úrovni se ovšem nikdy dostatečně nezdůraznilo, ani ve vztahu k irským voličům, že se jedná o řešení vysloveně provizorní, jež patrně nepřežije rok 2005. Už v prosinci 2001 Laekenská deklarace svolala

²⁵⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 54*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_en.pdf

Konvent o budoucnosti Evropy, který pracoval na daleko důkladnější a komplexnější reformě Unie po rozšíření. Na jednání Konventu probíhala intenzivní debata nejrozumnějších subjektů o budoucím uspořádání Evropské unie zahrnující pětadvacet členů. Obdobná diskuse Mezivládní konferenci v roce 2000 zakončené v Nice vůbec nepředcházela. Taková nedůslednost byla bezpochyby jednou z příčin neúspěchu u irských voličů.

Diskutabilní je i způsob, jakým Evropská unie k Irsku přistupovala. Lze vznést legitimní dotaz, proč se s Irskem nezacházelo stejně jako s Dánskem v roce 1992, kdy odmítlo ratifikovat Maastrichtskou smlouvu. Proč se neotevřela jednání o nové podobě smlouvy? Naléhavost rozšíření i fakt, že některé státy už smlouvu ratifikovaly, hovořily proti novým jednáním. Stejně tak ale mohl být zmařen celý akt ratifikace v případě, že by Irové podruhé řekli ne. Závazky z Niceské smlouvy by totiž, pokud by nebyla ratifikována všemi členskými státy do konce roku 2002, vypršely. Navíc nebylo nutné otevírat jednání o celé smlouvě, ale pouze o těch pasážích, které se Irů zvláště dotýkaly. Případné změny by mohly ostatní státy Unie schválit poměrně jednoduše. Spoléhání se na to, že irská vláda při druhém referendu přesvědčí irské voliče, kteří smlouvu už jednou odmítli, lze považovat přinejmenším za politický hazard, který by se neměl znovu opakovat.

Tyto trendy můžeme ověřit nyní při dalším odmítnutí Irů nové Lisabonské smlouvy. Opět došlo v Irsku k zamítnutí Smlouvy, která má reformovat a upravovat fungování EU při zvýšeném počtu států. Důvody odmítání Smlouvy u Irů jsou podobné jako v Nice. Jelikož bylo Irsko po dlouhou dobu pod nadvládou Velké Británie, obává se nyní přílišného vlivu EU na jeho působení. Ztráta neutrality a omezení vlivu v EU jsou hlavní příčiny odmítání Smluv. Brusel by měl smlouvu implementovat ještě před volbami do Evropského parlamentu v roce 2009. Po irském „NE“ je téměř jisté, že od 1. ledna bude fungování Evropské unie založeno nadále na zakládajících smlouvách naposledy novelizovaných Smlouvou z Nice. Funkce „evropského prezidenta“ ani „evropského ministra zahraničí“ nevzniknou. Každý stát bude mít od roku 2014 jeden hlas, Smlouva stanoví většiny a blokační menšiny. Nutí tím členské země k vyjednávání a hledání společných postojů.

Irové dobře vědí, co jim přísluší k Evropské unii a 58 miliard eur z bruselských fondů v uplynulých 35 letech přinesly. Francouzský ministr zahraničí Bernard Kouchner prohlásil: „*Irsko profitovalo z členství v EU více než jiné země. Proto by bylo velmi nepříjemné, kdybychom se nemohli na Irsko spolehnout stejně, jako se mohlo spolehnout na peníze Bruselu.*“²⁵⁸

²⁵⁸ EUROSOP. *Irsko a Lisabonská smlouva. Selský rozum řekl Ne.* [online] 2008 [cit. 2009-03-12]. <http://www.euroskop.cz/45/1232/clanek/irsko-a-lisabonska-smlouva-selsky-rozum-rekl-ne/>

Je nutné se zamyslet nad tím, jak je možné podobným patovým situacím, potenciálně schopným ohrozit důležité procesy na evropské scéně, předcházet.

6 PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EVROPSKÉ UNIE

6.1 Irské předsednictví v Radě Evropské unie (1.1.2004 - 30.6.2004)

Předsednictví v Radě ministrů není formální institucí Evropské unie. Tento úřad v průběhu procesu evropské integrace nebyl na politickém významu, ale dnes je členskými státy vysoce ceněn pro prestiž, kterou poskytuje svému držiteli. Předsednictví je důležitou funkcí, která s sebou přináší odpovědnost za řízení veškerých záležitostí Unie a vyvolává na straně těch, kteří ji zastávají, potřebu uspět a ukázat se v nejlepším světle. Role předsedy se postupně vyvíjela. Hlava Rady ministrů původně poměrně pasivně předsedala zasedáním, brzy se ale hlavním úkolem předsedy stalo aktivní vedení jednání, spočívající v utváření vnitřního pracovního programu a v řízení vnějších vztahů. Profil předsednictví se tak znatelně změnil.

Předsednictví v Unii dovoluje malým státům hrát ústřední roli při vytváření programu jednání i při ovlivňování jejich průběhu. Poskytuje jim tak možnost alespoň částečně kontrolovat dominantní postavení jejich větších sousedů. Jestliže se všech povinností vyplývajících z předsednictví v Radě chopí v pragmatickém duchu, mohou si vybudovat respekt a dobrou vůli u ostatních členských států.²⁵⁹

V minulosti Irsko předsedalo Evropské unii (respektive Radě) celkem pětkrát (v letech 1975, 1979, 1984, 1990 a 1996). Jednotlivé irské vlády pojal tento úkol velmi zodpovědně. Důstojně se tak chopily šance zvýšit celkový status země a zlepšit zapojení Irska do mezinárodní politiky. Naposledy bylo Irsko předsednickým státem v 1. polovině roku 2004, tzn. v době, kdy ČR a dalších 9 zemí vstoupilo do EU. Mezi hlavní priority irského předsednictví patřilo: 1) Úspěšné rozšíření EU o 10 nových členských států, 2) Spolupráce při vytváření ekonomického růstu (se zvláštním důrazem na Lisabonskou strategii), 3) Unie jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, 4) Angažovanost EU při řešení celosvětových bezpečnostních a mírových otázek.

Po většinu doby svého členství ve Společenství je Irsko řazené s lehkým despektem mezi periferní oblasti Evropy. Při posledních přípravách na své předsednictví však dovedně navázalo na své již bohaté zkušenosti. Dle tradice přišlo s rolí neutrálního koordinátora, který bude upřednostňovat urychlení nalezení shody před prosazováním vlastních národních perspektiv.²⁶⁰

²⁵⁹ EUROSOP. *Předsednictví Evropské Unie*. [online] 2007 [cit. 2008-02-17].

http://www.euroskop.cz/gallery/6/1825-predsednictvi_eu.pdf

²⁶⁰ KRÍŽ, Pavel. *Irské předsednictví-úkoly, výzvy a priority*. [online] 2004 [cit. 2009-02-22]. Str. 1.

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=681&lang=en

Přípravy na šesté irské předsednictví byly zahájeny již v roce 2001 tím, že byly ustaveny dva meziministerské výbory: výbor pro politiky připravující politickou dimenzi předsednictví a logistický výbor. Byl zpracován detailní program návštěv všech ministrů u jejich kolegů ve členských i ne-členských zemích. Irsko jako první předsedalo Unii podle reformovaných pravidel, a to na základě závěrů Evropské rady ze Sevilly. Nový systém zahrnoval práci na základě tří projektových dokumentů: Pracovního programu irského předsednictví; Irsko-nizozemského ročního pracovního programu a Víceletého pracovního programu. Program irského předsednictví byl zasazen do kontextu víceletého strategického plánu na léta 2004-2006 a Operačního programu Rady na rok 2004, který byl koncipován irským a nizozemským předsednictvím.

Roční a víceletý pracovní program usiloval o posílení spojitosti práce Rady a o kontinuitu po sobě následujících předsednictvích. Aktuálnost si zachovalo především dotažení Mezivládní konference a dosažení dohody o institucionální reformě, kroky související s rozšířením (například adaptace Unie na nové hranice, nová sousedství, změny v mezinárodním obchodě), příprava finančního rámce na roky 2007-2013 a rozvoj a posílení stávajících politik s ohledem na agendu z Lisabonu, na program z Tampere, dotýkající se třetího pilíře (azyl, imigrace, spolupráce v oblasti občanského práva, spolupráce policejních a soudních orgánů v trestních věcech) a na výzvy zahraniční politiky Unie.²⁶¹

6.1.1 Italské předsednictví – kolaps IGC

4. října 2003 byla za italského předsednictví zahájena mezivládní konference (IGC) Evropské unie. IGC se zabývala návrhem Evropské ústavní smlouvy, která byla vypracována a představena na soluňském summitu 20. června 2003 Konventem o budoucnosti EU. Cílem Ústavní smlouvy bylo umožnit vládnutí v rozšířené unii, která bude od jara 2004 sestávat z 25 členů. Avšak v prosinci byla jednání IGC o Evropské ústavě přerušena kvůli třem hlavním problémům. Těmi bylo hlasování kvalifikovanou většinou v Radě, počet komisařů a finanční perspektivy. Výsledek konference naznačoval, že není vyloučeno vytvoření vícerychlostní Evropy. Tzv. „pevné jádro EU“ (Francie, Německo) by se integrovalo ve více oblastech a rychleji. Irsko doufalo, že Itálie problematickou situaci vyřeší, avšak další jednání IGC zůstalo na irském předsednictví.²⁶²

²⁶¹ Ibid. Str. 3.

²⁶² ŠLOSARČÍK I., KRÁL D. *Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU a z toho plynoucí vliv na postavení ČR a dalších přístupujících států*. [online] 2004 [cit. 2009-02-21]. Str. 12-15.
http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Pevna_jadra.pdf

Neúspěch jednání mezivládní konference donutil Irsko rozšířit agendu svého předsednictví o další jednání o Ústavě. Irský ministr zahraničí Brian Cowen po krachu jednání v deníku Financial Times prohlásil, že „*příčina nedohody ohledně Ústavy spočívá ve skutečnosti, že více a více otázek je nahlíženo pouze z úhlu debaty o financování*“²⁶³. Proti vůli irských představitelů se dostala otázka Evropské ústavy do popředí agendy předsednických priorit. Irsko mělo v plánu soustředit se na nastartování Lisabonské strategie a na úspěšné dokončení rozšíření. Bylo však tlačeno velkými státy, aby v otázce ústavní shody rychle pokročilo. Irsko zahájilo rozhovory a jednání se členskými státy, které pokračovaly i na březnovém summitu v Bruselu.²⁶⁴

Irsko, v čele s irským premiérem Bertie Ahernem, předsedalo Radě EU od 1. ledna 2004 do 30. června 2004. Přebralo prezidentství po Itálii a následně ho k červenci 2004 předalo Nizozemsku. Znamenalo pro Irsko šest měsíců předsedání všem zasedáním Evropské rady a jejím příslušným pracovním skupinám, dále pak zastupování Rady ve všech jednáních s ostatními institucemi a orgány EU, například s Evropskou komisí a Evropským parlamentem. Jednalo jménem EU s ne-členskými státy a zastupovalo Unii na mezinárodních fórech, například v OSN a ve Světové obchodní organizaci. K úkolům předsednické země patří rovněž navrhovat dohody, podávat pravidelné zprávy Evropskému parlamentu, podporovat iniciativy, udržovat kontakty a reprezentovat EU v záležitostech Rady. Bývalý předseda Evropské komise Jacques Delors před zahájením irského předsednictví prohlásil: „*Zřídka kdy započne evropské předsednictví v tak silném kontrastu mezi evidentností úkolů, kterých se musí zhostit, a nejistotou, jak by měly být nejlépe uchopeny*“²⁶⁵.

Předsedat Evropské unii je složitou záležitostí, malá členská země nemá ve srovnání s velkými státy vždy dostatečně velké administrativní zdroje ke zvládnutí všech svých povinností. Výsledky jednání uvnitř Unie jsou přímo úměrné schopnostem předsednické země. Ta může svým nasazením napomoci probíhajícímu procesu a Unii tak prospět. Může to být ale i naopak. Dokonce i samotná pověst státu může mít zásadní vliv na osud půlročního snažení, jak se ukázalo na příkladu Itálie po kolapsu IGC před Vánoci 2003.

Během irského předsednictví proběhla v Bruselu 2 zasedání Evropské rady: 25.-26. března 2004 a 17.-18. června 2004.

²⁶³ KRÍŽ, Pavel. *Irské předsednictví-úkoly, výzvy a priority*. [online] 2004 [cit. 2009-02-22]. Str. 5. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=681&lang=en

²⁶⁴ ŘIHÁČKOVÁ, Věra. *Irský premiér kritizuje myšlenku dvou rychlostí Evropy*. [online] 2003 [cit. 2009-02-22]. http://www.europeum.org/disp_kalend_entry.php?page=1&from=2003-07-01%2000:00:00&to=2003-12-31%2000:00:00&kalid=1642

²⁶⁵ KRÍŽ, Pavel. *Irské předsednictví-úkoly, výzvy a priority*. [online] 2004 [cit. 2009-02-22]. Str. 4. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=681&lang=en

Na začátku irského prezidentství byl předložen finanční a politický výhled rozšířené EU na léta 2007-13. Tři hlavní priority byly: udržitelný rozvoj, zájmy občanů a posilování váhy EU ve světě. Cílů mělo být dosaženo i bez navyšování stropu výdajů, s ročními výdaji na úrovni 1, 15 % HDP. V březnu se konalo zasedání Evropské rady v Bruselu. Hlavním tématem summitu byla Lisabonská strategie a padlo zde také rozhodnutí obnovit odložená jednání o Ústavní smlouvě. Summit rovněž přijal posílený akční plán EU v boji proti terorismu a byla navržena funkce koordinátora boje proti terorismu.²⁶⁶

V květnu došlo k pátému rozšíření Evropské unie o deset nových členů. Konala se dvě zasedání Mezivládních konferencí o Evropské ústavní smlouvě. Jednalo se o oblastech, ve kterých bude rozhodováno kvalifikovanou většinou. Na pořadu jednání byl rovněž systém hlasování v Radě, tedy otázka stanovení dvojí většiny (alespoň 50% zemí, počet obyvatel byl stanoven na 60%).

V červnu se konaly historicky páté volby do Evropského parlamentu ve 25 členských státech (732 poslanců). Byly to první volby, které probíhaly na základě změny počtu křesel podle smlouvy z Nice. Průměrná volební účast byla 45,5%. Potvrdil se trend klesajícího zájmu. Voliči vyslovovali spíše názor na fungování vlád svých zemí než na evropské záležitosti. Nejsilnější politickou skupinou zůstává EPP-EP (279 křesel), PES (199 křesel).

Na zasedání Evropské rady v Bruselu došlo k úspěšnému zakončení Mezivládní konference 2003 dosažením všeobecné shody o konečné podobě textu Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Oproti tomu se členům Evropské rady nepodařilo dohodnout se na jméno předsedy nové Evropské komise.

Summit EU-USA oživil transatlantické partnerství. Do jeho gesce patřil boj proti terorismu, podmět k posílení hospodářského partnerství a dohoda mezi americkým satelitním navigačním systémem GPS a evropským Galileo. Na konci června se konalo mimořádné zasedání Evropské rady v Bruselu, kde byl jmenován portugalský premiér José Manuel Barroso na post předsedy Komise a Javier Solana znovu jmenován na post generálního tajemníka Rady nejvyššího představitele EU pro SZBP (dnem vstupu Evropské ústavy v platnost – ministr zahraničí EU). 1. července přebralo předsednictví v Radě Nizozemí.²⁶⁷

²⁶⁶ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Předsednictví Rady*. [online] 2009 [cit. 2009-02-27].

http://europa.eu/institutions/inst/council/index_cs.htm#presidency

²⁶⁷ DUR Andreas, MATEO Gemma. *The Irish EU Presidency and the Constitutional Treaty: Neutrality, Skills and Effective Mediation*. Irish Political Studies, ročník 23, 2008, č. 1, str. 59-76.

6.1.2 Program irského předsednictví

Program měl čtyři výše zmíněné prioritní cíle:

1. Rozšíření

Do období irského předsednictví spadalo rozšíření Evropské unie o deset nových členů k 1. květnu 2004. Tato událost znamenala historické ukončení poválečného rozdělení Evropy.

Rozšiřování EU podle Irska hraje důležitou roli v zajišťování budoucí bezpečnosti a prosperity Evropy. Nesmí však být uspěchané a poslední slovo by mělo mít evropské veřejné mínění. Šlo především o úspěšné rozšíření EU o deset nových členských států a jejich plné začlenění do struktur Unie. Již vzniklé programy bylo nutné rozšířit a přizpůsobit novým státům. Vstup Kypru do EU skýtal šanci na vytvoření dohody o konečném řešení situace na Kypru na základě návrhu generálního tajemníka Spojených národů. Irské předsednictví chtělo podporovat vstup jednotného Kypru do EU 1. květnu 2004. Irské předsednictví si také kladlo za cíl pokročit k ukončení jednání s Bulharskem a Rumunskem v roce 2004, tak aby tyto země, pakliže budou připravené, mohly vstoupit do Unie v lednu 2007. Podpora úsilí Turecka o naplnění nezbytných kritérií (především pokračovat ve vnitřních reformách a normalizovat své vztahy s Kyprem), aby Evropská rada mohla v prosinci 2004 rozhodnout o zahájení přístupových jednání, byla dalším cílem.²⁶⁸

2. Lisabonská strategie

Irsko si ve svém programu předsednictví vytklo využít tehdejšího mírného oživení hospodářského růstu v Evropě a pohnout s reformami, které Unie již dávno přislíbila. O vykročení Unie na cestu k trvalému hospodářskému růstu se Irsko snažilo prostřednictvím Lisabonského procesu. Pokračující spolupráce v oblasti hospodářského růstu s důrazem na dodržování Lisabonské strategie, podle níž se má Evropa ve světovém měřítku stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou nabízející více lepších pracovních příležitostí“, byla pro Irsko velmi důležitá. Irské předsednictví prosazovalo trvalý hospodářský růst podporováním investic do oblasti lidských zdrojů, infrastruktury či výzkumu a rozvoje. K plnému rozvoji lidského potenciálu v rozšířené Unii bylo třeba zajistit dostupnost vzdělávání i celoživotního vzdělávání. Jedním z hlavních faktorů pro udržení růstu a zaměstnanosti měla být konkurenceschopnost a silný a prosperující Vnitřní trh Unie.

Irské předsednictví velmi silně zdůraznilo svůj zájem na dodání nového impulsu Lisabonské strategii z roku 2001 usilující o udržitelný růst a konkurenceschopnost Unie. Irský

²⁶⁸ KRUPKOVÁ, Petra. EURACTIV. *Irsko v Evropské Unii*. [online] 2004 [cit. 2008-05-02]. <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/analyza/irsko-v-evropske-unii>

ministrský předseda Bertie Ahern označil za hlavní priority irského předsednictví růst a zaměstnanost. Apeloval na implementaci dalších reforem s cílem vytěžit maximum z momentálně probíhajícího ekonomického oživení. Prohlásil, že Irsko demonstruje přednosti sociálního dialogu jako prostředku podpory hospodářského růstu, a to skrze model partnerství. Ten bude podporovat na evropské úrovni k prospěchu všech občanů.

Pozornost byla Lisabonskému procesu ze strany evropských zemí často věnována jen omezeně, ať už kvůli hospodářské situaci členských zemí (veřejným schodkům Německa a Francie), neplnění Maastrichtských kritérií nebo ústavní debatě. Proces implementace se po třech letech nacházel pouze v počáteční fázi.²⁶⁹

Co se týče dalších priorit irského předsednictví, je třeba zmínit dopravu. Irsko se zaměřilo na rozvoj dopravních sítí a na otázku poplatků za používání silnic. Ve svých prioritách Irové navázali na dohody uzavřené za předchozího předsednictví a na plány dané rozšířením EU. Irsko usilovalo o dosažení takové dohody, která bude znamenat podporu jemného posunu od silniční k železniční a námořní dopravě. Chtělo též urychlit práce na druhém a třetím balíčku opatření v železniční dopravě. V oblasti námořní dopravy tlačilo na urychlené přijetí nařízení o sankcích pro znečišťující lodě. Skrze další opatření usilovalo o zvýšenou bezpečnost námořní dopravy i o zatraktivnění této profese.

V oblasti telekomunikací si jako priority pro Unii Irsko vzalo pokročení v programu e-Europe²⁷⁰ a upravení regulace satelitního vysílání (zavedení poplatků pro satelitní vysílatele). Irsko apelovalo na rozvinutí a další využívání infrastruktury „broadband“²⁷¹ i za cenu státních intervencí v případech, kde trh selhává. Komise by měla navrhnout minimální úroveň „broadband“ pro školy. Předsednictví kladlo také důraz na program e-Content. Ten má za úkol podporovat rozvoj, užívání a šíření digitálních informací.

Irské předsednictví chtělo dosáhnout rychlého pokroku v projektu Evropského výzkumného prostoru. Bojovalo také o to, aby výdaje na výzkum v roce 2010 mohly být ve výši 3 % HDP. Dalším cílem bylo dosažení vyšší mobility vědců.

Během předsednictví byla představena i Evropská karta zdravotního pojištění. Má usnadňovat mobilitu pacientů při opuštění papírových postupů.²⁷²

²⁶⁹ BUREŠ, Jan. EURACTIV. *Lisabonská strategie: jaký má smysl?* [online] 2004 [cit. 2008-05-12].

<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/lisabonsk-strategie-jak-m-smysl>

²⁷⁰ Iniciativa e-Europe – Informační společnost pro všechny, tvoří součást tzv. Lisabonské strategie. Zajistit pro všechny přístup k moderním informačním technologiím.

²⁷¹ Přístup k vysokorychlostnímu internetu.

²⁷² EUROSKOP. *Irské předsednictví v EU*. [online] 2004 [cit. 2007-03-26].

http://www.euroskop.cz/gallery/6/1855-list_irsko.pdf

3. Svoboda, bezpečnost a spravedlnost

Bezpečnější Unie, rozvíjející se jako prostor svobody, bezpečnosti a práva byla dalším prioritním cílem irského předsednictví, které chtělo především pokročit v opatřeních stanovených Amsterodamskou smlouvou a na zasedání Evropské rady v Tampere v prosinci 1999. Stejně tak bylo třeba klást důraz na opatření, která budou vycházet ze spolupráce mezi členskými státy, směřující k boji proti drogám, organizovanému zločinu, ilegálnímu přistěhovalectví, obchodování s lidmi a terorismu.

4. EU ve světě

Čtvrtou prioritu představovala globální angažovanost ve světě. EU bude podporovat úsilí o spravedlivější, mírový a bezpečný svět, založený na hodnotách jako demokracie, právní řád, respektování lidských práv a základních svobod. Tyto hodnoty jsou nejlépe vyjádřeny podporou EU efektivního multilaterálního systému, dodržováním hlavních bodů charty Spojených národů a závazkem Unie, že zajistí trvalý ekonomický a sociální rozvoj.²⁷³

Poslední v pořadí již šesté předsednictví Irsko v Radě otevřelo jeho představitelům další jedinečnou příležitost ke zviditelnění. Museli se vypořádat s řadou úkolů. Po květnovém rozšíření to byly červnové volby do Evropského parlamentu, schválení Evropské ústavy nebo volby nového předsedy Komise. V nejnáročnějších úkolech, jako byla například institucionální reforma, si předsednictví vysloužilo pochvalu od všech zúčastněných.

Úspěšná organizace předsednictví představuje zvláště pro malé země po technické stránce velkou výzvu, neboť jejich kapacity jsou oproti velkým státům daleko omezenější. Irové si na úspěších, kterých bylo za jejich výkonu této funkce dosaženo, velmi zakládají. Podle obecného přesvědčení je nastartování euro-arabského dialogu, Jednotný evropský akt (Doodgův výbor 1984) nebo přijetí pozitivní reakce na německé sjednocení mimo jiné výsledkem irského úsilí, nápadů a dovedností.²⁷⁴

Omezenější administrativní kapacity malého státu jej determinují k většímu zaměření se na obsah předsednictví (případně na technickou a organizační stránku) nikoli na vnější efekty, což si mohou dovolit velké státy (např. Francie). Definují si úkoly, které jsou schopny zvládnout. Větší úkoly pak zůstávají na státech velkých (viz revize Společné zemědělské politiky). O úspěšnosti předsednictví nakonec rozhoduje to, jak země zvládne neočekávané události. V případě Irsko hrálo v jeho pozitivním hodnocení jistě roli úspěšné zakončení

²⁷³ DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS. *Joint Committee on European Affairs, Address by Minister Cowen on Ireland's EU Presidency Preparations and Programme*. [online] 2003 [cit. 2007-05-11]. <http://www.eu2004.ie/home/index.aspx?id=25987>

²⁷⁴ KRUPKOVÁ, Petra. EURACTIV. *Irsko v Evropské Unii*. [online] 2004 [cit. 2008-05-02]. <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/analiza/irsko-v-evropske-unii>

Mezivládní konference, již převzalo po kolapsu italské strany v prosinci 2003 a s tím související dosažení všeobecné shody o konečné podobě textu Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

Jeden z irských představitelů se na adresu irského stylu při předsedání vyjádřil, že je ostatními vnímán a oceňován jako „*uklidňující a citlivý*“. Není proto divu, že irská předsednictví jsou populární a že je na ně dobře nahlíženo.

Během předsednictví vzrůstá zejména role a postavení premiéra předsedající země. Ten nezastupuje jen svůj stát, je pověřen mandátem celé Unie, kterou často navenek také reprezentuje. Důležitou roli v tomto procesu hraje rovněž ministerstvo zahraničních věcí. Po dobu předsednictví muselo být proto doplněno zhruba o další stovku zaměstnanců. Jeho význam pro úspěšné zvládnutí předsednictví v EU bývá často označován za rozhodující.²⁷⁵

6.2 Britské předsednictví v Radě Evropské unie (1.7.2005 - 31.12.2005)

1. července 2005 se stala předsednickou zemí Evropské unie Velká Británie a pevním mužem EU britský ministerský předseda Tony Blair. Významnou roli hrál též britský ministr zahraničí Jack Straw. Předsednictví, které skončilo 31. prosince 2005, převzala Británie po Lucembursku a 1. ledna 2006 ho předala Rakousku.

Tony Blair zahájil předsednictví své země projevem k poslancům Evropského parlamentu už 23. června a představil se jako „*bojovník za moderní, konkurenceschopnou Evropskou unii*“. Po padesáti letech existence by podle něj Evropská unie měla změnit obsah i styl a měla by více naslouchat svým občanům.

K hlavním úkolům předsednictví patřilo pořádání a předsedání téměř všem setkáním v Radě. To dává předsedající zemi výraznou kontrolu nad tím, jak často se Rada setká a o čem bude jednat. Zajišťuje, aby se pokračovalo v politikách předchozích předsednictví. Vlastní iniciativy závisí především na vyjednávacích schopnostech předsedající země. Předsednictví umožňuje reprezentaci Rady vůči vnějším subjektům, hlavně EP a ne-členským státům. Předsedající stát také většinou hostí setkání Evropské rady, které se koná dvakrát během každého prezidentství. Během předsednictví Velké Británie proběhla dvě zasedání Evropské rady (obě v Bruselu) a to 27.-28. října 2005 a 15.-16. prosince 2005.²⁷⁶

Priority britského předsednictví se dají tematicky rozdělit v zásadě do tří skupin:

²⁷⁵ ŠARADÍN, Pavel. *Slovinské předsednictví v Evropské unii- dobře zvládnutý standard*. Mezinárodní politika, 2009, ročník XXXIII, č. 1, str. 15-17.

²⁷⁶ IHNED. *Británie převzala předsednictví EU*. [online] 2005 [cit. 2007-08-09]. http://zahranicni.ihned.cz/1-10086640-16424520-H00000_d-63

1) Reformy ekonomické a sociální politiky. Do této oblasti patří ekonomická reforma (dohoda o rozpočtu na období 2007-2013, reforma Společné zemědělské politiky); zlepšení právní úpravy v oblasti růstu a pracovních míst (Berger Regulation Agenda); směrnice o pracovní době; směrnice o službách; posun v diskusi o chemické regulaci (REACH) – směrnice o registraci, testování a povolování chemických látek.

2) Bezpečnost a stabilita. Tato oblast zahrnovala protiteroristickou politiku; problém migrace a obchodu lidmi a rozšíření.

3) Role Evropy ve světě. Sem patřilo připravit postoj EU k jednání Světové obchodní organizace (WTO); postoj k Africe; změny klimatu; mír, stabilita a reforma na Blízkém Východě; mír a stabilita na Balkáně; obrana; reforma cukerného režimu.

Důležitými tématy, která britské prezidentství řešilo, bylo budoucí financování unie a reforma zemědělské politiky jako součást širší debaty o budoucnosti Evropy.²⁷⁷

6.2.1 Rozpočtový rámec

Velká Británie od svého vstupu 1. ledna 1973 předsedala Evropské radě již po šesté a navazovala svými prioritami na předsednictví nizozemské, jen zčásti na předsednictví lucemburské. Londýn se během britského předsednictví zaměřoval především na uzavření dohody o rozpočtu Unie a na reformu Společné zemědělské politiky, dále pak na pokrok v procesu ratifikace Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

Británie předsedala Radě EU ve druhé polovině roku 2005. Britské předsednictví zdědilo výzvu dosáhnout dohody o finanční perspektivě na roky 2007 – 2013 od lucemburského předsednictví. Toto téma pak dominovalo agendě celého předsednictví. Kvůli finanční perspektivě se Británie setkala s velkou kritikou, a to nejen proto, že návrh, jak rozpočet řešit, předložila v dost pozdní fázi předsednictví. Dosažení rozpočtové dohody na léta 2007-2013 bylo hlavním cílem britského předsednictví. Bylo však velmi složité. Během britského předsednictví v roce 2005 se schvaloval nový rozpočtový rámec EU na období 2007 - 2013. Přitom došlo ke střetu Velké Británie s Francií, neboť byl na Británii vyvíjen tlak, aby se vzdala svého rabatu.²⁷⁸ Ta to podmínila reformou Společné zemědělské politiky, což by

²⁷⁷ E15. *Priority britského předsednictví 2005: Rozpačité představení Tonyho Blaira*. [online] 2009 [cit. 2009-03-14]. <http://www.e15.cz/predsednictvi/priority-britskeho-predsednictvi-2005-rozpacite-predstaveni-tonyho-blaira-75171/>

²⁷⁸ Rabat, neboli slevu na platbách do rozpočtu EU, si Velká Británie vymohla v roce 1984, neboť přispívala do rozpočtu mnohem více (během let 1996-2005 prý zaplatila dvakrát více než např. Francie či Itálie), než se jí z něho vracelo. Relativně chudá Velká Británie obchodovala víc než ostatní se zámorím a unijní cla jí prodražovala potraviny. Jako průmyslová země přitom nedostávala skoro žádné zemědělské subvence. Není jediná, která může této úlevy využívat, týká se to i Německa, Nizozemí, Rakouska a Švédska.

ovšem nejvíce postihlo právě Francii s jejím rozsáhlým zemědělským sektorem. V prosinci 2005 dospěly nakonec země k dohodě. Británie by měla zvýšit svůj příspěvek do rozpočtu EU, tím přispěje na pokrytí nákladů spojených s východním rozšířením. Maximálně však zaplatí v letech 2007 - 2013 částku 7 miliard liber (10,5 miliardy eur). Například v roce 2005 byl příspěvek Británie do rozpočtu EU 3,6 miliardy liber, což je cca 60 liber na hlavu. Rabat si ponechá. Celý rozpočet, včetně zemědělské politiky a rabatu, má být v dalších letech diskutován a mělo by dojít k jeho reformě. Budou zodpovězeny základních otázek jako k čemu slouží rozpočet EU a na co by měla EU své peníze vynakládat.²⁷⁹

Britský premiér Tony Blair totiž patřil k největším odpůrcům rozpočtového návrhu, který přivedlo na svět předchozí lucemburské předsednictví a který Británie v červnu 2005 odmítla. Nesouhlasila především se sumou, jenž měla připadnout na zemědělské dotace. Tony Blair preferoval přesun části finančních prostředků na podporu vzdělání a vědy. Naproti tomu se Británie nechtěla vzdát slevy příspěvku do unijního rozpočtu, která se v roce 2005 vyšplhala na 4,6 miliardy eur.

Tony Blair zároveň oznámil, že by rád v Británii zorganizoval říjnové neformální zasedání nejvyšších představitelů zemí EU, které by se zabývalo problémem kompatibility tzv. evropského sociálního modelu, modernizace a potřeby zajistit vysokou konkurenceschopnost.

Reforma zemědělské politiky byla podle britského ministra financí Gordona Browna nezbytná k odblokování situace v EU i ve WTO. Podle Británie měla být reforma plánovaná tak, aby bylo evropské zemědělství schopné čelit výzvám globalizace. Veřejně však Britové uznali, že reformu zemědělské politiky bylo zatím možné jen připravit, zásadní změny mohou být zavedeny až po roce 2013.²⁸⁰

Rozpočet EU na léta 2007-2013 měl být hlavním bodem summitu, který se uskutečnil 15. a 16. prosince. Britský návrh rozpočtu byl předložen na konci listopadu. Britské předsednictví stavělo na červnovém lucemburském „balíčku“, do něhož zahrnulo dílčí změny. Pro Velkou Británii bylo k dosažení konečné dohody zapotřebí dosažení pokroku ve třech zásadních otázkách, které se týkaly: struktury výdajů EU, modernizace rozpočtu a vlastních zdrojů. Na prosincové schůzce ministrů zahraničí byl předložen nový rozpočtový kompromis a posléze bylo dosaženo v tomto směru dohody.

²⁷⁹ ČESKÁ SPOŘITELNA. *Návrh britského předsednictví na finanční rámeček EU 2007-2013*. [online] 2005 [cit. 2008-04-03]. http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/UK_navrh_rozpocetu.pdf

²⁸⁰ EUROSOP. *Předsednictví Velké Británie v EU*. [online] 2005 [cit. 2008-01-19]. http://www.euroskop.cz/gallery/6/1863-list_uk.pdf

V případě rozpočtu je zajímavé, že v čele EU stála země, která je označována za jednoho z hlavních viníků krachu jednání o finanční perspektivě Unie na roky 2007- 2013 z června 2005. Nicméně britský ministr zahraničí Jack Straw naznačil, že nepovažuje za problém, pokud by jednání o rozpočtu přešlo až do rakouského předsednictví od 1. ledna 2006.²⁸¹

6.2.2 Priority

1) Reforma ekonomické a sociální politiky

Britské předsednictví usilovalo o pokrok v otázce financování EU, především schválení rozpočtu EU na období 2007-2013.

Zlepšení regulatorního rámce - na základě iniciativy šesti států (Irsko, Nizozemí, Lucembursko, Rakousko a Finsko) chtěla Británie učinit pokrok v těchto třech oblastech: zlepšení procesu formulování politiky prostřednictvím lepších konzultací a odhadu dopadů nařízení a směrnic; redukovat objem a komplexnost EU legislativy; zrevidovat dopad a výsledky současné legislativy.

Směrnice o službách - Velká Británie považovala směrnici o službách za příležitost k největšímu zdokonalení Vnitřního trhu od jeho vzniku. Soustředila na pokrok v projednávání nejkontroverznějších pasáží návrhu směrnice, tedy zejména rozsahu směrnice, principu země původu a vztahu k pracovní právním otázkám. Návrh tzv. „Bolkesteinovy“ směrnice (tedy směrnice o službách na Vnitřním trhu), byl připraven pod vedením bývalého nizozemského komisaře Fritse Bolkesteina na počátku roku 2004. Hlavním cílem této směrnice bylo výrazně liberalizovat pohyb služeb v rámci jednotného trhu ES, a to zejména odstraněním či zmírněním četných administrativních bariér dosud existujících na úrovni jednotlivých členských států.

Finanční služby - soustředit se na implementaci a vymáhání finančních pohledávek, na potřebu udržet konkurenceschopnosti v tomto sektoru.

Životní prostředí a udržitelný rozvoj - za britského předsednictví začala debata o revizi Strategie EU pro udržitelný rozvoj. Byla uzavřena dohoda o chemické legislativě REACH. Směrnice REACH upravuje regulaci oběhu chemických látek. Nařízení mělo podporovat zdraví, životní prostředí ale i konkurenceschopnost. Hledání oblastí pro konkrétní spolupráci a činnost, zejména posílení hospodářského partnerství. Pokrok na základě summitu EU-USA za lucemburského předsednictví a pokrok při zdolávání bariér v oblasti obchodu a investic.

²⁸¹ EUROSOKOP. *Britské předsednictví je pod palbou kritiky*. [online] 2005 [cit. 2008-09-17]. <http://www.euroskop.cz/38/3390/clanek/britske-predsednictvi-je-pod-palbou-kritiky/>

2) Bezpečnost a stabilita

Boj proti terorismu - pokrok směrem ke splnění závazků Haagského akčního programu a Akčního plánu EU pro boj s terorismem; zvýšení bezpečnosti na vnějších hranicích EU a bezpečnosti cestovních dokumentů.

Rozšíření - během britského předsednictví bylo také dosaženo dohody o zahájení přístupových jednání s Tureckem. Příprava na vstup Bulharska a Rumunska k 1. lednu 2007 pokračovala v návaznosti na irské předsednictví. Velká Británie si kladla za cíl přípravu k zahájení přístupových rozhovorů s Chorvatskem poté, co splní podmínky.²⁸²

3) Role Evropy ve světě

Rozvoj agendy kola z Doha - ministerská schůzka v rámci WTO, která byla naplánovaná na prosinec v Hong Kongu si předsevzala posunout vpřed jednání o mezinárodním obchodě. Velká Británie spolu s ostatními členskými zeměmi EU, Komisí a Evropským Parlamentem si kladla za cíl dosáhnout nejlepšího výsledku na tomto jednání. Velká Británie přitom zdůrazňovala důležitost globálního ekonomického růstu včetně lepšího přístupu na trhy pro rozvojové země.

Afrika - britské předsednictví reprezentovalo postoj EU vůči Africe na zasedání OSN v září a Afrika byla také prioritní oblastí pro předsednictví Velké Británie v rámci zasedání G8. Zaměřilo se přitom na kvalitativní a kvantitativní zlepšení pomoci pro nejchudší region světa. Zároveň si kladlo za cíl zdvojnásobit evropskou rozvojovou pomoc do roku 2010 a deklarovalo snahu vytvořit dlouhodobou globální strategii vůči Africe.

Změna klimatu - Velká Británie se snažila dosáhnout pokroku v jednáních o změně klimatu, a to jak na summitech EU, tak v rámci jednání G8, které se uskutečnilo 6.-8. července 2005 ve skotském Gleneagles. Chtěla se zaměřit na oživení mezinárodních jednání ohledně klimatických změn, a to vypracováním strategie „post-2012“²⁸³ a vybudováním silnější spolupráce a skutečného dialogu s klíčovými mezinárodními partnery ohledně redukce emisí. Velká Británie chtěla zároveň přepracovat systém obchodu s emisemi v rámci EU a zahrnout do tohoto modelu i emise leteckého průmyslu. S Ruskem měla Británie rozvíjet partnerství na základě společných evropských hodnot odrážející zájmy EU ve společném sousedství. S Ukrajinou pokračovat v rozvoji vztahů na základě kroků učiněných za lucemburského předsednictví. Dále chtěla pokračovat ve spolupráci s USA a ostatními partnery. Nadále podporovat činnost J. Wolfensohna, monitorovat volby do palestinské

²⁸² STRAW, Jack. FCO. *EU WHITE PAPER RELEASED ON EVE OF UK PRESIDENCY*. [online] 2005 [cit. 2008-08-15]. <http://www.fco.gov.uk/en/newsroom/latest-news/?view=Speech&id=1894024>

²⁸³ Přístup ke změně klimatu po roce 2012. Zpráva navrhuje režim změny klimatu po roce 2012, který zahrnuje rozvojové země i největší znečišťovatele mezi průmyslovými zeměmi, které zatím Kyoto neratifikovaly.

legislativní rady a reformovat struktury finančních prostředků, které plynou do tohoto regionu. V Iráku podporovat přechod k demokracii na základě úspěšné konference uspořádané EU a USA.²⁸⁴

Zhodnocení

Britské předsednictví začalo v červenci 2005 a skončilo v prosinci téhož roku. Mělo dobrý začátek, když premiér Tony Blair koncem června přednesl inspirující projev na půdě Evropského parlamentu. Nicméně plnění slibů se pak spíše setkávalo se skepticismem.

Britské předsednictví zdědilo výzvu dosáhnout dohody o finanční perspektivě na roky 2007 – 2013 od lucemburského předsednictví. Toto téma pak dominovalo agendě celého předsednictví. V tomto procesu se Británie setkala s velkou kritikou, a to nejen proto, že návrh, jak rozpočet řešit, předložila v dost pozdní fázi předsednictví, i když nakonec na summitu 15. a 16. prosince dosáhla dohody.

Ekonomické reformy a výzvy globalizace řešil neformální summit v Hampton Court v říjnu. Očekávání ale nebyla splněna. Během britského předsednictví bylo ovšem dosaženo dohody o zahájení přístupových jednání s Tureckem.

Navzdory celkové úlevě z dohody o rozpočtu EU na prosincovém summitu jsou výsledky britského předsednictví hodnoceny spíše zdrženlivě. Graham Watson, poslanec a lídr liberální skupiny v EP řekl: „*Pan Blair v červnu zvýšil očekávání, ale nezvládl je realizovat.*“

Irsko s přípravou finančního rámce na roky 2007-13 začalo. Soustředilo se však více na Lisabonskou strategii, která měla přispět k ekonomickému růstu EU. Další irskou prioritou bylo úspěšné rozšíření Unie o deset nových členů. Rozšiřování vidělo Irsko jako důležité v zajištění budoucí bezpečnosti a prosperity Unie. Irsko usilovalo o naplnění nezbytných kritérií Turecka pro vstup do EU, na které navázala Británie, která s ním zahájila přístupová jednání. Podobná návaznost se konala i při přípravě na vstup Bulharska a Rumunska. Oba státy rovněž usilovaly o posílení Lisabonské strategie, která měla zajistit EU vysokou konkurenceschopnost trvalý hospodářský růst a podpořit tak Vnitřní trh EU. Společnou prioritou byly investice do vzdělání. Shodnost můžeme nalézt i při potírání terorismu a snaze o vytváření bezpečnější Unie.

²⁸⁴ JOFFÉ, George. . *The British Presidency of the European Union and the Mediterranean in 2005*. [online] 2006 [cit. 2008-12-08]. <http://www.iemed.org/anuari/2006/aarticles/aJoffe.pdf>

Na rozdíl od předsednictví britského je ovšem irské předsednictví hodnoceno kladně, jelikož jako malý stát nepřebírá rozsáhlejší úkoly (viz. SZP) a těch, kterých se ujalo, se zhostilo i přes potíže s IGC velmi dobře.

7 ZÁVĚR

Spojené království se nepřipojilo k Evropským společenstvím hned v 50. letech 20. století. V roce 1946 v Curychu sice Winston Churchill ve svém projevu navrhoval možnost vytvoření „Spojených států evropských“, přesto Británie při vzniku Evropských společenství stála stranou. Velká Británie měla rezervovaný postoj k evropské integraci. Jedním z důvodů tohoto postoje byla skutečnost, že Velká Británie patřila k předním vývozcům uhlí a oceli. Obávala se, že by členství mohlo oslabit silný britský obchod a také silné politické vazby s USA. Proto se Spojené království zpočátku více zajímalo o vytvoření oblasti Evropského volného obchodu. Tím vzniklo v roce 1959 Evropské sdružení volného obchodu (EFTA), až v 60. letech 20. století změnila Velká Británie svou taktiku a začala usilovat o vstup do Evropských společenství, když ji k tomu přivedly ekonomické důvody. Spojené království Velké Británie a Severního Irska se k Evropským společenstvím připojilo v roce 1973. K procesu integrace se v počátcích vzniku Společenství stavěla spíše skepticky. V průběhu let si však vyjednala řadu OPT-OUTS, zejména v oblasti sociální politiky (např. délka pracovní doby může být delší), ze Schengenu, z měnové unie. Velké Británii i Irsku, s ohledem k jejich zvláštní geografické poloze, bylo umožněno zachovat dosavadní zákony a právní úpravy, pokud jde o kontrolu osob na jejich vnějších hranicích. Od roku 1984 aplikuje Británie ve své ekonomické politice tzv. britský rabat (sleva z příspěvků na SZP). V současnosti Británie již zdaleka nepatří ke skupině nejhudších zemí v Unii, jako tomu bylo v době, kdy M. Thatcherová rabat vyjednala. Tehdy byl hlavním důvodem jeho existence ekonomický přínos pro Británii. Dnes, kdy je Spojené království jednou z nejbohatších zemí v Evropě s jedním z nejdynamičtějších hospodářství, se ekonomické opodstatnění rabatu vytratilo a změnilo se na čistě politický podtext. Británie si rabat stále udržuje proto, aby umožňoval dosažení jejích cílů v Unii, zlepšil její vyjednávací pozici a znázornil výjimečné postavení Spojeného království v evropském celku. To jsme ukázali v části práce věnované ekonomické politice EU a roli Velké Británie a Irska v ní. Problematika společné měny byla rovněž popsána a i přes stálý odpor k jejímu zavedení se jejímu zavedení stále přibližuje. Co se týká daňové harmonizace, domnívala jsem se, že v Británii probíhá úspěšně. Jak ukázala analýza pramenů k této problematice, není harmonizace daní v Evropské unii zatím ani pro Irsko ani pro Velkou Británii výhodná. Irsko má dobře nastavenou daňovou politiku, které se nehodlá vzdát. Rozvoj irské ekonomiky je spjat především s investicemi ze zahraničí, pro které je Irsko díky své nízké dani ze zisku velmi vhodným místem. Stejně tak Velká Británie má také

dobré investiční prostředí. Obě země se v případě harmonizace daní rozcházejí s evropskou politikou. Obě země ekonomicky vzkvétají také díky zapojení do Vnitřního trhu EU.

Evropská komise navrhla navýšení objemu společných financí, aby poskytla dostatečné množství finančních prostředků na integraci nových států ze střední a východní Evropy a na podporu Lisabonské strategie. Jednání během britského předsednictví, které jsem analyzovala v poslední kapitole diplomové práce, ovšem přispěla k výraznému snížení výdajů pro nové členské státy. Finanční rámec EU na roky 2007-13 musel vyhovět různým požadavkům, které jsou často protichůdné. Např. strukturální pomoc měla směřovat jak do regionů v bohatších státech, tak do nových států. Složitá je stále otázka Společné zemědělské politiky. Omezení prostředků zasáhlo i ty, které jsou určeny na podporu Lisabonské strategie. Britské předsednictví bylo hodnoceno záporně, jelikož s výzvami nového rozpočtového rámce nedokázalo efektivně naložit. Irsko i přes omezené administrativní kapacity mělo pragmatický přístup a předsednictví zvládlo dobře.

Za zlomový bod novodobých irských dějin se dá označit rok 1801. Irsko se v tomto roce stalo součástí Velké Británie. Tato nadvláda měla pro Irsko tragické následky. Z průměrně vyspělé země se během jednoho století stala jedna z nejzaostalejších částí Evropy. V roce 1921 získalo Irsko zpět svou ztracenou nezávislost. Irsko však bylo chudou agrární zemí, jejíž chudoba trvala až do 70. let 20. století. Jak bylo nastíněné v první kapitole o regionální politice EU, po rozšíření z roku 2004 a 2007 se zvýšily rozdíly mezi jednotlivými regiony EU, snížil se průměrný HDP Unie. Přestože je Británie jednou z nejbohatších zemí EU, stále je pro ni finanční pomoc EU důležitá. Dosud obě země ze strukturálních fondů EU velmi těžily. V případě Irska se dokonce zvažuje možnost, že příjmy z fondů Unie zásadně přispěly k ekonomickému rozkvětu země. Problém nyní nastává s novým finančním rámcem na léta 2007-13, který razantně omezuje příjmy obou států. Je třeba integrovat nové členy, podpořit růst jejich ekonomik a začlenit je do všech politik EU. Velice komplikovaná je stále otázka výdajů na SZP. Ačkoliv se Británie svého rabatu vzdát nechce, po mnoha jednáních nakonec souhlasila s jeho snížením během sedmi rozpočtových let, aby tak pomohla rozvoji nových členských států. S příchodem nového rozpočtového rámce se mění situace i pro Irsko, jelikož s ním ztrácí pozici čistého příjemce.

Ze své závislosti na Británii se Irové vymanili až díky svému členství v ES/EU. Svou roli sehrálo částečné přesměrování obchodních aktivit směrem na kontinent, stejně jako rovnoprávné zastoupení v evropských institucích. Jejich pozice se definitivně změnila v 90. letech 20. století s nástupem ekonomického boomu, který upevnil irské národní sebevědomí.

Z irské společnosti zmizelo tradiční protibritské naladění. Nyní již většina Irů nechová proti Britům žádnou averzi.

Silné vazby na USA vznikly díky mohutnému proudu emigrantů proudících z Irska do Ameriky. Historické vazby umožnily rozvojovou spolupráci mezi oběma zeměmi. Američtí politici také hráli a hrají významnou roli arbitra v Severoirském mírovém procesu. Pro Irsko je nesmírně důležitý ekonomický aspekt jeho vztahu s USA. Celá řada předních amerických společností, které chtěly proniknout na společný evropský trh, založila své pobočky v Irsku, čímž byly položeny základy „keltského tygra“. V posledních letech irská společnost prožívá ochlazení vztahů vůči USA v souvislosti s válkou v Iráku.

Irská zahraniční politika byla od vzniku Svobodného státu ovlivňována nejen faktorem neutrality, ale rovněž ekonomickou závislostí na Velké Británii a silnými vazbami na Spojené státy. Irsko je velmi ekonomicky závislé na amerických a britských zahraničních investicích.

Neutralita hraje v irské zahraniční politice důležitou roli, jelikož si tak chrání svou nedotknutelnost, která byla po dlouhou dobu narušována jeho závislostí na Velké Británii. Irská neutralita je jedinečná mezi ostatními neutrálními státy. Tradice neutrality stavěla Irsko po dlouhou dobu vně integrační snahy o Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU. Externími i interními vlivy došlo k posunu konceptu neutrality. Nové hrozby (terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, HIV/AIDS apod.) způsobily, že neutrální státy hrají v mezinárodních vztazích mnohem aktivnější roli než dříve.

Pro Velkou Británii je velice důležitý mezivládní princip Společenství. Již při vstupu Británie projevovala nechuť k nadnárodním orgánům a ztrátě plné národní suverenity. Obyvatelstvo se obávalo ztráty národní nebo kulturní identity a britského způsobu života v evropském celku. Politická elita se nechtěla podrobovat nařízením z Bruselu a britský parlament se odmítal vzdát svého vlivu. Přenos pravomocí na komunitární orgány znamenal podle politické elity více ovládnutí a panování ze strany Bruselu. To se nelíbilo hlavně britské premiérce Margaret Thatcherové, která prosazovala co možná nejméně státních nebo nadnárodních intervencí. I přes úzké napojení na USA a jejich bezpečnostního arbitra NATO se Británie snaží o bližší napojení na politiku EU, která usiluje o vytvoření vlastních bezpečnostních struktur a rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Vzhledem k novým mezinárodním hrozbám je potřeba co nejvíce zvyšovat bezpečnost Evropy. Navíc se Británie snaží vylepšit si svou pověst, která utrpěla její angažovaností ve válce v Iráku v roce 2004. V otázkách SZBP nyní začínají být oba státy ve shodě s politikou EU.

Jak bylo nastíněno v kapitole o evropských referendech, Británie ani Irsko nesouhlasí s rozsáhlými nepřehlednými dokumenty, které mají reformovat EU.

Současný britský premiér Gordon Brown je známý svou kritikou evropské byrokracie a není vstřícný ani vůči možnosti, že by Británie přijala Euro. Je však zastáncem strukturální reformy Evropské unie a ekonomiky otevřeně čelící výzvám globalizace. Je proto možné, že tyto postoje bude Británie v Evropské unii prosazovat. Avšak analytici neočekávají, že by nový premiér pokračoval v Blairově úsilí o dosazení Británie do čela evropské politiky, ačkoli má mezi evropskými lídry přístupnější kolegy, než měl jeho předchůdce (N. Sarkozy, A. Merkelová). Spíše se kloní k názoru, že za Brownova úřadování bude Británie Evropě opět zdráhavým partnerem

Role Británie v EU je stále v mnoha ohledech zdrženlivá, ale jak je patrné ze všech ukazatelů – ekonomických i politických, snaží se čím dál více Unii přiblížit. Obě země zjistily, že zapojení do evropských struktur jim přináší prospěch. EU je rámcem, který umožňuje členským státům nalézt cestu k modernizaci. Evropské unie poskytuje prostor malým státům. Velké státy kvůli jejich rozloze, bohatství a nastavení mezinárodního systému nelze ignorovat nikdy jednoduše proto, že zastupují mnoho lidí. Malé státy si musí jasně definovat priority a vědět, čeho chtějí dosáhnout.

8 SUMMARY

The diploma thesis „Komparace postojů Irska a Velké Británie u vybraných aspektů Evropské integrace“ deals with attitudes of Great Britain and Ireland to the politics of the European Union. Based on the available literature (using the descriptive and analytical method), the thesis proves how divergent or vice versa accordance are particular policies and approaches of these two states, whose past is completely different and has fundamental influence on contemporary access of these members to the European Union. In the history of Great Britain's and the European Union's relation it is always possible to find a certain fact that distinguished Britain from other partners in the European Union. It is then also different from the neighbouring Ireland. The diploma thesis analyses first of all the financial framework of the European Union, its regional and foreign policy. It compares attitudes of british and irish politicians, political parties and public to these politics from the admission of both states to the European Community in 1973 till nowadays.

The purpose of the thesis is to target the access of Great Britain and Ireland to selected European subjects. I will analyze attitudes of both countries and try to answer, if they had in particular politics broke up or if they have similar visions.

This thesis is divided into five chapters – besides already mentioned regional, economic and foreign policy, the diploma thesis deals with the access of Ireland and Great Britain to European referendums, accentuated is first of all the referendum on the Treaty of Nice and the contemporary debate on the rejected Treaty of Lisbon. Finally are analysed last two presidencies of Ireland and Great Britain in years 2004 and 2005.

I tried to compare the access of two territorial close and culturally similar members of the EU and to show that neither such affinity doesn't have to mean the same sight on events in the EU.

The main contribution of this thesis is the detailed analysis of politics and attitudes of irish and british political elite and other social subjects of these two states, which takes aspects of future strategies and considerations of two states of the European Union, who are effecting with thier politics on the progress of the Union. The reader can gain a comprehensive view on the development of some integration aspects of the EU, which can be observe on accesses of two different countries that must cooperate within one Community.

9 POUŽITÁ LITERATURA

- ADSHEAD, Maura. *Globalisation: Ireland in global context*. London: Routledge, 2003.
- AHERN, Bertie. *Dáil Éireann - Volume 463 - 28 March, 1996*, White Paper on Foreign Policy: Statements. [online] 28. března 1996 [cit. 2008-09-11]. <http://historical-debates.oireachtas.ie/D/0463/D.0463.199603280006.html>.
- AHERN, Bertie. *Statement from Taoiseach*, The Irish Times [online] 9 June 2001 [cit. 2007-04-15]. University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0609/archive.01060900041.html>.
- AKENSON, Donald Harman. *The United States and Ireland*. Cambridge: Mass., 1973.
- BARRETT Elizabeth, TINDALE Stephen. *Britain in Europe*. London: Institute for Public Policy Research, 1997.
- BBC. *Na co jdou peníze v EU*. [online] 2003 [cit. 2009-04-25]. http://www.bbc.co.uk/czech/specials/173_euro_cash/page5.shtml.
- BBC. *UK and France boost defence ties*. [online] 2003 [2008-05-06]. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2726111.stm>.
- BEGG Iain, HEINEMANN Friedrich. *New Budget, Old Dilemmas*. [online] 2006 [cit. 2008-11-09]. http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_new_budget_22Feb06.pdf.
- BENÁTSKÁ DEKLARACE. *European Community Venice declaration on the Middle East*. Z 13. června 1980. Dostupná např. Medzini, Meron (ed.): *Israel Foreign Relations 1947-74*. Ročník 2. Jerusalem 1980, dokument č. 100.
- BLAIR, Tony. *New Britain: My Vision of a Young Country*. London: Fourth Estate Limited, 1996.
- BLANCHARD, Jean. *Le Droit ecclésiastique contemporain d'Irlande*. Paris: Basil Chubb, 1958.
- BLAŽEK, Jiří. *Politika hospodářské a sociální soudržnosti - regionální politika EU*. Praha: Univerzita Karlova, 2006.
- BLECHOVÁ, Beata. *Teoretické a praktické aspekty daňové konkurence a daňové harmonizace v oblasti korporátní daně z příjmů v Evropské unii*. Karviná: SU OPF, 2008.
- BONNER, Bill. *Britain's Financial Sector Winding Down*. [online] 2009 [cit. 2009-03-11]. <http://www.dailyreckoning.com.au/britains-financial-sector-winding-down/2009/04/30/>.
- BROWN, Gordon. *UK Membership of the Single Currency: an Assessment of the Five Economic Tests*. [online] 1997 [cit. 2008-06/02]. <http://www.hm-treasury.gov.uk/d/single.pdf>.
- BROWN, Gordon. *UK Membership of the Single Currency: Assessment of the Five Economic Tests*. [online] 2003 [cit. 2008-06-03]. http://www.hm-treasury.gov.uk/euro_assess03_repindex.htm.

BUREŠ, Jan. EURACTIV. *Lisabonská strategie: jaký má smysl?* [online] 2004 [cit. 2008-05-12]. <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/lisabonsk-strategie-jak-m-smysl>.

BUSINESSINFO. *Británie v brzké době Euro nezavede.* [online] 2009 [cit. 2009-02-15]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/velka-britanie/britanie-v-brzke-dobe-euro-nezavede/1000687/51469/>.

BUSINESSINFO. *Smlouva z Nice: nezdařený pokus o reformu evropských institucí.* [online] 2008 [cit. 2009-02-18]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/fakta-o-eu/sjednocovani-evropy-rozsireni/1001686/47446/#g1.8.2>.

BUSINESSINFO. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika.* [online] 2003 [cit. 2008-05-06]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/s/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni/1000711/5400/>.

CNN. *Europe hails Irish vote.* [online] 2002 [cit. 2007-05-17]. <http://archives.cnn.com/2002/WORLD/europe/10/20/ireland.eu.reax/>.

COAKLEY, John; GALLAGHER, Michael. *Politics in the Republic of Ireland.* London: Routledge, 2004.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *COM(2001)582 final.* [online] 2001 [cit. 2009-01-22]. Str. 6-9. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0582:FIN:EN:PDF>.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Taxation in the European Union – Report on the Tax Systems.* COM(96) 546 final.

COUGHLAN, Antony. *Why verdict of the Irish people must be respected.* The Irish Times [online] 11 June 2001 [cit. 2007-04-15]. University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0611/archive.01061100019.html>.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Seville European Council.* [online] 2002 [cit. 2008-05-09]. Str. 29. http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72638.pdf.

CULLIS, Michael. *The Austrian Treaty Settlement.* Review of International Studies, 7/3, 1981.

ČÁSTEK, Michal. *Irsko - chloubka Evropské unie. Zkušenosti Irska s regionální a strukturální politikou EU.* [online] 2000 [cit. 2008-10-03]. http://www.europeum.org/dispatch_article.php?aid=233.

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Návrh britského předsednictví na finanční rámec EU 2007-2013.* [online] 2005 [cit. 2008-04-03]. http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/UK_navrh_rozpocet.pdf.

DEPARTMENT OF DEFENCE. *White Paper on Defence.* [online] 2000 [cit. 2008-06-08]. Str. 68-76. <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Ireland-2000.pdf>.

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS. *Irish Aid.* [online] 2006 [cit. 2009-02-04]. <http://www.foreignaffairs.gov.ie/home/index.aspx?id=25159>.

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS. *Joint Committee on European Affairs, Address by Minister Cowen on Ireland's EU Presidency Preparations and Programme*. [online] 2003 [cit. 2007-05-11]. <http://www.eu2004.ie/home/index.aspx?id=25987>.

DEVINE, Karen. *The Myth of the "Myth of Irish Neutrality": Deconstructing Concepts of Irish Neutrality Using International Relations Theories*. *Irish Studies in International Affairs*, 2006, č. 17

DOHERTY, Roisin. *Partnership for Peace: The Sine Qua Non for Irish Participation in Regional Peacekeeping*. *International Peacekeeping*, ročník 2, č. 7, 2000.

DORR, Noel. *Ireland at the UN: 40 Years On*. *Irish Studies in International Affairs*, 1996, č. 7.

DUR Andreas, MATEO Gemma. *The Irish EU Presidency and the Constitutional Treaty: Neutrality, Skills and Effective Mediation*. *Irish Political Studies*, ročník 23, 2008, č. 1.

E15. *Priority britského předsednictví 2005: Rozpačité představení Tonyho Blaira*. [online] 2009 [cit. 2009-03-14]. <http://www.e15.cz/predsednictvi/priority-britskeho-predsednictvi-2005-rozpacite-predstaveni-tonyho-blaira-75171/>.

ELLEMANN-JENSEN, Uffe. *Druhá a poslední šance pro Irsko*. [online] 2002 [cit. 2008-04-15]. <http://www.project-syndicate.org/commentary/elemann7/Czech>.

ENTERPRISE IRELAND. *Stop software patents*. [online] 2005 [cit. 2009-02-15]. <http://www.nosoftwarepatents.com/cz/m/politics/members.html>.

EURACTIV. *EU zvažuje snížení DPH na ekologické výrobky*. [online] 2008 [cit. 2008-09-10]. <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/eu-zvazuje-snizeni-dph-na-ekologicke-vyrobky>.

EURACTIV. *Irsko představilo rozpočtový výhled, Komise tleská*. [online] 2009 [cit. 2009-02-18]. <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/irsko-predstavilo-rozpoctovy-vyhled-komise-tleska-005859>.

EURACTIV. *Irsko v Evropské Unii*. [online] 2004 [cit. 2008-05-02]. <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/analyza/irsko-v-evropske-unii>.

EURACTIV. *V Irsku stoupá podpora pro Lisabonskou smlouvu*. [online] 2009 [2009-03-15]. <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/v-irsku-stoupa-podpora-pro-lisabonskou-smlouvu-005566>.

EUROPA. *Treaty of Lisbon: Taking Europe into the 21st century*. [online] 2009 [cit. 2009-04-12]. http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm.

EUROPA. *Treaty of Nice: A Comprehensive Guide – Introduction*. [online] 2007 [cit. 2007-04-10]. http://europa.eu/scadplus/nice_treaty/introduction_en.htm.

EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 54*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_en.pdf.

EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 55*. [online] 2001 [cit. 2007-04-12]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf.

- EUROPEAN COMMISSION. *Eurobarometer 56*. [online] 2002 [cit. 2007-04-16]. Str. 78. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb56/eb56_en.pdf.
- EUROPEAN COMMISSION. *Tax policy in the European Union*. [online] 2000 [cit. 2009-04-17]. Str. 15. http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/17/txt_en.pdf.
- EUROPEAN COMMISSION. *The EU in Ireland*. [online] 2008 [cit. 2009-03-04]. http://ec.europa.eu/ireland/lisbon_treaty/index_en.htm.
- EUROPEAN COMMISSION. *Who`s who in the European union – What difference will the Treaty of Nice make?* [online] 2001 [cit. 2007-04-10]. http://ec.europa.eu/comm/igc2000/dialogue/info/offdoc/guidecitoyen_en.pdf.
- EUROPEAN COMMUNITIES. *Structures of the Taxation Systems in the European Union 1970-95*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997.
- EUROPEAN PARLIAMENT. *White Paper on Foreign Policy: "External challenges and opportunities"*. [online] 1996 [cit. 2008-07-11]. http://www.europarl.europa.eu/igc1996/pos-ir_en.htm.
- EUROPEAN UNION, *Regional Policy. National Strategic Reference Frameworks .Cohesion Policy 2007-13*. [online] 2008 [cit. 2009-02-02]. http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf.
- EUROPEAN UNION. *Co-ordinating Member States' direct tax systems*. [online] 2006 [cit. 2009-03-26]. <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l31058.htm>.
- EUROSKOP. *Britské předsednictví je pod palbou kritiky*. [online] 2005 [cit. 2008-09-17]. <http://www.euroskop.cz/38/3390/clanek/britske-predsednictvi-je-pod-palbou-kritiky/>.
- EUROSKOP. *Irské předsednictví v EU*. [online] 2004 [cit. 2007-03-26]. http://www.euroskop.cz/gallery/6/1855-list_irsko.pdf.
- EUROSKOP. *Irsko a Lisabonská smlouva. Selský rozum řekl Ne*. [online] 2008 [cit. 2009-03-12]. <http://www.euroskop.cz/45/1232/clanek/irsko-a-lisabonska-smlouva-selsky-rozum-rekl-ne/>.
- EUROSKOP. *Lisabonská smlouva, Irsko a my*. [online] 2008 [cit. 2009-03-14]. <http://www.euroskop.cz/45/9860/clanek/lisabonska-smlouva-irsko-a-my/>.
- EUROSKOP. *Předsednictví Evropské Unie*. [online] 2007 [cit. 2008-02-17]. http://www.euroskop.cz/gallery/6/1825-predsednictvi_eu.pdf.
- EUROSKOP. *Předsednictví Velké Británie v EU*. [online] 2005 [cit. 2008-01-19]. http://www.euroskop.cz/gallery/6/1863-list_uk.pdf.
- EUROSKOP. *Spojené království v Evropské unii*. [online] 2008 [cit. 2009-02-03]. <http://www.euroskop.cz/395/545/clanek/spojene-kralovstvi-v-evropske-unii/>.
- EUROSKOP. *V Irsku prý podporuje Lisabonskou smlouvu stále více voličů*. [online] 2009 [cit. 2009-03-18]. <http://www.euroskop.cz/195/10817/clanek/v-irsku-pry-podporuje-lisabonskou-smlouvu-stale-vice-volicu/>.

- FANNING, Ronan. *Irish Neutrality: An Historical Review*. Irish Studies in International Affairs 1/3, 1982.
- FIALA Petr, PITROVÁ Markéta (eds.). *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.
- FIALA Petr, PITROVÁ Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.
- FORD, Glyn. *Nice Treaty upholds Britain's interests*. [online] 2001 [cit. 2009-01-27]. <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/eo20010226a1.html>.
- FORSTER, Anthony. *Euro-scepticism in – contemporary British Politics: Opposition to Europe in the British Conservative and Labour Parties since 1945*. London: Routledge, 2002.
- FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain in the European Community*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1990.
- FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain in the European Community*. New York: Council on Foreign Relations Press, 1990.
- FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain's Future in Europe*. London: Royal Institute of International Affairs : Pinter Publishers, 1990.
- FRANKLIN Michael, WILKE Marc. *Britain's Future in Europe*. London: The Royal Institute of International Affairs, Pinter Publishers Chatham House, 1990.
- GAY, Oonagh. *Referendums: Recent Developments*. [online] 1999 [cit. 2009-01-12]. <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp99/rp99-030.pdf>.
- GILLAND, Karin. *Europe and the Irish General Election of May 2002*. [online] 2002 [cit. 2008-11-12]. <http://www.sussex.ac.uk/Units/SEI/oern/ElectionBriefings/Paper2Irish.pdf>.
- GILLAND, Karin. *Ireland's (First) Referendum on the Treaty of Nice*. Journal of Common Market Studies, ročník 40, 2002.
- GILLAND, Karin. *Referendum Briefing No 1 – Ireland's Second Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-10-15]. <http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/irelandno1.pdf>.
- GOLA, Petr. *Irsko-nejvýhodnější daňový systém v Evropě*. [online] 2007 [cit. 2009-04-11]. <http://www.finexpert.cz/default.aspx?server=1&article=20716>.
- GORMLEY, John. *EU Declarations do not Guarantee Ireland's Neutrality*. The Irish Times, 25. května 1998.
- HANNON K., CAHILL A., O'NEIL L. *Voters turn back treaty*. Irish Examiner [online] 9 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irishexaminer/2001/06/09/story5265.asp>.
- HANNON, K. *Brave faces in face of Nice Treaty defeat*. Irish Examiner [online] 18 June 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://archives.tcm.ie/irishexaminer/2001/06/18/story5866.asp>.
- HOLMES Michael, REES Nicholas, et al., *The Poor Relation. Irish Foreign Policy and the Third World*. Dublin: Gill & Macmillan, 1993.

HOLMES, Michael. "Irish Approaches to European Integration" v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005.

HONOHAN, Patrick. *The luck of the Irish*. The Economist 2004, č. 10.

HŘÍCH, Jan. *Podpora rozvoje venkova v Irsku a strukturální politika EU*. Mezinárodní politika, 1999, č. 10.

IDA IRELAND. *Ireland, knowledge is in our nature*. Annual report 2006. [online] 2006 [2009-01-12]. <http://www.ida.ie/news-media/publications/annual-reports/pdfs/IDA-Annual-Report-2006.pdf>.

IHNED. *Británie převzala předsednictví EU*. [online] 2005 [cit. 2007-08-09]. http://zahranicni.ihned.cz/1-10086640-16424520-H00000_d-63.

IQ-TRADE. *Velká Británie oznámila druhý záchranný plán*. [online] 2009 [cit. 2009-01-22]. <http://www.investujeme.cz/investicni-zpravy/velka-britanie-oznamila-druhy-zachranny-plan/>.

ISHIZUKA, Katsumi. *Ireland and international peacekeeping operations 1960-2000: a study of irish motivation..* London: Portland, 2004.

ISHIZUKA, Katsumi. *Ireland and the Partnership for Peace*. Irish Studies in International Affairs, 1999, č. 10.

JAŘINOVÁ, Alžběta. *Krize v Iráku – proč není EU schopna jednotně jednat?* [online] 2004 [cit. 2008-04-25]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/krize-v-iraku-eu.html>.

JOFFÉ, George. *The British Presidency of the European Union and the Mediterranean in 2005*. [online] 2006 [cit. 2008-12-08]. <http://www.iemed.org/anuari/2006/aarticles/aJoffe.pdf>.

KAISER, Daniel. *Británie a Francie se přou o rabat*. [online] 2005 [cit. 2008-11-02]. http://www.bbc.co.uk/czech/britain/story/2005/06/050610_uk_blair_chirac.shtml.

KAISER, Daniel. *Volá Londýn*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7

KAPOŠVÁRYOVÁ Denisa, KREUZBERGOVÁ Eva. *Regionální politika EU*. [online] 2000 [cit. 2009-03-12]. <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=8>

KARPÍŠKOVÁ, Iva. *Velká Británie a debata o budoucnosti EU*. [online] 2003 [cit. 2008-06-15]. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=632.

KEATINGE, Patrick. *A Place Among the Nations. Issues of Irish Foreign Policy*. Dublin: Institute of Public Administration, 1978.

KEATINGE, Patrick. *A Singular Stance. Irish Neutrality in the 1980s*. Dublin: Institute of Public Administration, 1984.

KEATINGE, Patrick. *Ireland and EC Membership Evaluated*. London: Pinter, 1991.

KEATINGE, Patrick. *Ireland and European Security: Continuity and Change*. Irish Studies in International Affairs, 1998, č. 9.

- KEATINGE, Patrick. *The Europeanisation of Irish Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
- KENNY Anthony, PATRICK John. *The Road to Hillsborough: The Shaping of the Anglo-Irish Agreement*. Oxford: Elsevier Science Ltd, 1986.
- Kirby, Peadar (2004) 'Globalization, the Celtic Tiger and Social Outcomes: Is Ireland a Model or a Mirage' *Globalizations* 1 (2) 205-22.
- KIRBY, Peadar. *Globalization, the Celtic Tiger and Social Outcomes: Is Ireland a Model or a Mirage*. *Globalizations* 1 (2), 2004.
- KLIMEŠ, David. *Euro: mýdlová opera britské politiky*. *Mezinárodní politika*, ročník XXXI, 2007, č. 3.
- KRÁL, David. *Chtějí nás Irové v Evropě? - Polemika nad Smlouvou z Nice a výsledky irského referenda*. [online] 2001 [cit. 2008-05-22].
http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=429.
- KRÁL, David. *Chtějí nás Irové v Evropě?-Polemika nad Smlouvou z Nice a výsledky irského referenda*. [online] 2001 [cit. 2007-05-16].
http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=429.
- KRÁL, David. *Smlouva z Nice podruhé – vydraženo...* [online] 2002 [cit. 2008-09-07].
<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=589>.
- KRUPKOVÁ, Petra. EURACTIV. *Irsko v Evropské Unii*. [online] 2004 [cit. 2008-05-02].
<http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/analyza/irsko-v-evropske-unii>.
- KŘÍŽ, Pavel. *Irské předsednictví-úkoly, výzvy a priority*. [online] 2004 [cit. 2009-02-22].
http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=681&lang=en.
- KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. Praha: ASPI, 2006.
- KYNCLOVÁ, Petra. *Regionální politika Velké Británie*. Pardubice: Ústav veřejné správy a práva, 2007.
- LAFFAN Brigid, O'MAHONY Jane. *Ireland and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
- LAFFAN Brigid, SMITH Michael, O'Donnell Rory. *Europe's Experimental Union: Rethinking integration*. London: Routledge, 2000.
- LAFFAN, Brigid. *Ireland and the EU Post-Lisbon*. [online] 2008 [cit. 2009-01-08].
http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/B_Laffan_-_Traite_Lisbonne.pdf.
- LAFFAN, Brigid. *The EU in the Domestic: Interreg III and the Good Friday Institutions*. *Irish Political Studies*, 2002, č. 17.
- LAFFAN, Brigid. *The Finances of the European Union*. London: Macmillan Press Ltd, 1997.
- LAFFAN, Brigid. *The Nice Treaty: the Irish Vote*. [online] 2001 [cit. 2007-04-14].
http://europa.eu.int/constitution/futurum/documents/other/oth060701_en.pdf.

- MACGINTY, R. *Almost Like Talking Dirty: Irish Security Policy in Post-Cold War Europe*. Irish Studies in International Affairs, 1995, č. 6.
- MACKERNAN, Padraic. *Ireland and European Political Co-operation*. Irish Studies in International Affairs, 1984, č. 1.
- McLAREN, Lauren M. "Public Opinion and the EU" in CINI, Michelle, eds., *European Union Politics*, 2nd ed., New York: Oxford University Press, 2007.
- MILLER, Vaughne. *The Irish Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2001 [cit. 2007-04-15]. <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-057.pdf>.
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Regionální a strukturální politika Evropské unie*. [online] 2002 [2009-04-08]. <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/politiky-eu/regionalni-a-strukturalni-politika/1000521/4283/>
- MULLER, David. *Irsko a smlouva z Nice*. [online] 2002 [cit. 2008-11-02]. <http://www.globalpolitics.cz/clanek/irsko-nice.html>.
- MZV. *Daňový systém*. [online] 2008 [cit. 2009-03-11]. <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-financni-a-danovy-sektor/5/1000687/>.
- NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL. *Regional Policy in Ireland: A Review*. Nesc Report No. 4, 1975
- NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: ASPI, 2008.
- NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace nepřímého zdanění. Daně a právo v praxi*, Praha: ASPI, ročník 10, č. 7.
- NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace přímého zdanění. Daně a právo v praxi*, Praha: ASPI, ročník 10, č. 6.
- O'BRENNAN, John. *EU Enlargement as a Factor in Ireland's Nice Treaty Referendum*. [online] 2002 [cit. 2007-04-14]. http://www.sam.gov.tr/perceptions/Volume7/September-November2002/Perception_JohnBrennan.pdf.
- O'CONNOR, Flannery. *Tiger, Tiger, bruning bright*. The Economist 2004, č. 10.
- O'DEA, Willie. *Speech by the ministr for Defence, Mr. Willie O'Dea, T.D., at the IEA Conference on EU Battlegroups*. [online] 2006 [cit. 2008-08-10]. http://www.iiea.com/images/managed/events_attachments/IEA-ODEa-LimerickBGsSpeech28-4.pdf.
- O'HALPIN, Eunan. *Irish Parliamentary Culture and the EU: Formalities to be Observed*. London: Frank Cass, 1996.
- O'MALLEY, Desmond. *Transforming Ireland. National Development Plan*. [online] 2006 [cit. 2009-04-11]. http://www.ndp.ie/docs/NDP_Homepage/1131.htm.
- O'HEARN, Denis. *Globalization, "New Tigers", and the end of the developmental state? The case of the Celtic Tiger*, Politics and Policy, ročník 28, 2000, č. 1.

- O'RIAIN, Sean *The Flexible Developmental State: globalization, Information Technology, and the "Celtic Tiger"*, *Politics and Society*, ročník 28, 2000, č. 2.
- O'RIAIN, Sean. *The Flexible Developmental State: globalization, Information Technology, and the "Celtic Tiger"*, *Politics and Society*, ročník 28, 2000, č. 2.
- OGLEY, Roderick. *The Theory and Practice of Neutrality in the Twentieth Century*. London: Routledge, 1970.
- OLIVER, P. *The Convention on the Future of Europe: the Issues and Prospects*. V ANDENAS, M. ; USHER, J., eds., *The Treaty of Nice and beyond – Enlargement and Constitutional Reform*. Portland: Hart Publishing, 2003.
- PAYNE, Kenneth. *The European Security and Defence Policy and the future of NATO*. [online] 2003 [cit. 2009-01-23]. <http://www.nato.int/acad/fellow/01-03/payne.pdf>.
- PEŠEK, Oldřich. *Lisabonská strategie a její význam pro hospodářskou politiku Evropské unie*, *Mezinárodní politika*, ročník XXIX, č. 8, 2005.
- Projev švédského ministra zahraničních věcí, 1. listopadu 1971, reprodukováný v *Documents on Swedish Foreign Policy 1971*, Royal Ministry for Foreign Affairs, č. 1, Stockholm, 1971.
- PRYCE, Roy. *The Dynamics of European Union*. London: Croom Helm, 1987.
- RADA EVROPSKÉ UNIE. *Předsednictví Rady*. [online] 2009 [cit. 2009-02-27]. http://europa.eu/institutions/inst/council/index_cs.htm#presidency.
- RADECKÝ, Alexandr. *V ČR už je založeno přes 60 „evropských společností“*. [online] 2008 [cit. 2009-03-14]. http://www.businessworld.cz/bw.nsf/id/V_CR_je_uz_zalozeno_pres_60_evropskych_spolecnosti.
- RAUS, Daniel. *Britsko-americká osa spolupráce*. *Mezinárodní politika*, ročník XXIX, 2005, č. 7
- RAUS, Daniel. *Britsko-americká osa spolupráce*. *Mezinárodní politika*, ročník XXIX, 2005, č. 7.
- REES, Nicholas. "Europe and Ireland's Changing Security Policy" v Holmes, M., eds., *Ireland and the European Union – Nice, Enlargement and the Future of Europe*, Manchester: Manchester University Press, 2005.
- REES, Nicholas. *Ireland's Foreign Relations in 2005*. *Irish Studies in International Affairs*, 2006, č. 17.
- REVENUE. *Tax Payment Difficulties*. [online] 2009 [cit. 2009-04-02]. <http://www.revenue.ie/en/business/running/tax-payment-difficulties.html>.
- ROBERTS, Adam. *Nations in Arms: The Theory and Practice of Territorial Defence*. London: International Institute for Strategic Studies, 1976.
- ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2004.

- ŘIHÁČKOVÁ, Věra. *Irský premiér kritizuje myšlenku dvou rychlostní Evropy*. [online] 2003 [cit. 2009-02-22]. http://www.europeum.org/disp_kalend_entry.php?page=1&from=2003-07-01%2000:00:00&to=2003-12-31%2000:00:00&kalid=1642.
- SALMON, Trevor C. *Unneutral Ireland: An Ambivalent and Unique Security Policy*. Oxford: Clarendon Press, 1989.
- SELDON, Anthony. *The Blair Effect, The Blair Government, 1997-2001*, Little, Brown, London, 2001.
- SINGER, Marshall R. *Weak States in a World of Powers: The Dynamics of International Relationships*. New York: Free Press, 1972.
- SINNOTT, Richard. *Attitudes and the Behaviour of the Irish Electorate in the Referendum on the Treaty of Nice*. [online] 2001 [cit. 2007-04-14]. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl108_en.pdf.
- SKOKAN, Karel. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis Ostrava, 2003.
- Smith, Nicola J. (2006) 'Mapping processes of policy change in contemporary European political economies', *British Journal of Politics and International Relations*, 8/3: 519-538
- SMITH, Nicola J. *Mapping processes of policy change in contemporary European political economies*, *British Journal of Politics and International Relations*, 8/3, 2006.
- STAUNTON, Denis. *Referendum result sends shock waves through Brussels*. *The Irish Times* [online] 9 June 2001, [cit. 2007-04-15]. University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/ireland/2001/0609/archive.01060900047.html>.
- STRAW, Jack. FCO. *EU WHITE PAPER RELEASED ON EVE OF UK PRESIDENCY*. [online] 2005 [cit. 2008-08-15]. <http://www.fco.gov.uk/en/newsroom/latest-news/?view=Speech&id=1894024>.
- STRNADOVÁ, Tereza. *Úloha Irska v rámci strukturální a regionální a regionální politiky EU*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005.
- SZAROWSKÁ, Irena. *Harmonizace korporátních daní v Evropské unii a její vliv na řízení podniků*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2008.
- ŠARADÍN, Pavel. *Slovinské předsednictví v Evropské unii- dobře zvládnutý standard*. *Mezinárodní politika*, 2009, ročník XXXIII, č. 1.
- ŠENK, Michal. *Francie nabídne návrh eurodaně, Irsko se nepřidá*. [online] 2008 [2008-07-13]. <http://www.ct24.cz/ekonomika/11387-francie-nabidne-navrh-eurodane-irsko-se-neprida/>.
- ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. Praha: Linde, 2007.
- ŠLOSARČÍK Ivo. *Politický systém Irska*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2007.
- ŠLOSARČÍK Ivo., KRÁL David. *Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU a z toho plynoucí vliv na postavení ČR a dalších přistupujících států*. [online] 2004 [cit. 2009-02-21]. http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Pevna_jadra.pdf.

- THE DEFENCE FORCES. *Overseas Operations - SFOR & EUFOR, Stabilisation Force & EUFOR – European Union Force*. [online] 2009 [cit. 2009-03-11]. <http://www.military.ie/overseas/ops/index.htm#europe>.
- THE IRISH TIMES. *Nice Treaty cannot be undone*. [online] 12 June 2001 [cit. 2007-04-15]. University of Limerick: <http://www.ireland.com/newspaper/breaking/2001/0612/breaking81.htm>.
- THE NATIONAL FORUM ON EUROPE. *Where we come from and what we do*. [online] 2007 [cit. 2007-04-16]. <http://www.forumoneurope.ie/index.asp?locID=77&docID=-1>.
- THE WORLD BANK. *Paying Taxes 2008 – The Global Picture*. [online] 2008 [cit. 2009-03-06]. http://www.doingbusiness.org/documents/Paying_Taxes_2008.pdf.
- TONRA, Ben. *Irish foreign policy*. V Crotty, W. and Schmitt, D.E. eds., *Ireland on the World Stage*. Harlow: Longman, 2002.
- TONRA, Ben. *The Europeanisation of National Foreign Policy. Dutch, Danish and Irish Foreign Policy in the European Union*. Aldershot: Ashgate, 2001.
- UNITED KINGDOM NATIONAL STRATEGIC REFERENCE FRAMEWORK. *EU Structural Funds Programmes: 2007-2013*. [online] 2006 [cit. 2009-04-10]. <http://www.berr.gov.uk/files/file34769.doc>.
- URBAN, Jan. *USA, Evropa: svazek bez lásky, ale nezrušitelný*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 3.
- URBAN, Luděk. *Lisabonská strategie: jak si stojí v poločase*. Mezinárodní politik, ročník XXIX, 2005, č. 1.
- Úřední věstník Evropské unie. *C 157/147*. [online] 2005 [cit. 2007-04-17]. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_157/c_15720050628cs01470148.pdf.
- VÁHALOVÁ, Kateřina. *Budeme následovat příkladu Irska?* Mezinárodní politika, ročník XXVIII, 2004, č. 11.
- WEISS, Tomáš. *Autonomie evropské bezpečnostní a obranné politiky na NATO*. UK: Pražské sociálně vědní studie, 2006.
- WINN, Neil. *Towards a Common European Security and Defence Policy? The Debate on NATO, the European Army and Transatlantic Security*. Geopolitics, ročník 8, 2003, č. 2.
- WOKOUN, René. *Regionální a strukturální politika Evropské unie: obecná východiska, implementace a monitorování*. Praha: Oeconomica, 2004.
- WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008.
- ZAHRADNÍK, P. *Aktuální vývoj britské ekonomiky*. Mezinárodní politika, ročník XXIX, 2005, č. 7.

Periodika

Mezinárodní politika
Global Politics
Irish Political Studies
Irish Studies in International Affairs
Journal of Common Market Studies
Political Issues in Ireland Today
The European Journal of Public Policy
The Irish Times
West European Politics

Internetové portály

BBC
www.bbc.co.uk

Centre for European Policy Studies
www.ceps.be

Centre for European Reform
www.cer.org.uk

Česká spořitelna
www.csas.cz

Český statistický úřad
www.czso.cz

Department of Foreign Affairs
www.dfa.ie

Eur-Lex (právo Evropské unie)
www.eur-lex.europa.eu

EurActiv – informační portál
www.euractiv.com
www.euractiv.cz

Euroskop (zdroj informací o EU spravovaný Úřadem vlády ČR)
www.euroskop.cz

Eurostat
www.epp.eurostat.ec.europa.eu

Evropská komise
www.ec.europa.eu

Evropský parlament
www.europarl.europa.eu

Hospodářské noviny

www.hn.ihned.cz

Independent

www.independent.ie

Institut pro evropskou politiku

www.europeum.org

Irish Examiner

www.examiner.ie

Portál Evropské unie

www.europa.eu

Portál britského předsednictví

www.eu2005.gov.uk

Portál irského předsednictví

www.eu2004.ie

Rada Evropské unie

www.consilium.europa.eu

Strukturální fondy EU

www.strukturalnifondy.info

The Times

www.timesonline.co.uk

Zastoupení Evropské komise v ČR

www.evropska-unie.cz

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: *Základní data o regionech NUTS Irska a Spojeného království (tabulky)*

Příloha č. 2: *Irsko – regiony NUTS (kartogram)*

Příloha č. 3: *Spojené království – regiony NUTS (kartogram)*

Příloha č. 4: *Vývoj počtu obyvatel v Irsku a Spojeném království (graf)*

Příloha č. 5: *Vývoj nezaměstnanosti v Irsku a Spojeném království v porovnání s EU (tabulka a graf)*

Příloha č. 6: *Míra nezaměstnanosti v Irsku a Spojeném království v roce 2006 dle NUTS 3 (kartogram)*

Příloha č. 7: *Vývoj HDP na 1 obyvatele v PPS (EU=100) Irska a Spojeného království v porovnání s průměry EU (graf)*

Příloha č. 8: *HDP na 1 obyvatele v PPS (EU27=100) v Irsku a Spojeném království v roce 2006 dle regionů NUTS 3 (kartogram)*

Příloha č. 9: *Vybrané ukazatele v porovnání Irska, Spojeného království a EU (tabulky)*

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Základní data o regionech NUTS Irsko a Spojeného království

Irsko

Základní data o regionech NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3

Kód	Název státu (národní jazyk) Název regionu (národní jazyk)	Výměra (km ²)	Počet obyvatel (v tis.)	Průměrný roční přírůstek obyvatel		Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (v paritě kupní síly)		Podíl zaměstnaných v sektoru (%)		Podíl ekono- micky aktivních (%)
				cel- kový	mig- rační	absolutně		primár- ním	terciár- ním	
						1995-2002	1995			
IE	Ireland	69 797	3 996	12,1	6,3	15 105	28 089	7,0	65,1	47,6
IE0	Ireland	69 797	3 996	12,1	6,3	15 105	28 089	7,0	65,1	47,6
IE01	<i>Border, Midlands and Western</i>	33 252	1 063	11,2	7,0	11 498	19 374	11,1	58,2	45,3
IE011	Border	12 316	442	8,6	4,5	11 873	19 117	10,7	58,4	41,7
IE012	Midlands	6 651	232	14,3	8,1	11 066	18 030	11,5	57,7	41,9
IE013	West	14 286	390	12,7	10,0	11 312	20 464	11,3	58,2	51,5
IE02	<i>Southern and Eastern</i>	36 545	2 932	12,4	5,4	16 417	31 232	5,6	67,4	48,4
IE021	Dublin	921	1 137	10,3	2,5	19 543	37 780	0,6	79,0	51,6
IE022	Mid-East	6 062	428	26,3	15,8	14 030	24 206	8,0	55,2	49,0
IE023	Midwest	7 962	343	10,5	5,1	14 083	24 688	9,5	58,4	47,9
IE024	South-East (IE)	9 393	434	11,6	6,1	12 841	24 206	11,5	56,4	45,0
IE025	South-West (IE)	12 208	591	9,0	4,6	15 844	32 517	9,3	60,9	44,5

Zdroj: ČSÚ

Spojené království

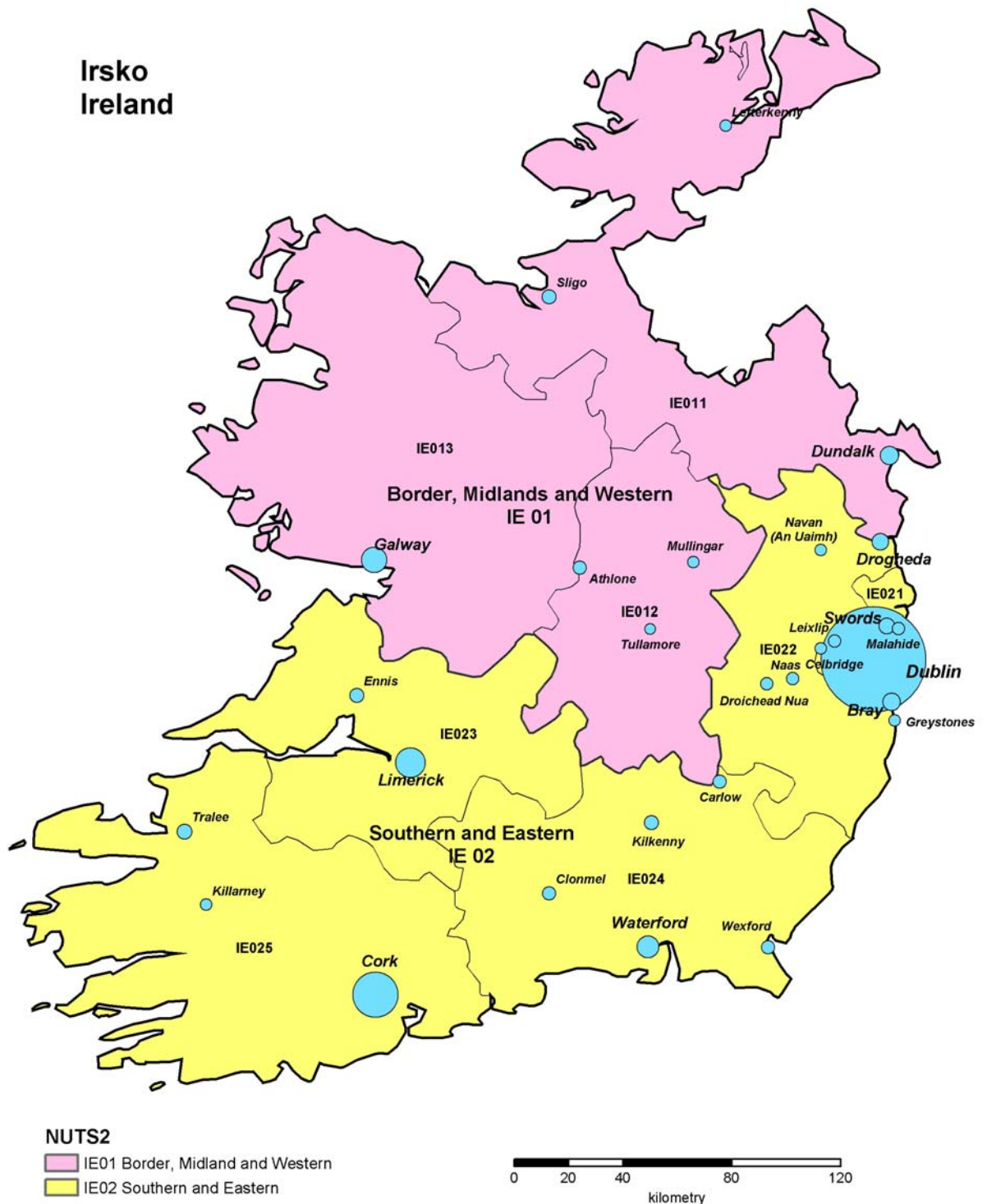
Základní data o regionech NUTS 1 a NUTS 2

Kód	Název státu (národní jazyk) Název regionu (národní jazyk)	Výměra (km ²)	Počet obyvatel (v tis.)	Průměrný roční přírůstek obyvatel		Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (v paritě kupní síly)		Podíl zaměstnaných v sektoru (%)		Podíl ekono- micky aktivních (%)
				cel- kový	mig- rační	absolutně		primár- ním	terciár- ním	
						1995-2002	1995			
UK	United Kingdom	243 820	59 569	1,8	0,5	16 827	24 945	1,6	78,1	49,1
UKC	North East	8 612	2 541	-4,0	-4,7	13 778	19 249	0,7	75,9	44,7
UKC1	<i>Tees Valley and Durham</i>	3 046	1 147	-2,8	-5,5	13 739	17 229	0,7	73,0	42,6
UKC2	<i>Northumberland, Tyne and Wear</i>	5 566	1 393	-5,0	-4,0	13 809	20 912	0,8	78,0	46,5
UKD	North West (including Merseyside)	14 165	6 805	-2,7	-3,1	15 085	21 878	1,0	76,8	47,6
UKD1	<i>Cumbria</i>	6 824	491	-1,0	0,6	15 470	17 967	3,8	71,4	48,3
UKD2	<i>Cheshire</i>	2 331	990	1,0	0,0	18 572	28 036	1,3	75,4	49,5
UKD3	<i>Greater Manchester</i>	1 286	2 531	-3,3	-4,7	15 446	23 059	0,3	78,1	47,4
UKD4	<i>Lancashire</i>	3 070	1 429	-0,5	-0,3	14 930	20 176	1,8	72,4	48,9
UKD5	<i>Merseyside</i>	655	1 365	-6,9	-6,3	12 047	18 422	0,4	82,3	44,7
UKE	Yorkshire and The Humber	15 566	5 013	-1,2	-2,2	14 929	21 832	1,4	74,1	48,3
UKE1	<i>East Riding and North Lincolnshire</i>	3 658	882	-2,1	-2,2	15 461	20 398	2,4	70,5	47,1
UKE2	<i>North Yorkshire</i>	8 315	760	5,0	5,6	15 407	22 745	3,5	76,7	50,6
UKE3	<i>South Yorkshire</i>	1 559	1 273	-4,1	-4,6	12 551	19 009	0,6	74,2	47,6
UKE4	<i>West Yorkshire</i>	2 034	2 098	-1,2	-3,5	16 004	23 819	0,5	74,4	48,5

Kód	Název státu (národní jazyk) Název regionu (národní jazyk)	Výměra (km ²)	Počet obyvatel (v tis.)	Průměrný roční přírůstek obyvatel		Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (v paritě kupní síly)		Podíl zaměstnaných v sektoru (%)		Podíl ekono- micky aktivních (%)
				cel- kový	mig- rační	absolutně		primár- ním	terciár- ním	
						1995-2002	1995			
UKF	East Midlands	15 627	4 252	3,5	2,3	15 568	21 892	1,8	71,1	49,3
UKF1	Derbyshire and Nottinghamshire	4 788	2 005	0,3	-0,3	15 183	21 534	1,0	71,6	47,9
UKF2	Leicestershire, Rutland and Northants	4 918	1 582	4,8	2,4	16 642	23 902	1,3	71,0	51,1
UKF3	Lincolnshire	5 921	665	10,7	12,0	14 152	18 170	5,9	69,9	49,5
UKG	West Midlands	13 004	5 320	-0,1	-1,8	15 490	22 133	1,4	73,2	48,3
UKG1	Herefordshire, Worcestershire and Warks	5 902	1 245	4,5	4,0	15 103	21 658	3,0	73,6	50,5
UKG2	Shropshire and Staffordshire	6 203	1 496	1,6	0,8	13 731	19 269	2,2	71,2	51,0
UKG3	West Midlands	899	2 578	-3,3	-6,0	16 658	24 021	0,2	74,1	45,6
UKH	Eastern	19 120	5 460	4,7	2,9	16 117	23 325	1,8	76,6	50,9
UKH1	East Anglia	12 570	2 217	5,0	4,5	16 346	22 360	3,0	74,9	50,5
UKH2	Bedfordshire, Hertfordshire	2 875	1 614	4,7	0,7	17 845	27 583	0,7	79,0	52,3
UKH3	Essex	3 675	1 630	4,2	2,8	14 107	20 411	1,5	76,5	50,1
UKI	London	1 584	7 394	7,5	1,5	25 872	40 068	0,2	88,5	49,5
UKI1	Inner London	321	2 908	11,5	3,2	42 089	66 761	0,1	91,8	48,5
UKI2	Outer London	1 263	4 486	5,1	0,4	15 923	22 836	0,3	84,2	50,2
UKJ	South East	19 111	8 079	3,9	2,5	17 281	27 105	1,7	81,0	51,7
UKJ1	Berkshire, Bucks and Oxfordshire	5 742	2 112	4,7	0,3	20 876	34 251	1,1	81,8	56,1
UKJ2	Surrey, East and West Sussex	5 461	2 570	3,4	4,1	17 470	27 589	1,8	83,1	51,0
UKJ3	Hampshire and Isle of Wight	4 174	1 796	4,0	2,8	15 423	24 113	1,5	80,1	52,1
UKJ4	Kent	3 735	1 600	3,5	2,5	14 328	20 233	2,7	76,8	46,6
UKK	South West	23 971	5 001	4,3	4,9	15 515	23 052	2,4	77,1	49,8
UKK1	Gloucestershire, Wiltshire and North Somerset	7 603	2 192	3,6	2,0	17 921	28 353	1,5	77,5	52,0
UKK2	Dorset and Somerset	6 105	1 207	5,1	7,6	14 233	20 204	2,8	76,1	48,9
UKK3	Cornwall and Isles of Scilly	3 559	513	7,6	9,8	10 299	15 366	5,0	77,2	45,4
UKK4	Devon	6 703	1 090	3,3	5,5	14 493	19 146	2,9	77,3	48,4
UKL	Wales	20 768	2 938	0,2	0,6	13 819	19 103	3,0	73,8	46,5
UKL1	West Wales and The Valleys	13 121	1 868	-1,3	0,0	12 134	15 991	3,4	72,7	44,0
UKL2	East Wales	7 647	1 070	2,9	2,0	16 864	24 550	2,5	75,2	50,8
UKM	Scotland	78 132	5 062	-2,5	-2,1	16 814	23 776	2,6	77,6	50,0
UKM1	North Eastern Scotland	7 335	501	-3,3	-4,2	22 937	31 823	5,1	71,4	47,7
UKM2	Eastern Scotland	17 987	1 910	0,7	1,1	17 411	24 724	2,2	79,1	50,7
UKM3	South Western Scotland	13 033	2 281	-5,1	-4,2	15 655	22 437	1,3	78,4	45,3
UKM4	Highlands and Islands	39 777	369	-1,8	-0,6	12 660	16 226	8,1	75,4	78,9
UKN	Northern Ireland	14 160	1 703	3,8	-1,2	13 225	19 608	4,6	73,1	45,5
UKN0	Northern Ireland	14 160	1 703	3,8	-1,2	13 225	19 608	4,6	73,1	45,5

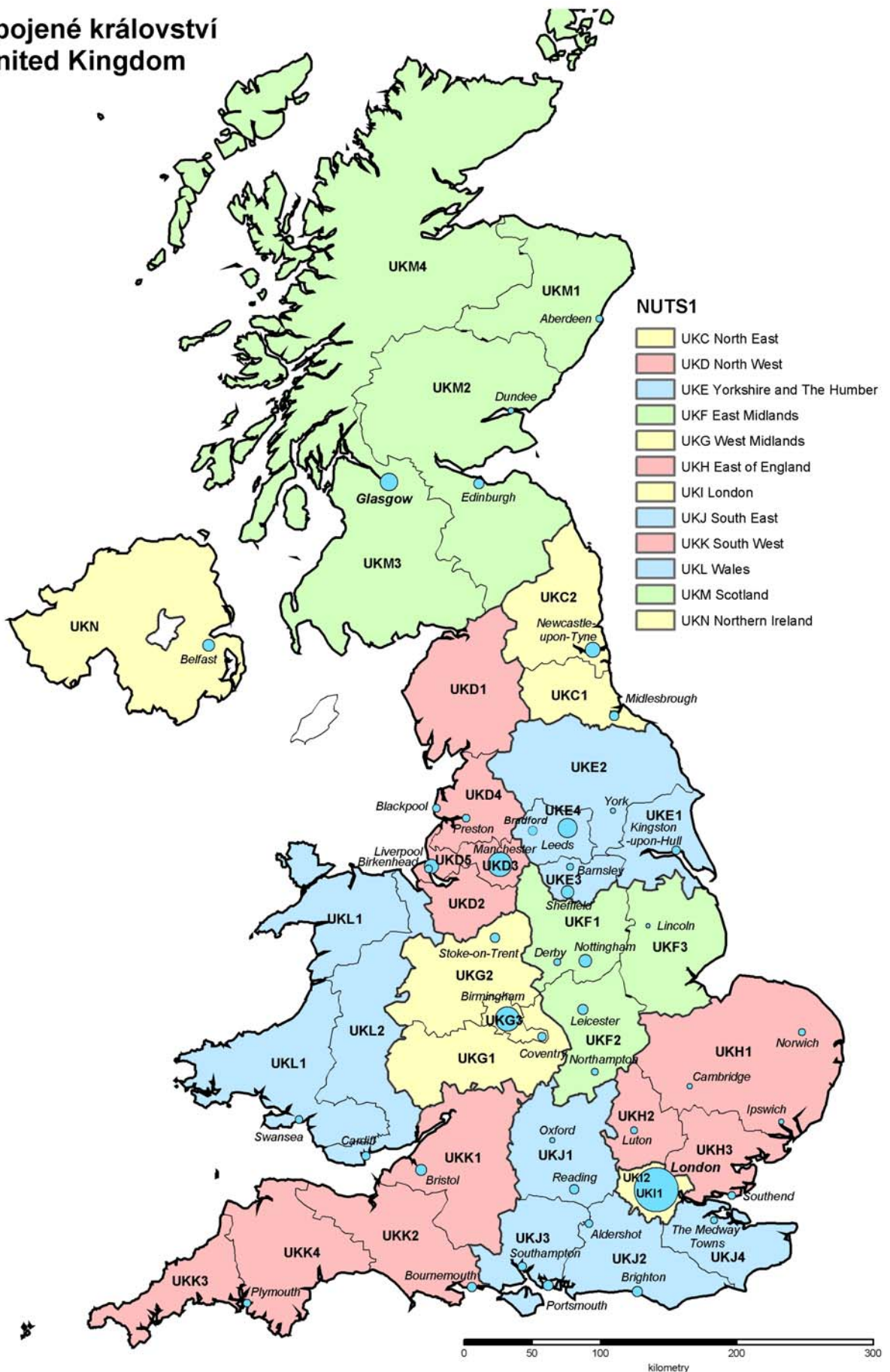
Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 2: *Irsko – regiony NUTS*

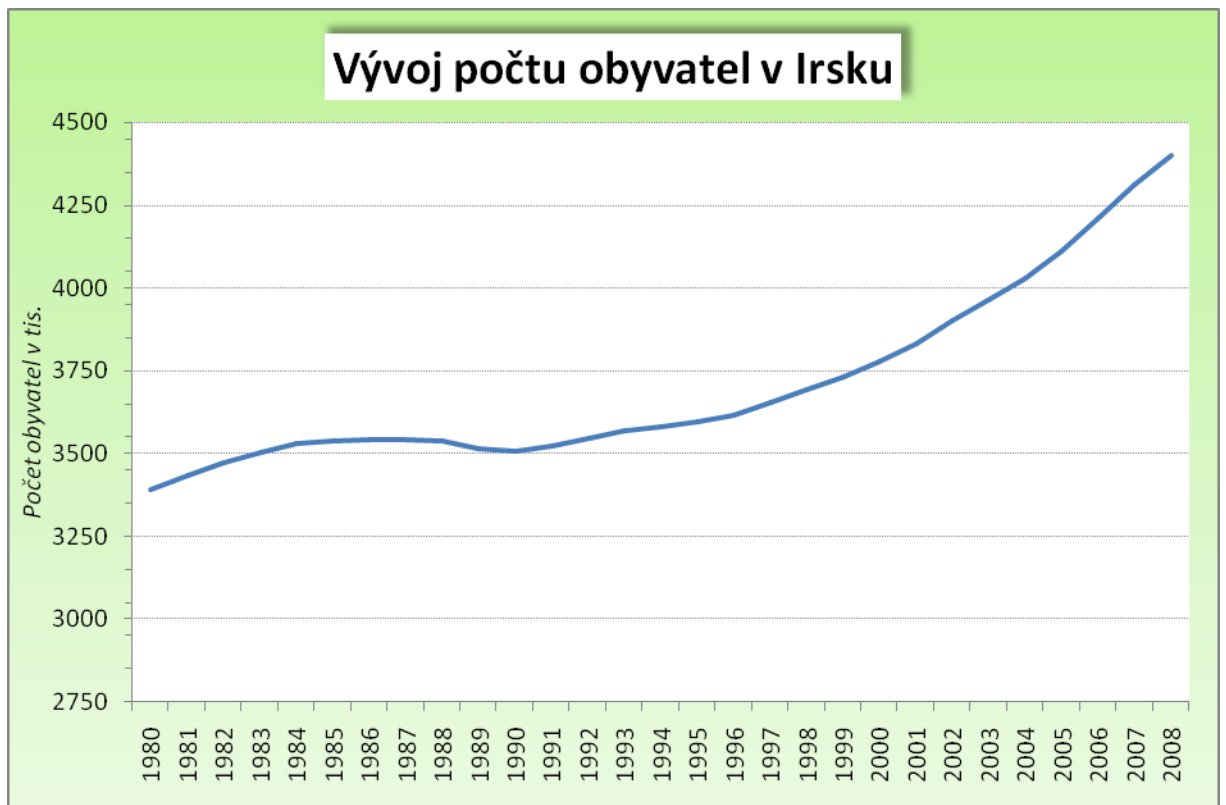

Zdroj: ČSÚ

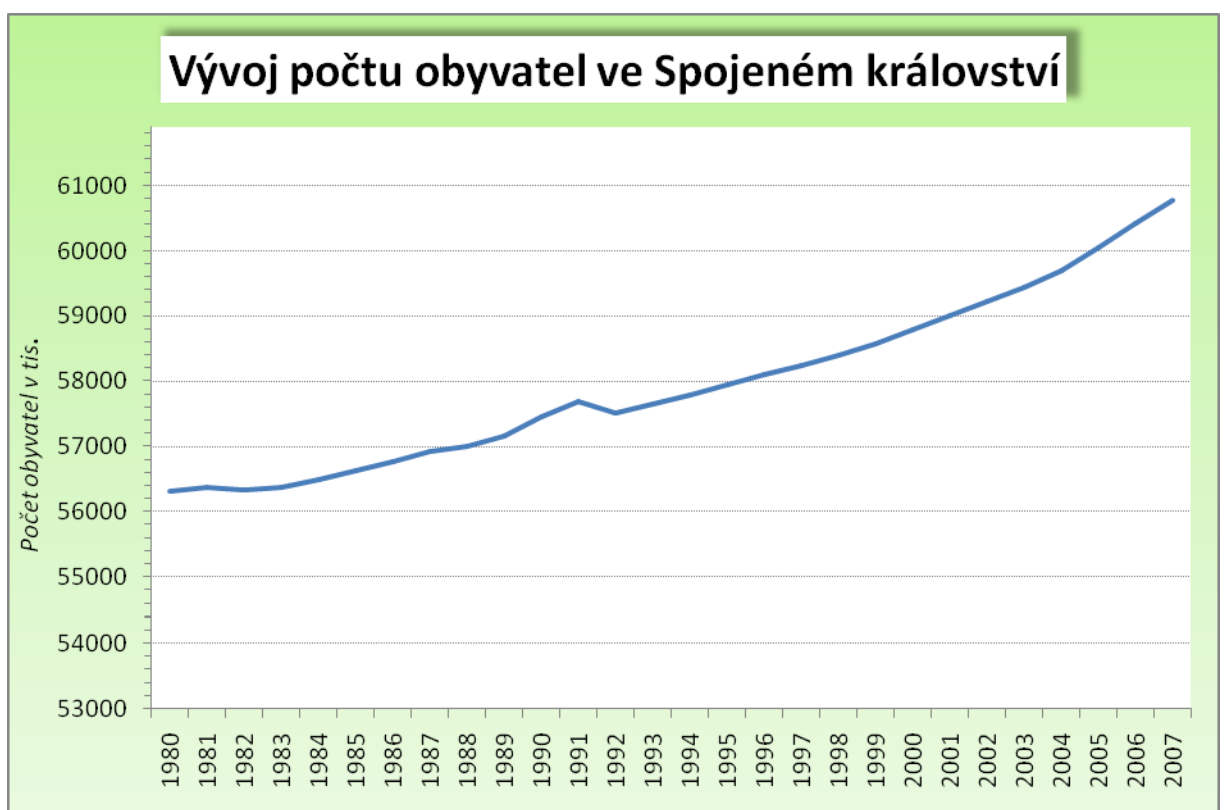
Spojené království
United Kingdom

Příloha č. 4: Vývoj počtu obyvatel v Irsku a Spojeném království

Zdroj: Eurostat

Zdroj: Eurostat

Příloha č. 5: Vývoj nezaměstnanosti v Irsku a Spojeném království v porovnání s EU

Míra nezaměstnanosti

v procentech

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 27	-	-	-	9,1	9,2	8,9	8,2	7,2
Irsko	4,3	3,9	4,4	4,7	4,5	4,3	4,4	4,6
Spojené království	5,6	5	5,1	5	4,7	4,7	5,3	5,2

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

v procentech

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 27	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	4,1	3,7	3,0
Irsko	1,6	1,3	1,3	1,5	1,6	1,5	1,4	1,4
Spojené království	¹⁾ 1,4	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,2	1,3

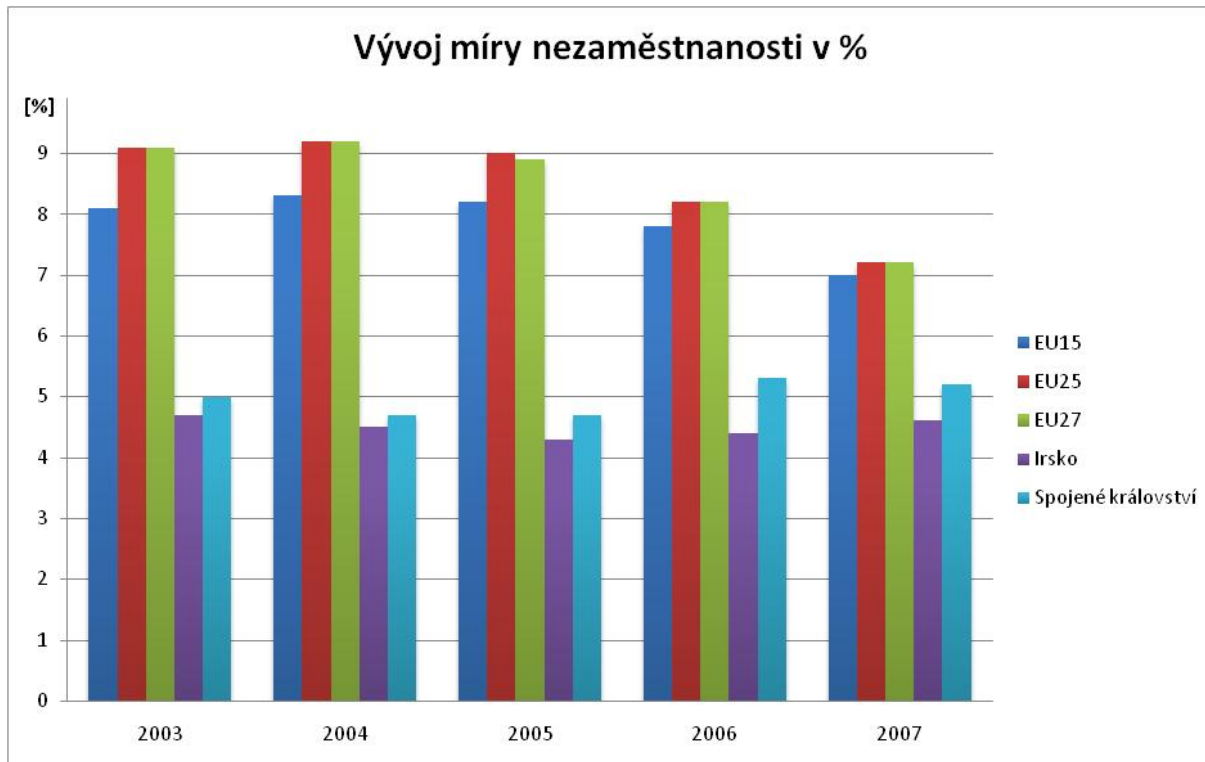
Míra zaměstnanosti

v procentech

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 27	62,2	62,5	62,3	62,6	62,9	63,5	64,5	65,4
Irsko	65,2	65,8	65,5	65,5	66,3	67,6	68,6	69,1
Spojené království	¹⁾ 71,2	71,4	71,3	71,5	71,6	71,7	71,5	71,3

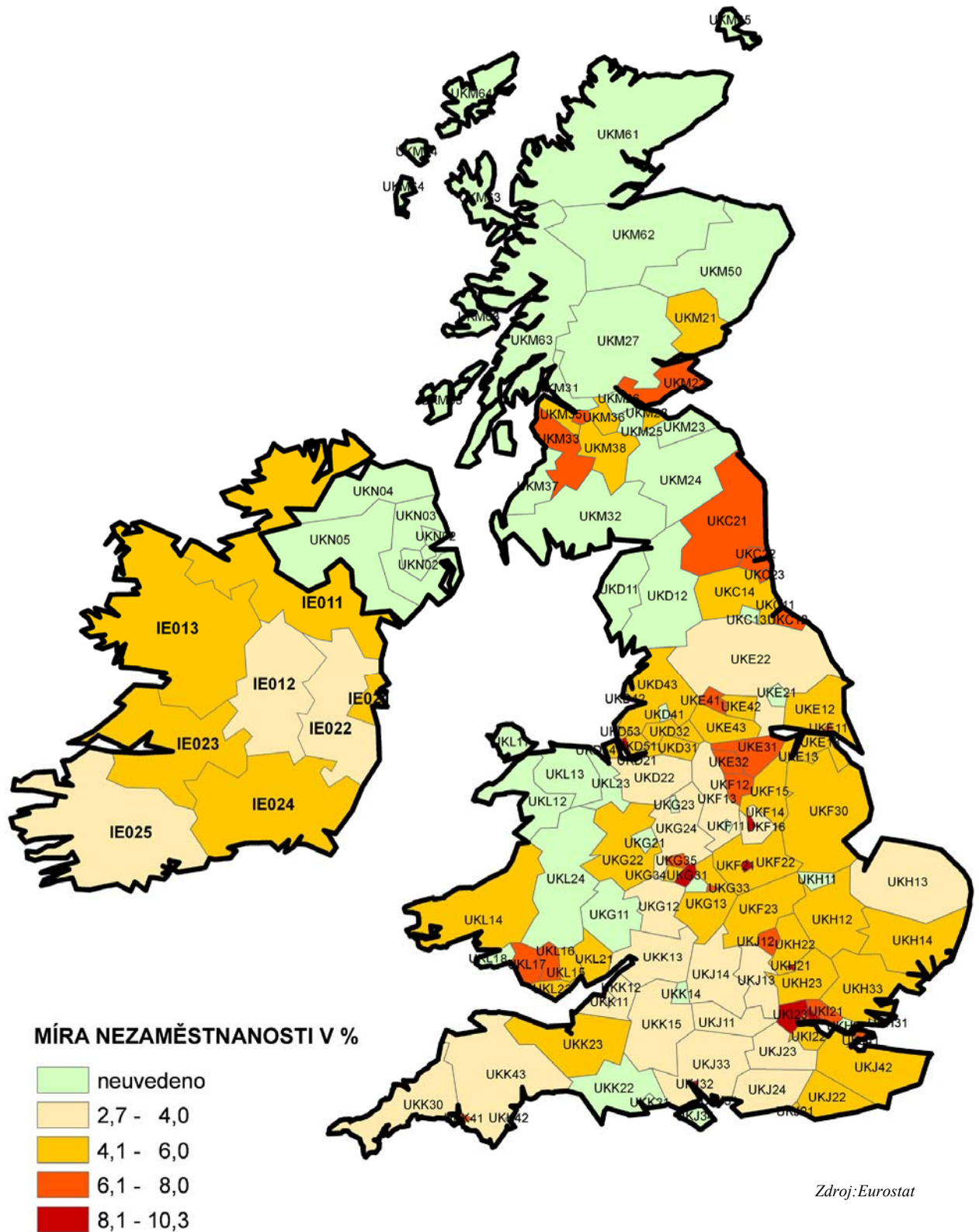
¹⁾ údaje nejsou plně srovnatelné s údaji předchozích let

Zdroj: Eurostat

Zdroj: Eurostat

Příloha č. 6: Míra nezaměstnanosti v Irsku a Spojeném království v roce 2006 dle NUTS 3

Zdroj: Eurostat

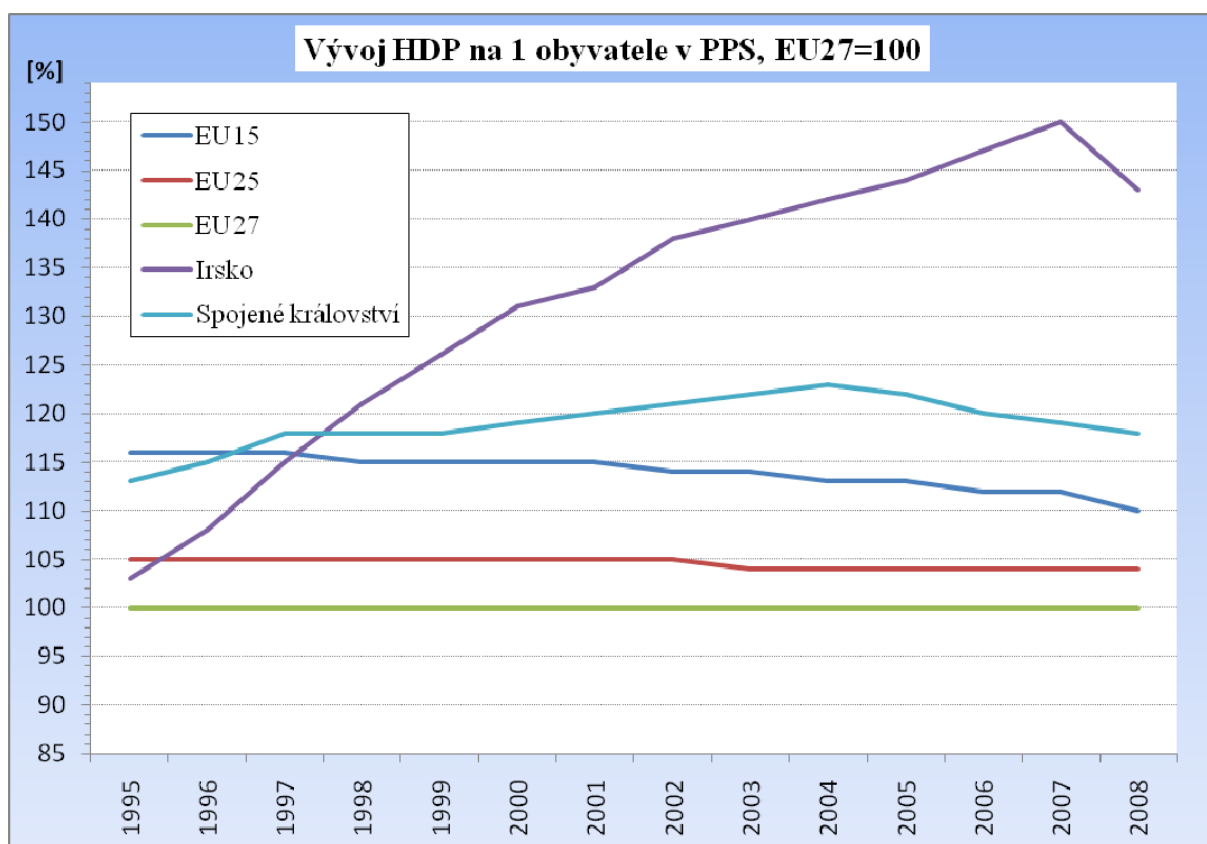
Příloha č. 7: Vývoj HDP na 1 obyvatele v PPS (EU=100) Irska a Spojeného království v porovnání s průměry EU

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v paritě kupní síly (EU27=100)

v procentech

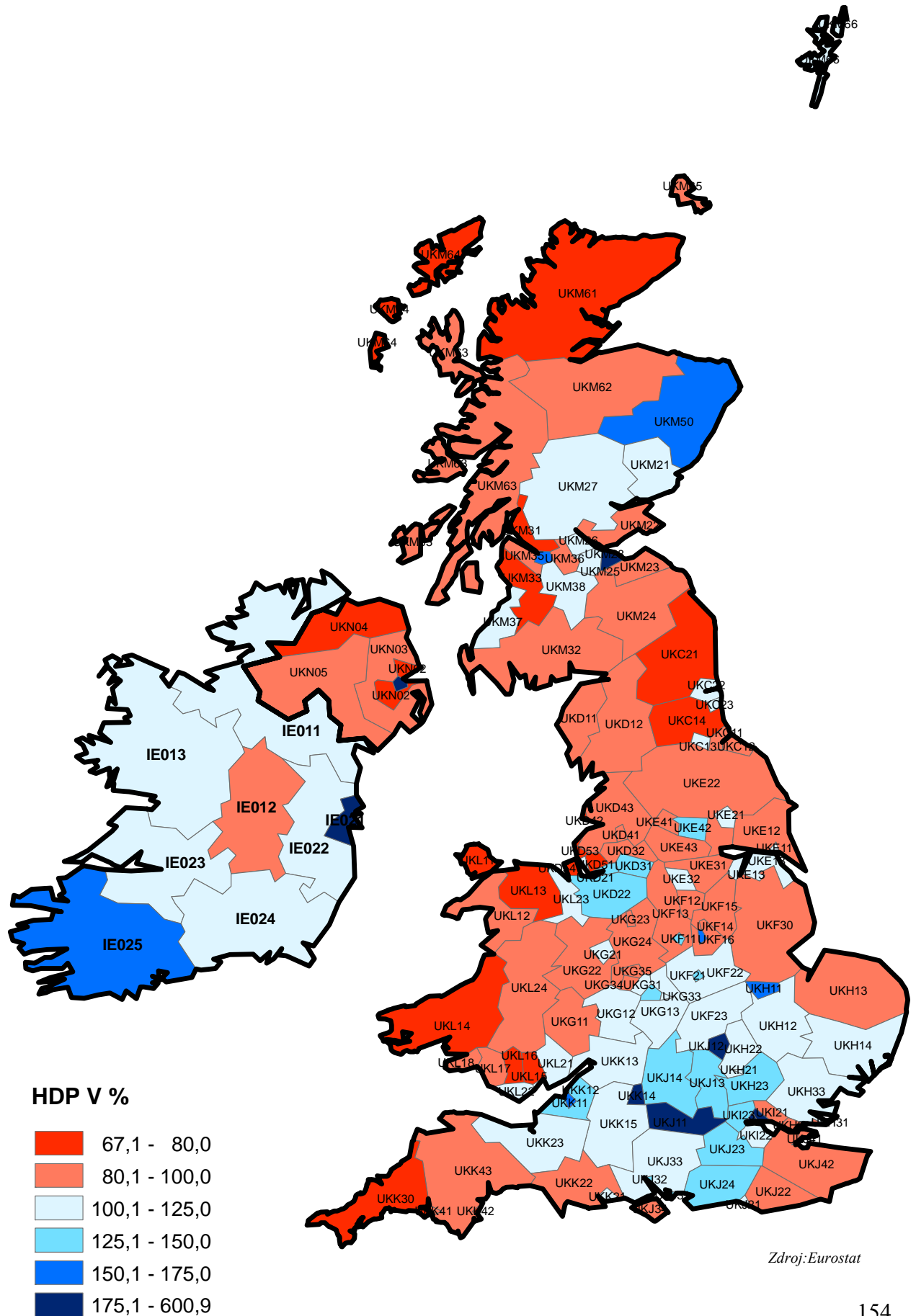
Země	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU15	116	116	116	115	115	115	115	114	114	113	113	112	112	110
EU25	105	105	105	105	105	105	105	105	104	104	104	104	104	104
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Irsko	103	108	115	121	126	131	133	138	140	142	144	147	150	143
Spojené království	113	115	118	118	118	119	120	121	122	123	122	120	119	118

Zdroj: Eurostat

Zdroj: Eurostat

Příloha č. 8: HDP na 1 obyvatele v PPS (EU27=100) v Irsku a Spojeném království v roce 2006 dle regionů NUTS 3

Příloha č. 9: Vybrané ukazatele - porovnání Irska, Spojeného království a EU

Úroveň dosaženého vzdělání mladých

v procentech

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 27	76,6	76,6	76,7	76,9	77,2	77,5	77,9	78,1
z toho:								
Irsko	82,6	83,9	84,0	²⁾ 85,1	²⁾ 85,3	²⁾ 85,8	85,7	86,7
Spojené království	76,6	76,9	77,1	78,7	77,0	78,2	78,8	78,1

¹⁾ údaje nejsou plně srovnatelné s údaji předchozích let (změna metodiky)

²⁾ předběžné údaje

Zdroj: ČSÚ

Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj

v procentech HDP

Země	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 27	¹⁾ 1,84	¹⁾ 1,86	¹⁾ 1,87	¹⁾ 1,88	¹⁾ 1,87	¹⁾ 1,83	¹⁾ 1,84	¹⁾ 1,84
z toho:								
Irsko	¹⁾ 1,18	1,12	1,10	1,10	1,17	1,24	1,26	²⁾ 1,32
Spojené království	1,86	1,85	1,82	1,82	1,78	1,71	1,76	1,78
Ostatní								
Japonsko	3,02	3,04	3,12	3,17	3,20	3,17	3,32	
Spojené státy	2,65	2,73	2,74	2,64	²⁾ 2,67	2,58	²⁾ 2,61	²⁾ 2,61

¹⁾ odhad

²⁾ předběžné údaje

³⁾ údaje nejsou plně srovnatelné s údaji předchozích let

Zdroj: ČSÚ

Míra růstu reálného HDP na 1 obyvatele

v procentech, stálé ceny

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU 27	3,6	1,7	1,0	0,9	2,1	1,4	2,7	¹⁾ 2,5
Irsko	8,0	4,5	4,8	2,8	2,6	3,7	3,1	¹⁾ 2,9
Spojené království	3,5	2,0	1,7	2,4	2,8	1,2	2,3	2,7

¹⁾ předběžné údaje

Zdroj: ČSÚ